

Επιστημονική Ευθύνη	Πέτρος Μπερερής, Παιδαγωγός Δρ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Επιμέλεια ύλης	Χαλιλοπούλου Χριστίνα, Πολιτικός Επιστήμων
Συγγραφή	Μαρία Δημητρίου, Εύα Πολίτου

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό παράχθηκε στο πλαίσιο του Έργου «**Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων II**», το οποίο εντάσσεται στο **Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II** του **ΥΠ.Ε.Π.Θ.**, Μέτρο 1.1. Ενέργεια 1.1.2.Β. και συγχρηματοδοτείται από την **Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Κ.Τ.)**.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Στόχος του προγράμματος	1
2.	3
2.1 Ιστορία των ROMA	3
2.2 Οι ROMA στην Ελλάδα	4
2.3 Κοινωνικά χαρακτηριστικά	5
3. Γνωριμία των μελών της ομάδας, περιγραφή του περιεχομένου και του στόχου της Ομάδας Συμβουλευτικής, βιωματικές ασκήσεις	9
3. 1. Ποιοι είμαστε. Τα μηνύματα που «στέλνουμε» στους άλλους για τον εαυτό μας. Αυτοπαρουσίαση και επικοινωνία	10
3. 2. Θα δουλέψουμε μαζί. Το δέσιμο της ομάδας. Επικοινωνία και συνεργασία	11
3. 3. Τι περιμένουμε από τη συμμετοχή μας στην Ομάδα	12
3. 4. Οι στόχοι της Ομάδας. Η σημασία της ανάπτυξης δεξιοτήτων	12
3. 5. Με ποια θέματα θα ασχοληθούμε στις συναντήσεις μας	15
3.6. Πώς θα ξέρουμε ότι κερδίσαμε από τη συμμετοχή μας στην Ομάδα;	17
4. Εκπαιδευτικό συμβόλαιο (εκπαιδευτής/-τρια -εκπαιδευόμενοι/-ες)	19
4. 1. Μπορούν οι μεγάλοι να «κάνουν μάθημα»; Αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων	20
4. 2. Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιήσουμε	22
4. 3. Παράγοντες που κάνουν πιο εύκολη την εκπαιδευτική διαδικασία. Πώς να τους εξασφαλίσουμε;	23
4. 4. Παράγοντες που εμποδίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Πώς να τους αντιμετωπίσουμε;	23
4. 5. Έκτακτα προβλήματα. Πώς να τα αντιμετωπίσουμε;	24
4. 6. Πώς αντιμετωπίζουμε τις συγκρούσεις;	24
4. 7. Μαθαίνουμε μαζί με τους άλλους. Υποχρεώσεις, δικαιώματα και όρια	24
4. 8. Το Εκπαιδευτικό Συμβόλαιο	25
5.α Θέματα οικογένειας (γάμος, σχέσεις γονέων – παιδιών)	27
5α.1. Ο γάμος	27
5α. 2. Η θέση της γυναίκας στην οικογένεια	28
5α. 3. Σχέσεις γονέων - παιδιών	31
5α. 4. Προκαταλήψεις και στερεότυπα για τις σχέσεις των Τσιγγάνων γονέων με τα παιδιά τους	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	35
5.β Έκδοση ταυτότητας/ Οικογενειακή Μερίδα/ Εγγραφή στα Δημοτολόγια	43
5.γ Συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και φορείς	49
5.δ Πληροφορίες για θέματα Κοινωνικής Πρόνοιας	53
5.δ.1. Τι είναι Κοινωνική Πρόνοια;	53
5.δ.2. Ποιος είναι ο σκοπός της Κοινωνικής Πρόνοιας; Σε ποιους απευθύνεται;	53

5.δ.3. Η Κοινωνική Πρόνοια, δικαίωμα κατοχυρωμένο από το Σύνταγμα	53
5.δ.4. Ποιοι είναι οι τομείς της Κοινωνικής Πρόνοιας;	54
5.δ.5. Προστασία των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων από τον κοινωνικό αποκλεισμό	55
5.δ.6. Προστασία των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων από τον κοινωνικό αποκλεισμό	56
5.δ.7. Ποια προγράμματα και ποιοι φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας υπάρχουν;	57
6. Πληροφορίες για θέματα Υγείας/ Ψυχικής Υγείας/ Υγιεινής/ Προληπτικής Ιατρικής	59
6. 1. Η αξία της Υγείας	59
6. 2. Οικογενειακός Προγραμματισμός και Προγεννητικός Έλεγχος	59
6. 3. Προφυλάξεις στη διάρκεια της εγκυμοσύνης	60
6.4 Ψυχική Υγεία	61
6.5 Καθημερινή Υγιεινή	62
6. 6. Πρόληψη	62
7. Διερεύνηση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αναγκών μέσα από συγκεκριμένες βιωματικές ασκήσεις	65
7. 1. Η ανάγνωση και η γραφή είναι βασικές δεξιότητες που μας επιτρέπουν να καταλαβαίνουμε τον κόσμο και να ενεργούμε μέσα σ' αυτόν	66
7. 2 Εκπαίδευση και τυπικά προσόντα	68
7. 3. Εκπαίδευση και απόλαυση του πολιτισμού	70
7. 4. Αυτομόρφωση. Οι δεξιότητες που απαιτούνται	73
7. 5. Προβλήματα και τρόποι παρέμβασης	75
7. 6. Η καταγραφή και η ερμηνεία της εκπαιδευτικής μας κατάστασης. Στερεότυπα για την εκπαίδευση	76
7. 7. Επάγγελμα και ποιότητα ζωής. Τι επηρεάζει την ικανοποίηση που παίρνουμε από το επάγγελμά μας;	78
7. 8. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουμε στο επάγγελμά μας; Τι κάνουμε για να ξεπεράσουμε τα επαγγελματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε;	80
7. 9. Αλλάζουν οι συνθήκες εργασίας; Πώς μας επηρεάζει αυτό; Τι γνωρίζουμε για αυτές τις αλλαγές; Πόσο μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις νέες συνθήκες εργασίας;	82
7. 10. Στερεότυπα σχετικά με τα επαγγέλματα. Πώς μας εμποδίζουν; Τι μπορούμε να κάνουμε για να τα αντιμετωπίσουμε;	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	95

8. Ρατσισμός - στερεότυπα και τρόποι αντιμετώπισής τους

8. 1. Τι είναι «στερεότυπο». Η στερεοτυπική σκέψη είναι τρόπος λειτουργίας της ανθρώπινης σκέψης	102
8. 2. Πότε η στερεοτυπική σκέψη δημιουργεί προβλήματα; Από τα στερεότυπα στον ρατσισμό ..	104
8. 3. Ποιες μορφές παίρνει ο ρατσισμός;	106
8. 4. Πώς εκδηλώνεται ο ρατσισμός;	109
8. 5. Ποιοι είναι ρατσιστές;	111
8. 6. Όταν στόχος του ρατσισμού γινόμαστε εμείς οι ίδιοι. Πώς αντιμετωπίζεται ο ρατσισμός; ..	113

9. Διεκδίκηση και άσκηση δικαιωμάτων	121
9. 1. Ποια είναι τα δικαιώματά μας;	122
9. 2. Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ιστορία...	123
9. 3. Τι χρειάζεται για να εξασφαλίζονται τα δικαιώματά μας σε μία κοινωνία;	124
9. 4. Εξασφαλίζονται πάντα τα δικαιώματά μας στην πραγματικότητα;	127
9. 5. Ποιες συνθήκες μπορούν να επηρεάσουν την άσκηση των δικαιωμάτων μας;	130
9. 6. Πώς αντιδρούμε όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά μας;	133
9. 7. Πώς μπορούμε να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας πιο αποτελεσματικά;	135
9. 8. Πόσο μπορούν τα ΜΜΕ να μας βοηθήσουν να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας;	137
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	141
10. Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος	149
11. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση	153
11. 1. Τι μπορούμε να κάνουμε για να πάρουμε το απολυτήριο του Δημοτικού;	153
11. 2. Πού μπορούμε να εκπαιδευτούμε, αν δεν έχουμε απολυτήριο Γυμνασίου;	153
11. 3. Τι μπορούμε να κάνουμε για να πάρουμε το απολυτήριο του Γυμνασίου;	157
11. 4. Πού μπορούμε να εκπαιδευτούμε, αν έχουμε απολυτήριο Γυμνασίου;	159
11. 5. Πώς μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας, αν έχουμε απολυτήριο Λυκείου;	170
11. 6. Υπηρεσίες που μπορούν να μας βοηθήσουν	172
12 α. Πληροφορίες για θέματα απασχόλησης / Τεχνικές εξεύρεσης εργασίας	175
α. Πληροφορίες για θέματα απασχόλησης	175
12α. 1. Πού και πώς μπορεί να εργαστεί κάποιος;	175
12α. 2. Ποιοι φορείς και ποια προγράμματα μπορούν να βοηθήσουν την ένταξή μας στην αγορά εργασίας;	177
12β. Τεχνικές εξεύρεσης εργασίας.	181
12β. 1. Πού και πώς μπορούμε να ψάξουμε για να βρούμε δουλειά;	181
12β. 2. Τι πρέπει να κάνουμε, όταν βρούμε μία θέση εργασίας που μας ενδιαφέρει;	185
13. Δίπλωμα Οδήγησης	191
14. Ενημέρωση γονέων σε θέματα σχολικής ένταξης των παιδιών τους	193
14. 1. Πόσο επηρεάζει η οικογένεια τη φοίτηση των παιδιών στο σχολείο;	194
14. 2. Τι πρέπει να κάνουμε για να γράψουμε τα παιδιά μας στο σχολείο;	196
14.3. Τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να προσαρμοστούν στη ζωή του σχολείου;	198
14.4.τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να έχουν σταθερή φοίτηση στο σχολείο;	201
14. 5. Τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας με τα μαθήματά τους;	204
14.6. Πώς να αντιμετωπίσουμε πιθανά προβλήματα συμπεριφοράς και συγκρούσεις στο σχολείο; Ο ρα-	

τισμός στο σχολείο: πώς μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε;	208
14.7. Πώς μπορούμε να πετύχουμε μια καλή συνεργασία με τους δασκάλους ή τους καθηγητές και τους διευθυντές των σχολείων όπου φοιτούν τα παιδιά μας;	211
14.8. Ποιες αντιλήψεις μπορούν να μας εμποδίσουν να υποστηρίξουμε την σχολική φοίτηση των παιδιών μας; Μπορούμε να ξεπεράσουμε αυτές τις αντιλήψεις;	213

15. Ιστορία και Χαρακτηριστικά (επαγγελματική και κοινωνική ζωή, θρησκεία) των Ρομά. Αυτοπεριγραφή (και ετεροπροσδιορισμός)

15. 1. Ρομ σημαίνει άνθρωπος... Η γλώσσα των Τσιγγάνων. Γλώσσα και καταγωγή	216
15.2. Η «ιστορία των Τσιγγάνων»	221
15. 3. Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα και η έξωσή τους από την ιστορία	223
15.4. Πού να ψάξουμε για να ανακαλύψουμε την ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα; Τι μπορούμε να ανακαλύψουμε για τους Έλληνες Τσιγγάνους	225
15. 5. Μύθοι για την κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων	231
15. 6. Η κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων. Ο πολιτισμός ως κοινωνική σχέση	235
15. 7. Πολιτισμός και επιλογές. Η «εξορία» των Τσιγγάνων από τις κοινωνικές εξελίξεις, μία κατάσταση που πρέπει να αλλάξει.	242
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	245

16. Διαφορετικότητα και πολιτισμική ταυτότητα

16. 1. Γατί και πότε βλέπουμε διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους; Τι λένε οι επιστημονικές θεωρίες για αυτό το ζήτημα;	268
16. 2. Εμείς και οι άλλοι: Ποιοι είμαστε «εμείς» και ποιοι είναι οι «άλλοι»; (Η έννοια και η κατασκευή της ταυτότητας)	272
16. 3. Πού «χτίζονται» οι ταυτότητες;	275
16. 4. Ταυτότητα ή ταυτότητες; Αλλάζουν οι ταυτότητες; Τι κάνουν οι άνθρωποι με τις ταυτότητές τους;	277
16. 5. Τι είναι «πολιτισμός»; «Υψηλές» και «καθημερινές» μορφές πολιτισμού.	281
16. 6. Οι διαφορετικοί πολιτισμοί. Πόσο μπορούν να διαφέρουν οι ανθρώπινες πρακτικές; ...	282
16. 7. Τι σημαίνει «κυρίαρχος πολιτισμός».	284
16. 8. Πώς «χτίζονται» οι εθνικοί πολιτισμοί.	286
16. 9. Πολιτισμός και πολιτισμοί.	289
16. 10. Ποιοι μιλούν για τον «πολιτισμό»; (Ο ορισμός του πολιτισμού)	290
16. 11. Τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι με τον πολιτισμό τους; (Η διαχείριση του πολιτισμού). ..	292

17. Πληροφορίες (διευθύνσεις, τηλέφωνα, σχετικές με εκπαίδευση, εργασία, υγεία, κοινωνική ασφάλιση, νομική βοήθεια....)

1. Στόχος του προγράμματος.

Τα τελευταία χρόνια έχει εντοπιστεί η μεγάλη ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση στους ενήλικες Έλληνες Τσιγγάνους (ROMA), που στόχο έχει την ενημέρωση και πληροφόρηση τους σε απλά και καθημερινά θέματα που τους αφορούν.

Στα πλαίσια αυτά, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Γ.Γ.Ε.Ε.) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σχεδιάζει, συγκροτεί δομές και συντονίζει προγράμματα *δια βίου μάθησης*.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των Κ.Ε.Ε. απευθύνονται σε όλους τους ενήλικες Τσιγγάνους που επιθυμούν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα της Συμβουλευτικής σε συνδυασμό με το πρόγραμμα του γραμματισμού. Η επιθυμία τους αυτή συνδέεται απόλυτα και με την επιθυμία τους για την πλήρη ένταξη τους στην κοινωνία, άρα η προσπάθειά τους θα πρέπει να στηριχτεί από τον Σύμβουλο.

Στόχος αυτού του διδακτικού υλικού είναι η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευόμενων καθώς επίσης και η ανάδειξη της προσωπικής εξέλιξής τους μέσω της εκπαίδευσης.

2.

2.1 Ιστορία των ROMA

Η Ιστορία των ROMA, είναι Ιστορία περιπλανώμενων ανθρώπων που έφτασαν στα Βαλκάνια τον μεσαίωνα και που σταδιακά εξαπλώθηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη και όχι μόνο.

Ξεκινώντας από τις Ινδίες, έφτασαν στην Δυτική Ευρώπη, όπου η άφιξή τους αυτή προκάλεσε ποικίλα σχόλια και θεωρίες για τον τόπο καταγωγής τους. Αρκετά χρόνια μετά, διάφοροι μελετητές -γλωσσολόγοι και ιστορικοί- αφού εξέτασαν στοιχεία της γλώσσας τους, μπόρεσαν να καταλήξουν στο συμπέρασμα πως η διασπορά των ROMA είχε ξεκινήσει από την Ινδία. Με το πέρασμα των αιώνων, και παρότι οι ROMA ήταν εκτεθειμένοι σε πολλών ειδών πιέσεων (ρατσισμό, κοινωνικό αποκλεισμό, διώξεις και βασανιστήρια) κατάφεραν να διατηρήσουν την πολιτισμική τους ταυτότητα και να αναδείξουν μια πραγματικά αξιοσημείωτη δύναμη επιβίωσης. Εάν αναλογιστεί κανείς τις αντιξοότητες τις οποίες και αντιμετώπισαν, θα θεωρήσει θαύμα ακόμα και το γεγονός ότι υπάρχουν.

Η Ιστορία των ROMA σε μεγάλο βαθμό είναι ασαφής, λόγω του ότι η γλώσσα τους, μέχρι και πρόσφατα, ήταν προφορική, αφήνοντας λιγοστά στοιχεία απ' όπου και αν πέρασαν. Στο ερώτημα, πότε οι ROMA έφυγαν από την Ινδία, οι πολυάριθμες μελέτες, μας οδηγούν κάπου μεταξύ του 7ου και 13ου αιώνα. Η μετανάστευσή τους αυτή, έγινε σταδιακά και για διαφορετικούς λόγους.

Από τις πρώτες αναφορές που σημειώνονται στους ROMA στην Ευρώπη, είναι την περίοδο του βυζαντινού αυτοκράτορα Κωνσταντίνου (11ος αιώνας). Οι απόψεις αυτές δεν είναι τεκμηριωμένες, μιας και ένας αριθμός μελετητών, υποστηρίζει πως η άφιξη των ROMA στην Κωνσταντινούπολη έγινε 200 χρόνια μετά.

(Μελέτη του Ελ. Παρατηρητηρίου: Cleaning Operations, excluding roma in Greece, country report series, No. 12, Απρίλιος του 2003)

Όπως και να έχει, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την προσφορά των ROMA στην Ιστορία του τότε ετοιμόρροπου Βυζαντίου από τις επιθέσεις των Οθωμανών, από το 1356 έως και την άλωση της Κωνσταντινούπολης. Βέβαια πουθενά δεν αναφέρονται τα βασανιστήρια που υπέστησαν οι ROMA προσπίζοντας το δικαίωμα στην ελευθερία.

Από την πρώτη στιγμή της άφιξής τους στην Δυτική Ευρώπη, οι ROMA θεωρήθηκαν παρείσακτοι. Οι τοπικές, κλειστές κοινωνίες αντέδρασαν με φόβο και απόρριψη απέναντι τους. Η απόρριψη αυτή, αποτέλεσε κρατική υπόθεση με την ψήφιση βασιλικών διαταγμάτων που τους καταδίκάζαν και τους απαγό-

ρευαν την κυκλοφορία τους τιμωρώντας τους με σωματικές ποινές (ακρωτηριασμό).

Τα παραδείγματα πολιτικών αποκλεισμών είναι πολλά, όλα τα κράτη απ' όπου πέρασαν οι ROMA, πήραν κάποια στιγμή τέτοια μέτρα. Στην Ολλανδία για παράδειγμα, από τον 17ο έως και τον 18ο αιώνα οργανωνόταν κυνήγι εναντίον των ROMA, με σύνθημα εκκίνησης το χτύπημα της καμπάνας της εκκλησίας. Θα πρέπει δε να αναφέρω ότι τιμωρία στους πολίτες δολοφόνους των ROMA, δεν υφίστατο. Ήταν ελεύθεροι να βασανίζουν και να δολοφονούν οποιαδήποτε ώρα και στιγμή.

Ποιο πρόσφατο παράδειγμα είναι αυτό της ναζιστικής Γερμανίας του 20ου αιώνα, όπου οργανώθηκε εκστρατεία κατά των ROMA εξολοθρεύοντας όσους ανήκαν σε μικτή φυλή (Εβραίους και ROMA) κλείνοντας τους στα γνωστά σε όλους μας στρατόπεδα συγκέντρωσης, στο Άουσβιτς και το Νταχάου. Σύμφωνα με κάποιους υπολογισμούς, ο αριθμός των ROMA που δολοφονήθηκαν από το Ναζιστικό καθεστώς υπολογίζεται στις 500.000 ίσως και παραπάνω.

(Roma ;h Ρομά/Τσιγγάνοι: Μια Ευρωπαϊκή Μειονότητα, Jean-Pierre και Liegeois Nicolae Gheorghie)

Κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα ήρθαν στο προσκήνιο ιδέες ανθρωπιστικού χαρακτήρα, που έθεταν τέλος στην σωματική τιμωρία, κηρύσσοντας εκτός νόμου την σκλαβιά, τις γενικές τιμωρίες και τους περιορισμούς. Ταυτόχρονα, υιοθετήθηκε ένα νέο μοντέλο, αυτό της τευνοκρατικής κοινωνίας. Στόχο είχε την αφομοίωση τώρα πια των ROMA από το προηγούμενο μοντέλο περιορισμού, με αποτέλεσμα την απορρόφηση των ROMA οι οποίοι τώρα χαρακτηρίζονταν ως απροσάρμοστοι με κοινωνικές και ψυχολογικές δυσκολίες.

2.2 Οι ROMA στην Ελλάδα

Η πρώτη ουσιαστική αναφορά στους ROMA γίνεται στα 1068 μ.Χ., σε ένα Γεωργιανό εκκλησιαστικό κείμενο τον *βίο του Αγίου Γεωργίου του Αθωνίτη*.

Αν και δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία σχετικά με τους έλληνες ROMA των περιοχών που σήμερα ανήκουν στην Ελλάδα, κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, δεν αναφέρεται πουθενά η συμμετοχή τους στην Επανάσταση, είτε ως πολεμιστές, είτε ως μουσικοί, που διασκέδαζαν τους αγωνιστές.

Όπως είδη έχω αναφέρει, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η ακριβής χρονολογική περίοδος στην οποία οι ROMA έφτασαν στον ελλαδικό χώρο. Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Εταιρίας Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.), η πρώτη ομάδα ROMA εντοπίζεται το 1323.

Δυστυχώς, κανένα ιστορικό κείμενο, δεν αναφέρει την συνεισφορά των Ελλήνων ROMA κατά την περίοδο των βαλκανικών πολέμων το 1912-1913, όπου οι έλληνες ROMA που διέμεναν εκείνη την περίοδο στις Σέρρες, πολέμησαν στο πλευρό των ελλήνων συμπατριωτών τους.

Επίσης, οι ιστορικοί έχουν παραλείψει άλλο ένα πολύ σημαντικό γεγονός, αυτό του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όπου οι έλληνες ROMA συμμετείχαν στο Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο, πολεμώντας ακόμη μία φορά για την Ελλάδα την οποία θεώρουν πατρίδα τους.

Αξίζει να σημειωθεί πως και οι έλληνες ROMA πλήρωσαν βαρύ φόρο αίματος κατά την Γερμανική κατοχή.

Παρά την προσφορά των ROMA στη διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, πέρασε πολύς καιρός μέχρι να αναγνωριστούν ως έλληνες πολίτες. Μέχρι και το 1955, οι ROMA θεωρούνταν **λαός αγνώστου προελεύσεως**. Το 1976, σύμφωνα με δημοσιεύματα της εποχής, ο αρχηγός των ελλήνων Τσιγγάνων Κων-

σταντίνος Χαλιλόπουλος του Δημητρίου συνεργάστηκε με την τότε κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, για την πολιτογράφηση των ελλήνων Τσιγγάνων. Ένα γεγονός που αποτελεί σταθμό στην ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα.

2.3 Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Οι ROMA, μέλη της πιο αδικημένης ίσως μειονότητας στην Ευρώπη, είναι πληθυσμοί παραδοσιακά νομαδικοί. Είναι επίσης τα παραδοσιακά θύματα ακραίων ρατσιστικών προκαταλήψεων σχετικά με την μποέμικη φιλοσοφία, τον τρόπο ζωής και τις επιλογές των κοινοτήτων τους. Τα θεμελιώδη δικαιώματά τους παραβιάζονται και εξακολουθούν να παραβιάζονται σε όλα τα κράτη. Οι ROMA υπήρξαν τα πλέον ευάλωτα και σιωπηλά θύματα, από την εποχή του Ολοκαυτώματος μέχρι και την τελευταία κρίση στο Κόσσοβο.

Ωστόσο, οι μη Τσιγγάνοι αγνοώντας την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα τους, τα οποία και διαφέρουν ως ένα βαθμό από τα ήθη και τα έθιμα της πλειοψηφίας αλλά θεωρούνται από τους ίδιους θεμελιώδη στοιχεία της ταυτότητας και πηγή υπερηφάνειας, τους αντιμετωπίζουν με καχυποψία και τους επικρίνουν για τον τρόπο ζωής τους.

Η Ελλάδα, υπήρξε ένας βασικός σταθμός για την διασπορά των ROMA στην Ευρώπη και ένας από τους τόπους διαμονής, όπου δεν παρατηρήθηκαν διωγμοί, θανατώσεις ή νομοθετικές απαγορεύσεις σε σχέση με την γλώσσα ή την κουλτούρα τους όπως ανέφερα σε προηγούμενα παραδείγματα. Ως εκ τούτου ζουν στην Ελλάδα εδώ και 680 χρόνια περίπου αλλά ακόμα και σήμερα οι πρωταρχικές και θεμελιώδεις ανάγκες τους δεν καλύπτονται αφού παραμένουν άορατοι, παραμένουν στο περιθώριο.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι διαφορετικού είδους: η πιο ενταγμένη ομάδα αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα ισότητας αντιμετώπισης από το ελληνικό κράτος αλλά και τους μη τσιγγάνους αφού είναι θύμα καθημερινών και αλληπάλληλων ρατσιστικών διακρίσεων, ενώ η ομάδα των σκηνιτών αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα επιβίωσης. Κυριαρχεί μάλιστα ο γνωστός μύθος ότι οι ROMA απολαμβάνουν τις άθλιες συνθήκες ζωής τους οι οποίες συνδέονται με τον αναλφαβητισμό και την παραβατικότητα. Πρόκειται για μία αφελή και ρατσιστική επιχειρηματολογία.

Η γλώσσα που μιλούν μεταξύ τους είναι τα ROMIKA ενώ με τους μη Τσιγγάνους συνομιλούν στην ελληνική.

Στην πλειοψηφία τους είναι χριστιανοί ορθόδοξοι και ένα μικρό ποσοστό είναι μουσουλμάνοι (κυρίως αυτοί που ζουν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη).

Οι ROMA, αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε όλα τα πεδία, όπως ήδη ανέφερα, στην απασχόληση, στέγαση, υγεία, παιδεία και επαγγελματικές ευκαιρίες. Επιπλέον, υφίστανται επί αιώνες τη συσσώρευση, προκαταλήψεων και αρνητικών στερεοτύπων, που έχουν επηρεάσει δυσμενώς τις πολιτικές που εφαρμόζονται απέναντί τους.

Ρατσιστικά στερεότυπα εμφανίζονται ακόμα και στα ΜΜΕ τα οποία συχνότατα είναι φορείς ρατσιστικής προπαγάνδας, ενθαρρύνοντας έτσι νοοτροπίες και συμπεριφορές απόρριψης.

Γλώσσα:

Λόγω του ότι η γλώσσα των ROMA εξαρχής ήταν βασισμένη στον προφορικό λόγο για την ασφάλεια τους από τους μη Τσιγγάνους, λειτουργώντας ως μία ασπίδα προστασίας, άφησε λιγοστά έως ελάχιστα ίχνη στους τους γλωσσολόγους, στην προσπάθειά τους να αναγνωρίσουν την βάση της.

Μετά από πολύχρονες έρευνες, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως η ρίζα της γλώσσας τους είναι τα Ινδικά και πιο συγκεκριμένα η διάλεκτος

(Hindi)

Λόγω των συχνών μετακινήσεων τους, η γλώσσα παράλληλα με κάποια από τα έθιμα τους, προσαρμόστηκε και έως ένα βαθμό τροποποιήθηκε, με τα έθιμα και τη γλώσσα των χωρών που πέρασαν.

Γι' αυτό τα ROMIKA διακρίνονται για τα πολλαπλά στοιχεία και τις διαλέκτους (60 εάν όχι και περισσότερες στην Ευρώπη) με τις οποίες όμως οι ROMA εύκολα ομιλούν μεταξύ τους.

Το οικιστικό:

Σε ένα μεγάλο βαθμό οι Έλληνες ROMA ζουν στην Ελλάδα σε μία κατάσταση φυλετικού διαχωρισμού που υφίσταται από τους μη Τσιγγάνους αλλά και από την ίδια την πολιτεία, παραβιάζοντας χωρίς αμφιβολία και θέτοντας εκτός νόμου το άρθρο 3 του διεθνούς δικαίου για την καταπολέμηση όλων των μορφών ρατσισμού. Το άρθρο 3 κρίνει καταδικαστέα την πολιτεία που δεν αποδοκιμάζει τον φυλετικό διαχωρισμό και δεν αναλαμβάνει απαγορευτικά μέτρα πρόληψης.

(article 3 of the International Convention on the Elimination of All forms of Racial Discrimination, ICERD)

Το οικιστικό πρόβλημα αναγνωρίζεται ως το πιο κομβικό για τους ROMA. Η νομαδική ζωή και η διαβίωση τους σε παράνομους καταυλισμούς (αφού οι δήμοι δεν τους εντάσσουν στο σχέδιο πόλεως), λειτουργεί ως τροχοπέδη για την κοινωνική ένταξή τους.

Οι συνθήκες ζωής στους καταυλισμούς είναι άθλια κάτω από οποιαδήποτε standards. Οι ROMA ζουν χωρίς νερό, τουαλέτες και φως στο έλεος των καιρικών φαινομένων και των επιδημιών.

(Εθνική επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου)

Οι δημότες αλλά και οι δημοτικές αρχές θεωρούν πως η περιοχή τους υποβαθμίζεται με την παρουσία των ROMA και προσπαθούν με κάθε τρόπο να τους διώξουν, σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και παράνομα.

Οι ίδιοι επιθυμούν μια κανονική και μόνιμη κατοικία όπως ο υπόλοιπος κόσμος, και δείγμα αυτής της επιθυμίας είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων ROMA ζουν για πάρα πολλά χρόνια στο ίδιο μέρος. Οι μετακινήσεις τους γίνονται όλο και αραιότερες, και όταν αυτό συμβαίνει, είναι για λόγους εργασίας.

Υγεία:

Η κατάσταση της υγείας των ROMA δεν είναι καθόλου ικανοποιητική αν λάβουμε υπόψη, τις άσχημες συνθήκες κάτω από τις οποίες είναι αναγκασμένοι να ζουν (σε καταυλισμούς δίχως νερό, φως, θέρμανση κλπ).

Δεν μπορούμε λοιπόν να μιλάμε για ένα **σύστημα υγείας** σε ένα **κράτος Πρόνοιας** όταν αυτό στην πραγματικότητα δεν υφίσταται.

Εάν στα παραπάνω προβλήματα προσθέσουμε και αυτό της ασφάλισης, (το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι εντελώς ανασφάλιστο) τότε ορθά καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η κατάσταση της υατρικής περίθαλψής τους δεν είναι καθόλου ικανοποιητική.

Με βιβλιάρια απορίας που μόνο σε ένα μικρό αριθμό ROMA έχουν χορηγηθεί, μπορούν να καταφεύγουν στα δημόσια νοσοκομεία, όπου δεν είναι καν ευπρόσδεκτοι αλλά ούτε και αντιμετωπίζονται όπως οι υπόλοιποι ασθενείς.

Εκπαίδευση:

Το ποσοστό αναλφαριθμητισμού στους ανήλικες, τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν. Ο τρόπος και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ζούν, δεν παύει να είναι ανταγωνιστικός προς το σχολείο γι αυτό ακόμη και σήμερα, ένας μεγάλος αριθμός του πληθυσμού δεν έχει ολοκληρώσει την βασική εκπαίδευση.

Οι μετακινήσεις, (για εύρεση εποχιακής δουλειάς) τα οικονομικά προβλήματα, η απόσταση από το σχολείο, η έλλειψη της μόνιμης κατοικίας και ο ρατσισμός (έμμεσος ή άμεσος από δασκάλους, γονείς, μαθητές) συμβάλλουν αρνητικά στην προσπάθειά τους για την μόρφωση των παιδιών τους.

Τα παιδιά αντιμετωπίζονται από τους δασκάλους αλλά και τους συμμαθητές, ως ενοχλητικοί, ως ο λόγος που το μάθημα καθυστερεί, με αποτέλεσμα τα παιδιά να νιώθουν ανεπιθύμητα και να εγκαταλείπουν το σχολείο. Δυστυχώς αυτό συμβαίνει γιατί τα παιδιά δεν έχουν την ανάλογη βοήθεια στο σπίτι, αφού οι γονείς στερούνται το αγαθό της εκπαίδευσης.

Μέσα από το πρόγραμμα μας, στοχεύουμε ακριβώς στην επίλυση, έως ένα βαθμό, αυτού του προβλήματος. Μέσα από το πρόγραμμα του γραμματισμού αλλά και της συμβουλευτικής για ενήλικες, σκοπός μας είναι η ενημέρωση και πληροφόρησή τους.

Η εκπαίδευση της νέας γενιάς ROMA αλλά και των αναλφάβητων όλων των ηλικιών, χρήζει μεγάλης σημασίας αφού είναι το κλειδί που θα μας ανοίξει τις πόρτες της κοινωνίας.

Επαγγέλματα:

Οι ROMA, παραδοσιακά ήταν και είναι μια κλειστή κοινωνία με τα δικά της, μοναδικά στοιχεία. Όπως είδη έχω αναφέρει, μερικά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι η μη μόνιμη κατοικία, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η καθόλου εύκολη πρόσβαση τους στον κρατικό μηχανισμό, ο ρατσισμός και η ανεργία.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό οι ασχολίες τους περιορίζονταν και περιορίζονται στο εμπόριο και την μουσική, επαγγέλματα που δικαιολογούν τη συχνή μετακίνησή τους. Κατά το παρελθόν, είχαν ασχοληθεί και με την καλαθοπλεκτική, με την χαλκουργική, με το εμπόριο ζώων, αλλά και με το πετάλωμα των αλόγων. Ασχολίες που συνδέονται με τον νομαδικό τρόπο ζωής τους και που μπορούσαν εύκολα να μεταφερθούν και να στηθούν όποτε και όπου αυτό ήταν αναγκαίο.

Οι ROMA, κατά το παρελθόν, ως έμποροι κάλυπταν βασικές ανάγκες του ελληνικού πληθυσμού μεταφέροντας τα προϊόντα τους στις δύσβατες και απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδος.

Αλλά και ως μουσικοί, η συνεισφορά τους στην διάσωση και διάδοση του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού είναι αναμφισβήτητη μεγάλη.

Άλλωστε, δεν είναι και λίγοι αυτοί που πιστεύουν πως η μουσική, το τραγούδι και ο χορός κυλά στο αίμα των Τσιγγάνων αφού βρίσκεται καθημερινά στη ζωή τους. Ενδεικτικά μόνο θα αναφερθώ σε δύο από τα πιο γνωστά ονόματα της ελληνικής μουσικής, του Κώστα Χατζή και της Ελένης Βιτάλη.

3. Γνωριμία των μελών της ομάδας, περιγραφή του περιεχομένου και του στόχου της Ομάδας Συμβουλευτικής, βιωματικές ασκήσεις

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Από την πρώτη μέρα της συνάντησης μεταξύ των επιμορφωτών και των εκπαιδευομένων, είναι καλό να πετύχουμε τη δημιουργία ενός αισθήματος οικειότητας και αλληλοσεβασμού ανάμεσα στα μέλη της ομάδας. Επίσης, είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί ο χαρακτήρας, ο σκοπός και ο στόχος του προγράμματος.

3. 1. Ποιοι είμαστε. Τα μηνύματα που «στέλνουμε» στους άλλους για τον εαυτό μας. Αυτοπαρουσίαση και επικοινωνία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια και, στη συνέχεια, κάθε μέλος της ομάδας των εκπαιδευομένων, παρουσιάζουν τον εαυτό τους στην ομάδα. Η αυτοπαρουσίαση μπορεί να «δίνει» τα παρακάτω στοιχεία:

Επιμορφωτής ή επιμορφώτρια:

- Όνομα.
- Επώνυμο.
- Οικογενειακή κατάσταση (παντρεμένος/-η ή όχι, παιδιά, αν ναι πόσα, ηλικία και φύλο των παιδιών...).
- Σπουδές.
- Και λίγα -ή πολλά- περισσότερα...

Εκπαιδευόμενος ή εκπαιδευόμενη:

- Όνομα.
- Επώνυμο.
- Οικογενειακή κατάσταση (παντρεμένος/-η ή όχι, παιδιά, αν ναι πόσα, ηλικία και φύλο των παιδιών...).
- Γραμματικές γνώσεις.
- Και λίγα -ή πολλά- περισσότερα...

Στα «λίγα -ή πολλά- περισσότερα» τόσο ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια, όσο και ο εκπαιδευόμενος/-η, μπορούν να πουν περισσότερα πράγματα για τον εαυτό τους, για την κοινωνική τους ζωή, για τα παιδιά τους, αν έχουν, για το πού και με ποιους συμβιώνουν, για τους λόγους που δεν συνέχισαν την όποια εκπαίδευσή τους, για τις επιθυμίες και τα όνειρά τους...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Δεν λέμε πράγματα για τον εαυτό μας μόνο μιλώντας. Τα ρούχα που φοράμε, οι εκφράσεις του προσώπου μας, ο τόνος της φωνής μας, η στάση του σώματός μας είναι κι αυτά πράγματα που λένε στους άλλους «ποιοι είμαστε», είτε εμείς το θέλουμε είτε όχι. Δείτε, για παράδειγμα, τη γνωστή συντάκτρια μόδας Άννα Πιάτζι στη φωτογραφία. Τι μηνύματα πιστεύετε ότι «στέλνει» στους άλλους με το ντύσιμό της;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Κάποιος ή κάποια από την ομάδα ας καθίσει στην άκρη της καρέκλας. Ας σταυρώσει τα χέρια του/της. Ας κατεβάσει τα μάτια και ας πει με χαμηλή φωνή, χωρίς να κοιτά τους άλλους τα παρακάτω λόγια:

«Είμαι ο Γιάννης / η Μαρία. Έχω τρία παιδιά. Ζούμε στο ίδιο σπίτι με τους γονείς μου. Έβγαλα το Δημοτικό. Τώρα δουλεύω σ' ένα σούπερ μάρκετ. Η δουλειά είναι καλή, αλλά δεν είναι μόνιμη. Δεν ξέρω τι θα γίνει αργότερα...»

Τι συμπεράσματα βγάζει η ομάδα για τη ζωή και την προσωπικότητα του «Γιάννη» ή της «Μαρίας»;

Στη συνέχεια, κάποιος άλλος από την ομάδα ας καθίσει άνετα. Ας βολέψει τα χέρια του/της στα μπράτσα ή στην πλάτη του καθίσματός του/της. Ας πει τα ίδια λόγια με καθαρή φωνή, κοιτώντας τα μέλη της ομάδας και χαμογελώντας. Τι συμπεράσματα βγάζει τώρα η ομάδα για τη ζωή και την προσωπικότητα του «Γιάννη» ή της «Μαρίας»;

3. 2. Θα δουλέψουμε μαζί. Το δέσιμο της ομάδας. Επικοινωνία και συνεργασία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Τώρα ας μάθουμε κάτι παραπάνω για τον διπλανό μας ή τη διπλανή μας. Έχετε στα χέρια σας ένα παράδειγμα παρουσίασης, από αυτά που πολύ συχνά βλέπουμε στα περιοδικά. Πάρτε το και χωριστείτε σε ζευγάρια. Χρησιμοποιείστε το για να «πάρτε συνέντευξη» ο ένας από τον άλλον. Υπάρχουν και άλλα πράγματα που θα θέλατε να πείτε για τον εαυτό σας ή να ρωτήσετε τον διπλανό/-ή σας; Αν ναι, συμπληρώστε τη σελίδα με όσους κύκλους θέλετε. Στη συνέχεια παρουσιάστε τον διπλανό σας ή τη διπλανή σας στην ομάδα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Στο πλαίσιο των συναντήσεων μας θα κάνουμε διάφορες δραστηριότητες. Ας πούμε, ίσως θα χρειαστεί να οργανώσουμε μία επίσκεψη (πχ. σε κάποια δημόσια υπηρεσία ή σε κάποιο internet καφέ). Ή να φτιάξουμε ένα φυλλάδιο. Ή να οργανώσουμε μία εκδήλωση. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες, συζητείστε και καταγράψτε τους τρόπους με τους οποίους το κάθε μέλος της ομάδας θα μπορούσε να βοηθήσει σε κάθε μία από αυτές τις δραστηριότητες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Διαλέξτε όποια από τις φωτογραφίες σας φαίνεται περισσότερο ενδιαφέρουσα. Χωριστείτε σε ομάδες εργασίας, ανάλογα με τη φωτογραφία που διάλεξε ο καθένας. Προσπαθείστε να καταγράψετε και να εξηγήσετε τους λόγους, για τους οποίους η συγκεκριμένη φωτογραφία σας τράβηξε την προσοχή. Με τη βοήθεια και των συμπληρωματικών στοιχείων που θα σας δώσει ο επιμορφωτής ή επιμορφώτρια, παρουσιάστε στο σύνολο της ομάδας τη φωτογραφία που διαλέξατε.

ή εναλλακτικά

Διαλέξτε όποιο από τα τραγούδια σας αρέσει περισσότερο. Χωριστείτε σε ομάδες εργασίας, ανάλογα με το τραγούδι που διάλεξε ο καθένας. Προσπαθείστε να καταγράψετε και να εξηγήσετε τους λόγους, για τους οποίους το συγκεκριμένο τραγούδι σας αρέσει. Με τη βοήθεια και των συμπληρωματικών στοιχείων που θα σας δώσει ο επιμορφωτής ή επιμορφώτρια, παρουσιάστε στο σύνολο της ομάδας το τραγούδι που διαλέξατε.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Συζητείστε στην ομάδα ποια προβλήματα αντιμετώπισε η κάθε υποομάδα στη συνεργασία των μελών της. Σε ποιο βαθμό και πώς τα ξεπέρασε;

3. 3. Τι περιμένουμε από τη συμμετοχή μας στην Ομάδα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Απαντήστε ατομικά στις παρακάτω ερωτήσεις. Στη συνέχεια, συζητείστε τις απαντήσεις σας στην ομάδα. Ποιες από τις προσδοκίες σας είναι εφικτές;

- Από πού μάθατε για το συγκεκριμένο πρόγραμμα;
- Τι περιμένετε από το συγκεκριμένο πρόγραμμα;
- Τι νομίζετε ότι είναι ακριβώς το συγκεκριμένο πρόγραμμα;
- Τι γνώσεις- πληροφορίες-δεξιότητες νομίζετε ότι θα αποκτήσετε με τη λήξη του προγράμματος;
- Έπαιξε ρόλο στη συμμετοχή σας στο πρόγραμμα το γεγονός ότι το πρόγραμμα είναι επιδοτούμενο;
- Τι δουλειά κάνετε τώρα;
- Τι δουλειά νομίζετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε μετά τη λήξη του προγράμματος;
- Έχετε παρακολουθήσει άλλα προγράμματα κατάρτισης; Αν ναι, ποια; Αν όχι γιατί;
- Αν έχετε παρακολουθήσει και άλλα προγράμματα κατάρτισης, να πείτε σύντομα τι μάθατε και σε τι σας χρησίμευσαν αυτά που μάθατε.
- Αν δεν έχετε παρακολουθήσει άλλα προγράμματα κατάρτισης, γιατί θελήσατε να παρακολουθήσετε το συγκεκριμένο;
- Πιστεύετε ότι ένα πρόγραμμα κατάρτισης βοηθάει (α) να αποκτήσετε κάποια προσόντα και έτσι να βρείτε πιο εύκολα δουλειά; (β) να αποκτήσετε κάποιες παραπάνω γνώσεις, μόνο για σας; (γ) να έχετε ένα επιπλέον, ή και ίσως μοναδικό, εισόδημα; (δ) όλα αυτά; Να εξηγήσετε την απάντησή σας.

3. 4. Οι στόχοι της Ομάδας. Η σημασία της ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Στόχος των συναντήσεων της ομάδας μας είναι η συμβουλευτική υποστήριξη των ανθρώπων που συμμετέχουν στα προγράμματα του ΚΕΕ.

Πιο συγκεκριμένα, περιμένουμε οι άνθρωποι που θα πάρουν μέρος στις συναντήσεις της ομάδας μας να μπορούν:

- Να πάρουν μέρος σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδικασία με δημιουργικό και αποτελεσματικό τρόπο.
- Να πάρουν πληροφορίες για διάφορα ζητήματα που τους ενδιαφέρουν. Ακόμα, να μπορούν να βρίσκουν μόνοι τους τις πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν και να χρησιμοποιούν προς όφελός τους αυτές τις πληροφορίες.
- Να διεκδικούν αποτελεσματικότερα τα δικαιώματά τους.

Η προσωπική μας ανάπτυξη μπορεί να μας βοηθήσει στον αγώνα μας για να γίνουν οι συνθήκες της ζωής μας καλύτερες!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Χωριστείτε σε δύο ομάδες και παρουσιάστε στην τάξη -σαν ένα θεατράκι- τα κείμενα που έχετε παρακάτω. Και στα δύο κείμενα παρουσιάζονται κοινωνικές περιστάσεις που φέρνουν τους ανθρώπους σε δύσκολη θέση.

Κείμενο Ι.

Το Γραφείο Εισαγωγών - Εξαγωγών ήταν στο έκτο πάτωμα. Ευτυχώς που είχε ασανσέρ. Ο Πέτρος πήγε να μπει, μα ο μικρός του έδειξε μια πινακίδα δίπλα:

Η ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ
ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΟΣ
ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ
ΜΟΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΝΟΙΚΟΥΣ

Τράβηξε με τα πόδια. Του φάνηκε ατελείωτη η σκάλα. Ανέβαινε, ανέβαινε... Είχε φτάσει στο τέταρτο πάτωμα, στο τζάμι του φωταγωγού είδε το πρόσωπό του. Είχε πολλά γένια. Μέρρες αξύριστος. Πώς θα πήγαινε έτσι; Σίγουρα θα τον διώχνανε μόλις τον βλέπανε σ' αυτά τα χάλια.

-Τελευταία πόρτα αριστερά, του είπε ένας που ρώτησε φτάνοντας στο έκτο πάτωμα.

Προχώρησε θαρρετά τώρα. Ήτανε φρεσκοξυρισμένος.

-Εμπρός! μια γυναικεία φωνή.

Η κοπέλα τηλεφώνουσε εκείνη τη στιγμή. Στάθηκε κοντά στην πόρτα και περίμενε.

-Ορίστε, παρακαλώ, του είπε τελειώνοντας το τηλεφώνημα.

-Ήθελα να σας πω...

Χτύπησε το τηλέφωνο κείνη τη στιγμή. Η κοπέλα πήρε το ακουστικό.

-Αλό! Ναι, η φορτωτική θα είναι έτοιμη το απόγευμα. Ναι, εκατόν είκοσι κιλά. Παρακαλώ!

Ξαναγύρισε σ' αυτόν.

-Με συγχωρείτε! Λοιπόν;

-Λοιπόν, ήθελα να σας πω γι' αυτό...

Ξαναχτύπησε το τηλέφωνο.

-Αλό! Πώς; Μια στιγμή να κοιτάξω...

Άνοιξε η κοπέλα ένα βιβλίο κι άρχισε να ψάχνει.

Έσφιγγε τη ρεμπόμπλικά του νευρικά. Κοίταξε στον τοίχο το ημερολόγιο, τα κάδρα...

Από μέσα ακούγονταν ομιλίες. Μια βαριά αντρική φωνή έλεγε:

-Καλώς! Το εμπόρευμα θα είναι εκεί έγκαιρα.

Η κοπέλα βρήκε αυτό που ζητούσε.

-Αλό! Το νούμερο είναι δύο, οκτώ, μηδέν, μηδέν. Ναι, δυο φορές μηδέν. Γύρισε σ' αυτόν. Μα προτού του μιλήσει, της μίλησε αυτός.

-Ήρθα να σας πω για τη θέση. Έχω απολυτήριο γυμνασίου, ξέρω λίγα λογιστικά... Σταμάτησε άξαφνα, γιατί είδε την έκφραση που πήρε το πρόσωπό της.

-Λυπούμαι πολύ, του είπε. Αν ερχόσασταν πριν από δέκα λεπτά, θα προφταίνατε. Δεν ήξερε τι να πει.

-Πριν από δέκα λεπτά... τραύλισε. Μα πήγα να ξυριστώ. Πήγα να ξυριστώ, σας λέω!
Η κοπέλα τον κοίταζε αμίλητη.
Εκείνος γύρισε προς την πόρτα.

Αντ. Σαμαράκη, Ζητείται ελπίς, διασκευή

Κείμενο II.

Ήταν εκεί από τα χαράματα και κανένας δεν τους είχε δώσει σημασία. Ένας γιατρός, που είχε δει στα πεταχτά τη Φιλιώ, είχε πει ότι πρέπει να μπει στο χειρουργείο και από τότε ούτε φωνή ούτε ακρόαση. Η νοσοκόμα υποσχέθηκε ότι θα ειδοποιούσε κάποιον και έφυγε. Πήρε ο Θανάσης την Ερατώ και την οδήγησε εκεί που ήταν η Φιλιώ. Σε ένα ράντζο, δηλαδή, στους διαδρόμους των εξωτερικών ιατρείων. Μια ματιά αντάλλαξαν μόνο με την Αφροδίτη. Μόλις τους είδε εκείνη, στράφηκε γεμάτη έγνοια στον Θανάση.

«Θανάση, τρέχα... Της μιλάω και δεν ξυπνάει...»

Έτρεξαν πάνω απ' τη Φιλιώ ανήσυχτοι και οι άλλοι δύο.

«Έλα, κούκλα μου... Ξύπνα... Ήρθε η ξαδέρφη σου...» μουρμούρισε μέσα στην αγωνία του ο Θανάσης.

Η Φιλιώ δεν τον άκουγε. Είδε εκείνος ένα γιατρό που ερχόταν και έτρεξε κοντά του.

«Γιατρέ, έλα να τη δεις. Δε με ακούει!».

«Κοίταξε, εγώ τώρα ήρθα... Σιγά σιγά, να δω τι γίνεται...»

«Πρέπει να μπει στο χειρουργείο, τι σιγά σιγά;»

«Πού ξέρεις εσύ τι πρέπει να γίνει; Γιατρός είσαι;» είπε κοιτώντας τον ειρωνικά ο άλλος και έκανε να φύγει.

Τότε τον άρπαξε από το μπράτσο η Ερατώ.

«Δεν ακούς; Δεν ξυπνάει... Πότε θα αποφασίσεις να τη δεις;»

Ξαφνιάστηκε ο γιατρός. Ενοχλήθηκε και που άρχισαν να μαζεύονται διάφοροι περίεργοι. Τράβηξε το χέρι και της έριξε μια επιτιμητική και λίγο περιφρονητική ματιά.

«Ήσυχα, έτσι; Δεν είναι λαϊκή εδώ».

«Τι ήσυχα... Να πεθάνει περιμένεις;» ξέσπασε εκείνη και σπρώχνοντάς τον σχεδόν τον ανάγκασε να σκύψει πάνω από τη Φιλιώ.

Ήρθε κοντά στη μάνα της και τον Θανάση. Η Αφροδίτη της έριξε μια ματιά και ύστερα άπλωσε το χέρι της και έπιασε το δικό της.

«Κατάρα λες κι έχει πέσει πάνω μας», μουρμούρισε στη γλώσσα τους.

Ο γιατρός σπκώθηκε ανήσυχος και ζήτησε να έρθει γρήγορα φορείο. Μετά γύρισε στους άλλους που παρακολουθούσαν με κομμένη την ανάσα.

«Καλά, είναι δυνατό; Ζώα είσατε; Από το πρωί πρέπει να χάνει αίμα. Μπορεί κι από χτες... Τώρα τη φέρατε;».....

*Από το βιβλίο των Σ. Αβδούλου και Ε. Ριτσώνη-Μπομπόλου, Ψίθυροι Καρδιάς,
«Νέα Σύνορα»-Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 1998.*

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Οι δεξιότητες είναι γνώσεις ή στάσεις που μας βοηθούν να τα καταφέρουμε σε κάποιο έργο. Τις δεξιότητες δεν τις έχουμε από τη γέννησή μας. Για να τις αποκτήσουμε πρέπει να προσπαθήσουμε και να εξασκηθούμε. Ποιες δεξιότητες θα βοηθούσαν τους ανθρώπους των ιστοριών μας να αντιμετωπίσουν καλύτερα περιστάσεις σαν κι αυτές που αντιμετωπίσαν;

- Έπρεπε να ξέρουν να παρουσιάζουν καλύτερα τον εαυτό τους και την υπόθεσή τους στους άλλους.
- Έπρεπε να έχουν περισσότερες πληροφορίες για την κατάσταση.
- Έπρεπε να έχουν μάθει να εκφράζουν τη γνώμη τους με πιο αποτελεσματικό τρόπο.
- Έπρεπε να ακούνε με μεγαλύτερη προσοχή τους άλλους και να μπορούν να μπαίνουν στη θέση τους.
- Έπρεπε να μπορούν να προσαρμοστούν καλύτερα στην κατάσταση.
- Έπρεπε να μπορούν να συνεργάζονται καλύτερα με τους άλλους ανθρώπους.
- Έπρεπε να έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να παίρνουν αποφάσεις.
- Έπρεπε να μπορούν να διαχειρίζονται καλύτερα τον χρόνο τους.
- Έπρεπε να έχουν μάθει να αντιμετωπίζουν καλύτερα τις ξαφνικές αλλαγές και να έχουν ετοιμάσει εναλλακτικές λύσεις.
- Έπρεπε να διεκδικούν τα δικαιώματά τους αποτελεσματικότερα.
- Κάτι άλλο

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ποιες συνθήκες πιστεύετε ότι εμπόδισαν τους ανθρώπους των ιστοριών μας να αναπτύξουν αυτές τις δεξιότητες; Παρουσιάστε τις απόψεις σας στην ομάδα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες περιστάσεις σαν κι αυτές που αντιμετωπίσαν οι άνθρωποι στις ιστορίες μας; Σημειώστε μερικές δεξιότητες, οι οποίες πιστεύετε ότι θα βοηθούσαν εσάς προσωπικά να αντιμετωπίσετε «δύσκολες» κοινωνικές περιστάσεις. Ποιες από αυτές τις δεξιότητες πιστεύετε ότι θα σας βοηθήσει να αναπτύξετε η συμμετοχή σας στις συναντήσεις της ομάδας; Πώς;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Τώρα, που μιλήσαμε για τους στόχους της ομάδας μας, συνεργαστείτε για να σκεφτείτε «εμβλήματα» για την ομάδα μας.

3. 5. Με ποια θέματα θα ασχοληθούμε στις συναντήσεις μας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Παρακάτω θα βρείτε τα θέματα με τα οποία θα ασχοληθούμε στις συναντήσεις της ομάδας μας. Σημειώστε σε ποιο βαθμό σας ενδιαφέρει το καθένα από αυτά τα θέματα:

	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για την ιστορία και τα χαρακτηριστικά των Ρομά στην Ελλάδα.			
• Θα ήθελα να καταλάβω καλύτερα τι σημαίνει «πολιτισμική ταυτότητα» και «πολιτισμική διαφορά».			
• Θα ήθελα να συζητήσω μαζί με την Ομάδα τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές μου ανάγκες.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για τον ρατσισμό και πώς μπορώ να τον αντιμετωπίσω.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για θέματα που αφορούν τις οικογενειακές σχέσεις.			
• Θα ήθελα να έχω περισσότερες πληροφορίες για τις δυνατότητές μου να σπουδάσω.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για το πώς μπορώ να διεκδικώ και να ασκώ τα δικαιώματά μου.			
• Θα ήθελα να έχω περισσότερες πληροφορίες για θέματα απασχόλησης και για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσα να ψάξω για δουλειά.			
• Θα ήθελα να έχω περισσότερες πληροφορίες για θέματα υγείας, ψυχικής υγείας, υγιεινής και προληπτικής ιατρικής.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για τις συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και φορείς.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για ζητήματα όπως η έκδοση ταυτότητας, η έκδοση οικογενειακής μερίδας και η εγγραφή στα δημοτολόγια.			
• Θα ήθελα να έχω περισσότερες πληροφορίες για το πώς μπορώ να αποκτήσω τα διάφορα διπλώματα οδήγησης.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για το είδος της νομικής βοήθειας που μπορώ να έχω σε διάφορες περιπτώσεις.			
• Θα ήθελα να ξέρω περισσότερα για το πώς μπορώ να βοηθήσω τα παιδιά μου στο σχολείο.			

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Τώρα, σημειώστε εκείνα από τα παραπάνω θέματα για τα οποία πιστεύετε ότι έχετε αρκετές γνώσεις και πληροφορίες, άρα μπορείτε και οι ίδιοι να βοηθήσετε στην εκπαιδευτική διαδικασία.

3.6. Πώς θα ξέρουμε ότι κερδίσαμε από τη συμμετοχή μας στην Ομάδα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Στο τέλος της πρώτης συνάντησης, σημειώστε πέντε πράγματα που θα θέλατε να έχετε «κερδίσει» μέχρι να τελειώσουν οι συναντήσεις της ομάδας. Αφήστε κενό χώρο και για πέντε πράγματα που ακόμα δεν μπορείτε να σκεφτείτε. Ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια θα συγκεντρώσει τα χαρτιά σας. Θα τα ξαναδείτε, και θα τα συζητήσετε, στο τέλος των συναντήσεων.

4. Εκπαιδευτικό συμβόλαιο (εκπαιδευτής/-τρια -εκπαιδευόμενοι/-ες)

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Για να πετύχει η συνύπαρξη και η συνεργασία ανθρώπων σε μία ομάδα, ειδικά όταν οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι μικρά παιδιά, πρέπει από την αρχή να γίνουν ορισμένες συμφωνίες. Αυτές οι συμφωνίες θα βοηθήσουν την ομάδα να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα στη δουλειά της και να αποφύγει ή να ξεπεράσει πιθανά προβλήματα.

4. 1. Μπορούν οι μεγάλοι να «κάνουν μάθημα»; Αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ο παρακάτω διάλογος θα μπορούσε να έχει γίνει στην αίθουσα οποιουδήποτε σχολείου. Διαβάστε τον διάλογο στην ομάδα. Πιστεύετε ότι η «σχολική αντιμετώπιση» είναι η κατάλληλη όταν οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικες; Σκεφτείτε πώς θα μπορούσε ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια να αντιμετωπίσει καλύτερα την **ενήλικη** Μαρία και ξαναγράψτε τον διάλογο.

- ΕΠΙΜ. Μαρία, γιατί δεν κάνεις την εργασία σου μαζί με την ομάδα σου;
ΜΑΡΙΑ ...
ΕΠΙΜ. Μαρία, μπορείς, σε παρακαλώ, να ασχοληθείς με την εργασία σου;
ΜΑΡΙΑ Όχι! Αυτή η εργασία που μας βάλατε είναι χαζή! Και το μάθημά σας είναι βαρετό!
ΕΠΙΜ. Λυπάμαι που νιώθεις έτσι, αλλά πρέπει να σου πω ότι εσύ είσαι πολύ μικρή για να ξέρεις τι είναι χαζό και τι έξυπνο. Σε παρακαλώ, τελειώνε με αυτήν την εργασία!
ΜΑΡΙΑ Άσε με ήσυχη!
ΕΠΙΜ. Βγες έξω από την τάξη ΤΩΡΑ! Θα τα πούμε στο γραφείο του Διευθυντή!

Οι περισσότεροι από μας πιστεύουμε ότι συστηματικό μάθημα, όπως για παράδειγμα γίνεται στο σχολείο, μπορούν να κάνουν μόνο τα παιδιά και οι έφηβοι. Ακόμα, πολλές φορές πιστεύουμε πως, από μια ηλικία και μετά, ό, τι ήταν να μάθουμε λίγο πολύ το μάθαμε. Και όμως... Στις μέρες μας, όλο και περισσότεροι μεγάλοι «ξαναγυρνάνε στα θρανία». Φυσικά, οι μεγάλοι δεν είναι παιδιά και για το λόγο αυτό δεν θα μπορούσαν και να μάθουν, αν κάποιος αποφάσιζε να «τους κάνει τον δάσκαλο», όπως τον θυμόμαστε από το σχολείο. Δεν μπορεί, ας πούμε, ο επιμορφωτής να καθίσει κάτω τους εκπαιδευόμενους και να αρχίσει να τους λέει ό, τι ξέρει, σαν να είναι οι ακροατές του «άγραφα χαρτιά» που περιμένουν κάποιον να τα γεμίσει. Κι ούτε βέβαια μπορούμε να περιμένουμε ότι οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι θα γυρίσουν στα σπίτια τους, θα ανοίξουν τα βιβλία τους και θα μάθουν το «μάθημά» τους απ' έξω, όπως περιμένουμε να κάνουν οι μικροί μαθητές. Η εκπαίδευση ενηλίκων έχει μερικές βασικές αρχές, τις οποίες σκοπεύουμε να ακολουθήσουμε και στις συναντήσεις μας:

1. **Μαθαίνουμε καλύτερα όταν συμμετέχουμε ενεργητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία:** Οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικες, ακριβώς όπως και ο επιμορφωτής. Άρα, όλα τα μέλη της ομάδας έχουν γνώσεις και εμπειρίες οι οποίες μπορεί να είναι πολύτιμες για το θέμα που εξετάζεται. Κι ακόμα, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι είναι σε θέση να πάρουν αποφάσεις για την πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας και μπορούν να έχουν ιδέες που θα βοηθήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία να προχωρήσει καλύτερα.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Έχω γνώσεις ή εμπειρίες σχετικές με τα θέματα που θα εξεταστούν στις συναντήσεις της ομάδας; Πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτές οι γνώσεις και οι εμπειρίες στα «μαθήματα»;

Ποιες αποφάσεις μπορούν να πάρουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι σχετικά με την οργάνωση και την πορεία των εκπαιδευτικών συναντήσεων;

2. Η **μάθηση πρέπει να είναι κοινωνική**. Εμείς οι ενήλικες συνήθως ενδιαφερόμαστε για κάτι, όταν αυτό έχει σχέση με την κοινωνική πραγματικότητα που ζούμε. Ακόμα περισσότερο, όταν συμμετέχουμε σε μία εκπαιδευτική διαδικασία, περιμένουμε μέσα από αυτή να βρούμε -ή, τουλάχιστον, να συζητήσουμε- τρόπους για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα αυτής της κοινωνικής πραγματικότητας.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποιες κοινωνικές καταστάσεις ή προβλήματα θα ήθελα να συζητήσουμε στη διάρκεια των εκπαιδευτικών συναντήσεων;

3. Η **μάθηση πρέπει να είναι ανοικτή**. Αυτό σημαίνει κυρίως δύο πράγματα. Πρώτον, ότι η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να προσαρμόζεται στις συνθήκες ζωής και στις ανάγκες των ενηλίκων εκπαιδευομένων. Δεύτερον, ότι η εκπαίδευση δεν σταματάει με το τέλος των μαθημάτων. Φεύγοντας από τις συναντήσεις, ο κάθε εκπαιδευόμενος πρέπει να έχει πάρει όχι μόνο μερικές γνώσεις, αλλά και μεθόδους ή τεχνικές που θα τον βοηθήσουν να μαθαίνει ο ίδιος αυτά που τον ενδιαφέρουν.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποιες ανάγκες μου θα ήθελα να γίνονται σεβαστές στη διάρκεια των εκπαιδευτικών συναντήσεων;

Ποιες μεθόδους ή τεχνικές μάθησης θα ήθελα να κατακτήσω στη διάρκεια των εκπαιδευτικών συναντήσεων;

- να μπορώ να κατανοώ τις πληροφορίες που έχω μπροστά μου, ακόμα και αν αντιμετωπίζω κάποιες δυσκολίες (δυσνόητες λέξεις, στατιστικοί πίνακες κλπ.)
- να κρατάω σημειώσεις από ένα γραπτό ή προφορικό κείμενο που με ενδιαφέρει
- να μπορώ να ψάξω για πληροφορίες στο διαδίκτυο (internet)
- να μπορώ να βρω ένα βιβλίο για το θέμα που με ενδιαφέρει
- να μπορώ να βρω την υπηρεσία που θα μου δώσει τις πληροφορίες που χρειάζομαι για κάποιο θέμα
- κάτι άλλο

4. 2. Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιήσουμε.

Μερικές από τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουμε στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι:

1. **Ο καταγισμός ιδεών:** τα μέλη της ομάδας αυθόρμητα λένε ό, τι σκέπτονται για ένα συγκεκριμένο θέμα. Έτσι «μαζεύονται» πολλές ιδέες, τις οποίες μπορούμε να τις χρησιμοποιήσουμε στην εκπαιδευτική διαδικασία.
2. **Η δραματοποίηση:** τα μέλη της ομάδας σχεδιάζουν και «παίζουν», σαν θέατρο διάφορα περιστατικά που μπορεί να έχουμε συναντήσει ή πιθανόν να συναντήσουμε στη ζωή μας. Η δραματοποίηση μας βοηθάει να εκφράσουμε, όχι μόνο με λόγια, αλλά και με εκφράσεις, κινήσεις κλπ. διάφορες γνώσεις που έχουμε για την κοινωνική ζωή. Επίσης, η δραματοποίηση μας βοηθάει να δούμε από κάποια απόσταση, αφού «παίζουμε», τα συναισθήματα που νιώθουμε και τον τρόπο, με τον οποίο αντιδρούμε σε διάφορες κοινωνικές περιστάσεις.
3. **Η εργασία σε υποομάδες:** Τα μέλη της ομάδας χωρίζονται με μικρότερες ομάδες, που δουλεύουν μαζί για διάφορα θέματα. Ο επιμορφωτής, αφού δώσει τις απαραίτητες οδηγίες, δεν «ανακατεύεται» στην εργασία των ομάδων, αλλά είναι εκεί για να προσφέρει τη βοήθειά του, όπου και όταν του τη ζητήσουν. Η εργασία σε υποομάδες βοηθάει τα μέλη της ομάδας να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους, να πάρουν πρωτοβουλίες και να πουν ή να κάνουν πράγματα που ίσως να δίσταζαν να πουν ή να κάνουν μπροστά σε άλλους. Σε μια ομάδα εργασίας φαίνεται καλύτερα ότι όλοι έχουμε κάτι να προσφέρουμε σε μια εκπαιδευτική διαδικασία. Ακόμα, όταν δουλεύουμε μόνοι μας σε ομάδες εργασίας, δεν έχουμε τον επιμορφωτή για να «κανονίζει» την εκπαιδευτική διαδικασία. Η ευθύνη να σεβόμαστε τους άλλους, να τους δίνουμε χρόνο για να εκφραστούν και να τους ακούμε ακόμη και όταν διαφωνούμε μαζί τους είναι όλη δική μας. Και αυτό είναι ένα μεγάλο «μάθημα».
4. **Η εισήγηση.** Εισήγηση κάνει κάποιος όταν παρουσιάζει στους άλλους αυτά που ξέρει, αυτά που έχει ζηήσει και αυτά που πιστεύει για ένα συγκεκριμένο θέμα. Όταν οι εκπαιδευόμενοι είναι ενήλικες εισήγηση μπορεί να γίνει από αυτούς και όχι μόνον από τον επιμορφωτή. Ακόμα, εισήγηση για μερικά θέματα μπορούν να κάνουν και καλεσμένοι έξω από την ομάδα. Οι ακροατές της εισήγησης μπορούν και *πρέπει* να κάνουν ερωτήσεις για ό, τι δεν καταλαβαίνουν ή αν θέλουν να μάθουν κάτι περισσότερο για κάποιο κομμάτι που τους ενδιαφέρει ιδιαίτερα. Ακόμα, μπορούν και *πρέπει* να λένε τη γνώμη τους για αυτά που άκουσαν.
5. **Η προσομοίωση.** Οι εκπαιδευόμενοι φαντάζονται ότι βρίσκονται σε κάποιον συγκεκριμένο κοινωνικό χώρο και περίσταση (πχ. στην εφορία ή σε μία τηλεοπτική εκπομπή), ότι έχουν συγκεκριμένους κοινωνικούς ρόλους (είναι «υπάλληλοι», «φορολογούμενοι πολίτες», «τηλεπαρουσιαστές», «καλεσμένοι της εκπομπής» κλπ.). Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι *πρέπει* να πουν και να κάνουν ό, τι θα έλεγαν και θα έκαναν αν πραγματικά βρίσκονταν σε αυτόν τον χώρο και την περίσταση και αν πραγματικά είχαν τους συγκεκριμένους ρόλους. Η προσομοίωση μας επιτρέπει να «δοκιμάσουμε τις δυνάμεις μας» σε χώρους, περιστάσεις και ρόλους με τα οποία δεν αισθανόμαστε και πολύ άνετα. Και, με την ασφάλεια που νιώθουμε στην ομάδα μας, να κάνουμε όσες προσπάθειες χρειάζονται για να βελτιώσουμε την πραγματική μας δράση σε τέτοιους χώρους, περιστάσεις και ρόλους.
6. **Η μέθοδος project.** Project σημαίνει σχέδιο. Η ομάδα ετοιμάζει ένα σχέδιο δράσης για να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα (ας πούμε, να διαμαρτυρηθεί για μια άδικη απόλυση), να φτιάξει ένα προϊόν (ένα φυλλάδιο, μια αφίσα, μία ραδιοφωνική εκπομπή) ή για κάτι παρόμοιο. Έπειτα τα μέλη της ομάδας μοιράζονται τις «δουλειές» που *πρέπει* να γίνουν και εκτελούν το σχέδιο. Στο τέλος, η ομάδα κάνει

αξιολόγηση, δηλαδή συζητάει τι πήγε και τι δεν πήγε καλά σε όλη την προσπάθεια, τι κέρδισαν οι εκπαιδευόμενοι κλπ. Με αυτή τη μέθοδο, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι μπορούν να μάθουν πολλά πράγματα ενεργώντας και όχι απλώς ακούγοντας ή βλέποντας. Ακόμα, μαθαίνουν να αξιολογούν οι ίδιοι αυτά που κάνουν.

7. Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ξέρετε τα θέματα με τα οποία θα ασχοληθούμε στην ομάδα. Πού θα προτείνετε να κάνουμε επισκέψεις ή εκδρομές;

4.3. Παράγοντες που κάνουν πιο εύκολη την εκπαιδευτική διαδικασία. Πώς να τους εξασφαλίσουμε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Σημειώστε 1 έως 5 πράγματα που σας βοηθούν, όταν προσπαθείτε να μάθετε κάτι καινούριο. Πχ., όταν προσπαθώ να μάθω κάτι καινούριο, με βοηθάει να έχω δίπλα μου ένα φλιτζάνι καφέ...

Ποια από αυτά τα πράγματα μπορούν να εξασφαλιστούν στις εκπαιδευτικές συναντήσεις; Από ποιους; Πώς; Πχ., οι υπεύθυνοι του προγράμματος μπορούν να φροντίσουν να υπάρχει μία καφετιέρα για τους εκπαιδευόμενους...

4.4. Παράγοντες που εμποδίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Πώς να τους αντιμετωπίσουμε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Σημειώστε 1 έως 5 πράγματα που θα σας ενοχλούσαν, αν συνέβαιναν στις εκπαιδευτικές μας συναντήσεις. Πχ., δεν θα ήθελα να με διακόπτουν οι άλλοι όταν μιλάω...

Βιοια από αυτά τα πράγματα μπορούμε να αποφύγουμε στις εκπαιδευτικές συναντήσεις; Πώς; Ποιες «συμφωνίες» πρέπει να κάνουν τα μέλη της ομάδας;

4. 5. Έκτακτα προβλήματα. Πώς να τα αντιμετωπίσουμε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ας υποθέσουμε ότι η Κατερίνα, που παρακολουθεί ένα πρόγραμμα παρόμοιο με το δικό μας, πηγαίνει συνεχώς καθυστερημένη στις συναντήσεις της ομάδας της. Οι άλλοι εκπαιδευόμενοι διαμαρτύρονται. Τελικά, ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια κάνει παρατήρηση στην Κατερίνα και την προειδοποιεί για τις συνέπειες που θα έχει, αν συνεχίσει να καθυστερεί. Η Κατερίνα λέει ότι καθυστερεί, γιατί τα παιδιά της είναι άρρωστα και... Φανταστείτε τον διάλογο που γίνεται στην τάξη.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποια παρόμοια προβλήματα θα μπορούσαν να προκύψουν στις εκπαιδευτικές μας συναντήσεις; Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε;

4. 6. Πώς αντιμετωπίζουμε τις συγκρούσεις;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ας υποθέσουμε ότι, σε ένα πρόγραμμα παρόμοιο με το δικό μας, οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι είναι καπνιστές και θέλουν να καπνίζουν μερικά τσιγάρα στη διάρκεια της κάθε συνάντησης. Υπάρχουν όμως και τρεις εκπαιδευόμενοι που όχι μόνο δεν καπνίζουν, αλλά και ενοχλούνται πολύ από τον καπνό του τσιγάρου. Φανταστείτε τον διάλογο που γίνεται στην τάξη.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Τι άλλο θα μπορούσε να προκαλέσει παρόμοιες συγκρούσεις στην ομάδα; Συζητείστε τις λύσεις που μπορούν να βρεθούν σε τέτοιες περιπτώσεις.

4. 7. Μαθαίνουμε μαζί με τους άλλους. Υποχρεώσεις, δικαιώματα και όρια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Διαβάστε τον παρακάτω διάλογο. Γιατί τελικά η Μαρία δεν μίλησε για την εμπειρία της στο super market; Η συγκεκριμένη συζήτηση βοήθησε να προχωρήσει η εκπαιδευτική διαδικασία; Τι θα μπορούσε να κάνει ο επιμορφωτής ή η επιμορφώτρια για να «βοηθήσει» την κατάσταση; Ξαναγράψτε τον διάλογο, προσθέτοντας και τον «ρόλο» του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριας.

ΕΠΙΜ. Ποιος από σας έχει προσπαθήσει να βρει δουλειά σε κατάσταση; Ναι, Μαρία;
 ΜΑΡΙΑ Εγώ, πριν από τέσσερα χρόνια...
 ΚΩΣΤΑΣ Μας δουλεύεις; Πριν από τέσσερα χρόνια εσύ ήσουν 13, 14...
 ΜΑΡΙΑ Ναι, ναι! Πριν από τέσσερα χρόνια ζητούσαν υπάλληλο στο super market στην πλα-
 τεία...
 ANNA Ποιο super market; Του Κωφίδη;
 ΜΑΡΙΑ Όχι, το άλλο, το μεγάλο. Ζητούσαν πωλήτρια...
 ΚΩΣΤΑΣ Και πού το κατάλαβες εσύ;
 ΜΑΡΙΑ Ε, είδα το χαρτί.
 ΚΩΣΤΑΣ Και σιγά μην το κατάλαβες! Εδώ καλά καλά δεν μπορείς να διαβάσεις...
 ΜΑΡΙΑ Άντε παράτα με! Το κατάλαβα! Και μπήκα μέσα και βρήκα τον υπεύθυνο...
 ANNA Εγώ τον ξέρω αυτόν τον τύπο. Είναι πολύ στριμμένος. Πήγα κι εγώ μια φορά, ό-
 πως η Μαρία. Του είπα ότι ήθελα να δουλέψω. Με κοίταξε από πάνω μέχρι κά-
 τω. «Έχεις απολυτήριο γυμνασίου;», μου λέει. Τι να το κάνω, καλέ, το απολυτή-
 ριο γυμνασίου; Για να ζυγίζω τον μαϊντανό; Για να πατάω τα κουμπιά της μηχαν-
 νής; Σιγά τη δουλειά!
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ Κι να πεις ότι δίνουν και τίποτα σπουδαία λεφτά...
 ANNA Εδώ που έχουν φτάσει οι τιμές, ο μισθός που δίνουν αυτοί δεν φτάνει ούτε για
 το γάλα των παιδιών.
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ Κι ούτε είναι καμιά σίγουρη δουλειά. Όποτε θέλουν σε απολύουν. Οι χαζοί ψά-
 χνουν τέτοιες δουλειές!
 ΕΠΙΜ. Μαρία, εσύ τι έκανες τελικά;
 ΜΑΡΙΑ Τίποτα, άστο καλύτερα...

4. 8. Το Εκπαιδευτικό Συμβόλαιο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Τώρα, ας φτιάξουμε ένα «Εκπαιδευτικό Συμβόλαιο» με τις συμφωνίες που θα βοηθήσουν την εκ-
 παιδευτική διαδικασία να προχωρήσει καλύτερα. Ποιες υποχρεώσεις και ποια δικαιώματα έχουν
 όσοι συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;

5.α Θέματα οικογένειας (γάμος, σχέσεις γονέων – παιδιών).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Χωριστείτε σε ομάδες. Πρώτα, απαντήστε ατομικά στο παρακάτω ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια, και με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν τα μέλη της ομάδας, φτιάξτε στην κάθε ομάδα έναν κατάλογο με ερωτήσεις που θα θέλατε να κάνετε για θέματα οικογένειας:

- Ζεις με την οικογένειά σου;
- Από πόσα μέλη αποτελείται;
- Γράψε την ιδιότητα του καθενός σε σχέση με σένα και τη ηλικία έχει.
- Περίγραψε με λεπτομέρειες τι κάνεις από την ώρα που ξυπνάς.
- Περίγραψε τι κάνουν καθημερινά τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας σου.
- Το σπίτι σου σαν χώρος επαρκεί για τις ανάγκες της οικογένειας;
- Έχεις προσωπικό χώρο, που να τον χρησιμοποιείς μόνον εσύ όπως και όποτε θες;
- Θα ήθελες να αλλάξει ο χώρος που μένεις, το σπίτι σου; Αν ναι, τότε τι ακριβώς θα ήθελες να γίνει;
- Θα ήθελες να αλλάξει η καθημερινότητα σου; Αν ναι, ποιες αλλαγές θα ήθελες να γίνουν;

5α.1. Ο γάμος.

Στην Ελλάδα ο θεσμός της οικογένειας ήταν και είναι ισχυρός. Το ίδιο ισχύει και για τους έλληνες Τσιγγάνους. Η οικογένεια παίζει πρωταρχικό ρόλο στη ζωή και την καθημερινότητα των μελών της. Οί Έλληνες Τσιγγάνοι παντρεύονται συνήθως σε μικρή ηλικία. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, κυρίως αυτοί που κατοικούν σε αστικοποιημένες περιοχές παντρεύονται σε μεγαλύτερη ηλικία. Συνήθως τα νεαρά ζευγάρια, μένουν με την οικογένεια του πατέρα του άντρα. Αυτό γίνεται διότι το νεαρό της ηλικίας των νεόνυμφων δεν τους δίνει τη δυνατότητα να τα βγάλουν πέρα με τις υποχρεώσεις ενός γάμου. Είτε αυτές είναι οικονομικές, είτε είναι το μέγιστο των παιδιών και η ανατροφή τους, αφού είναι σχεδόν βέβαιο ότι παιδιά θα έρθουν πολύ σύντομα. Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν υπάρχει μετρήσιμο ποσοστό ηλικιωμένων σε γηροκομεία. Οι Τσιγγάνοι, δηλαδή, δεν αφήνουν σχεδόν σε καμία περίπτωση τους ηλικιωμένους γονείς τους σε ιδρύματα.

Γάμος για τους Τσιγγάνους δε σημαίνει απαραίτητα «στέψη» στην εκκλησία ή πολιτικός γάμος σε κάποιο δημαρχείο. Από το πρώτο βράδυ που ένα ζευγάρι θα συνευρεθεί ερωτικά, αυτομάτως θεωρείται παντρεμένο. Η νομική τακτοποίηση του γάμου ίσως να έρθει αργότερα. Μπορεί να μην έρθει και ποτέ...

Αυτός είναι και ένας από τους σημαντικότερους λόγους για την πολύ μπερδεμένη αστικοδημοτική κατάσταση χιλιάδων ελλήνων Τσιγγάνων. Με τη σειρά της, η μπερδεμένη αυτή αστικοδημοτική κατάσταση είναι υπεύθυνη πολλές φορές για μια σωρεία άλλων προβλημάτων, κυρίως με τις δημόσιες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, είναι λίγο δύσκολο να γραφτεί ένα παιδί στο σχολείο, εφόσον υπάρχει περίπτωση να μην έχει γεννηθεί ποτέ για το κράτος. Ή υπάρχει περίπτωση να μην παίρνει η υπερπολύτεκνη μητέρα το πολυτεκνικό επίδομα, ακριβώς γιατί δε φαίνεται από πουθενά ότι είναι πολύτεκνη.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Είσαι παντρεμένος/-η; Σε εκκλησία, σε τζαμί, σε δημαρχείο, με άτυπο γάμο; Συμφωνείς με τα παραπάνω ή όχι; Τι ισχύει και τι όχι, σύμφωνα κατά την εμπειρία σου;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

- Ξέρετε πού μπορούμε να βγάλουμε άδεια γάμου και ποια χαρτιά χρειάζονται;
- Ξέρετε πού και πότε πρέπει να δηλώσουμε τον γάμο μας και ποια χαρτιά χρειάζονται;
- Ξέρετε τι πρέπει να κάνουμε για να αναγνωρίσουμε τα παιδιά μας;

Απαντήσεις

- Η έκδοση γάμου γίνεται στο δημαρχείο της περιοχής που μένει αυτός που θα παντρευτεί. Χρειάζονται: (α) Αίτηση, (β) Ληξιαρχική πράξη γέννησης, (γ) Δήλωση του Ν.1599/86 ότι αυτός που έκανε την αίτηση μπορεί να παντρευτεί. Όσοι είναι κάτω από 18 χρονών, χρειάζονται δικαστική απόφαση, (δ) Διαζευκτήριο για τους χωρισμένους ή ληξιαρχική πράξη θανάτου για τους χήρους.
- Ο γάμος δηλώνεται στο ληξιαρχείο της περιοχής όπου έγινε, μέσα σε 40 μέρες από την ημέρα που έγινε. Χρειάζεται βεβαίωση της εκκλησίας, θεωρημένη από τη μητρόπολη.
- Η αναγνώριση του παιδιού γίνεται στο ληξιαρχείο. Χρειάζεται συμβολαιογραφική πράξη εκούσιας αναγνώρισης από το γονιό, με σύμφωνη γνώμη της μητέρας ή με χαρτί από το δικαστήριο.

ΠΗΓΗ: Πώς - Σαρ, ΑΝΚΑ, Καρδίτσα 2000

5α. 2. Η θέση της γυναίκας στην οικογένεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

- Μπορείς να περιγράψεις τις καθημερινές δραστηριότητες της μητέρας σου;
- Περιέγραψε τις καθημερινές δραστηριότητες του πατέρα σου.
- Θα ήθελες να ακολουθήσεις το επάγγελμα και γενικά την καθημερινότητα του πατέρα σου; Δικαιολόγησε την απάντησή σου. (για τους άντρες)

- Πιστεύεις ότι εσύ θα μπορούσες να κάνεις για μία εβδομάδα αυτά που κάνει η μητέρα σου κάθε μέρα;
- Θα ήθελες να κάνεις κάτι διαφορετικό από τη μητέρα σου στην τωρινή σου ζωή ή στη μελλοντική σου πορεία ως σύζυγος και μαμά; Τι ακριβώς θα ήθελες να αλλάξεις; (για τις γυναίκες)
- Υπάρχουν κατά τη γνώμη σου αντρικές και γυναικείες δουλειές; Αν ναι, ονόμασε κάποιες.

Η γυναίκα στην οικογένεια έχει πολυδιάστατο ρόλο. Αυτή θα φροντίσει για το μεγάλωμα και την ανατροφή των παιδιών, την οικονομική πορεία της οικογένειας, την καθημερινή διατροφή και την καθαριότητα του σπιτιού. Είναι εργαζόμενη. Τις περισσότερες φορές μάλιστα είναι και νύφη και πεθερά με ό,τι συνεπάγεται αυτό. Ωστόσο, ο λόγος του άντρα θεωρείται πιο ισχυρός και τα δικαιώματά του, σε σχέση με τις υποχρεώσεις του, είναι πολύ περισσότερα. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το όποιο ολισθήμα του άντρα θα γίνει αποδεκτό, ακριβώς γιατί είναι άντρας. Δύσκολα θα χωρίσει μία γυναίκα το σύζυγό της επειδή την απάτησε, τη χτύπησε, αδιαφορεί για το τι γίνεται στο σπίτι... ακόμα και αν αυτό γίνεται συνέχεια. Δυστυχώς αυτό κρατάει και στις μέρες μας, παρόλο που όλο και περισσότερες γυναίκες επαναστατούν. Πάντως, το πιθανότερο είναι και οι ίδιες να μεγαλώσουν τα παιδιά τους με το ίδιο σκεπτικό. Ότι δηλαδή η γυναίκα πρέπει να συγχωρεί τον άντρα της, πρέπει να είναι καλή σύζυγος, καλή νύφη, καλή μητέρα, ανεξάρτητα από το τι της δίνεται ως αντάλλαγμα. Φαίνεται πως η παλιά μορφή της πατριαρχικής οικογένειας, με τον άντρα αφέντη και τη γυναίκα - καλή νοικοκυρά, που είναι «δούλα και κυρά», δύσκολα θα ξεχαστεί στην ελληνική πραγματικότητα. Πάντως, για να είμαστε δίκαιοι, θα πρέπει να πούμε ότι υπάρχουν όλο και περισσότεροι, νεαροί κυρίως, άντρες που έχουν καταλάβει ότι ο ρόλος τους δεν είναι μόνο -και στην καλύτερη περίπτωση- να φροντίζουν για τα καθημερινά έξοδα της οικογένειας. Πολλά ζευγάρια μεγαλώνουν μαζί τα παιδιά τους, και ο άντρας βοηθάει και στην καθημερινή φροντίδα τους, αλλά και στις δουλειές του σπιτιού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Διάβασε προσεκτικά την παρακάτω ιστορία (μπορεί να γίνει και η δραματοποίηση της). Βάλε όποιο τέλος θέλεις εσύ και δικαιολόγησέ το. Πώς νομίζεις ότι συνεχίστηκε η συμβίωση του ζευγαριού; Τώρα, πάρε την ιστορία από την αρχή και επισήμανε ποια, κατά τη γνώμη σου, ήταν τα λάθη του Βασίλη και ποια της Ειρήνης. Πώς νομίζεις ότι οι ήρωες της ιστορίας θα μπορούσαν να αποφύγουν αυτά τα λάθη;

Ήτανε κάποτε η Ειρήνη, 16 χρονών, και ο Βασίλης, 18 χρονών. Η Ειρήνη και ο Βασίλης είχαν τελειώσει μόνο το δημοτικό σχολείο. Εκείνη, παρόλο που ήταν καλή μαθήτρια, όπως έλεγαν οι δασκαλοι, έπρεπε να μεγαλώσει τα δύο μικρότερα αδέρφια της, για να μπορούν να πηγαίνουν οι γονείς της για δουλειά. Και εκείνος γιατί έπρεπε να βγει στο μεροκάματο, να βοηθήσει στα οικονομικά του σπιτιού.

Τα δυο παιδιά μεγάλωσαν μαζί, στην ίδια γειτονιά. Έτσι, κάποια στιγμή ερωτεύτηκαν και δημιούργησαν σχέση. Μια βραδιά, μετά από τρεις τέσσερις μήνες, η Ειρήνη και ο Βασίλης δε γυρίσανε στα σπίτια τους. Είχανε «κλεφτεί». Έπειτα από δύο μέρες, αφού τα παιδιά γυρίσανε στα σπίτια τους και αφού τηρήθηκαν όλα τα εθιμοτυπικά και από τις δυο μεριές, το ζευγάρι πήγε να ζήσει στο σπίτι του αγοριού.

Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα η Ειρήνη έμεινε έγκυος και έφερε στον κόσμο ένα κοριτσάκι. Λίγους μήνες αργότερα η Ειρήνη ήταν πάλι έγκυος και το μωρό ήταν και αυτό ένα κοριτσάκι.

Ο Βασίλης όμως δεν συμπεριφερόταν σαν πατέρας στα παιδιά του. Ούτε και στη γυναίκα του φερότανε σαν σύζυγος. Παρέμενε το ίδιο παιδί. Έβγαινε καθημερινά βόλτα με τους φίλους του, ερχόταν όποτε ήθελε... Και η Ειρήνη καθόταν στο σπίτι και μεγάλωνε τα παιδιά της, με τη βοήθεια της πεθεράς της. Αυτό δεν της άρεσε καθόλου γιατί ήθελε αυτόν το ρόλο να τον έχει ο άντρας της που άλλωστε ήταν και ο πατέρας των παιδιών. Παραπονιόταν συχνά στην πεθερά της γι αυτό, αλλά πάντα έπαιρνε την ίδια απάντηση. Ότι, δηλαδή, είναι υπερβολική, και ότι έτσι είναι οι άντρες, και να μην είναι εκείνη τόσο απαιτητική. Η Ειρήνη στενοχωριόταν πολύ. Σκεφτόταν πως δε θα ήθελε αυτή τη ζωή και για τις κόρες της. Δεν ήθελε να ακολουθήσουν τη δική της πορεία, της μαμάς της, της γιαγιάς της, της πεθεράς της...

Όμως, κάθε φορά που ξεκινούσε συζήτηση στον Βασίλη, εκείνος θύμωνε. Της έλεγε ότι δεν είναι δική του δουλειά να ταΐζει μωρά, να πλένει και να ασχολείται με το σπίτι. Η Ειρήνη τού έλεγε ότι έπρεπε πλέον να παντρευτούν, να ανοίξουν το δικό τους σπιτικό, αλλά μάταια. Εκείνος ήταν βολεμένος με αυτή την κατάσταση και θεωρούσε χαζή και αχάριστη τη γυναίκα του, εφόσον, κατά τη γνώμη του, δεν εκτιμούσε τη βοήθεια των γονιών του. Ό,τι και αν έλεγε η Ειρήνη, δεν ακουγόταν. Άρχισε να επαναστατεί. Δε μιλούσε πια. Φώναζε. Γκρίνιαζε όλη μέρα. Την ενοχλούσαν ακόμα και τα παιδιά της. Κάθε μέρα μάλωνε με τον άντρα της. Ό,τι και αν έκανε το έβλεπε στραβό, και ας μην ήταν. Οι συζητήσεις τους ήταν πια καυγάδες. Διαβάστε έναν καθημερινό διάλογο μεταξύ τους.

ΕΙΡΗΝΗ: Πάλι έξω βγαίνεις;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Και τι να κάτσω να κάνω εδώ; Να σε ακούω όλη μέρα να μουρμουράς;

ΕΙΡΗΝΗ: Ναι, αλλά σήμερα θέλω να βγω εγώ.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Και πού θα πάς;

ΕΙΡΗΝΗ: Όπου να 'ναι. Θέλω να βγω.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Και ποιος σε κρατάει; Πάρε τα παιδιά σου και τράβα όπου θες.

ΕΙΡΗΝΗ: Α, όχι. Θέλω να βγω μόνη μου. Να πάω σε καμιά φίλη μου, να πω δυο κουβέντες χωρίς να έχω την έγνοια των παιδιών μας. Κάτσε εσύ και κράτα τα. Ή πάρτα εσύ και πήγαινε βόλτα. Είναι και δικά σου παιδιά, δεν είναι μόνο δικά μου. Δεν τα έφερα από τον πατέρα μου.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Έτσι όπως μιλάς όμως, εκεί θα καταλήξεις.

ΕΙΡΗΝΗ: Δεν σου αξίζει να σου μιλάει κανείς καλύτερα. Ένα άχρηστο κάθαρμα είσαι. Αν δεν ήταν οι γονείς σου, θα πεθαίναμε από την πείνα. Δεν είσαι άξιος για τίποτα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Βούλωσε το στόμα σου. Τι θες;

ΕΙΡΗΝΗ: Να ζήσω και εγώ λίγο σαν άνθρωπος.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Γιατί, τώρα δεν ζεις; Μήπως βρήκες κανέναν άλλον;

ΕΙΡΗΝΗ: Άντε στο διάβολο, ηλίθιε. Δεν βρήκα, αλλά τώρα που το λες, θα το κάνω...

Ο Βασίλης σήκωσε το χέρι του και άρχισε να χτυπάει την Ειρήνη. Το ίδιο έκανε και εκείνη. Τα παιδιά μαζεύτηκαν σε μια γωνιά. Κοιτούσαν και έκλαιγαν. Φωνάζανε και στους δύο να σταματήσουν, αλλά εκείνοι δεν άκουγαν. Κάποια στιγμή ο Βασίλης βρόντηξε την πόρτα και έφυγε. Η Ειρήνη πήρε τα παιδιά της, που έτρεμαν, και πήγε στους γονείς της. Μετά από δεκαπέντε μέρες ξαναγύρισε στον άντρα της...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Γράψε κι εσύ μια ιστορία ενός ζευγαριού (όχι απαραίτητα άσχημη, σαν την προηγούμενη). Ποιες οι διαφορές από την προηγούμενη ιστορία;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Γράψε τώρα πώς θα ήθελες να είναι η δική σου ζωή μέσα σε έναν γάμο. Ποιες νομίζεις είναι οι υποχρεώσεις σου μέσα στο γάμο και ποιες αυτές του / της συζύγου σου;

5α. 3. Σχέσεις γονέων - παιδιών.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

- Έχεις παιδιά; Αν ναι, πόσα και τι φύλου;
- Πώς θα ήθελες να δεις τα παιδιά σου; Τι σκέφτεσαι για το μέλλον τους; (απάντησε ακόμα και αν δεν έχεις τώρα παιδιά)
- Αν μπορούσες, θα άλλαζες κάτι στο τρόπο με τον οποίο εσύ συμπεριφέρεσαι στα παιδιά σου; Τι;

Συνήθως τα παιδιά σε έναν γάμο έρχονται πολύ γρήγορα, πριν καλά καλά γνωριστεί το ζευγάρι πραγματικά και δοκιμαστεί η σχέση τους μέσα σε αυτόν τον γάμο. Πολύ λίγοι είναι εκείνοι που γνωρίζουν για τα μέτρα αντισύλληψης και ακόμα λιγότεροι εκείνοι που τα εφαρμόζουν. Έτσι τα παιδιά γίνονται αρκετές φορές μάρτυρες άσχημων καταστάσεων. Τα γεγονότα και τα όποια προβλήματα έχει το ζευγάρι, διογκώνονται, «φουσκώνουν», εφόσον ο λόγος των τρίτων (πεθερικά, συγγενείς), είναι πολλές φορές καταλυτικός.

Τα παιδιά συνήθως, από μικρή ηλικία, συνεχίζουν το επάγγελμα των γονιών τους (γυρολογικό εμπόριο, αγροτικές δουλειές, εμπόριο παλαιών σιδήρων, μουσικοί κλπ.). Φυσικά υπάρχουν πλέον και αυτά τα παιδιά που τελειώνουν το γυμνάσιο και το λύκειο, ή ακόμα και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ελπίζοντας σε ένα καλύτερο μέλλον, σε μια καλύτερη και πιο ποιοτική ζωή από αυτή των γονιών τους. Όλο και περισσότεροι νέοι αναζητούν ένα σταθερό εισόδημα και είναι αρκετοί εκείνοι που εργάζονται σε έμμησθες θέσεις εργασίας. Άλλωστε, εξαιτίας των οικονομικών μεταναστών, η «παραδοσιακή» αγορά εργασίας για τους Έλληνες Τσιγγάνους «στένεψε» δραματικά.

5α. 4. Προκαταλήψεις και στερεότυπα για τις σχέσεις των Τσιγγάνων γονέων με τα παιδιά τους.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Έχεις ακούσει αρνητικά πράγματα για τη σχέση των Τσιγγάνων γονέων με τα παιδιά τους; Σου έχει συμβεί να ακούσεις μία κατηγορία ή και μία βρισιά προς εσένα ή τα παιδιά σου; Τι θα μπορούσες να απαντήσεις;

Πάρα πολλά έχουν ακουστεί και ίσως ακόμα περισσότερα έχουν γραφτεί για τα τσιγγανόπαιδα και τους γονείς τους. Ότι οι γονείς εκμεταλλεύονται τα παιδιά τους, αφού πολλά από αυτά δουλεύουν από πολύ μικρή ηλικία. Ή ότι οι γονείς είναι υπερπροστατευτικοί απέναντι στα παιδιά τους, αφού μαλώνουν με όσους θεωρούν ότι τα έβλαψαν ή τα προσέβαλαν. Ή ότι οι γονείς είναι «εγκληματίες», επειδή παντρεύουν τα παιδιά τους σε μικρή ηλικία. Ή...

Ας προσπαθήσουμε να βάλουμε, όσο μπορούμε και μας επιτρέπεται, τα πράγματα στη θέση τους. Είναι πολύ εύκολο, αλήθεια, να βγάζουμε συμπεράσματα για άλλους, για άγνωστους, για ξένους... Έχουμε όμως προσπαθήσει ποτέ να καταλάβουμε, να προβληματιστούμε, να γνωρίσουμε, να συμπαρασταθούμε; Νομίζω πως αν το κάναμε, δεν θα μπορούσαμε να κρίνουμε και να «βάζουμε ετικέτες» τόσο εύκολα. Και, αν μη τι άλλο, θα προσέχαμε περισσότερο τι λέμε και για ποιον.

Από την πείρα μας και απ' όσα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, θα σας πούμε ότι ισχύουν όλα και δεν ισχύει τίποτα. Αυτό, βέβαια, θα σας φανεί παράξενο. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν το ξετύλιγμα του σκεπτικού μας...

«Οι Τσιγγάνοι εκμεταλλεύονται τα παιδιά τους».

Θεωρούμε πως ναι, υπάρχουν Τσιγγάνοι που μπορεί να εκμεταλλεύονται τα παιδιά τους και να έχουν από αυτά κάποιο οικονομικό όφελος. Τα παιδιά δουλεύουν στα φανάρια πλένοντας τζάμια αυτοκινήτων, πουλώντας χαρτομάντηλα, ζητιανεύοντας.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ΟΜΩΣ, ΑΣ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ:

Τι δουλειά κάνουν οι γονείς αυτών των παιδιών; Πού ζουν; Πόσα παιδιά υπάρχουν στην οικογένεια; Ποιο είναι το βιοτικό και κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο; Ε, λοιπόν το πιθανότερο είναι ότι οι γονείς βρίσκονται στο παρακάτω φανάρι ή έξω από κάποια εκκλησία και ζητιανεύουν και αυτοί. Διαμένουν σε πρόχειρα παραπήγματα, παράγκες, κάτω από άθλιες συνθήκες, χωρίς νερό, ρεύμα, φαγητό. Με την υπόλοιπη κοινωνία να τους έχει βάλει στο περιθώριο και συνήθως να ενδιαφέρεται μόνο για το πώς θα τους κρατήσει απομακρυσμένους. Πόσες δυνατότητες και ευκαιρίες νομίζετε ότι μπορεί να έχουν αυτοί οι άνθρωποι, ώστε να ανέβει το βιοτικό τους επίπεδο και να σταματήσουν τα παιδιά να δουλεύουν, να ζητιανεύουν ή και να κλέβουν κάποιες φορές, να πάνε σχολείο και να χαρούν την παιδική ηλικία τους;

«Οι Τσιγγάνοι είναι υπερπροστατευτικοί σαν γονείς».

Ναι, είναι αλήθεια ότι πολλοί Τσιγγάνοι είναι αρκετά ανεκτικοί απέναντι στα παιδιά τους και αρκετά ευερέθιστοι με όσους τα προσβάλουν ή τα πειράζουν. Αρκετές φορές έχουν δημιουργήσει προβλήματα και μέσα στο χώρο του σχολείου, τόσο με άλλα παιδιά που πείραξαν τα δικά τους, όσο και με δασκάλους που τα μάλωσαν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΟΜΩΣ ΑΣ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ:

Πόσες φορές όλοι μας, ακόμα και όσοι προερχόμαστε από την τσιγγάνικη κοινότητα, δεν έχουμε πει τη λέξη «γύφτος» κοροϊδευτικά, υποτιμητικά, υβριστικά; Είναι λογικό, όταν ζεις όλη σου τη ζωή σαν κατώτερος από τους άλλους, να νιώθεις κιόλας έτσι και να έχεις κόμπλεξ κατωτερότητας. Αν για παράδειγμα, πεις έναν παχύ άνθρωπο «χοντρό», θα τον πειράξει. Ενώ η λέξη δεν θα πειράξει κάποιον άλλον που δεν είναι παχύς. Και, όταν ακούς συνέχεια κατηγορίες και δέχεσαι εξευτελισμούς, τότε ναι, είσαι λίγο υπερβολικός με όλους όσοι λένε κάτι ή μαλώνουν το παιδί σου. Επίσης, όταν το σχολείο, λόγου χάρη,

δεν είναι στην κορυφή της πυραμίδας των αξιών σου, γιατί πολύ απλά εκεί βρίσκεται η καθημερινή προσπάθεια επιβίωσης, τότε δεν σε νοιάζει όσο θα έπρεπε το ότι το παιδί σου δεν θέλει να ξυπνήσει το πρωί. Άλλωστε, μπορεί και να πιστεύεις πως «ό, τι και να κάνει, γύφτο θα τον πούνε».

«Οι Τσιγγάνοι είναι «εγκληματίες», γιατί παντρεύουν τα παιδιά τους σε μικρή ηλικία».

Ναι, όντως οι Τσιγγάνοι παντρεύονται σε μικρή ηλικία. Φυσικά και είναι «έγκλημα» να παντρέψεις το παιδί σου τόσο μικρό ή ακόμα και απλά να συναινέσεις σε μια δική του τέτοια απόφαση. Το νεαρό της ηλικίας του ζευγαριού δημιουργεί μία σειρά άλλων προβλημάτων. Χωρισμούς, τσακωμούς και ομηρικούς καυγάδες μπροστά στα παιδιά, χάσιμο της εφηβικής ηλικίας... Και τέτοια παραδείγματα περνούν από γενιά σε γενιά.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΟΜΩΣ ΑΣ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ:

Ποια ερεθίσματα, ποιες διεξόδους και ποια ενδιαφέροντα έχουν τα παιδιά; Τι έχουμε κάνει όλοι εμείς οι υπόλοιποι γι' αυτό; Πάρα πολλές φορές οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων των σχολείων, ολόκληρες κοινότητες, οι ίδιοι οι μαθητές ή και οι δάσκαλοι έχουν ξεσηκωθεί, προκειμένου να μην πηγαίνουν στα διάφορα, κυρίως δημοτικά, σχολεία τα τσιγγανόπαιδα. Έτσι λοιπόν κι αυτά, μένοντας εγκλωβισμένα σε έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής χωρίς να τους δίνεται η ευκαιρία να διαλέξουν κάτι άλλο, κάνουν ό,τι έκαναν και οι γονείς τους, οι παπούδες τους...

Με όλα τα παραπάνω δε θέλουμε σε καμία περίπτωση να δικαιολογήσουμε εντελώς όσους βλάπτουν τα παιδιά τους με τις συμπεριφορές τους. Κανένας δεν είναι άμοιρος των ευθυνών του. Σίγουρα υπάρχει ένας τρόπος ζωής πάρα πολλών χρόνων και είναι δύσκολο να αλλάξει. Όμως τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο, όταν, φυσικά, υπάρχουν και οι δυνατότητες, οι ευκαιρίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σχέσεις γονέων και παιδιών όπως ορίζονται από την ελληνική νομοθεσία και το Σύνταγμα.

Άρθρο 1505. Επώνυμο των τέκνων.

Οι γονείς υποχρεούνται να έχουν προσδιορίσει το επώνυμο των τέκνων τους με κοινή αμετάκλητη δήλωση τους. Η δήλωση γίνεται πριν από το γάμο, είτε σε συμβολαιογράφο είτε στο λειτουργό, ενώπιον του οποίου θα τελεσθεί ο γάμος. Ο λειτουργός οφείλει να ζητήσει τη σχετική δήλωση.

Το οριζόμενο επώνυμο, κοινό για όλα τα τέκνα, μπορεί να είναι είτε το επώνυμο του ενός από τους γονείς είτε συνδυασμός των επωνύμων τους, που όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από δύο επώνυμα. Αν οι γονείς παραλείψουν να δηλώσουν το επώνυμο των τέκνων τους, σύμφωνα με τους όρους των προηγούμενων παραγράφων, τα τέκνα έχουν για επώνυμο το επώνυμο του πατέρα τους.

Πιο απλά:

Ο παπάς ή ο δήμαρχος ή ο μουφτής, που θα αναλάβει να παντρέψει το ζευγάρι, είναι υποχρεωμένος να το ρωτήσει ποιο επίθετο θα πάρουν τα παιδιά που θα φέρει στον κόσμο και να υπογράψουν και ο άντρας και η γυναίκα ότι συμφωνούν τα παιδιά να πάρουν το επίθετο του πατέρα ή της μητέρας ή και των δύο. Ό,τι συμφωνηθεί γραπτά θα ισχύσει για όλα τα παιδιά που θα γεννηθούν. Αν για κάποιο λόγο δεν υπάρχει η συγκεκριμένη γραπτή δήλωση, τότε τα παιδιά παίρνουν αυτομάτα το επίθετο του πατέρα.

Άρθρο 1506. Επώνυμο του τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του.

Το τέκνο που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του παίρνει το επώνυμο της μητέρας του. Ο σύζυγος της μητέρας μπορεί να δώσει στο τέκνο, με συμβολαιογραφικό έγγραφο, το επώνυμο του στη θέση του έως τότε επωνύμου του τέκνου ή επιπρόσθετα, αν συναινέσουν σ' αυτό, κατά τον ίδιο τύπο, η μητέρα και το τέκνο. Σε περίπτωση επιγενόμενου γάμου των γονέων του τέκνου εφαρμόζονται ως προς το επώνυμο του, εφόσον αυτό είναι ανήλικο, οι διατάξεις του προηγούμενου άρθρου.

Αν γίνει αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική, το ενήλικο τέκνο ή, αν αυτό είναι ανήλικο, οι γονείς του ή και ένας από αυτούς ή ο επίτροπος του δικαιούνται, μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την ολοκλήρωση της αναγνώρισης να προσθέσουν, με δήλωση στο ληξίαρχο, το πατρικό επώνυμο στο επώνυμο του τέκνου. Αν στη δήλωση προβαίνουν οι δύο γονείς από κοινού, μπορούν να προσδιορίσουν το νέο επώνυμο του τέκνου σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του προηγούμενου άρθρου.

Πιο απλά:

Ένα παιδί που γεννιέται χωρίς να είναι παντρεμένοι οι γονείς του, παίρνει το επίθετο της μητέρας του. Ο σύζυγος της μητέρας μπορεί να δώσει στο παιδί το δικό του επίθετο και έτσι να αλλάξει αυτό που είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή. Αυτή η πράξη γίνεται σε συμβολαιογράφο. Το ίδιο ακριβώς και με τον ίδιο τρόπο γίνεται και από τη μητέρα, αν συμφωνούν και οι δύο. Εάν τώρα το ανύπαντρο ζευγάρι θελήσει να

παντρευτεί, τότε το παιδί, αν είναι ανήλικο, παίρνει το όποιο επίθετο συμφωνηθεί. Εάν δε γίνει γάμος, αλλά απλά γίνει δικαστική αναγνώριση του ανήλικου ή ενήλικου παιδιού, τότε ή ο πατέρας ή μητέρα ή και οι δύο μαζί ή ο επίτροπος που έκανε την πράξη της αναγνώρισης, είναι υποχρεωμένοι, μέσα σε χρονικό διάστημα ενός χρόνου να πάνε στο αρμόδιο ληξιαρχείο για να δηλώσουν ότι θέλουν να προσθέσουν το πατρικό επίθετο στο επίθετο που είχε το παιδί μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Άρθρο 1507. Αμοιβαία υποχρέωση.

Γονείς και τέκνα οφείλουν αμοιβαία μεταξύ τους βοήθεια, στοργή και σεβασμό.

Πιο απλά:

Μεταξύ των γονιών και των παιδιών πρέπει να υπάρχει βοήθεια, στοργή και σεβασμός.

Άρθρο 1508. Υποχρέωση για παροχή υπηρεσιών.

Το τέκνο, εφόσον αποτελεί μέρος του οίκου των γονέων του και ανατρέφεται ή διατρέφεται από αυτούς, υποχρεούται να παρέχει στους γονείς του, για τη διοίκηση του οίκου ή την άσκηση του επαγγέλματος τους, υπηρεσίες ανάλογες με τις δυνάμεις του και τις βιοτικές συνθήκες του ίδιου και της οικογένειάς του.

Πιο απλά:

Το παιδί, από τη στιγμή που μένει στο ίδιο σπίτι με τους γονείς και ανατρέφεται απ' αυτούς, είναι υποχρεωμένο να βοηθάει και στο σπίτι και στο επάγγελμα τους, αναλόγως τις δυνατότητες του, την ηλικία του και το πώς ζούνε αυτό και η οικογένειά του.

Άρθρο 1510. Γονική μέριμνα.

Η μέριμνα για το ανήλικο τέκνο είναι καθήκον και δικαίωμα των γονέων (γονική μέριμνα), οι οποίοι την ασκούν από κοινού. Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση της περιουσίας και την εκπροσώπηση του τέκνου σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη, που αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του.

Σε περίπτωση όπου η γονική μέριμνα παύει λόγω θανάτου, κήρυξης σε αφάνεια ή έκπτωσης του ενός γονέα, η γονική μέριμνα ανήκει αποκλειστικά στον άλλο. Αν ο ένας από τους γονείς αδυνατεί να ασκήσει τη γονική μέριμνα για πραγματικούς λόγους ή γιατί είναι ανίκανος ή περιορισμένα ικανός για δικαιοπραξία, την ασκεί μόνος ο άλλος γονέας. Η επιμέλεια όμως του προσώπου του τέκνου ασκείται και από τον ανήλικο γονέα.

Η γονική μέριμνα, δηλαδή η όλη φροντίδα του παιδιού, είναι υποχρέωση και συγχρόνως δικαίωμα και των δύο γονιών. Λέγοντας φροντίδα, γονική μέριμνα του παιδιού εννοούμε, να προσέχουμε το παιδί και να φροντίζουμε τόσο για την σωματική, όσο και για την ψυχική υγεία του, αλλά να διαχειριζόμαστε επί-

σης δίκαια την όποια περιουσία του, να το στηρίζουμε σε κάθε γεγονός, και να το εκπροσωπούμε, σε κάθε υπόθεση, ή δίκη που αφορούν το ίδιο, ή την περιουσία του. Εάν κάποιος από τους γονείς πεθάνει, ή εξαφανιστεί, τότε η γονική μέριμνα ανήκει στον γονέα που απέμεινε. Αν ένας από τους γονείς, δεν μπορεί να μεγαλώσει και φροντίσει το παιδί, λόγω ανικανότητας, αναπηρίας κλπ, τότε την ευθύνη την έχει ο άλλος γονιός. Αυτό ισχύει και για τον ανήλικο γονιό.

Άρθρο 1511.

Κάθε απόφαση των γονέων σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας πρέπει να αποβλέπει στο συμφέρον του τέκνου. Στο συμφέρον του τέκνου πρέπει να αποβλέπει και η απόφαση του δικαστηρίου, όταν, κατά τις διατάξεις του νόμου, το δικαστήριο αποφασίζει σχετικά με την ανάθεση της γονικής μέριμνας ή με τον τρόπο της άσκησης της. Η απόφαση του δικαστηρίου πρέπει επίσης να σέβεται την ισότητα μεταξύ των γονέων και να μην κάνει διακρίσεις εξαιτίας του φύλου, της φυλής, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών ή όποιων άλλων πεποιθήσεων, της ιθαγένειας, της εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης ή της περιουσίας.

Ανάλογα με την ωριμότητα του τέκνου πρέπει να ζητείται και να συνεκτιμάται η γνώμη του πριν από κάθε απόφαση σχετική με τη γονική μέριμνα, εφόσον η απόφαση αφορά τα συμφέροντά του.

Πιο απλά:

Όλες οι αποφάσεις των γονιών σε σχέση με το παιδί πρέπει να είναι για το καλό του και για το συμφέρον του. Για το καλό και το συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι και οι όποιες αποφάσεις του δικαστηρίου σχετικά με το ποιος θα αναλάβει τη γονική μέριμνα του παιδιού και πώς θα ασκήσει αυτήν, δηλαδή τι ακριβώς θα κάνει για το παιδί. Η απόφαση του δικαστηρίου πρέπει επίσης να σέβεται το ίδιο και τους δύο γονείς, χωρίς διακρίσεις είτε είναι γυναίκα είτε είναι άντρας, ανεξάρτητα από τη φυλή που ανήκουν, την καταγωγή τους, τη θρησκεία τους, τη γλώσσα τους, τις πολιτικές τους ιδέες, την ιθαγένειά τους, την πατρίδα τους, την οικονομική τους κατάσταση. Αναλόγως με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού, θα πρέπει να ρωτηθεί και αυτό, για την όποια απόφαση σχετικά με τη γονική μέριμνα που το αφορά.

Άρθρο 1512. Σε περίπτωση διαφωνίας.

Αν οι γονείς διαφωνούν κατά την άσκηση της γονικής μέριμνας, και το συμφέρον του τέκνου επιβάλλει να ληφθεί απόφαση, αποφασίζει το δικαστήριο.

Πιο απλά:

Αν οι γονείς δε συμφωνούν σε θέματα που αφορούν το συμφέρον του παιδιού, τότε την απόφαση την παίρνει το δικαστήριο.

Άρθρο 1513. Διαζύγιο ή ακύρωση του γάμου.

Στις περιπτώσεις διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου και εφόσον ζουν και οι δύο γονείς, η άσκηση της γονικής μέριμνας ρυθμίζεται από το δικαστήριο. Η άσκηση της γονικής μέριμνας μπορεί να ανατεθεί στον έναν από τους γονείς ή, αν αυτοί συμφωνούν ορίζοντας συγχρόνως τον τόπο διαμονής του τέκνου, στους δύο από κοινού. Το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει διαφορετικά, ιδίως να κατανείμει την άσκηση της γονικής μέριμνας μεταξύ των γονέων ή να την αναθέσει σε τρίτον.

Πιο απλά:

Αν το ζευγάρι πάρει διαζύγιο ή κάνει ακύρωση του γάμου, και εφόσον ζουν και δύο γονείς, τότε το ποιος θα φροντίζει το παιδί και τα συμφέροντά του, το αποφασίζει το δικαστήριο. Η απόφαση μπορεί να λέει ότι τη γονική μέριμνα την παίρνει ο πατέρας ή η μητέρα ή, αν συμφωνούν, και οι δύο γονείς μαζί, αλλά θα πρέπει να ορίσουν σε ποιο σπίτι θα μένει το παιδί. Το δικαστήριο όμως ίσως να έχει άλλη άποψη και να ορίσει εκείνο το πόσο θα μένει το παιδί με τον έναν ή τον άλλον γονέα, ή και να δώσει την επιμέλεια σε κάποιον τρίτον.

Άρθρο 1514. Διακοπή της συμβίωσης.

Οι διατάξεις του προηγούμενου άρθρου εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις όπου υπάρχει διακοπή της συμβίωσης των συζύγων.

Πιο απλά:

Αν το ζευγάρι πάψει να ζει μαζί, αλλά δεν έχει πάρει διαζύγιο ή δεν υπάρχει ακύρωση του γάμου, ισχύει ό,τι και στο προηγούμενο άρθρο 1513.

Άρθρο 1515. Τέκνα χωρίς γάμο των γονέων τους.

Η γονική μέριμνα του ανήλικου τέκνου που γεννήθηκε και παραμένει χωρίς γάμο των γονέων του ανήκει στη μητέρα του. Σε περίπτωση αναγνώρισης του, αποκτά γονική μέριμνα και ο πατέρας, που όμως την ασκεί αν έπαψε η γονική μέριμνα της μητέρας ή αν αυτή αδυνατεί να την ασκήσει για νομικούς ή πραγματικούς λόγους. Με αίτηση του πατέρα το δικαστήριο μπορεί και σε κάθε άλλη περίπτωση, και ιδίως αν συμφωνεί η μητέρα, να αναθέσει και σ' αυτόν την άσκηση της γονικής μέριμνας ή μέρους της, εφόσον αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του τέκνου. Σε περίπτωση δικαστικής αναγνώρισης, στην οποία αντιδίκησε ο πατέρας, αυτός δεν ασκεί γονική μέριμνα ούτε αναπληρώνει τη μητέρα στην άσκηση της. Το δικαστήριο μπορεί, αν το επιβάλλει το συμφέρον του τέκνου, να αποφασίσει διαφορετικά με αίτηση του πατέρα, εφόσον έπαψε η γονική μέριμνα της μητέρας ή αυτή αδυνατεί να την ασκήσει για νομικούς ή πραγματικούς λόγους ή υπάρχει συμφωνία των γονέων.

Πιο απλά:

Αν οι γονείς ενός παιδιού, δεν έχουν παντρευτεί και εξακολουθούν να παραμένουν ανύπαντροι, τό-

τε η γονική μέριμνα είναι της μητέρας. Αν ο πατέρας αναγνωρίσει το παιδί, τότε αποκτά και ο πατέρας γονική μέριμνα αλλά την ασκεί, μόνο αν η μητέρα αδυνατεί για κάποιον λόγο. Με αίτηση του πατέρα, το δικαστήριο μπορεί και σε κάθε άλλη περίπτωση, και ιδίως αν συμφωνεί και η μητέρα, να δώσει μέρος ή όλη τη γονική μέριμνα σ' αυτόν, αν αυτό είναι για το συμφέρον του παιδιού. Αν ο πατέρας αναγνώρισε το παιδί μετά από δίκη, τότε αυτός δεν μπορεί να ασκήσει γονική μέριμνα ή να αντικαταστήσει ή να αναπληρώσει τη μητέρα στην άσκησή της. Αν το δικαστήριο όμως κρίνει ότι για το συμφέρον του παιδιού, μετά από αίτηση του πατέρα και εφόσον συμφωνεί και η μητέρα και έπαυσε να ασκεί εκείνη τη γονική μέριμνα για κάποιον πραγματικό λόγο, τότε μπορεί να αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 1516. Πράξεις από τον ένα γονέα.

Ο καθένας από τους γονείς επιχειρεί και μόνος του πράξεις αναφερόμενες στην άσκηση της γονικής μέριμνας:

- 1. όταν πρόκειται για συνήθεις πράξεις επιμέλειας του προσώπου του τέκνου ή για την τρέχουσα διαχείριση της περιουσίας του ή για πράξεις που έχουν επείγοντα χαρακτήρα.*
- 2. όταν πρόκειται για τη λήψη δήλωσης της βούλησης που είναι απευθυντέα προς το τέκνο.*

Στις περιπτώσεις διακοπής της συμβίωσης των γονέων, διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου τους, καθώς και όταν πρόκειται για τέκνο γεννημένο χωρίς γάμο των γονέων του, τις αξιώσεις διατροφής που έχει το τέκνο κατά του γονέα, ο οποίος δεν έχει την επιμέλεια του προσώπου του, μπορεί να τις ασκεί αυτός που έχει την επιμέλεια και, αν δεν την έχει κανείς, αυτός με τον οποίο διαμένει το τέκνο.

Πιο απλά:

Ο κάθε γονιός μπορεί να κάνει και μόνος του ενέργειες, σχετικές με την άσκηση της γονικής μέριμνας:

- 1. όταν πρόκειται για καθημερινές πράξεις φροντίδας του παιδιού, ή για τη διαχείριση της περιουσίας του, ή για επείγοντα περιστατικά.*
- 2. όταν πρόκειται να μεταφέρει την άποψη του παιδιού για κάτι που το αφορά.*

Αν οι γονείς έχουν χωρίσει με διαζύγιο ή έχουν ακυρώσει το γάμο τους, ή αν πρόκειται για παιδί που γεννήθηκε εκτός γάμου, τότε τις απαιτήσεις για τη διατροφή του παιδιού από το ίδιο προς το γονέα του, τις αναλαμβάνει αυτός που έχει την επιμέλεια του, ή, αν δεν την έχει κανένας, αυτός με τον οποίο μένει το παιδί.

Άρθρο 1518. Επιμέλεια του προσώπου.

Η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευση του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου της διαμονής του. Κατά την ανατροφή του τέκνου οι γονείς το ενισχύουν, χωρίς διάκριση φύλου, να αναπτύσσει υπεύθυνα και με κοινωνική συνείδηση την προσωπικότητά του. Η λήψη σωφρονιστικών μέτρων επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτά είναι παιδαγωγικές αναγκαία και δεν θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου.

Κατά τη μόρφωση και την επαγγελματική εκπαίδευση του τέκνου οι γονείς λαμβάνουν υπόψη τις ι-

κανότητες και τις προσωπικές του κλίσεις. Γι' αυτό το σκοπό οφείλουν να συνεργάζονται με το σχολείο και, αν υπάρχει ανάγκη, να ζητούν τη συνδρομή αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών ή δημόσιων οργανισμών.

Πιο απλά:

Η επιμέλεια του παιδιού περιλαμβάνει κυρίως την ανατροφή του, την μόρφωση του, την εκπαίδευσή του, την επίβλεψή του και το πού θα μένει. Οι γονείς πρέπει να μεγαλώνουν το παιδί χωρίς διάκριση, και να το κάνουν υπεύθυνο άνθρωπο με αγάπη φροντίδα και έγνοια για τον συνάνθρωπο. Το να τιμωρείται με κάποιον τρόπο το παιδί επιτρέπεται μόνο όταν είναι εντελώς απαραίτητο και εφόσον η τιμωρία δεν προσβάλλει το παιδί.

Οι γονείς θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού, για τις μελλοντικές σπουδές του. Γι αυτό θα πρέπει να συνεργαστούν με το σχολείο και, αν θέλουν, να ζητήσουν πληροφορίες από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

Άρθρο 152Ο. Προσωπική επικοινωνία.

Ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί το δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας με αυτό. Οι γονείς δεν έχουν το δικαίωμα να εμποδίζουν την επικοινωνία του τέκνου με τους απώτερους αδελφούς του, εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων, τα σχετικά με την επικοινωνία κανονίζονται ειδικότερα από το δικαστήριο.

Πιο απλά:

Ο γονιός που δε μένει μαζί του το παιδί έχει το δικαίωμα να το βλέπει και να επικοινωνεί μ' αυτό. Τα θέματα σχετικά με την επικοινωνία κανονίζονται από το δικαστήριο.

5.β' Έκδοση ταυτότητας/ Οικογενειακή Μεριίδα/ Εγγραφή στα Δημοτολόγια.

▶ ΕΚΔΟΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ:

Για να εκδόσει κανείς δελτίο αστυνομικής ταυτότητας χρειάζεται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Πιστοποιητικό γέννησης, το οποίο μπορεί να πάρει από το τμήμα του Δημοτολογίου του δήμου ή της κοινότητας που είναι γραμμένος.
2. Παράβολο των 9 ευρώ, το οποίο αγοράζει ή από βιβλιοπωλείο ή από την εφορία.
3. 4 ασπρόμαυρες εβδομαδιαίες φωτογραφίες, τις οποίες βγάζει ή σε οποιοδήποτε φωτογραφείο ή σε κάποιο αυτόματο φωτογραφικό μηχάνημα.

Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος έχει χάσει την ταυτότητά του, πρέπει οπωσδήποτε να το δηλώσει σε κάποιο αστυνομικό τμήμα υπογράφοντας μία υπεύθυνη δήλωση ότι την έχασε και μετά να βγάλει καινούρια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

- Γιατί νομίζετε ότι είναι απαραίτητο να δηλώσετε ότι χάσατε την ταυτότητα σας στην αστυνομία;
- Γνωρίζετε τι επιπτώσεις μπορεί να έχετε εάν δεν το κάνετε αυτό;

▶ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΜΕΡΙΔΑ:

Οικογενειακή μερίδα ανοίγει όποιος παντρεύεται, με οποιοδήποτε αναγνωρισμένο νόμιμο τρόπο.

Για να ανοίξει κανείς οικογενειακή μερίδα χρειάζεται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Αίτηση/ υπεύθυνη δήλωση, την οποία μπορεί να πάρει από τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών ή από το Δημαρχείο.
2. Αστυνομική ταυτότητα.
3. Αντίγραφο φορολογικών δηλώσεων, έστω και μηδενικών, των 2 τελευταίων χρόνων.
4. Αντίγραφο λογαριασμού ΔΕΗ, ή ΟΤΕ.
5. Πιστοποιητικό γέννησης.
6. Ληξιαρχική πράξη γέννησης.
7. Ληξιαρχική πράξη γάμου.

Αν δεν πάει ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος τότε χρειάζεται μία εξουσιοδότηση σε αυτόν που θα αναλάβει να ανοίξει την οικογενειακή μερίδα για λογαριασμό του. Η εξουσιοδότηση γίνεται ή στο Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών, ή στην αστυνομία έχοντας μαζί και οι δύο τις αστυνομικές ταυτότητες.

– Αρμόδια Υπηρεσία:
Δήμος, Κοινότητα, ή μέσω των ΚΕΠ.

Υπόδειγμα Υπεύθυνης Δήλωσης:

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ.6 του άρθρου 22 του Ν.1599/1986, δηλώνω ότι δεν έχω ανοίξει οικογενειακή μερίδα σε άλλο Δήμο ή Κοινότητα.

Το κόστος για το άνοιγμα της οικογενειακής μερίδας είναι ανύπαρκτο.

▶ **ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΑ:**

Τα δικαιολογητικά που χρειάζονται για να δηλώσετε το γάμο σας είναι τα εξής:

1. Αίτηση/ Υπεύθυνη Δήλωση, την οποία παίρνετε ή από τα ΚΕΠ, ή από ένα περιήπτερο ή βιβλιοπωλείο.
2. Αστυνομική ταυτότητα.
3. Ληξιαρχική πράξη γάμου.

– Αρμόδια υπηρεσία:

Δήμος ή Κοινότητα

Το κόστος για να δηλώσετε το γάμο σας, είναι ανύπαρκτο.

▶ **ΕΚΔΟΣΗ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΓΑΜΟΥ:**

Τα δικαιολογητικά που χρειάζονται για την ληξιαρχική πράξη γάμου είναι τα εξής:

1. Αίτηση/ Υπεύθυνη Δήλωση.
2. Αστυνομικές ταυτότητες και των δύο μελών του ζευγαριού.
3. Για θρησκευτικό γάμο, βεβαίωση της εκκλησίας, θεωρημένη από την Μητρόπολη, δηλαδή την κεντρική εκκλησία.
- 3β. Για πολιτικό γάμο, δήλωση του Δήμαρχου ή του Προέδρου της Κοινότητας που έγινε ο γάμος.
- 3γ. Για τους αλλοδαπούς, άδεια παραμονής

– Χρόνος διεκπεραίωσης:

Η δήλωση πρέπει να γίνει μέσα σε διάστημα 40 ημερών από την ημέρα που έγινε ο γάμος. Αν η δήλωση γίνει σε διάστημα 3 μηνών από την ημέρα που έγινε ο γάμος, τότε χρειάζεται και χαρτόσημο των 4.40 ευρώ, ενώ αν γίνει ακόμα πιο μετά, χρειάζεται χαρτόσημο των 13.50 ευρώ.

▶ **ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΥ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:**

Τα δικαιολογητικά που χρειάζονται για να πάρει κανείς αντίγραφο ληξιαρχικής πράξης γέννησης είναι τα εξής:

1. Υπεύθυνη δήλωση/ Αίτηση, που δίνεται από τα ΚΕΠ ή την αγοράζετε εσείς.
 2. Αστυνομική ταυτότητα ή διαβατήριο που να μην έχει λήξει, ή άδεια παραμονής για τους αλλοδαπούς
- Το κόστος για το αντίγραφο της ληξιαρχικής πράξης γέννησης, είναι ανύπαρκτο.

▶ **ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΥ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΓΑΜΟΥ:**

Για να πάρει κανείς αντίγραφο ληξιαρχικής πράξης γάμου χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Υπεύθυνη δήλωση/ αίτηση, την οποία παίρνετε από τα ΚΕΠ ή την αγοράζετε.
2. Οι αστυνομικές ταυτότητες και των δύο μελών του ζευγαριού.

- Αρμόδια Υπηρεσία:
Δήμος, ή Κοινότητα ή ΚΕΠ.
Το κόστος για την έκδοση του αντίγραφου, είναι ανύπαρκτο.

▶ **ΔΗΛΩΣΗ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ:**

Για να δηλωθεί η γέννηση ενός παιδιού χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Ληξιαρχική πράξη γέννησης.
2. Αίτηση/ Υπεύθυνη δήλωση, την οποία παίρνετε από το ΚΕΠ, ή την αγοράζετε.
3. Αστυνομική ταυτότητα ή διαβατήριο σε ισχύ, ή άδεια παραμονής για τους αλλοδαπούς.
4. Πιστοποιητικό γιατρού ή μαιευτήρα.

Σε περίπτωση που δεν μπορείτε να πάρετε για κάποιον λόγο το πιστοποιητικό γιατρού, τότε χρειάζεται μια υπεύθυνη δήλωση των γονιών στην οποία να γράφεται το εξής: Πιστοποιητικό γιατρού, μαιευτήρα, δεν προσκομίζεται λόγω αδυναμίας έκδοσής του.

Για τη δήλωση γέννησης ενός παιδιού είναι υποχρεωμένος ο πατέρας του παιδιού, ή ο γιατρός/ μαιευτήρας ή όποιος άλλος βρισκόταν στον τοκετό. Αν ο τοκετός έγινε σε νοσοκομείο, κλινική, φυλακή ή άλλο ίδρυμα, υποχρεωμένος για τη δήλωση της γέννησης του παιδιού είναι ο διευθυντής του ιδρύματος.

- Χρόνος διεκπεραίωσης:

Η δήλωση πρέπει να γίνει μέσα σε 10 ημέρες από τη γέννηση του παιδιού, αλλιώς χρειάζεται χαρτόσημο των 4.40 ευρώ αν γίνει μέσα σε 3 μήνες, και 13.50 ευρώ αν γίνει μετά τους 3 πρώτους μήνες

- Αρμόδια Υπηρεσία:
Δήμος ή Κοινότητα που ανήκετε.

▶ **ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:**

Για να πάρετε αντίγραφο του πιστοποιητικού γέννησης του παιδιού σας χρειάζεστε μόνο την αστυνομική σας ταυτότητα, και το κόστος είναι, ανύπαρκτο

- Αρμόδια Υπηρεσία:
Δήμος ή Κοινότητα που ανήκετε.

▶ **ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ:**

Για να παντρευτεί κάποιος με θρησκευτικό γάμο χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Πιστοποιητικό αγαμίας από την ενορία του τόπου της τελευταίας κατοικίας των μελλόνυμφων.
2. Δημοσίευση του γάμου σε ημερήσια αθηναϊκή εφημερίδα (δύο φύλλα, ένα για τον καθένα).
3. Παράβολο των 15 ευρώ, πράσινο, που παίρνετε από την εφορία.
4. Σε περίπτωση που για κάποιον από τους μελλόνυμφους ή και για τους δύο, δεν είναι η πρώτη φορά που παντρεύονται, τότε χρειάζεται επιπλέον: α) ληξιαρχική πράξη θανάτου, ή διαζυγίου και β) βεβαίωση από την Μητρόπολη που θα αναφέρει τον βαθμό του τελευταίου γάμου. Αν δηλαδή ήταν ο πρώτος, ή ο δεύτερος....

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ:

- Τα ονόματα των μελλόνυμφων στην εφημερίδα πρέπει να είναι στα ελληνικά.

- Για τις άδειες γάμου και την κατάθεση της αίτησης πρέπει να πηγαίνει ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος με την ταυτότητά του.
- Σύμφωνα με το νόμο περί ισότητας των 2 φύλων, το ζευγάρι είναι υποχρεωμένο να δηλώσει ποιο επίθετο θα πάρουν τα παιδιά που θα γεννηθούν. Μπορεί να πάρει του άντρα, της γυναίκας ή και των δύο, και σε καμία περίπτωση παραπάνω από δύο.

▶ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ:

Για να παντρευτεί κανείς με πολιτικό γάμο χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Αίτηση, την οποία χορηγεί ο Δήμος.
2. Ληξιαρχική πράξη γέννησης.
3. Υπεύθυνη δήλωση όπου ο μελλόνυμφος θα γράφει ότι δεν έχει κώλυμα από τα αναφερόμενα στα άρθρα 1350,1351,1352,1354,1356,1357,1360, του Αστικού Κώδικα, ότι είναι κάτοικος του Δήμου π.χ. Αθηναίων και ότι τον πρώτο, δεύτερο.....γάμο.
4. Για ανήλικους κάτω των 18 χρόνων, χρειάζεται δικαστική απόφαση.
5. Για τους χωρισμένους χρειάζεται διαζύγιο.
6. Για τους χήρους χρειάζεται πιστοποιητικό θανάτου.
7. Ανακοίνωση του γάμου σε ημερήσια εφημερίδα (δύο φύλλα, ένα για τον καθένα).
8. Παράβολο των 15 ευρώ, πράσινο, από την εφορία.

▶ ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΑ:

Για να εγγραφεί κανείς στα Δημοτολόγια χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Υπεύθυνη δήλωση/ αίτηση, η οποία χορηγείται από τα ΚΕΠ.
2. Ληξιαρχική πράξη γέννησης, αν υπάρχει στο χρονικό διάστημα των 90 ημερών από τη γέννηση.
3. Ληξιαρχική πράξη γάμου. Αν δεν είναι παντρεμένος τότε των γονιών του.
4. Υπεύθυνη δήλωση που να λέει: «Δηλώνω ότι δεν είμαι γραμμένος σε άλλο Δήμο ή Κοινότητα».
5. Βεβαίωση Δήμου ή Κοινότητας για μη εγγραφή σε δημοτολόγια.
6. Αστυνομική ταυτότητα.
7. Για άντρες: πιστοποιητικό εγγραφής Μητρώου Αρρένων
8. Για γυναίκες: πιστοποιητικό αρρένων του πατέρα

Αν δεν υπάρχει ληξιαρχική πράξη γέννησης, τότε χρειάζεται: α) βεβαίωση του ιερέα που έκανε τη βάφτιση, από το βιβλίο των βαπτίσεων της εκκλησίας ή του τεμένους, απ' όπου θα προκύπτει η ακριβής ημερομηνία και χρονολογία γεννήσεως, β) βεβαίωση διευθυντή σχολείου για την ηλικία και το έτος φοίτησης στο σχολείο, γ) παλαιό δελτίο ταυτότητας ή πιστοποιητικό γέννησης ή διαβατήριο.

▶ ΔΗΛΩΣΗ ΒΑΦΤΙΣΗΣ:

Για να δηλώσετε μία βάφτιση χρειάζονται τα εξής δικαιολογητικά:

1. Υπεύθυνη δήλωση/ αίτηση, η οποία χορηγείται από τα ΚΕΠ, ή την αγοράζετε.
2. Βεβαίωση του ιερέα που βάφτισε το παιδί.
3. Αστυνομική ταυτότητα.

Υποχρεωμένοι για να δηλώσουν τη βάφτιση είναι οι γονείς του παιδιού ή όποιος έχει την επιμέλεια, ή ο/η νονός/ά του. Αν το παιδί είναι 14 χρόνων ή και παραπάνω, τότε τη δήλωση την κάνει ο πιο κοντινός συγγενής του.

Ο χρόνος δήλωσης της βάφτισης είναι 90 μέρες από τη βάφτιση. Αν περάσει αυτό το χρονικό περιθώριο και μέχρι 3 μήνες ακόμα, τότε χρειάζεται και χαρτόσημο των 4.40 ευρώ. Αν γίνει ακόμα πιο αργά τότε χρειάζεται χαρτόσημο των 13.50 ευρώ.

– Αρμόδια υπηρεσία:

Δήμος ή Κοινότητα.

5.γ Συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και φορείς

Κάποιες φορές όλοι μας έχουμε προβληματιστεί αν ζητάμε κάτι από μία δημόσια υπηρεσία, ένα έγγραφο, μία πληροφορία, ή

Θα προσπαθήσουμε να σας δώσουμε μερικές χρήσιμες πληροφορίες για θέματα που απασχολούν ή που θα απασχολήσουν αρκετούς από εμάς σχετικά με δημόσιες υπηρεσίες.

Ξέρεις πού πρέπει να πας αν θες:

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ Ή ΘΕΩΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΔΥΝΑΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ.

Πρέπει να απευθυνθείς στην Διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας στην περιοχή σου.

Ξέρεις τι δικαιολογητικά χρειάζονται:

- Αίτηση / υπεύθυνη δήλωση που χορηγείται από την υπηρεσία.
- Βεβαίωση από κρατικό νοσοκομείο για την πάθηση του ενδιαφερόμενου και ότι χρειάζεται ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, με αριθμό πρωτοκόλλου και τη στρογγυλή σφαιρίδα του νοσοκομείου. Σε περίπτωση νοσηλείας τότε χρειάζεται και βεβαίωση εισαγωγής από το νοσοκομείο ακόμα και αν είναι νοσηλευόμενος την ημέρα κατάθεσης των δικαιολογητικών στην υπηρεσία της κοινωνικής πρόνοιας.
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης από το Δήμο.
- Δελτίο αστυνομικής ταυτότητας (φωτοτυπία διπλής όψης) και την πρωτότυπη.
- Λογαριασμός ΔΕΗ ή ΟΤΕ ή ΕΥΔΑΠ, ή μισθωτήριο συμβόλαιο, ή βεβαίωση μόνιμης κατοικίας από το Δήμο.
- Για όσους εκμισθώνουν ακίνητο έντυπο Ε9 και Ε2 σε φωτοτυπία και το πρωτότυπο.
- Όσοι δεν υποβάλλουν φορολογική δήλωση, υπεύθυνη δήλωση από την εφορία θεωρημένη που να γράφει: δεν υποβάλλω φορολογική δήλωση σε καμία ΔΟΥ γιατί δεν εργάζομαι, δεν έχω εισοδήματα, ούτε κινητή και ακίνητη περιουσία.
- Σε περίπτωση χωρισμένων, το διαζύγιο και σε φωτοτυπία.
- Σε περίπτωση διάστασης, ένορκη βεβαίωση από το Ειρηνοδικείο.
- Οι άνεργοι, κάρτα ανεργίας του ΟΑΕΔ και σε φωτοτυπία.
- Σε περίπτωση που παίρνεις επίδομα, το τελευταίο απόκομμα πληρωμής επιδόματος και την απόφαση της Πρωτοβάθμιας Υπηρεσιακής Υγειονομικής Επιτροπής.

- Για τους υπερήλικες άνω των 65 ετών, βεβαίωση από τον ΟΓΑ ότι έχουν καταθέσει δικαιολογητικά για σύνταξη ή τον αριθμό πρωτοκόλλου της κατάθεσης των δικαιολογητικών.
- Για έκδοση βιβλιαρίου, 2 φωτογραφίες.

Όπου απαιτείται μπορεί να ζητηθεί κοινωνική έρευνα.

Ξέρεις πού πρέπει να πας αν θες:

ΕΠΙΔΟΜΑ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

(δίνεται μόνο σε όσους είναι πάνω από 65 χρόνων)

Πρέπει να απευθυνθείς στην Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της περιοχής σου.

Ξέρεις τι δικαιολογητικά χρειάζονται:

- Αίτηση του ενδιαφερόμενου που ζητά το επίδομα.
- υπεύθυνη δήλωση που να αναφέρει που μένει ο ενδιαφερόμενος καθώς και αν υπάρχουν άλλα άτομα μαζί, αν παίρνουν σύνταξη και τι ποσό, και ποιος θα παίρνει το επίδομα.
- ιδιωτικό συμφωνητικό μίσθωσης, θεωρημένο από την εφορία.
- Φωτοτυπία της ταυτότητας.
- Δύο φωτογραφίες για τον έναν, 4 για το ζευγάρι.
- Ένα τηλέφωνο.
- Αποκόμματα πληρωμής συντάξεων.

Ξέρεις πού πρέπει να πας αν θες:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΑΡΙΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ:

Πρέπει να απευθυνθείς στην Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας.

Ξέρεις τι δικαιολογητικά χρειάζονται:

- Υπεύθυνη δήλωση του επιδοτούμενου ή αυτού που έχει την επιμέλειά του με θεωρημένο το γνήσιο της υπογραφής.
- Γνωμάτευση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής (πρωτότυπο).
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.
- Πρόσφατος λογαριασμός, ότι υπάρχει στο όνομά σας ή μισθωτήριο συμβόλαιο.
- Φωτοτυπία ταυτότητας του επιδοτούμενου ή του υπεύθυνου είσπραξης σε περίπτωση ανήλικου.
- Βεβαίωση από ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, ΟΓΑ, ότι δεν παίρνει άλλη σύνταξη ή άλλη χρηματική παροχή.
- Φωτοτυπία βιβλιαρίου ασθένειας την σελίδα με τη τελευταία θεώρηση και την φωτογραφία.
- Βεβαίωση από τον αντίστοιχο ασφαλιστικό φορέα, εάν ο επιδοτούμενος είναι παιδί ανεξαρτήτου ηλικίας και θεμελιώνει δικαίωμα συνταξιοδότησης λόγω θανάτου πατέρα, με το αντίστοιχο ποσό της σύνταξης.

- Σε περίπτωση έμμεσα ασφαλισμένου από σύζυγο ή πατέρα, βεβαίωση από τον ασφαλιστικό του φορέα ότι δεν παίρνει στη σύνταξή του επίδομα ή προσαύξηση λόγω αναπηρίας της του συζύγου ή του παιδιού.
- Εκκαθαριστικό εφορίας.

Ξέρεις πού πρέπει να πας αν θες:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΑΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΟ ΠΑΙΔΙ:

Πρέπει να απευθυνθείς στην Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας

Ξέρεις τι δικαιολογητικά χρειάζονται:

- Υπεύθυνη δήλωση που θα περιγράψεις το κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα σου και τους λόγους που ζητάς το επίδομα.
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης ή τη ληξιαρχική πράξη γέννησης του παιδιού.
- Απόδειξη ενοικίου με τα στοιχεία ταυτότητας του ιδιοκτήτη ή το μισθωτήριο συμβόλαιο θεωρημένο από την εφορία.
- Βεβαίωση εργοδότη με τις καθαρές μηνιαίες αποδοχές σου.
- Αντίγραφο φορολογικής δήλωσης του τελευταίου έτους ή υπεύθυνη δήλωση ότι δεν υποβάλλετε φορολογική δήλωση γιατί δεν έχετε εισοδήματα, θεωρημένη από την εφορία. Εάν φιλοξενείτε θα πρέπει να καταθέσεις αντίγραφα των φορολογικών δηλώσεων των ενήλικων ατόμων που σε φιλοξενούν.

Δικαιολογητικά κατά περίπτωση:

Στράτευσης: Βεβαίωση Στρατού με πιθανή ημερομηνία αποστρατεύσεως.

Διάζευξης- εγκατάλειψης- εξώγαμου αναγνωρισμένου παιδιού: Διαζευκτήριο και δικαστική απόφαση σχετικά με το ποσό της διατροφής ή βεβαίωση δικηγόρου σχετικά με τη σημερινή οικογενειακή κατάσταση και τη διατροφή. Επιμέλεια παιδιών με δικαστική απόφαση και μετά την τετραετία, διαζύγιο.

Ορφάνειας: Ληξιαρχική πράξη θανάτου του γονιού.

Φυλάκισης: Βεβαίωση φυλακών με πιθανή ημερομηνία αποφυλάκισης.

Ασθένειας: Πιστοποιητικό Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%.

Σε κάθε περίπτωση χρειάζεται και φωτοτυπία αστυνομικής ταυτότητας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Οργάνωση επίσκεψης σε κάποια διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας, ή πρόσκληση σε κάποιον υπεύθυνο από τη διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας προκειμένου να μιλήσει για τις παροχές που δικαιούνται οι εκπαιδευόμενοι αν και εφόσον εμπίπτουν στις ανάγκες τους.

**Ξέρεις πού πρέπει να πας αν θες:
ΕΠΙΔΟΜΑ ΤΡΙΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

Πρέπει να απευθυνθείς στο Δήμο σου ή στο Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών

Ξέρεις τι δικαιολογητικά χρειάζονται:

(για εκτός γάμου)

- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.
- Πιστοποιητικό πολυτεκνικής ιδιότητας από την Ένωση Πολυτέκνων που βρίσκεται στην Αθήνα, στην οδό Πειραιώς.
- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης τύπου ΟΓΑ, από το Δήμο.

(για εντός γάμου)

- Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης τύπου ΟΓΑ.
- Ταυτότητες και των δύο γονέων.

Το ίδιο ισχύει και για το εφ' άπαξ ποσό των 2000 ευρώ.

5.δ Πληροφορίες για θέματα Κοινωνικής Πρόνοιας

5.δ.1. Τι είναι Κοινωνική Πρόνοια;

Πρώτα πρώτα θα πρέπει να ορίσουμε ποια είναι η έννοια της Κοινωνικής Πρόνοιας. Κοινωνική Πρόνοια είναι ο θεσμός εκείνος που εκφράζει την κοινωνική ευαισθησία και την κοινωνική ευθύνη, για όλες τις κοινωνικά ευαίσθητες ομάδες. Ομάδες που ονομάζονται ευαίσθητες, είτε για οικονομικές αιτίες, είτε λόγω ηλικίας, είτε για λόγους υγείας, είτε εξαιτίας οικογενειακών προβλημάτων.

5.δ.2. Ποιος είναι ο σκοπός της Κοινωνικής Πρόνοιας; Σε ποιους απευθύνεται;

Σκοπός της Κοινωνικής Πρόνοιας είναι να βοηθήσει όλους τους πολίτες να έχουν περισσότερες και καλύτερες υπηρεσίες, με στόχο την αξιοπρεπή διαβίωσή τους.

Πιο συγκεκριμένα:

- Η Κοινωνική Πρόνοια έχει στόχο να βοηθήσει όλους όσους έχουν κάποιο χρόνιο ή έκτακτο πρόβλημα κίνησης, όρασης, ακοής ή οποιαδήποτε άλλη δυσλειτουργία, ώστε να μην μπουκν στο περιθώριο, αλλά να μάθουν να ζουν με την όποια αναπηρία τους αναπτύσσοντας περισσότερο τα χαρίσματά τους.
- Να υποστηρίξει, άτομα ή οικογένειες, που κινδυνεύουν να βρεθούν, ή βρίσκονται ήδη, σε οικονομικό αδιέξοδο.
- Να βοηθήσει άτομα ηλικιωμένα ή παιδιά, που οι οικογένειες τους δεν έχουν τη δυνατότητα να τους παρέχουν υλικά και ηθικά ό,τι χρειάζονται.
- Να συμβάλλει στην κοινωνική και ψυχική υγεία ατόμων, οικογενειών και ομάδων, όταν οι ίδιες δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τέτοιου είδους υγεία.
- Να επαναφέρει στην κοινωνία ανθρώπους που κάποια στιγμή παραβίασαν τους νόμους και βρέθηκαν σε κάποιο σωφρονιστικό ίδρυμα, φυλακή, αναμορφωτήριο.

5.δ.3. Η Κοινωνική Πρόνοια, δικαίωμα κατοχυρωμένο από το Σύνταγμα

Οι δημόσιες υπηρεσίες Πρόνοιας στην ουσία κάνουν, ή τουλάχιστον προσπαθούν να κάνουν πράξη αυτά που ορίζει το ελληνικό Σύνταγμα. Συγκεκριμένα στο άρθρο 21 του Συντάγματος αναφέρεται ότι:

1. Η οικογένεια ως βάση της συντήρησης του έθνους, καθώς και ο γάμος και η μητρότητα και η παιδική ηλικία, είναι στην προστασία του κράτους.
2. Οι πολύτεκνες οικογένειες, οι ανάπηροι πολέμου ή ειρηνικής περιόδου, τα θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που σκοτώθηκαν στον πόλεμο, και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική αρρώστια έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το κράτος.
3. Το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και της περίθαλψης των απόρων.
4. Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που τη στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς, αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους.
5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων, αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του κράτους.
6. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

5.δ.4. Ποιοι είναι οι τομείς της Κοινωνικής Πρόνοιας;

(α) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- Οικογενειακός προγραμματισμός και προγεννητικός έλεγχος
- Μέτρα προστασίας της μητρότητας (περιγεννητική φροντίδα, διευκολύνσεις κύησης, λοχείας και ανατροφής του βρέφους).
- Ιατρο-παιδαγωγικά Κέντρα (για την έγκαιρη διάγνωση προβλημάτων συμπεριφοράς, εκπαίδευσης και ανάπτυξης των παιδιών, την παρακολούθηση, θεραπεία και αποκατάστασή τους)
- Συμβουλευτικά Κέντρα Οικογένειας (για τη στήριξη των ζευγαριών ή των οικογενειών σε περιόδους έντασης ή κρίσης, την ενημέρωσή τους για τα δικαιώματά τους από την Πρόνοια ή άλλες πηγές, κ.ά.)
- Βρεφικοί και νηπιακοί σταθμοί για τις εργαζόμενες μητέρες και μέτρα διευκόλυνσης των γονιών για να τα βγάλουν πέρα με τις υποχρεώσεις τους (γονικές άδειες για ασθενείς παιδιά, παρακολούθηση σχολικής εξέλιξης, υγειονομικές πράξεις, φροντίδα βρέφους, κ.ά.)
- Μέτρα αρωγής για την αντιμετώπιση των βασικών αναγκών επιβίωσης της οικογένειας (ελάχιστη οικονομική εξασφάλιση, στέγαση, κ.ά.), καθώς και των εκτάκτων αναγκών, λόγω απρόβλεπτων συνθηκών (θεομηνίες, καταστροφές, θάνατος, ασθένεια, ανεργία, κ.ά.).
- Μέτρα για τη βοήθεια οικογενειών με πολλά παιδιά (πολύτεκνοι).

(β) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ, ΕΦΗΒΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

- Προστασία παιδιών χωρίς οικογένεια ή με ακατάλληλη οικογένεια (ορφανά, εγκαταλελειμμένα, κακοποιημένα, κ.ά.).
- Υποκατάστατες μορφές βιολογικής οικογένειας (υιοθεσία, αναδοχή και τεχνητή οικογένεια).
- Προστασία εκτός οικογένειας (ιδρύματα βρεφών, παιδιών ή εφήβων, φιλοξενία σε ξενώνες και μαθητικές εστίες, θεραπευτικές μονάδες, κοινωνικά διαμερίσματα, κ.ά.).
- Συμβουλευτικά και Ενημερωτικά Κέντρα Νέων (για θέματα προσωπικών δυσκολιών, διαπροσωπι-

κών σχέσεων, για τη διαχείριση κρίσεων και για ευκαιρίες ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και εργασίας, για να αντιμετωπιστούν σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, όπως τα ναρκωτικά, κ.ά.)

- Σχολικές Κοινωνικές Υπηρεσίες σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα (για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής και κοινωνικής εξέλιξης των παιδιών, τη διαχείριση συγκρούσεων, την πρόληψη και έγκαιρη παρέμβαση σε περιπτώσεις κακοποίησης, τη σύνδεση σχολείου και οικογένειας, κ. ά.). Στη χώρα μας δεν λειτουργούν σχολικές κοινωνικές υπηρεσίες, παρά μόνο σε ελάχιστα ιδιωτικά σχολεία και Πανεπιστήμια.
- Συνοικιακά Κέντρα Νεότητας (για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, την κοινωνικοποίηση και κοινωνική δραστηριοποίηση των νέων ανθρώπων, τη δημιουργική απασχόληση και επικοινωνία, την έκφραση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους, την καλλιέργεια κοινωνικού ενδιαφέροντος και δράσεων κοινωνική αλληλεγγύης για τον προσανατολισμό των νέων, κ.ά.).
- Ενημερωτικά προληπτικά και θεραπευτικά ειδικά προγράμματα για διάφορα κοινωνικά προβλήματα (κακοποίηση, εξαρτήσεις, κρίσεις, AIDS, κ.ά.).

5.δ.5. Προστασία των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων από τον κοινωνικό αποκλεισμό

Εφαρμόζονται:

- Μέτρα και προγράμματα πρόληψης, αρωγής και αποκατάστασης για άτομα ή ομάδες που αντιμετωπίζουν καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. Δηλαδή, ζουν προσωρινά ή για μεγάλη διάρκεια κάτω από το όριο της φτώχειας, είναι άνεργοι, δεν έχουν εισοδήματα, δεν έχουν πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά ή συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή, στερούνται ίσων ευκαιριών, είναι αντικείμενο εκμετάλλευσης ή διακρίσεων κ.ά.
- Μέτρα και παροχές στα άτομα που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και για αυτά που έχουν πληγεί από έκτακτα γεγονότα και αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης. Επίσης, παρέχεται ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη σε ανασφάλιστους που βρίσκονται σε οικονομική αδυναμία.
- Προγράμματα κοινωνικής ένταξης και αποκατάστασης ατόμων και ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση περιθωριοποίησης ή ανήκουν σε μειονότητες (πολιτισμικές, θρησκευτικές, κ.ά.).
- Προγράμματα άμεσης κοινωνικής βοήθειας για όσους βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης ή έκτακτων αναγκών για οποιοδήποτε λόγο. Παροχή άμεσης κοινωνικής βοήθειας με ταχεία παρέμβαση στο χώρο κρίσης ή με τηλεφωνική γραμμή ΣΟΣ. Προσφορά προσωρινής στέγης, σίτισης, ένδυσης, υγειονομικής καθαριότητας και φροντίδας, συμβουλευτικής ενημέρωσης και στήριξης και ένταξης σε κατάλληλο πρόγραμμα θεραπείας και αποκατάστασης. Μέτρα ενίσχυσης και αποκατάστασης για πληγέντες από θεομηνίες και έκτακτες καταστροφές.
- Προγράμματα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Προγράμματα για την προστασία των ηλικιωμένων.

Ιδιαίτερα για την προστασία της άγαμης μητέρας ισχύουν τα παρακάτω κοινωνικά μέτρα:

- Οικονομική ενίσχυση της άγαμης μητέρας.
- Δωρεάν υγειονομικές εξετάσεις, σχετικά με την εγκυμοσύνη.
- Προστασία των παιδιών εκτός γάμου μέσω υιοθεσίας, αναδοχής και άλλων μέτρων

- Υποστηρικτικές υπηρεσίες από τις κοινωνικές υπηρεσίες των μαιευτηρίων ή άλλων ειδικών ιδρυμάτων.
- Διευκολύνσεις και προτεραιότητα στην εξεύρεση εργασίας (μόρια στις προσλήψεις του δημοσίου και επιδοτήσεις στον ιδιωτικό τομέα).
- Προσωρινή φιλοξενία και φροντίδα, πριν και μετά τον τοκετό της άγαμης μητέρας και του παιδιού της, σε κοινωνικά ιδρύματα.
- Η άγαμη μητέρα έχει τα ίδια δικαιώματα για κοινωνική προστασία της ίδιας και του παιδιού της, όπως και η παντρεμένη μητέρα (άδειες κυήσεως και λοχείας κλπ.).
- Στην άγαμη μητέρα παρέχεται η δυνατότητα κατά τη δήλωση του παιδιού στο Δημοτολόγιο να καταχωρήσει ένα όνομα πραγματικού ή υποθετικού πατέρα με την τήρηση ορισμένης διαδικασίας, ώστε να μην διαφοροποιείται και στιγματίζεται το παιδί σε διοικητικά έγγραφα.

5.δ.6. Προστασία των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων από τον κοινωνικό αποκλεισμό

Μερικά από τα επιδόματα που δίνονται είναι:

- επίδομα στην πολύτεκνη οικογένεια από τον ΟΓΑ.
- επίδομα τρίτου παιδιού μέχρι έξι ετών από τον ΟΓΑ.
- επίδομα μητρότητας (εφ' άπαξ) .
- επίδομα απροστάτευτων παιδιών, μέχρι την ηλικία των 16 ετών που για διάφορους λόγους (θάνατος, φυλάκιση, στράτευση, χρόνια ασθένεια κ.α.) στερούνται της πατρικής προστασίας
- επίδομα σε παιδιά που για διάφορους λόγους ο πατέρας τους δεν μπορεί να αναλάβει τη συντήρησή τους.
- επίδομα σε άρρωστους γονείς, που δεν μπορούν να εργαστούν
- επίδομα σε παιδιά που έχουν χρόνιες ασθένειες ή είναι παιδιά με ειδικές ανάγκες.
- επίδομα γάμου και παιδιών, ως προσαύξηση στο μισθό των εργαζομένων.
- επίδομα στεγαστικής συνδρομής ηλικιωμένων.
- διατροφικό επίδομα νεφροπαθών.
- επίδομα έκτακτης ανάγκης εφ' άπαξ, δηλαδή μία φορά, σε πολίτες που βρίσκονται σε έκτακτη ανάγκη (ασθένεια ή θάνατος προσώπου που βρίσκεται υπό την προστασία τους κλπ.).
- επίδομα κοινωνικής βοήθειας, σε πολίτες που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξαιτίας φυσικών καταστροφών, οικονομικής αδυναμίας κλπ.

Για να μάθετε πώς μπορείτε να πάρετε τα πιο βασικά επιδόματα, μπορείτε να συμβουλευτείτε κάποιον οδηγό, όπως το *Πώς - Σαρ* της ANKA (Καρδίτσα, 2000).

5.δ.7. Ποια προγράμματα και ποιοι φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας υπάρχουν;

Υπάρχουν διάφορα προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Θα αναφέρουμε μερικά παραδείγματα:

- **Προστατευόμενο εργαστήριο.** Αυτό το πρόγραμμα έχει να κάνει με άτομα που έχουν νοητική υστέρηση. Σε αυτά τα εργαστήρια οι εκπαιδευόμενοι διδάσκονται συγκεκριμένες εργασίες τέτοιες ώστε κάποια στιγμή να βοηθηθούν να βρουν δουλειά.

- **Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων.** Είναι ένα πρόγραμμα που συντελεί στην ανακούφιση της οικογένειας, που τυχόν έχει στην προστασία της ανήμπορους ηλικιωμένους. Μέσα από αυτό το πρόγραμμα, οι ηλικιωμένοι απασχολούνται δημιουργικά από εξειδικευμένο προσωπικό, και έτσι το άτομο ή τα άτομα που είχαν την καθημερινή επιμέλεια του ηλικιωμένου μπορούν πλέον να εργαστούν.
- **Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων.**
- **ΨΥΧΑΡΓΩ.** Είναι ένα πρόγραμμα που έχει σαν σκοπό την πρόληψη αλλά και τη θεραπεία της ψυχικής ασθένειας. Επίσης βοηθάει στην επαγγελματική αποκατάσταση ανθρώπων που αντιμετώπισαν προβλήματα ψυχικής ασθένειας.
- **Βοήθεια στο σπίτι.**
- **Τηλε-βοήθεια στο σπίτι.** Αυτό το πρόγραμμα γίνεται σε συνεργασία με τον ΟΤΕ Α.Ε. και απευθύνεται σε ηλικιωμένους. Η τηλεφωνική συσκευή του ηλικιωμένου ατόμου συνδέεται με κάποιο συγγενικό πρόσωπο ή με υπηρεσίες άμεσης βοήθειας, ώστε ανά πάσα στιγμή να μπορούν οι ηλικιωμένοι να βοηθηθούν, όταν υπάρχει ανάγκη. Το ίδιο πρόγραμμα απευθύνεται και σε όποιον άλλον άνθρωπο με προβλήματα υγείας.

Υπάρχουν ακόμα πάρα πολλά προγράμματα που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε, και που υλοποιούνται στη χώρα μας. Ωστόσο αυτό δεν είναι δυνατό. Για συγκεκριμένες ερωτήσεις ή απορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στις αρμόδιες υπηρεσίες:

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
- ΝΟΜΑΡΧΙΑ
- ΔΗΜΟΣ
- ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ
- ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

- Εσείς γνωρίζετε για τα παραπάνω επιδόματα και προγράμματα;
- Υπάρχουν κάποια που ακούτε για πρώτη φορά; Ποια;
- Ξέρετε πού πρέπει να απευθυνθείτε για να μάθετε περισσότερα;
- Αναφέρετε, αν υπάρχει, κάποια ιδιαίτερη περίπτωση, για την οποία θα θέλατε να μάθετε αν υπάρχει δικαίωμα οικονομικής ενίσχυσης

6. Πληροφορίες για θέματα Υγείας/ Ψυχικής Υγείας/ Υγιεινής/ Προληπτικής Ιατρικής

6. 1. Η αξία της Υγείας

Όλοι είμαστε σύμφωνοι ότι η υγεία είναι το πολυτιμότερο αγαθό που μπορεί να ζητήσει να έχει ένας άνθρωπος. Πολλές φορές όμως το ξεχνάμε και αναλωνόμαστε σε άλλα πράγματα, ίσως και ανούσια. Κάποιες στιγμές επανερχόμαστε βίαια στην πραγματικότητα, όταν μας συμβεί κάτι τραγικό. Για παράδειγμα πόσες φορές δε στενοχωρηθήκαμε, θυμώσαμε, μαλώσαμε, είπαμε λόγια άσχημα για συνανθρώπους μας, επειδή τρακάραμε και τσαλακώθηκε το αυτοκίνητό μας; Φανταστείτε όμως, αντί για τις λαμαρίνες να χτυπάγαμε εμείς οι ίδιοι, ή ο άνθρωπος με τον οποίο τρακάραμε, να μέναμε ανάπηροι, ή και να σκοτωνόμασταν ακόμα. Πόσο ασήμαντη θα φαινόταν τότε η υλική ζημιά ακόμα και αν το αυτοκίνητό μας καταστρεφόταν ολοσχερώς!

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Σκεφτείτε κάποιο παρόμοιο περιστατικό, όχι απαραίτητα τρακάρισμα, που σας συνέβη και σας εκνεύρισε ιδιαίτερα. Πώς αντιδράσατε; Τώρα που το σκέφτεστε πιο ήρεμα, νομίζετε ότι θα μπορούσε να είχε συμβεί κάτι πολύ χειρότερο που να έχει επηρεάσει την υγεία σας ή την σωματική σας ακεραιότητα; Τί ακριβώς;

6. 2. Οικογενειακός Προγραμματισμός και Προγεννητικός Έλεγχος

Καταλαβαίνουμε λοιπόν όλοι την σπουδαιότητα της φροντίδας της υγείας μας, τόσο της σωματικής όσο και της ψυχικής. Αυτή η φροντίδα θα πρέπει να αρχίζει από πολύ νωρίς. Ας πάρουμε λοιπόν ως παράδειγμα ένα ζευγάρι που αποφασίζει να παντρευτεί ή να συζήσει και να δημιουργήσει οικογένεια. Ο *οικογενειακός προγραμματισμός* είναι η υπηρεσία εκείνη που **θα βοηθήσει το ζευγάρι να κάνει παιδιά όταν θέλει και όσα θέλει**. Δυστυχώς ακόμα και στην εποχή μας, παρόλο που υπάρχουν πολλά και αξιόπιστα μέτρα αντισύλληψης, οι εκτρώσεις βρίσκονται στατιστικά σε πολύ υψηλά ποσοστά. Ακόμα, **για να λιγοστέψουν τις πιθανότητες γέννησης ενός άρρωστου παιδιού, οι μελλοντικοί γονείς θα πρέπει να κάνουν μία σειρά από ιατρικές εξετάσεις**. Ανάλογα με τα αποτελέσματα των ιατρικών τους εξετάσεων, ο

σύμβουλος του οικογενειακού προγραμματισμού μπορεί να συστήσει στο ζευγάρι να κάνουν αργότερα παιδιά, όταν η κατάσταση της υγείας του ζευγαριού το επιτρέπει, ώστε να μην κινδυνέψει η μητέρα, και να αποφευχθεί η πιθανότητα γέννησης ενός προβληματικού παιδιού. Με τον *προγεννητικό έλεγχο διαπιστώνονται και τυχόν κληρονομικές ασθένειες που ίσως μας είναι άγνωστες*. Πιο συγκεκριμένα, με τον προγεννητικό έλεγχο μπορεί να ανιχνευθούν αρκετές ασθένειες, όπως κληρονομικά νοσήματα, η μεσογειακή αναιμία, το σύνδρομο Down κλπ.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στον προγεννητικό έλεγχο είναι:

- το *υπερηχογράφημα* από το οποίο μπορεί να διαγνωσθεί αν το έμβρυο έχει νανισμό, ανεγκεφαλία, υδροκεφαλισμό, συγγενή καρδιοπάθεια, ή αν είναι δίδυμη η κύηση.
- Η *εμβρυοσκόπηση*, από την οποία βλέπουμε για τυχόν ανωμαλίες της σωματικής διάπλασης του εμβρύου.
- Η *αμνιοπαρακέντηση*, με την οποία ανιχνεύεται η μεσογειακή αναιμία, το σύνδρομο Down κλπ.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Έχετε ακούσει άλλη φορά για τον οικογενειακό προγραμματισμό;
Γνωρίζετε ζευγάρια που έκαναν οικογενειακό προγραμματισμό;
Εσείς θα μπειτε σε αυτή τη διαδικασία, όταν και αν αποφασίσετε να δημιουργήσετε οικογένεια;
Αν ήδη έχετε παντρευτεί ή έχετε παιδιά, κάνατε οικογενειακό προγραμματισμό;
Νομίζετε ότι ο οικογενειακός προγραμματισμός είναι απαραίτητος; Ναι ή όχι και γιατί;

6. 3. Προφυλάξεις στη διάρκεια της εγκυμοσύνης

Αν είναι έγκυος μία γυναίκα θα πρέπει να προσέχει:

1. Την έκθεση σε ακτινοβολία.
2. Τα φάρμακα που τυχόν παίρνει.
3. Τις διάφορες λοιμώξεις.

Πιο συγκεκριμένα:

Αν μία έγκυος γυναίκα εκτεθεί σε ακτινοβολία, η ακτινοβολία μπορεί να προκληθεί στο έμβρυο ανεπανόρθωτη ζημιά έως και το **θάνατο, αποβολή, καρκίνο** ή **λευχαιμία** αργότερα και ανωμαλίες τέτοιες στον οργανισμό του οι οποίες υπάρχει πιθανότητα να περάσουν ως **κληρονομικό νόσημα** και σε επόμενες γενιές.

Αναφέρουμε μερικές μόνο από τις ανωμαλίες που μπορεί να προκαλεστούν. Εξάλλου το τι θα προκληθεί στο έμβρυο, εξαρτάται και από την ηλικία του, σε ποια εβδομάδα δηλαδή κύησης βρισκόταν η μητέρα όταν εκτέθηκε σε ακτινοβολία.

*Ανάλογα με την ηλικία του εμβρύου και το τι φάρμακα πήρε η έγκυος, μπορεί να προκαλεσθεί ανωμαλία στο έμβρυο. Πιο επικίνδυνη είναι η περίοδος του πρώτου τριμήνου της εγκυμοσύνης και αυτό γιατί τότε σχηματίζονται τα όργανα του. Αν τώρα είναι εντελώς απαραίτητο να πάρει φάρμακα η εγκυμονούσα θα πρέπει **οπωσδήποτε** να συμβουλευτεί γιατρό.

* Αν μία έγκυος γυναίκα κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της περάσει κάποια λοίμωξη, για παράδειγμα, **ερυθρά, τοξοπλάσμωση** τότε το έμβρυο μπορεί να γεννηθεί **νεκρό** ή με **πνευματική καθυστέρηση**, ή να **αποβληθεί**. Γι αυτό θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτική, να έχει κάνει **τα απαραίτητα εμβόλια** αρκετό χρονικό διάστημα πριν την έναρξη της εγκυμοσύνης της, και να προσέχει με ποιους έρχεται σε επαφή.

Με τον προγεννητικό έλεγχο μπορεί να ανιχνευθούν αρκετές ασθένειες όπως:
κληρονομικά νοσήματα, η μεσογειακή αναιμία, το σύνδρομο down κ.ά.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στον προγεννητικό έλεγχο είναι:

το υπερηχογράφημα από το οποίο μπορεί να διαγνωσθεί αν το έμβρυο έχει νανισμό, ανεγκεφαλία, υδροκεφαλισμό, συγγενή καρδιοπάθεια, ή αν είναι δίδυμη η κύηση.

Η εμβρυοσκόπηση, από την οποία βλέπουμε για τυχόν ανωμαλίες της σωματικής διάπλασης του εμβρύου.

Η αμνιοπαρακέντηση, με την οποία ανιχνεύεται η μεσογειακή αναιμία, το σύνδρομο down κ.ά.

6.4 Ψυχική Υγεία:

Όσο σημαντική είναι η σωματική υγεία, άλλο τόσο είναι και η ψυχική υγεία.

Πολλές φορές ενώ είμαστε ψυχικά ασθενείς, δεν το γνωρίζουμε. Δεν είμαστε σε θέση να αντιληφθούμε ότι κάτι δεν πάει καλά με την συμπεριφορά μας, ειδικά αν αυτή είναι αντιγραφή ή συνέχεια της συμπεριφοράς των γονιών μας ή γενικότερα του οικείου περιβάλλοντος μας. Ακριβώς επειδή δεν καταλαβαίνουμε ότι μας συμβαίνει κάτι αφύσικο, δεν απευθυνόμαστε στους ειδικούς.

Το ίδιο μπορεί να συμβαίνει και με τα παιδιά μας. Υπάρχουν δηλαδή κάποια συμπτώματα που μπορεί να οφείλονται σε ψυχική ένταση και να εκδηλώνονται με ψυχοσωματικά συμπτώματα. Ένα συνηθισμένο σύμπτωμα, λόγου χάρη στα παιδιά είναι ο συνηθισμένος κοιλόπονος λίγο πριν το φαγητό ή την ώρα που είναι να πάει σχολείο. Υπάρχει περίπτωση να εμφανιστούν και διαταραχές συμπεριφοράς, όπως **επιθετικότητα, φοβία, εύκολο κλάμα.....**

Πολλοί από τους γονείς αντιδρούν βάζοντας τα παιδιά τιμωρία ή δέρνοντάς τα, ή καταπιέζοντάς τα να φάνε, να πάνε σχολείο, να....Αυτό γίνεται γιατί οι περισσότεροι δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και την απαραίτητη παιδεία, ώστε να το αντιμετωπίσουν πιο σωστά. Το σωστό είναι να μην μειώνουμε το παιδί μας, να μην χρησιμοποιούμε εκφράσεις όπως είσαι τεμπέλης, χαζός, δεν κάνεις τίποτα καλά.....Αντιθέτως θα πρέπει να ενθαρρύνουμε τις προσπάθειές του και να το επιβραβεύουμε. Υπάρχουν πολλές μορφές εκδήλωσης των διάφορων ψυχικών διαταραχών. Συχνά έχουμε ελαφριές διαταραχές της προσωπικότητας μας και προβλήματα συμπεριφοράς. Σπανιότερα μπορεί να εκδηλώσουμε κατάθλιψη, μαριακές κρίσεις, ή σχιζοφρένεια. Συνήθως δε βλάπτονται οι γύρω μας, ωστόσο όμως δημιουργούνται προβλήματα στην οικογένεια. Το ποιο σημαντικό πάντως είναι ότι με τη σωστή θεραπευτική μέθοδο, από τους ειδικούς όλα αυτά μπορούν και να αποφευχθούν και να γιαιτρευτούν. Είναι απαραίτητο να πούμε πως πολλές φορές νομίζουμε ότι αν απευθυνθούμε σε αυτούς τους ειδικούς θα μας πούνε τρελούς και αυτό θα μας κυνηγάει σε όλη μας τη ζωή. Τα πράγματα όμως δεν είναι έτσι. Είναι σίγουρα καλύτερο να αντιμετωπίσουμε το όποιο πρόβλημα, από το να κάνουμε ότι δεν το βλέπουμε και να το προσπερνάμε.

Το μόνο που θα καταφέρουμε είναι να μεγαλώσει και ενώ εμείς δεν το παραδεχόμαστε και νομίζουμε ότι οι άλλοι δεν το βλέπουν, να γίνεται ακριβώς το αντίθετο.

6.5 Καθημερινή Υγιεινή:

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στο να είμαστε όσο πιο υγιείς γίνεται, είναι η καθημερινή σωματική υγιεινή, η άσκηση και η σωστή διατροφή. Θα πρέπει να πλένουμε τα χέρια μας με σαπούνι αρκετές φορές την ημέρα, τα δόντια μας το λιγότερο δύο φορές την ημέρα, και το σώμα μας κάθε μέρα. Το ίδιο πρέπει να φροντίσουμε να κάνουν και τα παιδιά μας, αν έχουμε. Σε μερικές περιπτώσεις τα παραπάνω δεν είναι και τόσο εύκολο να γίνουν δεδομένου ότι είναι δυνατόν να μην υπάρχει στο σπίτι ή στο παράπηγμα, τρεχούμενο νερό, ηλεκτρικό ρεύμα, ή και τουαλέτα. Σε τέτοιες συνθήκες τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα, και είναι πιο εύκολο να αρρωστήσουμε, γι αυτό θα πρέπει να προσπαθήσουμε περισσότερο αν και αναγνωρίζουμε ότι χρειάζεται πιο πολύ κόπο και κούραση. Ωστόσο αν προσπαθήσουμε πολύ, ίσως καταφέρουμε να αποφύγουμε όσο το δυνατόν περισσότερες ασθένειες κι εμείς και τα παιδιά μας.

Εκτός από την καθημερινή υγιεινή, εξίσου και ίσως περισσότερο σημαντικός είναι ο **εμβολιασμός** των παιδιών από βρεφική ηλικία. Αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, και ο δικός μας. Για τους άπορους όλα τα εμβόλια είναι δωρεάν και γίνονται κατόπιν ραντεβού σε όλα τα νοσοκομεία που εξουσιοδοτούνται, καθώς και στα ΠΙΚΠΑ. Για τους ασφαλισμένους σε κάποιο ταμείο, τα περισσότερα εμβόλια γίνονται δωρεάν. Όταν γεννιέται ένα παιδί σε κάποιο νοσοκομείο ή σε κάποια κλινική, οι γιατροί δίνουν στους γονείς ένα μπλε βιβλιαράκι υγείας, στο οποίο καταγράφονται από τον παιδίατρο πότε και ποια εμβόλια πρέπει να γίνουν, αλλά και οι αρρώστιες που έχει περάσει το παιδί. **Αυτό το βιβλιαράκι είναι απαραίτητο να το έχουμε όλοι οι γονείς μαζί μας κάθε φορά που πηγαίνουμε στον παιδίατρο**, για να ενημερώνεται και εκείνος για το ιατρικό ιστορικό του παιδιού.

6. 6. Πρόληψη

Είναι σημαντικό και απαραίτητο να καταλάβουμε όλοι μας ότι η πρόληψη είναι καλύτερη από την αντιμετώπιση οποιουδήποτε προβλήματος υγείας. Ας πούμε μία μικρή ιστορία για να το καταλάβουμε καλύτερα:

Ο Κώστας είναι ένα νεαρό και όμορφο αγόρι. Όλα τα κορίτσια τον φλέρταραν και τον πολιορκούσαν. Εκείνος σπάνια έλεγε «όχι» σε κάποια καινούρια γνωριμία και πρόκληση.

Σχεδόν κάθε μέρα ήταν και με άλλη γυναίκα. Κάποια στιγμή άρχισε να μη νιώθει καλά, να χάνει κιλά και η όψη του, το πρόσωπό του να είναι κίτρινο. Αποφάσισε να πάει στο γιατρό και να κάνει εξετάσεις. Όταν πήγε να πάρει τα αποτελέσματα, ο γιατρός του έκανε μία σειρά από ερωτήσεις και αυτό φόβισε τον Κώστα. Ρώτησε επίμονα και φανερά εκνευρισμένος το γιατρό τί έχει. Εκείνος τον κοίταξε ευθεία στα μάτια και του είπε μία μόνο λέξη «έιτζ».

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Γιατί νομίζετε ότι ο Κώστας αρρώστησε;
Τι θα έπρεπε να έχει κάνει ώστε να το αποφύγει;
Πώς νομίζετε ότι αντιμετώπισε το πρόβλημά του;

Προληπτικός έλεγχος της υγείας μας γίνεται σε διάφορα μέρη.

Νοσοκομεία.

Ιατρεία του ΙΚΑ.

Διαγνωστικά κέντρα.....

Ο προληπτικός έλεγχος γίνεται είτε με δική μας πρωτοβουλία, είτε κατόπιν ιατρικής συμβουλής και καθοδήγησης.

Τα διάφορα ασφαλιστικά ταμεία, αναλαμβάνουν δωρεάν τις περισσότερες από τις εξετάσεις που είναι απαραίτητες για έναν πλήρη έλεγχο της κατάστασης της υγείας του ενδιαφερόμενου.

Όμως και σε κάποια δημοτικά σχολεία της χώρας διεξάγεται δωρεάν προληπτικός έλεγχος στους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, στα σχολεία γίνεται:

1. έλεγχος βιβλιαρίων.
2. αντιφυματικός εμβολιασμός.
3. οδοντιατρικός έλεγχος.
4. μέτρηση οπτικής οξύτητας.
5. μέτρηση ακουστικής οξύτητας.
6. ορθοπεδικός έλεγχος σπονδυλικής στήλης.

7. Διερεύνηση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αναγκών μέσα από συγκεκριμένες βιωματικές ασκήσεις

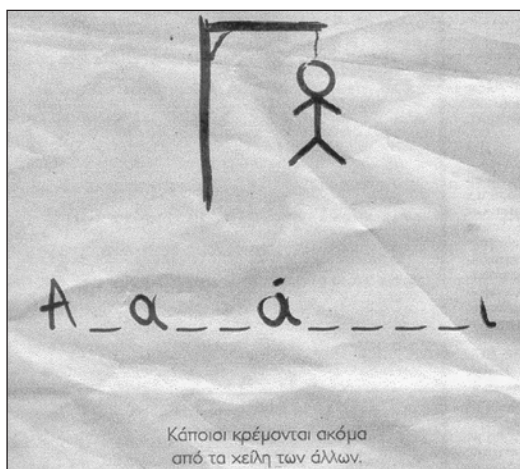
ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Ζούμε σε μία εποχή που τα πράγματα αλλάζουν πολύ γρήγορα και οι απαιτήσεις από τους ανθρώπους γίνονται ολοένα και μεγαλύτερες. Σε μια τέτοια εποχή, είναι πολύ σημαντικό να συνειδητοποιούμε διαρκώς τις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές μας ανάγκες και να είμαστε σε θέση να βρίσκουμε τρόπους για να καλύπτουμε αυτές τις ανάγκες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

7. 1. Η ανάγνωση και η γραφή είναι βασικές δεξιότητες που μας επιτρέπουν να καταλαβαίνουμε τον κόσμο και να ενεργούμε μέσα σ' αυτόν

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ποιο είναι το νόημα αυτής της εικόνας;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Αν γνωρίζετε να διαβάζετε έστω και λίγο, μπορείτε να φέρετε από το σπίτι σας κάποιο, οποιοδήποτε, έντυπο, που δυσκολεύεστε να καταλάβετε; Ποια, τελικά, είναι τα κείμενα που μας δυσκολεύουν; Ας τα δούμε μαζί και ας προσπαθήσουμε να βρούμε τι είναι αυτό που μας δυσκολεύει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Στο Παράρτημα θα βρείτε ένα έντυπο αίτησης για τη χορήγηση στεγαστικού δανείου. Με τη βοήθεια αυτού του εντύπου, και όποιων άλλων γνώσεων έχετε, προσπαθείστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τι σημαίνει «ΚΥΑ»; Γιατί είναι σημαντικό να ξέρουμε το περιεχόμενο της «σχετικής ΚΥΑ»; Πώς μπορούμε να το μάθουμε;
- Ας υποθέσουμε ότι θέλετε το δάνειο, για να χτίσετε σε οικόπεδο που έχετε. Πώς θα συμπληρώσετε το αντίστοιχο κομμάτι της αίτησης;
- Πότε τα παιδιά σας θεωρούνται «προστατευόμενα μέλη»;
- Μαζί με την αίτηση, σας ζητάνε και αντίγραφο του Δελτίου Αστυνομικής Ταυτότητας. Είναι αρκετό να δώσετε μία φωτοτυπία της ταυτότητάς σας;
- Ας υποθέσουμε ότι είστε παντρεμένος/-η, αλλά δε ζείτε με τον/την σύζυγό σας εδώ και 13 χρόνια. Ξέρετε όμως ότι αυτός/αυτή έχει ξαναφτιάξει τη ζωή του/της και τώρα πια ζει σε ιδιόκτητο σπίτι σε κάποια πόλη της Ελλάδας. Εσείς, έχετε δικαίωμα να κάνετε αίτηση για το συγκεκριμένο στεγαστικό δάνειο;
- Ας υποθέσουμε ότι είστε 25 χρονών και παντρεμένος/-η. Ο πατέρας σας έχει δικό του σπίτι, εσείς όχι. Έχετε δικαίωμα να κάνετε αίτηση για το συγκεκριμένο στεγαστικό δάνειο;
- Πότε ένα σπίτι θεωρείται ότι «δεν πληρεί τις στεγαστικές ανάγκες» των ιδιοκτητών του;
- Ποια διαφορά έχει το έντυπο Ε1 από το έντυπο Ε9;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Στην αίτηση που είδαμε, λέει ότι: «*Τα ακριβή αντίγραφα των εντύπων Ε1 και Ε9 συνοδεύονται από υπεύθυνη δήλωση του υποψήφιου δικαιούχου, στην οποία θα βεβαιώνεται η ακρίβεια των στοιχείων των παραπάνω αντιγράφων*». Προσπαθείστε να συμπληρώσετε μια τέτοια υπεύθυνη δήλωση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Προσπαθείστε να ξαναπείτε, σε απλά ελληνικά, τι λέει το παρακάτω απόσπασμα:

«Γνωρίζω ότι η παρούσα αίτηση ισοδυναμεί με υπεύθυνη δήλωση του ν. 1599/1986 και ότι η ψευδής συμπλήρωσή της επιφέρει τις συνέπειες του νόμου αυτού. Δηλώνω υπεύθυνα ότι μετά την τελική αναγνώρισή μου ως δικαιούχος στεγαστικού δανείου θα καταθέσω στο Δήμο/Κοινότητα τα υπόλοιπα δικαιολογητικά που προβλέπονται...».

- Υπάρχουν διάφοροι **κώδικες** που χρειάζεται να τους ξέρουμε για να «κινηθούμε» στον κόσμο. Για παράδειγμα, τα σήματα της τροχαίας. Ο πιο σημαντικός ίσως από αυτούς τους κώδικες είναι η **γλώσσα**.
- Πολλοί από μας ξέρουμε να διαβάζουμε και να γράφουμε. Είτε γιατί μάθαμε στο σχολείο είτε κάπου αλλού: στην οικογένειά μας, στη γειτονιά, στη δουλειά, στον στρατό... Μερικές φορές, όμως, ενώ μπορούμε να αναγνωρίσουμε τα γράμματα και να διαβάσουμε τις λέξεις, μας είναι δύσκολο να καταλάβουμε «τι λέει» το κείμενο που έχουμε μπροστά μας. Και, πολύ περισσότερο δύσκολο είναι να χρησιμοποιήσουμε αυτά που μας «λέει» το κείμενο για να κάνουμε κάτι. Άρα, δεν μπορούμε να «λύσουμε» διάφορα «προβλήματα» που τα βρίσκουμε μπροστά μας στην καθημερινή μας ζωή. Ας πούμε, πόσο εύκολα μπορούμε:
 - ▶ να καταλάβουμε τι γράφει ένα ενοικιαστήριο;
 - ▶ να καταλάβουμε τι γράφουν οι λογαριασμοί της ΔΕΗ, του ΟΤΕ, του νερού κλπ.;
 - ▶ να καταλάβουμε τις οδηγίες χρήσης ενός προϊόντος;
 - ▶ να βρούμε τον δρόμο μας, χρησιμοποιώντας χάρτη;
 - ▶ να διαβάσουμε το πρόγραμμα της τηλεόρασης;
 - ▶ να καταλάβουμε ένα δελτίο καιρού;
 - ▶ να καταλάβουμε τι λέει μία διαφήμιση;
 - ▶ να διαβάσουμε τις μικρές αγγελίες στις εφημερίδες;
 - ▶ να καταλάβουμε τις ερωτήσεις σε εξετάσεις, λόγου χάρη για το δίπλωμα οδήγησης;
 - ▶ να διαβάσουμε τους υπότιτλους στην τηλεόραση;
 - ▶ να καταλάβουμε τι λέει μία ανακοίνωση που τοιχοκολλά ο Δήμος;
 - ▶ να καταλάβουμε ένα άρθρο στην εφημερίδα;
 - ▶ να καταλάβουμε τους όρους ενός συμβολαίου;
 - ▶ να καταλάβουμε τι λέει ένας νόμος, σχετικός με ένα ζήτημα που μας αφορά;
- Πολλές φορές η ικανότητά μας να καταλαβαίνουμε ένα «κείμενο» δεν έχει να κάνει με το πόσο άνετα διαβάζουμε. Μπορεί να μην καταλαβαίνουμε καλά ένα κείμενο -και να μην προσπαθούμε καν να το καταλάβουμε- γιατί χρησιμοποιούνται λέξεις που έχουν νόημα μόνο για κάποιους ειδικούς. Ή γιατί οι προτάσεις του είναι μακριές και μπερδεμένες και χρειαζόμαστε χρόνο και προσοχή για να τις ξε-

διαλύουμε. Ή μπορεί να μην καταλαβαίνουμε καλά ένα κείμενο γιατί δεν μπορούμε να «ταιριάξουμε» αυτά που γράφει το κείμενο με τις κοινωνικές εμπειρίες που έχουμε.

- Για τους λόγους που είπαμε παραπάνω, πολλές φορές νιώθουμε ότι δεν μπορούμε (ή ακόμα και ότι δεν θέλουμε) και να κάνουμε μία κοινωνική πράξη γράφοντας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το πώς πρέπει να γράφουμε αιτήσεις σε διάφορες υπηρεσίες. Ένα πρόβλημα που μας έχει βασανίσει όλους μας. Κανονικά θα έφτανε να γράψουμε τι θέλουμε από την υπηρεσία. Φτάνει όμως αυτό; Δυστυχώς όχι... Ή πόσο εύκολα μπορούμε:
 - ▶ να σημειώσουμε μία διεύθυνση;
 - ▶ να φτιάξουμε έναν κατάλογο για ψώνια;
 - ▶ να αντιγράψουμε σωστά κάτι που μας ενδιαφέρει;
 - ▶ να συμπληρώσουμε ένα ερωτηματολόγιο (πχ. ένα «τεστ» από αυτά που δημοσιεύονται στα περιοδικά, ένα ερωτηματολόγιο που μας δίνεται όταν ζητάμε δουλειά κλπ.);
 - ▶ να γράψουμε ένα επείγον σημείωμα;
 - ▶ να στείλουμε ένα SMS;
 - ▶ να γράψουμε μία πρόσκληση για γάμο, βαφτίσια, εγκαίνια;
 - ▶ να γράψουμε ένα σημείωμα, για να δικαιολογήσουμε τις απουσίες του παιδιού μας στο σχολείο;
 - ▶ να γράψουμε μία μικρή αγγελία;
 - ▶ να γράψουμε μία υπεύθυνη δήλωση;
 - ▶ να γράψουμε μια επιστολή διαμαρτυρίας σε κάποια εφημερίδα;

7. 2 Εκπαίδευση και τυπικά προσόντα

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πρώην ΕΣΣΔ, 1918. Σχολιάστε την ηλικία των μαθητών...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Δείτε τις μικρές αγγελίες σε όποια εφημερίδα θέλετε. Χρησιμοποιείστε τις για να γράψετε και να δραματοποιήσετε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα στον εργοδότη ή τον υπεύθυνο για τις προσλήψεις και σε έναν υποψήφιο για τη δουλειά, ο οποίος όμως **δεν έχει τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται**. Πώς πιστεύετε ότι θα προσπαθήσει ο υποψήφιος να δικαιολογήσει τις ελλείψεις του σε τυπικά προσόντα; Ποια προσόντα του θα επιχειρήσει να προβάλει ο υποψήφιος για να αντισταθμίσει αυτές τις ελλείψεις του; Ποια πιστεύετε ότι θα είναι τα σχόλια και η τελική απόφαση του εργοδότη;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Φανταστείτε ότι ο υποψήφιος μας τελικά πήρε τη δουλειά. Στο μυαλό του φτιάχνει έναν «κατάλογο» με τα πράγματα που έχει αποφασίσει να κάνει από την επόμενη μέρα. Ποια θα είναι αυτά τα πράγματα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Φανταστείτε ότι ο υποψήφιος μας τελικά **δεν** πήρε τη δουλειά. Στο μυαλό του φτιάχνει έναν «κατάλογο» με τα πράγματα που έχει αποφασίσει να κάνει από την επόμενη μέρα. Ποια θα είναι αυτά τα πράγματα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Ας υποθέσουμε ότι μία από τις αποφάσεις του υποψηφίου μας (είτε πήρε είτε δεν πήρε τη δουλειά) ήταν να επισκεφθεί κάποιον ειδικό σύμβουλο για ζητήματα κατάρτισης και απασχόλησης. Ποιες ερωτήσεις θα κάνει στον σύμβουλο; Σε συνεργασία με τον επιμορφωτή σας/την επιμορφωτριά σας, αναζητείστε μερικές απαντήσεις που θα μπορούσε να δώσει ο σύμβουλος στην υποψήφιο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Για ποιες από τις θέσεις εργασίας που υπάρχουν στις αγγελίες που χρησιμοποιήσατε πιστεύετε ότι εσείς έχετε τα τυπικά προσόντα; Υπάρχουν θέσεις εργασίας που θα σας ενδιέφεραν, αλλά δεν έχετε τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για αυτές τις θέσεις;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6:

Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις. Στη συνέχεια, να κάνετε έναν κατάλογο με τα τυπικά προσόντα που πιστεύετε ότι, αν τα είχατε, θα σας βοηθούσαν στη ζωή σας. Βάλτε τα σε μια σειρά, ανάλογα με την ευκολία απόκτησής τους.

- ▶ Αν είχα απολυτήριο Δημοτικού, θα
- ▶ Αν είχα απολυτήριο Γυμνασίου, θα
- ▶ Αν είχα απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου, θα
- ▶ Αν είχα απολυτήριο ΤΕΕ, θα
- ▶ Αν είχα πτυχίο Πανεπιστημίου, θα

- ▶ Αν είχα πτυχίο ΤΕΙ, θα
- ▶ Αν είχα το «Lower», θα
- ▶ Αν είχα το «Proficiency», θα
- ▶ Αν είχα πτυχίο από σχολή Η/Υ, θα
- ▶ Αν είχα δίπλωμα οδήγησης, θα
- ▶ Αν είχα, θα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 7:

Ας υποθέσουμε ότι το παιδί σας, που για χρόνια το στέλνετε σε φροντιστήριο αγγλικών, λίγο πριν δώσει εξετάσεις για το πτυχίο «Lower», σας ζητάει να διακόψει τα μαθήματα. Το επιχείρημά του είναι ότι «πλέον μιλάει αρκετά καλά αγγλικά». Εσείς θέλετε να του αλλάξετε γνώμη. Ποια επιχειρήματα θα χρησιμοποιήσετε;

- Η εκπαίδευση δεν είναι μόνο ένας χώρος όπου μαθαίνουμε. Είναι και ένας θεσμός που πιστοποιεί τις γνώσεις μας. Όταν ψάχνουμε για μια δουλειά, το πιθανότερο είναι ότι θα μας ζητήσουν «χαρτιά» που να αποδεικνύουν ότι ξέρουμε αυτά που λέμε ότι ξέρουμε. Αυτά είναι τα **τυπικά προσόντα**. Αν δεν έχουμε τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για μία δουλειά, μάλλον δεν θα την πάρουμε, ακόμα και αν στην πραγματικότητα έχουμε τις γνώσεις που απαιτούνται ή και ξέρουμε ένα σωρό άλλα πράγματα που θα μας βοηθούσαν να κάνουμε πολύ καλά αυτή τη δουλειά.
- Ανάλογα, λοιπόν, με το επίπεδο της εκπαίδευσής μας, έχουμε και συγκεκριμένες εργασιακές δυνατότητες. Ιδιαίτερα σήμερα, για κάποιον που δεν έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (δηλαδή, το Δημοτικό και το Γυμνάσιο), είναι πολύ δύσκολο να βρει οποιαδήποτε δουλειά στον δημόσιο τομέα. Αλλά και στον ιδιωτικό τομέα, οι εργοδότες ζητάνε πια απολυτήριο Γυμνασίου, για θέσεις όπως, λόγου χάρη, αυτή του ταμιά σε super market. Επίσης, χωρίς τυπική εκπαίδευση, μπορούμε να συναντήσουμε και διάφορα άλλα εμπόδια στη ζωή μας. Για παράδειγμα, χωρίς απολυτήριο Δημοτικού, δεν μπορούμε να πάρουμε επαγγελματικό δίπλωμα οδήγησης. Χωρίς απολυτήριο Γυμνασίου, δεν μπορούμε να πάρουμε μέρος σε διάφορα επιδοτούμενα προγράμματα.
- Βέβαια, δεν είναι το ίδιο εύκολο για όλους τους ανθρώπους να σπουδάσουν και να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Ας πούμε, ένα παιδί που πρέπει να βγει στη δουλειά από νωρίς για να βοηθήσει την οικογένειά του, δεν μπορεί να πηγαίνει στο σχολείο και να παρακολουθεί τα μαθήματά του το ίδιο εύκολα με κάποιο άλλο παιδί, που δεν έχει παρόμοια προβλήματα. Από την άλλη πλευρά, οι περισσότεροι πιστεύουμε ότι τυπικά προσόντα μπορούμε να αποκτήσουμε μόνο όταν είμαστε παιδιά. Αυτό όμως δεν είναι αλήθεια.

7. 3. Εκπαίδευση και απόλαυση του πολιτισμού

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Δείτε τις φωτογραφίες της Μαρίας Λαζάρου. Η Μαρία, όπως λέει σε κάποια συνέντευξη, με τις φω-

τογραφίες της αναζητά «...το συναίσθημα. Αυτό είναι που ψάχνω. Στα μάτια των ανθρώπων, στα χέρια, στις εκφράσεις τους...» Πώς καταφέρνει η Μαρία να καταγράψει πιο έντονα το συναίσθημα; Δείτε ακόμα τις φωτογραφίες της Μαρίας Δελκάρη και της Μαρίας Μπασσοπούλου. Πώς η κάθε μία από τις φωτογράφους προσπαθεί να μας δείξει τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο βλέπει τη ζωή;

Φωτογραφίες της Μαρίας Λαζάρου

Φωτογραφία της Μαρίας Δελκάρη

Φωτογραφία της Μαρίας Μπασσοπούλου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Δείτε τον γνωστό πίνακα του Πάμπλο Πικάσο «Γκουέρνικα». Πώς σας φαίνεται; Στη συνέχεια ακούστε το κείμενο που ακολουθεί. Τι σκέφτεστε τώρα για το έργο; Πόσο άλλαξε ο τρόπος που βλέπετε αυτό που έχετε μπροστά σας;

Η Γκουέρνικα είναι μία μικρή πόλη στην Ισπανία. Στις 26 Απριλίου 1937 η Γκουέρνικα βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς συμμάχους του Φράνκο, που τότε ήταν δικτάτορας της Ισπανίας. Ο Πικάσο επηρεάστηκε βαθιά από την καταστροφή της Γκουέρνικα και ζωγράφισε τον πίνακα που βλέπετε πιο πάνω.

Στον πίνακα βλέπουμε τέσσερις γυναίκες, το κεφάλι και τα χέρια ενός νεκρού πολεμιστή, ένα άλογο και έναν ταύρο. Η γυναίκα που βρίσκεται αριστερά κρατά στα χέρια της το νεκρό παιδί της. Η μητέρα κάθεται απελπισμένη. Το στόμα της είναι ανοιχτό. Κραυγάζει από τον πόνο και τη φρίκη. Το κεφάλι του ταύρου, που βρίσκεται από πάνω της, συμβολίζει τον θάνατο. Ο νεκρός πολεμιστής έχει τα χέρια του διάπλατα ανοιγμένα, σαν να είναι σταυρωμένος. Ο θάνατος του έχει παραμορφώσει φριχτά το πρόσωπο.

Στο κέντρο του πίνακα παρουσιάζεται ένα άλογο με ανοιχτό το στόμα, σαν να χλιμιντρίζει. Πάνω από το κεφάλι του αλόγου, μια μεγάλη ηλεκτρική λάμπα ουσιαστικά δεν φωτίζει τίποτα. Δίπλα της, ένα ανθρώπινο χέρι κρατά σφιχτά μια δεύτερη λάμπα πετρελαίου.

Δεξιότερα βλέπουμε δύο ακόμα γυναικείες μορφές, οι οποίες κοιτάνε τρομαγμένες. Η πλάγια θέση τους μας δίνει την εντύπωση ότι γκρεμίζονται σιγά σιγά. Στη δεξιά γωνία του πίνακα εικονίζεται μια τέταρτη γυναίκα που έχει μεταβληθεί σε λαμπάδα από τη φωτιά του βομβαρδισμού.

Το έργο εκφράζει τη βία και την καταστροφή, τον τρόμο και την απελπισία, το χάος και την απόγνωση, όλη τη φρίκη του πολέμου.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποιες από τις παρακάτω εκδηλώσεις θα θέλατε να παρακολουθείτε;

- κινηματογράφο
- παραστάσεις χορού
- θέατρο
- εκθέσεις ζωγραφικής
- συναυλίες
- εκθέσεις φωτογραφίας
- λογοτεχνικές βραδιές

Στην πραγματικότητα πηγαίνετε σε τέτοιες εκδηλώσεις όσο συχνά θέλετε; Αν όχι, γιατί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ας υποθέσουμε ότι φτιάχνετε έναν πολιτιστικό σύλλογο στη γειτονιά σας. Τι θα συμπεριλαμβάνατε στις δραστηριότητες αυτού του συλλόγου (μαθήματα, δραστηριότητες κλπ.); Αφού αποφασίσετε το πρόγραμμα του συλλόγου, φτιάξτε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφωτριάς σας, και τα σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια που θα μοιράζατε στη γειτονιά. Προσπαθείστε να τα κάνετε ελκυστικά -σας ενδιαφέρει να τραβήξετε κόσμο στο σύλλογο!

- Η εκπαίδευση δεν είναι μόνο ένα μέσο για να «κινούμαστε» ευκολότερα στον κόσμο και για να βρίσκουμε δουλειά. Οι γνώσεις που έχουμε μας βοηθούν και να απολαμβάνουμε περισσότερο τον κόσμο. Ας πάρουμε τα κόμικς για παράδειγμα. Τα κόμικς έχουν τη δική τους «γλώσσα». Αν δεν ξέρουμε μερικά πράγματα (λόγου χάρη τη σειρά με την οποία διαβάζουμε τις εικόνες, τι σημαίνουν τα διάφορα μπαλονάκια, το νόημα που έχουν τα σύμβολα, όπως οι κεραυνοί και οι νεκροκεφαλές), δεν μπορούμε ούτε να καταλάβουμε τα κόμικς, ούτε να τα ευχαριστηθούμε.
- Υπάρχουν κι άλλα πράγματα, όπως η μουσική, η ζωγραφική, η φωτογραφία, ο κινηματογράφος, ο χορός που έχουν τη δική τους «γλώσσα». Αν γνωρίζουμε αυτή τη «γλώσσα» μπορούμε να ευχαριστηθούμε όλα τα παραπάνω -άρα και τη ζωή μας- περισσότερο.

7. 4. Αυτομόρφωση. Οι δεξιότητες που απαιτούνται.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ας υποθέσουμε ότι το παιδί σας έχει μια εργασία για το σχολείο του με θέμα «Η μόλυνση του περιβάλλοντος». Πού και πώς θα προσπαθήσετε να βρείτε πληροφορίες για να βοηθήσετε το παιδί σας;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Θέλετε να αγοράσετε υπολογιστή, αλλά δεν ξέρετε και πολλά από υπολογιστές. Πού θα ψάξετε για να βρείτε πληροφορίες;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Θέλετε να μάθετε μία ξένη γλώσσα. Τι θα μπορούσατε να κάνετε για αυτό;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Έχετε ακούσει ότι υπάρχει το επάγγελμα του επεξεργαστή ήχου - εικόνας με Η/Υ και δεν ξέρετε τι ακριβώς είναι αυτό. Πού θα ψάξετε να βρείτε πληροφορίες για αυτό το επάγγελμα;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Έχετε ακούσει για ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα ενίσχυσης νέων επιχειρηματιών. Πού θα ψάξετε να βρείτε πληροφορίες για αυτό το πρόγραμμα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Συγκεντρώστε και φέρτε στην τάξη όσα διαφημιστικά φυλλάδια πιστεύετε ότι προτείνουν τρόπους για την αυτομόρφωσή σας. Συζητήστε ποιο από τα μαθήματα ή τις δραστηριότητες που προσφέρονται ταιριάζει περισσότερο στα ενδιαφέροντα του καθενός από σας. Επίσης συζητήστε τις συνθήκες που θα σας βοηθούσαν ή θα σας εμπόδιζαν να παρακολουθήσετε αυτά τα μαθήματα ή αυτές τις δραστηριότητες. Αν εσείς οργανώνατε στη γειτονιά σας μαθήματα ή άλλες δραστηριότητες για την επιμόρφωση των ενηλίκων, πώς θα τα οργανώνατε; Φτιάξτε το δικό σας φυλλάδιο.

- Οι άνθρωποι ποτέ δεν μάθαιναν μόνο στα σχολεία. Υπάρχουν και ένα σωρό πράγματα που μπορούμε να τα μάθουμε από τους άλλους ανθρώπους «ανεπίσημα». Ή και μόνοι μας.
- Ιδιαίτερα σήμερα, οι δυνατότητες για αυτομόρφωση φαίνεται να είναι πολύ περισσότερες απ' ό, τι παλιότερα. Πρέπει όμως να ξέρουμε τον τρόπο. Πολλοί λένε σήμερα ότι η πιο σημαντική δεξιότητα που μπορεί να αποκτήσει ο σύγχρονος άνθρωπος είναι να μάθει πώς να μαθαίνει.

7. 5. Προβλήματα και τρόποι παρέμβασης.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ποια μπορεί να είναι η ιστορία αυτού του ανθρώπου;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Η ιστορία της κ. Ταξιαρχούλας θα μπορούσε να γίνει τηλεοπτική σειρά. Προσπαθείστε να ετοιμάσετε και να παρουσιάσετε δύο σκηνές από μία υποθετική σειρά που θα ήταν εμπνευσμένη από αυτή την πραγματική ιστορία. Η πρώτη σκηνή θα αναφέρεται στην παιδική / εφηβική ηλικία της κ. Ταξιαρχούλας και η δεύτερη στην περίοδο των σπουδών της.

«Πριν από δέκα χρόνια, όταν πήγα στην Α' Γυμνάσιου, στο νυκτερινό σχολείο της Μυτιλήνης ήμουν στην ίδια τάξη με τη μεσαία κόρη μου, την Ειρήνη. Μόνο που εκείνη πήγαινε στο ημερήσιο. Οι βαθμοί έδειχναν ότι ήμουν καλύτερη μαθήτρια».

Σήμερα, η Ειρήνη είναι δευτεροετής της Ιταλικής Φιλολογίας στη Θεσσαλονίκη και η κ. Ταξιαρχούλα Κανιαρέλλη, στα 42 της, είναι πρωτοετής στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στη Μυτιλήνη. Πέρασε μάλιστα πρώτη στη σχολή της!

Στα 32 της χρόνια, παντρεμένη και μητέρα τριών κοριτσιών, αποφάσισε να πάει στο Γυμνάσιο. Ο πατέρας της την είχε σταματήσει από το σχολείο μόλις τελείωσε το Δημοτικό. *«Οι συγκυρίες τότε δεν επέτρεψαν στον πατέρα μου να με αφήσει να συνεχίσω τις σπουδές μου»*, εξηγεί και προφανώς εννοεί τις αντιλήψεις της εποχής για τη ζωή και τη μόρφωση των κοριτσιών. Όμως για εκείνη το όνειρο των «γραμμμάτων» παρέμεινε ζωντανό.

Συνέχισε να υπάρχει έως τη στιγμή που δημιουργήθηκε το νυκτερινό σχολείο στο νησί. *«Ήταν αδύνατο να πάω σε ημερήσιο σχολείο. Οι υποχρεώσεις δεν μου το επέτρεπαν»*. Το νυκτερινό ήταν ό, τι ακριβώς ζητούσε. Ο σύζυγός της, οι γονείς της, οι συγγενείς στη μικρή κοινωνία των Ταξιαρχών, το μικρό χωριό λίγο έξω από την πόλη της Μυτιλήνης, αντέδρασαν.

«Η μητέρα μου γκρίνιαζε ότι αφήνω τις δουλειές. Έχω κόρες της παντρειάς, μου έλεγε, και αντί να ετοιμάζω προίκες, όπως θα έπρεπε, εγώ πηγαίνω στο σχολείο». Η κ. Ταξιαρχούλα όμως το είχε πάρει απόφαση, θα τελείωνε το σχολείο. Και αυτό όχι από πείσμα ή αντίδραση στα όσα της έλεγαν, αλλά από την ανάγκη της για μόρφωση και την αγάπη της για τα γράμματα. *«Ό, τι έκανα, το έκανα για μένα. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι είμαι ευτυχισμένη, πως βιώθω καλά με τον εαυτό μου. Γιατί δεν θα ήθελα να μου μείνει απωθημένο»*.

Στο Γυμνάσιο δεν ήταν η μεγαλύτερη και είχε με τους συμμαθητές της μία σχέση περισσότερο φιλική, αν και ήταν λίγο «μαμά». Μαθήτρια με όλη τη σημασία της λέξης, έκανε και μερικές κοπάνες. *«Δεν έχω νιώσει μεγαλύτερη ντροπή και προσβολή στη ζωή μου από τότε που με έπιασε ο καθηγητής στο σχολείο με σκονάκι. Ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που το έκανα»*, θυμάται και βάζει τα γέλια. Τελείωσε το Γυμνάσιο και σταμάτησε για δεύτερη φορά το σχολείο. Η πίεση των δικών της ανθρώπων αλλά και η κούραση δεν την άφησαν προς στιγμήν να συνεχίσει στο Λύκειο. *«Δεν ήταν και εύκολο να πηγαίνεις σχολείο μέχρι τις έντεκα το βράδυ. Το χειμώνα είχαμε και τις ελιές. Ήταν τα παιδιά και το σπίτι που ήθελαν φροντίδα»*. Η κ. Ταξιαρχούλα όμως δεν έμεινε για πολύ μακριά από το σχολείο.

Παρά τις συνεχιζόμενες αντιδράσεις του τύπου «μα τι το θέλεις πάλι το σχολείο». Αυτήν τη φορά πάντως είχε στο πλευρό της και τις τρεις κόρες της. *«Μου έχουν μεγάλη αδυναμία και πάντα με υποστηρίζουν»*. Στο Λύκειο ήταν η μεγαλύτερη. Αλλά αυτό δεν είχε καμία σημασία για εκείνη, δεν το ένιωσε άλλωστε. Όταν ήρθε η στιγμή των εξετάσεων στην τελευταία τάξη είχε ήδη πάρει την απόφαση ότι θα συνέχιζε και στο Πανεπιστήμιο.

«Δε διάβαζα ιδιαίτερα. Δεν είχα και τον χρόνο άλλωστε. Μόνο τις ημέρες πριν γράψουμε», λέ-

ει με ειλικρίνεια. Φυσικά ούτε λόγος για φροντιστήριο. Τα κατάφερε μόνη της. Πέρασε πρώτη στην Κοινωνική Ανθρωπολογία, αν και το όνειρό της ήταν το Ιστορικό-Αρχαιολογικό. «Όμως τέτοιο τμήμα δεν υπάρχει στη Μυτιλήνη και για μένα ήταν αδύνατο να φύγω μακριά από το νησί». Πρωτοετής πια έχει μάθημα καθημερινά, πρωί και απόγευμα. Η παρακολούθηση δεν είναι υποχρεωτική, η ίδια όμως δεν θέλει να χάνει μαθήματα. «Όταν μπαίνω στην αίθουσα ξεχνιέμαι. Ξεχνάω πόσο χρόνων είμαι, ότι είμαι παντρεμένη με τρία παιδιά και απλώς ακούω τον καθηγητή. Με μαγεύουν όλα αυτά που μαθαίνουμε. Τελικά μου αρέσει πάρα πολύ το τμήμα μου. Πάντα ήθελα να ασχοληθώ με τις ανθρωπιστικές επιστήμες», λέει.

Αλλά και οι δουλειές στο σπίτι συνεχίζονται. Κάποιες γίνονται πολύ πρωί, κάποιες αργά το βράδυ. «Δεν είναι ανάγκη να γίνονται και όλα τέλεια. Δεν είμαι από τις νοικοκυρές που θέλουν όλα να είναι στην εντέλεια. Απλώς ξέρω ότι κάποια πράγματα πρέπει να γίνουν και ας θεωρώ τις περισσότερες δουλειές του σπιτιού αγγαρεία».

Πηγή: Εφημερίδα «Τα Νέα» 15/12/2000

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο της ομάδας σας; Ποια προβλήματα είχατε αντιμετωπίσει στο παρελθόν ή αντιμετωπίζετε τώρα σε σχέση με την εκπαίδευση; Γιατί; Τι κάνατε και τι θα μπορούσατε να κάνετε ακόμα για αυτά τα προβλήματα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Φτιάξτε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, ένα δικό σας ερωτηματολόγιο σχετικά με τα παραπάνω ζητήματα. Συμπληρώστε το, μαζέψτε τις απαντήσεις και συζητήστε τα αποτελέσματα. Ποια συμπεράσματα βγάζετε;

- Πώς μπορούμε να αποκτήσουμε καλύτερη εκπαίδευση; Το πρώτο βήμα που έχουμε να κάνουμε είναι να συνειδητοποιήσουμε ποια είναι τα προβλήματα που μας εμπόδισαν να μάθουμε αυτό ή το άλλο και, στη συνέχεια, να αναζητήσουμε τις αιτίες τους. Μια τέτοια γνώση μπορεί να γίνει πολύτιμος βοηθός μας όταν αρχίσουμε να αναζητούμε λύσεις, τρόπους, δηλαδή, για να ανεβάσουμε το επίπεδο της εκπαίδευσής μας.

7. 6. Η καταγραφή και η ερμηνεία της εκπαιδευτικής μας κατάστασης. Στερέοτυπα για την εκπαίδευση.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ακούστε προσεκτικά την παρακάτω άποψη (διατυπώνεται σε βιβλίο που εκδόθηκε το 1981). Πόσο συμφωνείτε με αυτήν; Φανταστείτε μία συζήτηση που θα κάνατε με τον άνθρωπο που εκφράζει τη συγκεκριμένη άποψη.

«Τα γράμματα είναι η γρουσουζιά των Τσιγγάνων. Μόλις εδώ και πέντε χρόνια καταλάβαμε ότι τα παιδιά μας πρέπει να μεγαλώσουν διαφορετικά από μας και να πάνε σχολείο. Τι φταίει και δεν πήγαιναν μέχρι τώρα; Το εύκολο κέρδος, που έχουμε συνηθίσει. Σε δυο ώρες μπορεί να βγάλουμε όσα βγάζει ένας δάσκαλος σε μια βδομάδα. Μόνο στη δουλειά είμαστε έξυπνοι, πονηροί αν θες. Σ' όλα τ' άλλα βασιλεύει καθυστέρηση».

Από το βιβλίο της Νίτσας Λουλέ Θεοδωράκη, Εμείς οι Τσιγγάνοι, Καραμπερόπουλος, Αθήνα 1981: 21 - 22

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ακούστε προσεκτικά το παρακάτω απόσπασμα. Πόσο συμφωνείτε με τις απόψεις του ερευνητή; Γράψτε του, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, ένα γράμμα με τις δικές σας απόψεις.

«Το σχολείο των μη Τσιγγάνων δε γίνεται εύκολα και σχολείο των Τσιγγάνων [...] Τα σχέδια των Τσιγγάνων και των μη Τσιγγάνων σε σχέση με το θεσμό του σχολείου παρουσιάζουν σημαντική απόκλιση. «Τα σχέδια και οι φιλοδοξίες των Τσιγγάνων και των μη Τσιγγάνων διαφέρουν» [...] Μέχρι σήμερα δεν υπήρχε σχέση ανάμεσα στη σχολική και στην κοινωνική ή στην οικονομική επιτυχία των νέων Τσιγγάνων. Μια μακρά σχολική φοίτηση, δύσκολη και συχνά επίπονη δεν κατέληγε παρά σπάνια σε μια σίγουρη ή και απλά χρήσιμη οικονομική δραστηριότητα. Αντίθετα μάλιστα, το γεγονός ότι κάποιος πήγε σχολείο μπορούσε να αποτελέσει μειονέκτημα, με την έννοια ότι το παιδί ή ο νέος που φοίτησε στο σχολείο δεν πήρε τις γνώσεις που θα του πρόσφερε η οικογένεια, ενώ το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο και η απόρριψη δεν του πρόσφεραν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει τις σχολικές του γνώσεις. Έτσι βρισκόταν διπλά περιθωριοποιημένος».

Από το βιβλίο του J. P. Liegeois, Ρομά, Τσιγγάνοι, Ταξιδευτές, Καστανιώτης, Αθήνα 1999: 211 - 212

- Σήμερα γίνονται πολλές έρευνες για την εκπαίδευση. Γράφονται και κυκλοφορούν βιβλία για τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά, τα εκπαιδευτικά προβλήματα και τις εκπαιδευτικές ανάγκες που έχουν διάφορες ομάδες της ελληνικής κοινωνίας. Αυτές οι έρευνες μπορεί να αναφέρονται και σε μας τους ίδιους. Μερικές φορές τέτοιες έρευνες είναι χρήσιμες, γιατί μας βοηθούν να δούμε «απ' έξω» τη ζωή μας και να καταλάβουμε πράγματα που συνήθως δεν τα βλέπουμε, έτσι όπως είμαστε μπλεγμένοι με τα προβλήματα της καθημερινότητάς μας. Μπορούν ακόμα και να μας βοηθήσουν να δούμε λανθασμένες ιδέες που είχαμε για διάφορα ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση.
- Υπάρχουν όμως και έρευνες που μιλούν για μας, όμως, όταν τις διαβάζουμε, δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας σε αυτά που γράφουν. Και αυτές οι έρευνες, όμως, δημιουργούν «εικόνες» για μας και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο μας αντιμετωπίζουν οι άλλοι άνθρωποι. Τι μπορούμε να κάνουμε για αυτό;

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

7. 7. Επάγγελμα και ποιότητα ζωής. Τι επηρεάζει την ικανοποίηση που παίρνουμε από το επάγγελμά μας;

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ας υποθέσουμε ότι οι άνθρωποι των φωτογραφιών μιλάνε για τη δουλειά τους. Προσπαθείστε να φανταστείτε τι λένε... (οι φωτογραφίες είναι της Μαρίας Λαζαροπούλου)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ας πούμε ότι σας ζητούν να ετοιμάσετε μια *επαγγελματική μονογραφία* για το επάγγελμά σας ή για ένα επάγγελμα που έχετε κάνει κάποτε στη ζωή σας και να την παρουσιάσετε στο σχολείο όπου φοιτά το παιδί σας. Για να φτιάξετε μια επαγγελματική μονογραφία, πρέπει να μιλήσετε για τα παρακάτω θέματα:

- Περιγραφή του επαγγέλματος (τι ακριβώς πρέπει να κάνει ο επαγγελματίας, τι εργαλεία, μηχανές ή υλικά χρησιμοποιεί).
- Συνθήκες και περιβάλλον εργασίας (πού δουλεύει, ποιες ώρες, με ποιους, αν υπάρχουν κίνδυνοι κλπ.).
- Ικανότητες, δεξιότητες και ενδιαφέροντα που χρειάζεται να έχει κανένας για να κάνει αυτό το επάγγελμα.
- Γνώσεις και τυπικά προσόντα που χρειάζονται.
- Τι προσφέρει το επάγγελμα στον εργαζόμενο (υλικές και άλλες απολαβές).
- Πού μπορεί να εργαστεί κανείς. Τι εξέλιξη μπορεί να έχει κάποιος σε αυτή τη δουλειά. Τι μέλλον έχει το επάγγελμα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Να απαντήσετε στο παρακάτω ερωτηματολόγιο:

Ποια από τα παρακάτω θα θέλατε να σας εξασφαλίζει η δουλειά σας, για να είστε ικανοποιημένος/-η από αυτήν;

ΘΕΛΩ...	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΠΟΛΥ
να έχω οικονομική άνεση			
να έχω ιατροφαρμακευτική περίθαλψη			
να έχω ασφάλιση για σύνταξη			
να έχω αρκετό ελεύθερο χρόνο			
να είμαι κοντά στους δικούς μου ανθρώπους			
να μην κουράζομαι πάρα πολύ			
να έχω μονιμότητα			
να έχω προοπτικές εξέλιξης			
να με ενδιαφέρει η δουλειά			
να αποκτώ καινούριες εμπειρίες κάνοντάς την			
να μπορώ να την κάνω καλά			
να μη μου λένε οι άλλοι τι θα κάνω			
να με εκτιμούν οι άλλοι για τη δουλειά που κάνω			
κάτι άλλο...			

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποιες από τις δικές σας επαγγελματικές αξίες θα θέλατε να μεταδώσετε στα παιδιά σας; Γιατί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Φανταστείτε ότι ο γιος σας ή η κόρη σας σκέφτεται να πιάσει δουλειά αμέσως μόλις τελειώσει το Γυμνάσιο. Σας ρωτάει τι γνώμη έχετε και ακόμα σας ζητάει τη συμβουλή σας για τα επαγγέλματα που θα μπορούσε να κάνει. Εσείς τι θα λέγατε; Φτιάξτε τον διάλογο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Να απαντήσετε στο παρακάτω ερωτηματολόγιο. Αφού το κάνετε, να συγκρίνετε τις απαντήσεις σας με τις απαντήσεις που δώσατε στο προηγούμενο ερωτηματολόγιο. Τελικά, πόσο σας ικανοποιεί το επάγγελμά σας;

Ποια από τα παρακάτω σας εξασφαλίζει η δουλειά που κάνετε;

ΕΧΩ...	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΠΟΛΥ
έχω οικονομική άνεση			
έχω ιατροφαρμακευτική περίθαλψη			
έχω ασφάλιση για σύνταξη			
έχω αρκετό ελεύθερο χρόνο			
είμαι κοντά στους δικούς μου ανθρώπους			
δεν κουράζομαι πάρα πολύ			
έχω μονιμότητα			
έχω προοπτικές εξέλιξης			
με ενδιαφέρει η δουλειά			
αποκτώ καινούριες εμπειρίες κάνοντάς την			
μπορώ να την κάνω καλά			
δεν μου λένε οι άλλοι τι θα κάνω			
με εκτιμούν οι άλλοι για τη δουλειά που κάνω			
κάτι άλλο...			

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6:

Να αναφέρετε πέντε ικανότητες ή δεξιότητες που πιστεύετε ότι έχετε. Πόσες και ποιες από αυτές πιστεύετε ότι χρησιμοποιείτε στη δουλειά σας; Δώστε παραδείγματα. Υπάρχουν άλλες δουλειές όπου πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε αυτές τις ικανότητες ή δεξιότητες;

- Η δουλειά που κάνουμε δεν είναι μόνο ένας τρόπος για να βγάζουμε χρήματα. Στην πραγματικότητα η δουλειά μας επηρεάζει και ολόκληρη τη ζωή μας. Τις ώρες που κοιμόμαστε, το πόσο και το πόσο βλέπουμε την οικογένειά μας, το είδος των ανθρώπων που συναντάμε κλπ. Γι' αυτό, είναι σημαντικό η δουλειά μας να μας προσφέρει ικανοποίηση.
- Οι άνθρωποι ψάχνουν διαφορετικές «αμοιβές» από τη δουλειά που κάνουν. Αυτά που θέλουμε να κερδίζουμε από τη δουλειά που κάνουμε ονομάζονται **επαγγελματικές αξίες**.
- Οι επαγγελματικές μας αξίες δεν επηρεάζονται μόνο από την προσωπικότητά μας, αλλά και από την οικογένειά μας, τους φίλους μας, το μέρος στο οποίο ζούμε, τις εμπειρίες μας κλπ.

7. 8. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουμε στο επάγγελμά μας; Τι κάνουμε για να ξεπεράσουμε τα επαγγελματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ας πούμε ότι κάθεστε στο σπίτι σας ή στο καφενείο της γειτονιάς σας και συζητάτε με κάποιον φίλο ή κάποια φίλη σας, που παραπονιέται για κάποιο πρόβλημα που έχει στη δουλειά του. Εσείς

ρωτάτε λεπτομέρειες για να καταλάβετε καλύτερα το είδος και την έκταση του προβλήματος και στη συνέχεια προσπαθείτε να βοηθήσετε τον φίλο ή τη φίλη σας να βρει κάποια λύση. Φανταστείτε τον διάλογο. Χωριστείτε σε πέντε ομάδες και η κάθε ομάδα σας ασχοληθεί με ένα από τα παρακάτω προβλήματα:

- «Δεν υπάρχει αρκετή δουλειά»
- «Μας κυνηγάνε»
- «Δεν βγάζουμε αρκετά από τη δουλειά μας»
- «Μας παίρνουν τις δουλειές οι»
- «Η δουλειά μας δεν είναι σταθερή»

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Χωριστείτε σε ομάδες. Όσοι κάνετε -ή κάνατε κάποτε- την ίδια δουλειά ή παρόμοιες δουλειές, μείνετε στην ίδια ομάδα. Σκεφτείτε πραγματικές ιστορίες που έχετε ζήσει και που δείχνουν τα προβλήματα και τις δυσκολίες της δουλειάς σας. Φτιάξτε ένα «σενάριο», με βάση μερικές από αυτές τις ιστορίες και παρουσιάστε το στην τάξη.

Στη συνέχεια, παρουσιάστε ξανά την ιστορία σας, δίνοντάς της αυτή τη φορά «καλό τέλος». Τι αλλάξατε από την αρχική ιστορία; Ποιες λύσεις σκεφτήκατε; Πόσο εφικτές είναι αυτές οι αλλαγές και αυτές οι λύσεις στην πραγματικότητα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

«Ο Κώστας έχασε τη δουλειά του. Έπρεπε να βρει καινούρια δουλειά.....» Συνεχίστε την ιστορία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Αν και εσείς αντιμετωπίζατε παρόμοιο πρόβλημα με αυτό του Κώστα, τι θα κάνατε; Διαλέξτε από τις παρακάτω ενέργειες (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία). Αφού τελειώσετε, συζητήστε τις επιλογές που κάνατε: Γιατί τις κάνατε; Έχετε δοκιμάσει παρόμοιες λύσεις και άλλες φορές; Πόσο αποτελεσματικές ήταν; Και επίσης σχολιάστε τις επιλογές που δεν κάνατε: Τι σας εμπόδισε να κάνατε αυτές τις επιλογές;

- Θα έψαχνα μόνος μου να βρω άλλη δουλειά.
 - Θα ζητούσα τη βοήθεια συγγενών, φίλων και γνωστών.
 - Θα έψαχνα στις μικρές αγγελίες των εφημερίδων.
 - Θα πήγαινα σε υπηρεσίες στήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού (ΟΑΕΔ κλπ.).
 - Θα προσπαθούσα να πάρω δάνειο για να κάνω κάτι καινούριο.
 - Θα προσπαθούσα να βελτιώσω τα επαγγελματικά μου προσόντα και δεξιότητες με οποιονδήποτε τρόπο.
 - κάτι άλλο
- Οι περισσότεροι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν επαγγελματικά προβλήματα. Ακόμα, πολλοί άνθρωποι βρίσκονται αντιμέτωποι με το πρόβλημα της ανεργίας.
 - Είναι πολύ σημαντικό για όλους μας να μην αφήσουμε αυτά τα προβλήματα να «μας βάλουν κάτω». Πρώτα πρώτα, αν υπάρχει κάτι που δεν μας ικανοποιεί στη δουλειά μας, είναι καλό να ξέρουμε τι ακριβώς είναι αυτό και ακόμα τι πραγματικά κάνουμε για να το αντιμετωπίσουμε.

7. 9. Αλλάζουν οι συνθήκες εργασίας; Πώς μας επηρεάζει αυτό; Τι γνωρίζουμε για αυτές τις αλλαγές; Πόσο μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις νέες συνθήκες εργασίας;

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Αν οι άνθρωποι στις φωτογραφίες έλεγαν «Δεν έχω δουλειά, γιατί», πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να συμπληρωθεί η φράση τους; (οι φωτογραφίες είναι της Μαρίας Δημητρίου).

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ακούστε παρακάτω την αφήγηση του Μανώλη Αγγελόπουλου. Ποια από τα επαγγέλματα που έκανε στα νιάτα του ο Μανώλης Αγγελόπουλος μπορούν να αποδώσουν και σήμερα;

«Στα 11 χρόνια μου, μικρό τσιγγανάκι, με πήραν στη λαχαναγορά, στην οδό Βουτάδων. Ξεφόρτωνα καρπούζια. Σκληρή δουλειά, αλλά το μεροκάματο έβγαине. Βοηθούσα την οικογένειά μου. Την άλλη χρονιά γυρνούσα στις γειτονιές και δούλευα γανωτζής. Γάνωνα κατσαρόλες, ταψιά και τεντζερέδια. Στα 13 μου άλλαξα επάγγελμα, έγινα σπιλωτής, μα κι αυτό δεν κράτησε πολύ. Όταν ήμουν πια 15 χρονών, πήρα στους ώμους τα κιλίμια και τα χαλιά και γύριζα στους δρόμους, στις γειτονιές της Αθήνας. Διαλαλούσα τηνπραμάτεια μου και τραγουδούσα. Η φωνή μου φαίνεται πως άρεσε. Οι κοπέλες έβγαιναν στα παράθυρά τους και με γλυκοκοιτούσαν. Τις γλυκοκοιτούσα κι εγώ. Και πουλούσα παραπάνω κιλίμια».

Από άρθρο του Πάνου Γεραμάνη στο περ. Δίφωνο, τ. 43, Απρίλιος 1999

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ακούστε την παρακάτω συζήτηση. Πόσο εύκολη είναι στις μέρες μας μία επαγγελματική εξέλιξη, όπως αυτή που περιγράφεται εδώ; Γιατί;

- Ποια ήταν η πρώτη δουλειά που κάνατε;
- Λούστρος, σε ηλικία 5 ετών. Μετά, 6-7 ετών έκανα τον λαχειοπώλη. Δέκα ετών έγινα μικροπωλητής. Πούλησα χαλιά, κουβέρτες, κεντήματα, αγάλματα, ό, τι είχε σχέση με το εμπόριο, δεν έλεγα όχι σε τίποτε. Όταν ήμουν 16 ετών μας πίστεψαν, δύο - τρεις φίλους, και μας έδωσαν να φτιάξουμε τσόκαρα. Τα τσόκαρα Μπακάκου ήταν δική μας πατέντα. Μας χρηματοδότησαν και ανοίξαμε εργοστάσιο στον Ταύρο με 72 άτομα προσωπικό, ήμασταν από τους καλύτερους τεχνίτες στην Ελλάδα. Δυστυχώς, όμως, ενώ το εργοστάσιο πήγαινε πολύ καλά, πήγα στον Στρατό και ο συνεταιρικός μου δεν μπορούσε να το κρατήσει.
- Και τώρα είστε ένας από τους μεγαλύτερους εμπόρους.
- Από ανάγκη μπήκα δυναμικά στο εμπόριο. Όταν ήμουν στη Βασιλική Φρουρά -τότε που υπηρετούσα έγινε η Προεδρική Φρουρά- ήταν και ο αδελφός μου στρατιώτης, η διαφορά μας ήταν 11 μήνες. Έγινε όμως ένα ατύχημα και τον έχασα. Είχε δύο παιδιά και τα πήρα υπό την προστασία μου. Όταν απολύθηκα λοιπόν, έπρεπε να ξεκινήσω όχι από το μηδέν, αλλά υπό το μηδέν. Άνοιξα ένα κατάστημα, με δάνεισαν και σιγά σιγά αναπτύχθηκα [...]
- Τώρα πόσα καταστήματα έχετε;
- Τώρα τα καταστήματα είναι πολλά. Έχει και η γυναίκα μου, έχουν και τα παιδιά μου, έχει και ο αδελφός μου και η αδελφή μου και η μητέρα μου...

*Από την εφημ. «Τα Νέα», 21 - 22/1/2006,
συνέντευξη του Βασίλη Δημητρίου στον Σταύρο Θεοδωράκη*

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Τώρα δείτε και αυτό το απόσπασμα και συγκρίνετε τις παρατηρήσεις σας με τις παρατηρήσεις του Μανώλη Ράντη.

«... αυτή η δεκαετία (σ.σ. του 1990) είναι πάρα πολύ δύσκολη. Ο ανταγωνισμός πολύ μεγαλύτερος, η πληροφόρηση του καταναλωτή πολύ καλύτερη, τα κανάλια, η τηλεόραση, τα ραδιόφωνα. Ο κόσμος πια έστω και αυτή την εφημερίδα την καθημερινή τη διαβάζει και αυτό λειτουργεί ανασταλτικά στο γυρολόγο. Όσο πιο ενημερωμένος είναι ο καταναλωτής τόσο πιο δύσκολα θα ψωνίσει από αυτόν που κινείται στο δρόμο (...) Είναι φοβερός ο ανταγωνισμός. Η νοικοκυρά, ας πούμε, το βράδυ, έχοντας τα μπικουτί στο κεφάλι της και πίνοντας το καφεδάκι της στην πολυθρόνα της, ξέρει ότι αν την ενδιαφέρει η ηλεκτρική σκούπα τάδε, κάνει τόσο και μάλιστα χωρίς προκαταβολή, με τόσες δόσεις και, και...

- Ο ανταγωνισμός από τα μεγάλα καταστήματα εντέλει, που κατεβάζουν τις τιμές;

- Είναι γενικό το φαινόμενο. Ο μικρομεσαίος πεθαίνει εδώ και αρκετά χρόνια και κερδίζουν τα πολύ μεγάλα. Αυτό συνεχίζεται για πολύ καιρό ακόμα (...) Ο κόσμος απευθύνεται σε όσο γίνεται μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχοντας πολύ καλύτερη τιμή, εγγύηση, τρόπους πληρωμής, διακανονισμούς κτλ. Και συγκεντρωμένα, βέβαια...

Από συνέντευξη του Μανώλη Ράντη στην Αλίκη Βαξεβάνογλου, στο βιβλίο της Έλληνες Τσιγγάνοι. Περιθωριακοί και Οικογενειάρχες, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001: 121-122

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ακούστε το παρακάτω κείμενο (από το βιβλίο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού του ΟΕΔΒ για την Γ' Γυμνασίου). Τι σημαίνει «Η/Υ»; Πόσο καταλαβαίνουμε όρους όπως **παγκοσμιοποίηση** και **ηλεκτρονικό εμπόριο**; Γνωρίζετε κάποιο παράδειγμα «**διεθνή ανταγωνισμού**»; Ποιες είναι οι «**νέες τεχνολογίες παραγωγής και επικοινωνίας**»; Τι είναι το «**ηλεκτρονικό εμπόριο**»; Γνωρίζετε επαγγέλματα που σήμερα εξαφανίζονται; Μπορείτε να αναφέρετε μερικά από τα «**νέα επαγγέλματα**»; Τέλος, προσπαθείστε να συμπληρώσετε το κείμενο.

Σήμερα [...] αλλάζει ριζικά ο εργασιακός χώρος με τις νέες τεχνολογίες παραγωγής και επικοινωνίας, αλλά και λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και του διεθνούς ανταγωνισμού. Ο εργαζόμενος έχει τη δυνατότητα να εργάζεται καθισμένος μπροστά στον προσωπικό του Η/Υ. Το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι πια γεγονός και η τηλεργασία καθημερινά εξαπλώνεται σε δραστηριότητες που πριν λίγο καιρό, δεν μπορούσε κάποιος να διανοηθεί, όπως στην εκπαίδευση, τη διακόσμηση και την ιατρική.

Ο εργαζόμενος αναλαμβάνει πολλά και διαφορετικά καθήκοντα, με αποτέλεσμα το ωράριο εργασίας να μην είναι πια σταθερό αλλά να προσαρμόζεται, έτσι, ώστε να ολοκληρώνει το έργο που έχει αναλάβει.

Στο σύγχρονο κόσμο παρατηρείται η εξαφάνιση ορισμένων επαγγελμάτων, η εμφάνιση νέων και η προσαρμογή άλλων στις νέες οικονομικές συνθήκες [...]

Ζούμε σε μια νέα εποχή, που πολλά πράγματα είναι ρευστά και όχι απαραίτητα σταθερά και μόνιμα. Από τον εργαζόμενο ζητείται:

(η συνέχεια του κειμένου)

- να αλλάζει συχνά επαγγελματικές δραστηριότητες.
- να έχει δεξιότητες, όπως ευελιξία, προσαρμοστικότητα, δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας κλπ.
- να είναι σε θέση να μορφώνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του (διά βίου εκπαίδευση), ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της ίδιας ή της διαφορετικής δουλειάς που θα επιλέξει.
- να αναπτύσσει διάφορες πρωτοβουλίες στον εργασιακό χώρο, αλλά και ευρύτερα στο κοινωνικό του περιβάλλον (εθελοντική εργασία, επιχειρηματικότητα, συμμετοχή σε κοινωνική

εργασία, όπως π.χ. «Γιατροί χωρίς σύνορα», «Unicef», οικολογικές οργανώσεις, δραστηριότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ.).

- να συνεργάζεται με τους συναδέλφους του αποτελεσματικά και δημιουργικά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ψάξτε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, να βρείτε στις εφημερίδες ειδήσεις για γεγονότα που σας έχουν επηρεάσει ή που μπορούν να σας επηρεάσουν στη δουλειά σας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Το έργο του Βλάση Κανιάρη «Μετανάστες», αν και παλιό (του 1970), είναι ακόμα επίκαιρο. Αυτό το έργο θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα «σχόλιο» για την παγκοσμιοποίηση και τις νέες συνθήκες εργασίας. Εσείς πώς το καταλαβαίνετε αυτό; Έχετε στο μυαλό σας παρόμοιες εικόνες; Προσπαθήστε να τις περιγράψετε ή και να τις αναπαραστήσετε (ζωγραφικά, φωτογραφικά, με κάποια κατασκευή ή κολλάζ...)

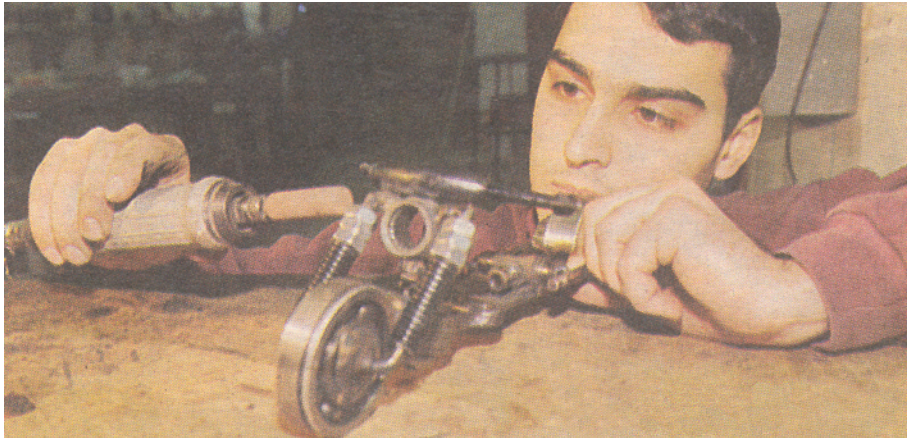

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Ακούστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο. Ποιες ικανότητες και ποιες δεξιότητες βοήθησαν τον Γιάννη Δενδρινό να προσαρμόσει το επάγγελμα που γνώριζε από τον πατέρα του στις νέες οικονομικές συνθήκες; Φτιάξτε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, έναν κατάλογο.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Αν εσείς γνωρίζατε κάποιο παρόμοιο «παλιό» επάγγελμα, πώς θα το αναπτύξετε; Θα μπορούσατε να κάνετε κάτι παρόμοιο στην περιοχή που ζείτε;

Από τα έξι του χρόνια παρακολουθεί τον πατέρα του στο εργοστάσιο και εξοικειώνεται με τη δουλειά του σιδηρουργού. Τα σιδηρικά και τα μεταλλικά ήταν από τα πρώτα υλικά που έμαθε να χειρίζεται τέλεια.

Γι' αυτό και σήμερα που είναι είκοσι χρονών, ο Γιάννης Δενδρινός είναι από τους λίγους ανθρώπους που μπορούν να μεταμορφώσουν σε αριστουργήματα τα χαλασμένα μπουζί, τις εξαρτήσεις, τα καρμπιρατέρ, τα παξιμάδια και οποιοδήποτε άλλο υλικό ανήκει στα σκουπίδια ενός συνεργείου. Άλλωστε για τον ίδιο η ανακύκλωση μέσα από την τέχνη έχει γίνει πια τρόπος ζωής: «Δεν μπορώ να φανταστώ τον εαυτό μου να ασχολείται με κάτι διαφορετικό απ' αυτό που κάνω τώρα», λέει στο «Έθνος». Παράλληλα με την πρωτότυπη αυτή απασχόληση, ο Γιάννης σπουδάζει μηχανολογία δι' αλληλογραφίας σε πανεπιστήμιο της Γαλλίας, ενώ από την επόμενη χρονιά σκοπεύει να σπουδάσει Ιστορία της Τέχνης.

Η πρώτη του επαφή με την τέχνη του μετάλλου και τη χρησιμοποίηση «άχρηστων» υλικών ήταν στην Αφρική: «Μεγάλωσα στο Ζαΐρ και βλέποντας τους ντόπιους να κάνουν καλλιτεχνήματα με οποιοδήποτε υλικό έβρισκαν μπροστά τους δεδομένου ότι συνήθως ήταν αδύνατο να έχουν τις πρώτες ύλες που θα ήθελαν, κατάλαβα ότι η τέχνη δεν έχει να κάνει με το τι χρησιμοποιείς αλλά με το πώς το μεταμορφώνεις», λέει.

Η συλλογή του αυτή τη στιγμή περιλαμβάνει ολόκληρες συνθέσεις με φιγούρες σχετικές με τον αθλητισμό, τα επαγγέλματα αλλά και θέματα της επικαιρότητας: «Πολλά από τα πράγματα που φτιάχνω τα διαθέτω σε καταστήματα με είδη δώρων».

Από το άρθρο Σιδερένια αριστουργήματα, εφημ. Έθνος, 14/4/1998

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6:

Προσπαθείστε (α) να σχεδιάσετε μία υποθετική επιχείρηση που να βασίζεται στο ηλεκτρονικό εμπόριο, (β) να σκεφτείτε επαγγελματικές δραστηριότητες που να στηρίζονται στην τηλεργασία. Γράψτε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, μικρές αγγελίες ή διαφημίσεις για τις υπηρεσίες που προσφέρετε.

- Τις δουλειές που κάνουμε δεν τις κάνουμε σε κάποιο κοινωνικό κενό, αλλά σε συγκεκριμένες ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες. Όσα περισσότερα ξέρουμε για αυτές τις συνθήκες, τόσο καλύτερα μπορούμε να καταλάβουμε -και, ίσως, να αντιμετωπίσουμε- αυτά που μας συμβαίνουν.

7. 9. Οι επιλογές που κάνουμε σε σχέση με το επάγγελμά μας. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις επιλογές μας;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ακούστε την παρακάτω αφήγηση του Κ. Ποια φαντάζεστε ότι ήταν η εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη του Κ.; Σε ποια στοιχεία στηρίζετε τις υποθέσεις σας;

«Σαν παιδί υπέφερα πολύ. Γυρίζαμε από το ένα μέρος στο άλλο μέρος μέχρι να καταλήξουμε εδώ [...] Ο πατέρας μου ήταν από τα Πετράλωνα και η μάνα μου από τη Δραπετσώνα... Εκεί στήσαμε μία παράγκα. Ο πατέρας μου, δεν ξέρω πώς, τα κατάφερε και έμαθε λίγα γράμματα. Ίσως αυτό να είναι η αιτία που πήγα κι εγώ στο σχολείο. Πήγα μεγάλος γιατί γυρίζαμε. Εφτά παιδιά ήμασταν και μόνο εγώ και η αδελφή μου είχαμε χαρτιά για να πάμε στο σχολείο. Πήγα οκτώ χρόνων στην πρώτη τάξη.»

(η συνέχεια του κειμένου)

«...Τις δυο πρώτες τάξεις πήγα κανονικά και μετά στο νυχτερινό. Το πρωί δούλευα λούστρος. Ήθελα να μάθω γράμματα και έμαθα. Ένας θείος μου έπαιζε ούτι και μ' έμαθε και μένα. Ύστερα έμαθα μόνος μου κιθάρα, τραγουδούσα κιόλας και άρχισα να κάνω τραγούδια». Σήμερα ο Κ. είναι επιτυχημένος μουσικός.

Από το βιβλίο της Άννας Λυδάκη, Οι Τσιγγάνοι στην πόλη, Καστανιώτης, Αθήνα 1998: 337

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Παρακάτω έχουμε την αφήγηση του Α. Βάλτε σε κύκλο όποια από τις τρεις επιλογές εσείς θεωρείτε πιθανότερη και, προσπαθείστε να περιγράψετε με συντομία τις πιθανές συνέπειες της επιλογής που κάνατε.

Στο τέλος ακούστε ολόκληρη την αφήγηση του Α. Ποιες επιλογές έκανε ο Α. σε σχέση με την επαγγελματική του εξέλιξη; Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισε και πώς τις ξεπέρασε;

Το τελείωσα το σχολείο [το δημοτικό]. Πήγα και στο γυμνάσιο, αλλά εκεί με κόψανε σε τρία μαθήματα και

(α) το σταμάτησα και βγήκα στη δουλειά.

(β) το σταμάτησα και πήγα σε μια τεχνική σχολή να μάθω μηχανικός.

(γ) έχασα τη χρονιά μου. Όμως συνέχισα το σχολείο.

...σε μια τεχνική σχολή να μάθω μηχανικός. Δούλευα από δώδεκα χρονών και...

(α) πλήρωνα τα δίδακτρα.

(β) έβγαζα καλά λεφτά. Έτσι, τελικά την άφησα τη σχολή.

(γ) δεν τα έβγαζα πέρα. Γι' αυτό τελικά την άφησα τη σχολή.

...Στο συνεργείο με έστειλε ένας καθηγητής από τη σχολή. Του λέω: «Θέλω να βρω δουλειά. Ξέρεις τίποτα;» Και μ' έστειλε σ' αυτόν που είναι ξάδερφός του. Την πρώτη φορά που ήρθα, τρία λεωφορεία πήρα, χιόνιζε και ήμουνα μοναχός μου και έχασα και το δρόμο. Έκανα ώρες να το βρω (το συνεργείο). Ακόμα και τώρα δεν ξέρω τους δόμους. Και στην Ομόνοια να με αφήσεις,

μπορεί να χαθώ [...] Εκείνη τη μέρα, που λες, φθάνω και μου λέει: «Ποιος είσαι; Τι θες;» Του λέω: «Μάστορα, μ' έστειλε ο ξάδερφός σου από τη σχολή και θέλω δουλειά». Μου λέει: «Κάτσε να σε δούμε. Να δούμε αν μας κάνεις». Και τον παίρνει στο τηλέφωνο, και του λέει ο άλλος. Με κράτησε δοκιμαστικά και...

(α) αυτό δεν μου άρεσε. Τι το έπαιζε, δηλαδή, αφεντικό; Σε λίγο καιρό έφυγα

(β) μετά έμεινα.

(γ) μου έκανε τη ζωή δύσκολη. Στο τέλος μ' έδιωξε κιόλας. Χωρίς λόγο. Και μου χρωστούσε και λεφτά.

...Δούλευα πολλές ώρες από τότε. Στις πεντέμισι ξυπνούσα κάθε πρωί. Καμιά φορά δεν προλάβαινα να πάω και στη σχολή και έπαιρνε τηλέφωνο να μη μου βάλουν απουσία...

(α) Μ' αυτά και με τ' άλλα, κατάφερα να την τελειώσω τη σχολή.

(β) Στο συνεργείο έμεινα. Αλλά τη σχολή την παράτησα τελικά.

(γ) Κουράστηκα πολύ. Παράτησα και το συνεργείο και τη σχολή.

Σήμερα ο Α. δουλεύει μηχανικός αυτοκινήτων σε ένα συνεργείο στην Αθήνα.

*Από το βιβλίο της Άννας Λυδάκη, Μπαλαμέ και Ρομά, Καστανιώτης,
Αθήνα 1997: 161*

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Θυμηθείτε τη δική σας «επαγγελματική βιογραφία». Προσπαθείστε να εντοπίσετε σε αυτήν τις επιλογές που κάνατε, τους παράγοντες που επηρέασαν αυτές τις επιλογές και τις συνέπειες που τελικά είχαν οι επιλογές σας για τη ζωή σας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ένας έφηβος, ο Γιάννης, μιλάει για τον εαυτό του. Αν ο Γιάννης ήταν συγγενής σας και ζητούσε τη γνώμη σας για να σχεδιάσει το επαγγελματικό του μέλλον, τι θα του λέγατε; Φανταστείτε τον διάλογο.

«Αγαπάω το ποδόσφαιρο. Θέλω να γίνω ποδοσφαιριστής. Να δουλέψω στις λαϊκές. Με ενδιαφέρει και μια δουλειά στα κομπιούτερ. Ο πατέρας μου δουλεύει στις λαϊκές, η μάνα μου το ίδιο, παλιά δουλεύανε στα χωράφια. Τώρα τις δουλειές τις πήρανε οι Αλβανοί. Μου αρέσει η μουσική και ο χορός, αλλά πιο πολύ μου αρέσει ο Ολυμπιακός...»

Από το περιοδικό «Τσιγγάνων Λόγος», ΕΡΓΟΝ κ.ε.κ, 2001

- Οι νέες συνθήκες βάζουν εμάς τους εργαζόμενους μπροστά σε πολλά και δύσκολα «στοιχήματα». Μας ζητούν να αλλάζουμε συνεχώς, ανεξάρτητα από τις προϋποθέσεις μας (δηλαδή, αυτά που ξέρουμε και αυτά που μπορούμε να κάνουμε), την ηλικία μας, τα προβλήματα της καθημερινής μας ζωής. Μας ζητούν να «επενδύσουμε» χρόνο, κόπο, ακόμα και χρήμα, για τη «βελτίωσή» μας, χωρίς κανένας να μας υπόσχεται ότι αυτή η «βελτίωση», αν τελικά την πετύχουμε, θα μας «φέρει» απαραίτητα και δουλειά.
- Συχνά οι νέες συνθήκες «καταδικάζουν» τον εργαζόμενο σε ένα είδος μοναξιάς, αφού τον αφήνουν να καταλάβει ότι το επαγγελματικό του μέλλον εξαρτάται από την ικανότητά του να αλλάζει επαγγελματικές ταυτότητες και χώρους και ότι ο ίδιος, μόνος του, μακριά από την ασφάλεια των γνωστών του κοινωνικών χώρων, και με ελάχιστες εγγυήσεις από τους κοινωνικούς θεσμούς, είναι υπεύθυνος για ό, τι του συμβαίνει και για ό, τι θα του συμβεί.
- Η αλήθεια είναι ότι πάντα κάνουμε στη ζωή μας επιλογές και ότι οι επιλογές μας έχουν συγκεκριμένες συνέπειες. Όμως, οι επιλογές που κάνουμε ποτέ δεν είναι εντελώς ελεύθερες. Εξαρτώνται από ένα σωρό παράγοντες: τις οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς μας, το μέρος στο οποίο μεγαλώσαμε ή ζούμε, τις οικονομικές συνθήκες...
- Ακόμα κι έτσι, όμως, διαλέγουμε. Και είναι σημαντικό οι επιλογές μας να είναι - όσο γίνεται - συνειδητές και ενημερωμένες. Γιατί έτσι θα μπορούμε να αντιμετωπίσουμε καλύτερα τις εξελίξεις (και τον εαυτό μας μέσα σε αυτές), να δούμε τι μπορούμε να αλλάξουμε και τι όχι, και τελικά να καταστρώσουμε νέα «σχέδια ζωής».

7. 10. Στερεότυπα σχετικά με τα επαγγέλματα. Πώς μας εμποδίζουν; Τι μπορούμε να κάνουμε για να τα αντιμετωπίσουμε;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Συμπληρώστε τη φράση

«Δεν θα μπορούσα ποτέ να γίνω, γιατί είμαι».

Σημειώστε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, πέντε επαγγέλματα, τα οποία κατά τη γνώμη σας δεν θα μπορούσατε να κάνετε ποτέ. Σκεφτείτε και το λόγο για τον οποίο το πιστεύετε αυτό.

Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα πόσο αυτά που πιστεύετε ισχύουν στην πραγματικότητα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ακούστε την παρακάτω αφήγηση. Ποια φαντάζεστε ότι ήταν η εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη του Γιάννη; Σε ποια στοιχεία στηρίζετε τις υποθέσεις σας;

Οι γονείς του Γιάννη -δεν ζουν σήμερα- ήταν Έλληνες εκ Ρουμανίας τσιγγάνικης καταγωγής. «Ο πατέρας μου ήταν έμπορος και η μητέρα μου γυρολόγος». Η δεκαετία του '60 ήταν δύσκολη. Έμειναν στις προσφυγικές πολυκατοικίες του Αι-Γιάννη του Καρέα. «Είχαμε μεγάλες οικονομικές δυσκολίες, που πολλαπλασιάστηκαν όταν σε ηλικία 12 ετών έχασα τον πατέρα μου...». Τον στήριξαν όμως κάποιοι άνθρωποι. «Πρώτη η μητέρα μου, που με παρότρυνε να συνεχίσω το Γυμνάσιο. Έπειτα η Ειρήνη Παραντελίδου που με βοήθησε να σπουδάσω Αγγλικά χωρίς να πληρώνω. Κατόρθωσα να πάω στο Λύκειο αλλά δεν είχα λεφτά να συνεχίσω για σπουδές». Χωρίς σπουδές και αναζητώντας ένα επάγγελμα πουλούσε μαχαίρια σε κρεοπωλεία.....

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 (συν.):

Τώρα ακούστε τη συνέχεια. Η εξέλιξη του Γιάννη συμφωνεί με τις υποθέσεις που κάνατε;

(η συνέχεια του κειμένου)

Αργότερα συναντάει το θεολόγο-κοινωνιολόγο κ. Βασίλη Τσούπρα. «Ήταν αυτός που με ώθησε στην κοινωνιολογία. Με πάρα πολύ διάβασμα έδωσα εξετάσεις και μπήκα στο Πάντειο». Σήμερα ο Γιάννης είναι κοινωνιολόγος και απόφοιτος της Αγγλικής Φιλολογίας. Για αρκετά χρόνια ήταν ιδιοκτήτης φροντιστηρίου Αγγλικών. Συνεχίζει τις σπουδές του -τελειώνει το διδακτορικό του, ενώ παράλληλα εργάζεται.

Από το άρθρο Με τσιγγάνικη ψυχή, αλλά με νέα «ταυτότητα», εφημ. Τα Νέα, 1/11/2001.

τη συζήτηση. Παρακολουθείστε την στη συνέχεια και, με βάση τις παρατηρήσεις σας, γράψτε όλοι μαζί ένα κείμενο με θέμα «Τσιγγάνοι και εργασία: Μύθοι και πραγματικότητες». Συζητείστε με τον επιμορφωτή ή την επιμορφώτριά σας τις δυνατότητες να δημοσιευθεί αυτό το κείμενο στον Τύπο.

- Οι περισσότεροι από μας έχουμε ακούσει στερεοτυπικές απόψεις για τις σχέσεις διαφόρων ομάδων με την εργασία. «Τα κορίτσια δεν μπορούν να γίνουν πιλότοι». «Οι Έλληνες είναι τεμπέληδες». «Οι άνθρωποι με κινητικά προβλήματα δεν μπορούν να εργαστούν». Με μερικές από αυτές τις αντιλήψεις έχουμε μεγαλώσει και ίσως τέτοιες απόψεις να έχουν επηρεάσει και τις δικές μας επαγγελματικές επιλογές, άρα και την ίδια τη ζωή μας. Μερικές φορές ακόμα και ο σχεδιασμός προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ή η χάραξη πολιτικής για την εργασία μπορεί να επηρεάζεται από στερεότυπα. Πόσο ισχύουν, όμως, τέτοιου είδους στερεότυπα;

Κείμενο I.

Οι Έλληνες Τσιγγάνοι:

Ζουν σε καταυλισμούς και μετακομίζουν κατά διαστήματα.

Δουλεύουν ως έμποροι, μικροπωλητές, π.χ. στη λαϊκή, στα παζάρια.

Είναι συνήθως πολύτεκνοι και τα παιδιά τους εντάσσονται από πολύ νωρίς στην εργασία, ενώ συνήθως δεν πηγαίνουν σχολείο.

Έχουν άγραφους κανόνες τιμής, τους οποίους όποιος παραβεί δέχεται την ανάλογη ποινή.

Είναι φορείς της δικιάς τους ξεχωριστής κουλτούρας, πχ. έχουν τη δική τους διάλεκτο, παίζουν τη δική τους μουσική, ακολουθούν έναν τελείως διαφορετικό τρόπο ζωής από τους Έλληνες.

Ως ένα περιθωριακό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας αναγκάζονται πολλές φορές να καταφύγουν σε αντικοινωνικές επιλογές επιβίωσης.

Οι Τσιγγάνοι αποτελούν μια νομαδική κοινωνία, γιατί:

Δε ζουν μέσα σε καθορισμένα και περιορισμένα γεωγραφικά όρια.

Μετακινούνται όλοι μαζί κατά ομάδες.

Έχουν τη δική τους κουλτούρα, η οποία ενσωματώνεται στην κοινωνία στην οποία ζούνε. Ωστόσο δεν περιορίζεται αυστηρά στα σύνορα μιας χώρας, αλλά εξαπλώνεται παντού.

Ο δεσμός της οικογένειας και της ομάδας είναι πολύ δυνατός κι έτσι η έντονη αλληλεξάρτηση είναι βασικό χαρακτηριστικό της κοινωνίας των Τσιγγάνων.

Πρεντάκη Δήμητρα, βοήθημα για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Γ' Γυμνασίου, Σαββάλας 1998: 15.

Κείμενο II.

Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ (1998), το 63, 5% των Ελλήνων Τσιγγάνων είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε σπίτια. 26, 5% είναι μόνιμα εγκατεστη-

μένοι σε καταυλισμούς. 5, 6% μοιράζουν τη ζωή τους σε δύο ή τρεις περιοχές. 3, 8% δηλώνουν ότι δεν έχουν μόνιμη στέγη. Σύμφωνα με την έρευνα του Δικτύου «ROM» (2000): 22,1% ζουν σε «αμιγείς» καταυλισμούς. 24, 5% σε «μεικτούς» καταυλισμούς, δηλαδή σε γειτονιές όπου συνυπάρχουν σπίτια με καταλύματα πρόχειρης μορφής. 31, 1% σε σπίτια σε τσιγγάνικες γειτονιές. 22, 3% είναι διεσπαρμένοι στον οικιστικό ιστό. 28, Σύμφωνα με την πρώτη έρευνα, μόνο το 24% (εργάτες γης, γυρολόγοι και ρακοσυλλέκτες) χρειάζεται να μετακινούνται για να ασκούν το επάγγελμά τους. Σύμφωνα με τη δεύτερη έρευνα, το ποσοστό αυτών που χρειάζεται να μετακινούνται για να ασκούν το επάγγελμά τους ανεβαίνει στο 62%. Από αυτούς το 24, 2% λείπει από το σπίτι του μέχρι μία εβδομάδα, ενώ το 40% μέχρι και έναν μήνα.

Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ, 50, 3% ασχολούνται με το εμπόριο. Από αυτούς το 1% έχει δικό του κατάστημα. 10, 53% είναι εργάτες γης. Σύμφωνα με την έρευνα του Δικτύου «ROM»: 59, 5% είναι γυρολόγοι και 1, 4% καταστηματάρχες - επιχειρηματίες. 13% είναι εργάτες γης. Το 29, 3% των μικροπωλητών τον τελευταίο χρόνο έχουν ασκήσει και άλλο επάγγελμα με σύμβαση εργασίας. Στο 65, 3% των οικογενειών περισσότερα από ένα μέλη συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα (στο 61, 2% από αυτούς τα παιδιά βοηθούν τον πατέρα στη δουλειά). 12, 53%, σύμφωνα με την πρώτη έρευνα και 11%, σύμφωνα με τη δεύτερη, δηλώνουν άνεργοι. Ανεργία όμως μπορεί να «κρύβει» και το υψηλό ποσοστό των γυναικών που δηλώνουν οικιακά.

Το 24,1% δηλώνει ότι επέλεξε το επάγγελμα που κάνει από ανάγκη, επειδή δεν είχε άλλη επιλογή. Μόνο το 21, 8% (κυρίως έμποροι) δηλώνουν ότι κερδίζουν από τη δουλειά τους όσα χρήματα χρειάζονται για να ζήσουν την οικογένειά τους. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου και Παυλή - Κορρέ, μόνο το 12,1% των Τσιγγάνων, κυρίως οι έμποροι και οι μουσικοί, επιθυμούν να ακολουθήσουν τα παιδιά τους το δικό τους επάγγελμα. Το 43, 8% θα ήθελε να τα παιδιά τους να μάθουν μια τέχνη και 12, 4% θέλουν τα παιδιά τους να γίνουν επιστήμονες. Παρ' όλα αυτά στο 60% των οικογενειών των εργατών γης, των εμπόρων (γυρολόγων και καταστηματάρχων) και των μουσικών τα παιδιά τελικά κάνουν τη δουλειά των γονιών τους.

5.5 Εικόνα του Μαρτέν Μπερτομιέ για το βιβλίο του Denis Huisman, Η φιλοσοφία για αρχάριους, Γράμματα, Αθήνα 1998: 161

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΙΤΗΣΗ

Χορήγησης στεγαστικού δανείου για την **ανέγερση, αγορά ή αποπεράτωση** κατοικίας σε Έλληνες Τσιγγάνους- ΡΟΜ, οι οποίοι διαβιούν σε κατασκευές που δεν πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις μόνιμης κατοικίας.

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ 13576/31-3-2003 (ΦΕΚ 396 Β' /4-4-2003) Κοινή Υπουργική Απόφαση, των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών.

Προς το Δήμο **ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ**

(συμπληρώνεται το όνομα ΟΤΑ που κατατίθεται η αίτηση)

Παρακαλώ να δεχθείτε την αίτησή μου για τη χορήγηση στεγαστικού δανείου, αποδεχόμενος/η ανεπιφύλακτα τους όρους που περιγράφονται στη σχετική ΚΥΑ

(Αριθμ 13576/31-3-2003 ΦΕΚ 396 Β' /4-4-2003)

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
	Χώρος συμπλήρωσης
Όνομα	
Επώνυμο	
Όνοματεπώνυμο πατέρα	
Όνοματεπώνυμο συζύγου	
Αρ. Δελτίου Ταυτότητας	
Είμαι εγγεγραμμένος/η στα Δημοτολόγια του Δήμου ή της Κοινότητας	
Δ/νση μόνιμης κατοικίας	
ΑΦΜ	
Ετήσιο εισόδημα σε Euro (τελευταίο εκκαθαριστικό)	
Τηλέφωνο επικοινωνίας	

Παρακαλώ να μου χορηγήσετε στεγαστικό δάνειο ύψους..... για την

1. **ανέγερση κατοικίας σε**

υφιστάμενο οικόπεδο

παραχωρούμενο οικόπεδο

οικόπεδο που θα αγοραστεί

2. αγορά κατοικίας

3. αποπεράτωση κατοικίας

σε περίπτωση που βρίσκεται στην

Περιφέρεια

Νομός

Δήμος ή Κοινότητα

Δημοτικό Διαμέρισμα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

(Άρθρο 8 Ν. 1599/1986)

Η ακρίβεια των στοιχείων που υποβάλλονται με αυτή τη δήλωση μπορεί να ελεγχθεί με βάση το αρχείο άλλων υπηρεσιών (άρθρο 9 παρ. 4 Ν. 1599/1986)

Προς **ΕΟΜΜΕΧ Α.Ε.**

ΠΡΟΣ ⁽¹⁾ :							
Ο Η Όνομα:				Επώνυμο:			
Όνομα και Επώνυμο Πατέρα:							
Όνομα και Επώνυμο Μητέρας:							
Ημερομηνία γέννησης ⁽²⁾ :							
Τόπος γέννησης							
Αριθμός Δελτίου Ταυτότητας:				Τηλ.:			
Τόπος Κατοικίας:			Οδός:			Αριθ:	TK:
Αρ. Τηλεομοιότυπου (Fax):				Δ/ση Ηλεκτρ. Ταχυδρομείου: (Email):			

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις⁽³⁾ που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 22 του Ν. 1599/1986, δηλώνω ότι:

- όλα τα αναγραφόμενα στοιχεία και όλα τα υποβληθέντα δικαιολογητικά είναι αληθή και ακριβή,
- το συγκεκριμένο Επιχειρηματικό Σχέδιο δεν έχει χρηματοδοτηθεί, ενταχθεί, ή υποβληθεί προς έγκριση χρηματοδότησης σε άλλο πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από εθνικούς ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- η επιχείρηση δεν συμμετέχει με άλλη πρόταση στο Μέτρο αυτό του ΕΠΑΝ,
- η επιχείρηση δεν έχει λάβει την τελευταία τριετία στα πλαίσια των προγραμμάτων που διέπονται από τον κανόνα de minimis δημόσια χρηματοδότηση άνω των 100. 000 €.
- αποδέχεται τη διασταύρωση των στοιχείων που δηλώνονται από το πληροφοριακό σύστημα TAXIS και τα συστήματα των ασφαλιστικών οργανισμών,
- υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης της ίδιας συμμετοχής.
- Είναι σε θέση , εφόσον ενταχθεί στο Πρόγραμμα, να προσκομίσει Πιστοποιητικά Ασφαλιστικής και Φορολογικής ενημερότητας καθώς και βεβαίωση περί μη πτώχευσης και μη κατάθεσης αίτησης για πτώχευση η οποία να είναι σε ισχύ κατά την ημερομηνία λήψης της δημόσιας χρηματοδότησης.
- Προτίθεται σε περίπτωση έγκρισης να συνάψει τραπεζικό δάνειο για την υλοποίηση του Επιχειρηματικού Σχεδίου, ανώτατου ύψους €.
- Δεν συμμετέχει ήδη σε δικτύα συνεργαζόμενων επιχειρήσεων με τη μορφή της δικαιόχρησης (franchising).

Ημερομηνία2005.

Ο Η Δηλ.....

(Υπογραφή)

(1) Αναγράφεται από τον ενδιαφερόμενο πολίτη η Αρχή ή η Υπηρεσία του Δημόσιου Τομέα, που απευθύνεται η αίτηση.

(2) Αναγράφεται ολογράφως.

(3) «Όποιος εν γνώσει του δηλώνει ψευδή γεγονότα ή αρνείται ή αποκρύπτει τα αληθινά με έγγραφη υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Εάν ο υπαίτιος αυτών των πράξεων σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτόν του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτον ή σκόπευε να βλάψει άλλον, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών.

Σε περίπτωση ανεπάρκειας χώρου η δήλωση συνεχίζεται στην πίσω όψη της και υπογράφεται από τον δηλούντα ή την δηλούσα

8. Ρατσισμός - στερεότυπα και τρόποι αντιμετώπισής τους.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Τα στερεότυπα και ο ρατσισμός επηρεάζουν τη ζωή όλων μας. Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να δούμε πώς φτιάχνονται τα στερεότυπα, τι σχέση έχουν με τον ρατσισμό και πώς όλα αυτά επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων. Τέλος, θα συζητήσουμε για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να τα αντιμετωπίσουμε τα στερεότυπα και τον ρατσισμό.

8. 1. Τι είναι «στερεότυπο». Η στερεοτυπική σκέψη είναι τρόπος λειτουργίας της ανθρώπινης σκέψης.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Είναι όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι έτσι;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις. Συζητείστε τις προτάσεις σας με την Ομάδα.

1. Οι Έλληνες είναι
2. Οι Τούρκοι είναι
3. Οι ξανθές είναι
4. Οι αστυνομικοί είναι

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις πιστεύετε ότι περιγράφουν **γεγονότα**; Συζητείστε τις προτάσεις με την ομάδα.

1. Τα φίδια είναι επικίνδυνα.
2. Οι δημόσιοι υπάλληλοι δουλεύουν σε δημόσιες υπηρεσίες.
3. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι τεμπέληδες.
4. Οι Έλληνες ζουν στην Ελλάδα.
5. Οι Έλληνες είναι φιλόξενοι.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Χωριστείτε σε μικρές ομάδες και συμπληρώστε τα κενά. Παρουσιάστε και συζητείστε στην ομάδα τις «ιστορίες» που φτιάξατε.

Η κυρία Λίτσα έπεσε θύμα ληστείας από κάποιον _____. Όταν η αστυνομία έπιασε τον δράστη, αυτός είπε ότι _____. Η κυρία Λίτσα, από την πλευρά της, σκέφτηκε ότι _____. Από τότε, πίστευε ότι όλοι οι _____ είναι _____. Και τους αντιμετώπιζε αναλόγως. Για παράδειγμα, _____.

- Πολλές φορές πιστεύουμε ότι όλοι οι άνθρωποι που ανήκουν σε μια ομάδα έχουν κάποια χαρακτηριστικά ή συμπεριφέρονται με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Τότε έχουμε στερεότυπα για αυτή την ομάδα.
- Όλοι μας έχουμε στερεότυπα. Ζούμε και μεγαλώνουμε με αυτά.
- Τα στερεότυπα μπορεί να στηρίζονται σε πραγματικές εμπειρίες. Μπορεί όμως και να μην έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα. Συχνά είμαστε σίγουροι ότι ξέρουμε «τι είναι» άνθρωποι που δεν τους έχουμε δει ποτέ μας, μόνο και μόνο γιατί αυτοί οι άνθρωποι ανήκουν σε μια συγκεκριμένη ομάδα.
- Έχουμε στερεότυπα, γιατί τα στερεότυπα μας χρειάζονται. Μέσα από αυτά μπορούμε να «βάλουμε σε τάξη» μέσα στο μυαλό μας όλες αυτές τις πληροφορίες που συνέχεια παίρνουμε για τον κόσμο όπου ζούμε.
- Από την άλλη πλευρά, τα στερεότυπα μπορούν να μας εμποδίσουν να δούμε καθαρά την πραγματικότητα. Ακόμα, τα στερεότυπα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας απέναντι στους άλλους ανθρώπους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Στερεότυπα έχουμε όταν πιστεύουμε ότι **όλα** τα αντικείμενα ή τα ζώα ή οι άνθρωποι που ανήκουν σε μία ομάδα έχουν συγκεκριμένα γνωρίσματα. Στερεότυπο είναι να πούμε, για παράδειγμα, ότι «όλοι οι Άγγλοι πηγαίνουν στην ώρα τους στα ραντεβού τους», αλλά «είναι ψυχροί». Ότι «οι Πελοποννήσιοι είναι πονηροί», «οι ξανθές είναι χαζές», «οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν δουλεύουν» κλπ. Δηλαδή, **τα στερεότυπα είναι οι γενικές αντιλήψεις που έχουμε για τα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά συγκεκριμένων ομάδων**. Αυτές οι αντιλήψεις μπορεί να υπάρχουν από πολύ παλιά ή να έχουν εμφανιστεί πρόσφατα. Μπορεί να στηρίζονται σε πραγματικά γεγονότα ή σε παραμύθια. Πάντως **αντέχουν στην αναμέτρησή τους και με τον χρόνο και με την πραγματικότητα**. Ας πούμε, εμείς οι Έλληνες έχουμε στερεότυπα για τους «Ευρωπαίους», παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα και ανήκει γεωγραφικά στην Ευρώπη και είναι εδώ και δεκαετίες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και αν τελικά γνωρίσουμε κάποιον από την ομάδα που τα μέλη της υποτίθεται ότι είναι «τυπικοί», «πονηροί» ή «τεμπέληδες», ακόμα και αν αυτός που γνωρίσαμε δεν είναι καθόλου τέτοιος, εμείς απλώς θα πούμε ότι «η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον κανόνα».

Τα στερεότυπα που έχουμε δείχνουν ότι **πολλές φορές δεν βλέπουμε απέναντί μας ανθρώπους, αλλά σύνολα**: «τους Άγγλους», τους «Πελοποννήσιους», «τις ξανθές», «τους δημοσίους υπαλλήλους»... Και ακόμα δείχνουν ότι αυτά τα σύνολα τα θεωρούμε ομοιογενή. Δηλαδή, οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους ανθρώπους που «φτιάχνουν» αυτά τα σύνολα, για μας περνούν σε δεύτερη μοίρα. Δεν τις υπολογίζουμε καθόλου ή, τέλος πάντων, δεν τις παίρνουμε σοβαρά για να βγάλουμε τα συμπεράσματά μας.

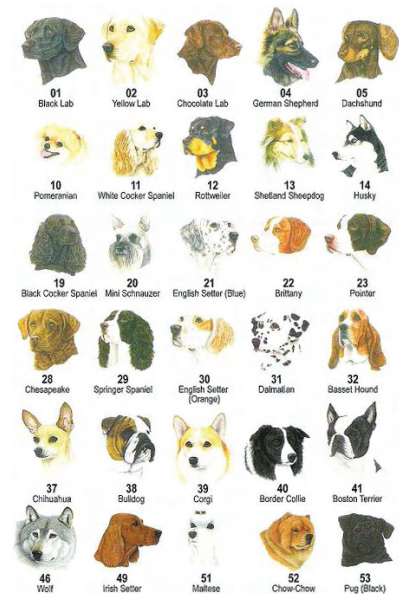
Τα περισσότερα στερεότυπα είναι **συλλογικά**. Είναι εντυπωσιακό το πόσοι, άγνωστοι μεταξύ τους Έλληνες, αν τους ρωτούσαν τι γνώμη έχουν για τους Σκωτσέζους, θα έλεγαν, σαν να έχουν συνεννοηθεί, ότι «οι Σκωτσέζοι είναι τσιγκούνηδες». Αυτό συμβαίνει γιατί τα στερεότυπα δημιουργούνται **μέσα** στις ανθρώπινες ομάδες. Οι άνθρωποι, μεγαλώνοντας και ζώντας μέσα σε αυτές τις ομάδες, μεγαλώνουν και ζουν και με τα στερεότυπα. **Τα στερεότυπα που έχουμε δείχνουν σε ποια ομάδα ανήκουμε εμείς οι ίδιοι**. Ας πούμε, άλλα στερεότυπα για τους Τούρκους έχουν οι Έλληνες, άλλα οι Βούλγαροι, άλλα οι Γερμανοί, άλλα οι κάτοικοι της Σαουδικής Αραβίας. Και ακόμα είναι πιθανό να υπάρχουν άνθρωποι, λόγω χάρη στο Περού, που δεν έχουν στερεότυπα για τους Τούρκους, γιατί δεν τους έχει απασχολήσει ιδιαίτερα η ύπαρξή τους. Από την άλλη πλευρά, εμείς οι Έλληνες προφανώς έχουμε περισσότερα στερεότυπα για τους Τούρκους, παρά για τους κατοίκους της Βιρμανίας ή της Λιβερίας. Γενικά, τα περισσότερα από τα στερεότυπα που έχουμε «καθρεφτίζουν» τις περιπέτειες της δικής μας ομάδας (*δες στο 4ο κεφάλαιο για τη δημιουργία της «κοινωνικής ταυτότητας»*). Βεβαίως, έχουμε στερεότυπα και για την ίδια μας την ομάδα. Τα περισσότερα από αυτά είναι θετικά.

Οι ψυχολόγοι μάς έδειξαν ότι τα στερεότυπα είναι ένας τρόπος για να «νοικοκυρεύουμε», να οργανώνουμε δηλαδή, την σκέψη μας. Ο κόσμος μας, είπαν, είναι πάρα πολύ περίπλοκος και το άτομο έχει συνεχώς μπροστά του νέα δεδομένα. Αν ο άνθρωπος κάθε φορά προσπαθεί από την αρχή να καταλάβει τις καταστάσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο, τότε θα εξαντληθεί ή θα τρελαθεί. Γι' αυτό το λόγο, φτιάχνει στο μυαλό του «κατηγορίες», κάνει γενικεύσεις (δηλαδή, σκέφτεται: «όλοι όσοι ανήκουν στη Χ κατηγορία έχουν το Ψ χαρακτηριστικό») και δημιουργεί στερεότυπα. Γιατί ο άνθρωπος, «ξέροντας» ότι κάτι ή κάποιος ανήκει σε κάποια κατηγορία, μπορεί να αποφασίσει από την αρχή και τι στάση θα κρατήσει ο ίδιος απέναντι σε αυτό το κάτι ή τον κάποιον. Τα στερεότυπα πολύ συχνά είναι ανακριβή λανθασμένα. Όμως βοηθούν το άτομο, γι' αυτό και τα φτιάχνει και τα χρησιμοποιεί. Παράδειγμα: δεν είναι όλα τα φίδια επικίνδυνα για τον άνθρωπο. Στην πραγματικότητα, πολύ λίγα από τα είδη που συναντούμε στην Ελλάδα μπορούν να μας κάνουν κακό. Αν όμως συναντήσουμε ένα φίδι, δεν θα καθίσουμε να εξετάσουμε τι είναι και τι δεν είναι το συγκεκριμένο φίδι. Απλώς, θα φύγουμε γρήγορα γρήγορα από κοντά του. Μπορεί και να το σκοτώσουμε. Τι γίνεται, όμως, όταν αντιμετωπίζουμε με τον ίδιο τρόπο τους συνανθρώπους μας;

8. 2. Πότε η στερεοτυπική σκέψη δημιουργεί προβλήματα; Από τα στερεότυπα στον ρατσισμό.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στην εικόνα βλέπετε διάφορες «ράτσες» σκυλιών. Ποιο από αυτά τα σκυλιά θα διαλέγατε για να σας βοηθήσει στο κυνήγι; Γιατί;

Στην εικόνα βλέπετε διάφορες «ράτσες» (φυλές) ανθρώπων. Ποιον από αυτούς τους ανθρώπους θα διαλέγατε για να σας βοηθήσει στη δουλειά σας; Γιατί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο του Γιάννη Μαγκριώτη Πομάκοι ή Ροδοπαίοι (Ρήσος, 1990). Ταιριάζουν αυτά που γράφει ο συγγραφέας με την εικόνα του «Νίκου» και της «Ναζλί», των πρωταγωνιστών της τουρκικής τηλεοπτικής σειράς «Τα σύνορα της αγάπης»; Πού πιστεύετε ότι οφείλεται η διαφορά;

Ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά

Αυτά είναι που καθορίζουν την κοινή καταγωγή και τη συγγένεια των διαφόρων φυλών [...] Αναφέρουμε αμέσως τα ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά των τουρκικών φυλών στη Μ. Ασία και στη Θράκη, που είναι τα χαρακτηριστικά όλων των μογγολικών φυλών.

Χρώμα προσώπου:	Σκούρο καστανό προς σταχτί
Χρώμα ματιών:	Μαύρο
Χρώμα μαλλιών:	Μαύρο
Ανάστημα:	Μικρό, χαμηλότερο του συνήθους
Κεφάλι:	κοντό, στρογγυλό
Μήλα παρειών:	προτεταμένα
Μάτια:	σχιστά
Πόδια:	κοντά και όχι ίσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Τι γνώμη έχετε για την εξήγηση που δίνει ο ίδιος ο συγγραφέας;

Οι εξαιρέσεις που υπάρχουν [...] οφείλονται στην ύπαρξη μη Τούρκου προγόνου, δηλαδή ή σε επιμιξίες...

Τι γνώμη έχετε για τις παρατηρήσεις του συγγραφέα στη συνέχεια του κειμένου του;

Είναι λοιπόν πολύ εύκολο σε οιονδήποτε γνωρίζει τα ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά των δύο φυλών να ξεχωρίσει τους Πομάκους από τους Τουρκικής καταγωγής πολίτες με την ίδια ευκολία που θα ξεχώριζε τα φασόλια από το σιτάρι.

Και στο πνευματικό πεδίο υπάρχει μεγάλη διαφορά γιατί η πλειοψηφία των μελών της τουρκικής καταγωγής κοινότητας είναι νωθροί, βραδύνους, και πολύ συντηρητικοί.

- «Ρατσισμός» είναι η θεωρία που λέει ότι οι άνθρωποι χωρίζονται σε «φυλές» (ράτσες).
- Όσοι υποστηρίζουν αυτή τη θεωρία, πιστεύουν ότι η κάθε «φυλή» έχει ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά, λένε, πηγαινούν από γενιά σε γενιά.
- Όσοι υποστηρίζουν αυτή τη θεωρία, πιστεύουν ότι το τι είναι ο καθένας μας εξαρτάται από τη «φυλή» στην οποία ανήκει.
- Οι οπαδοί του ρατσισμού αντιμετωπίζουν τους ανθρώπους σαν να μην έχουν διαφορές από τα υπό-

λοιπα είδη του ζωϊκού βασιλείου. Για αυτούς, η ιστορία, οι κοινωνικές σχέσεις, οι ατομικές επιλογές κλπ. δεν «μετράνε» και τόσο στη διαμόρφωση του ανθρώπου.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ

Τα στερεότυπα πολλές φορές μας κάνουν να χωρίζουμε τους ανθρώπους σε «είδη». Αυτός ο τρόπος σκέψης εμφανίζεται από πολύ παλιά στην ανθρώπινη ιστορία. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα χρησιμοποιήθηκε, για να τον περιγράψει, και ένας όρος. Ο όρος «ρατσισμός». «Ράτσα» σημαίνει «φυλή». Στη Δυτική Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα, οι επιστήμονες, επηρεασμένοι από τη βιολογία, προσπάθησαν να χωρίσουν τους ανθρώπους σε «φυλές», όπως είχαν κατατάξει σε είδη και τα υπόλοιπα είδη του ζωϊκού βασιλείου. **Ρατσισμός, λοιπόν, με την παραδοσιακή σημασία του όρου, είναι η πίστη ότι τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά και οι ανθρώπινες ικανότητες εξαρτώνται από τη «φυλή» στην οποία ανήκει ο καθένας μας.** Σύμφωνα με τους επιστήμονες που έφτιαξαν αυτή τη θεωρία, «*οι φυλές έχουν ξεχωριστά βιολογικά γνωρίσματα, μορφολογικά (όπως η μύτη και το μέγεθος του κρανίου) και άλλα (όπως τα συναισθήματα που μπορούν να νιώσουν).* Αυτά τα χαρακτηριστικά κληρονομούνται από γενιά σε γενιά και παραμένουν σταθερά μέσα στον χρόνο. Άλλες φυλές είναι ανώτερες και άλλες κατώτερες. Την πρώτη θέση ανάμεσα στις φυλές την έχει, από τη φύση, η λευκή φυλή» (δηλαδή, η «φυλή» στην οποία ανήκαν εκείνοι που υποστήριζαν αυτή τη θεωρία).

Όταν όμως χωρίζουμε τους ανθρώπους σε είδη με αυτόν τον τρόπο, ουσιαστικά αρνούμαστε την ανθρώπινη φύση τους. Τους περιγράφουμε όπως θα περιγράφαμε ένα είδος εντόμου ή την καφέ αρκούδα. Δηλαδή, σαν να επηρεάζονται όλοι μαζί, με τον ίδιο τρόπο και για πάντα από κάποιους -βιολογικούς κυρίως- παράγοντες. Και δεν υπολογίζουμε την ιστορία τους, τις κοινωνικές εμπειρίες τους, τις ατομικές διαφορές τους, τις ηθικές επιλογές τους, όλα αυτά δηλαδή που θα τα θεωρούσαμε πολύ σημαντικά αν περιγράφαμε τον ίδιο μας τον εαυτό. Δηλαδή, είτε το καταλαβαίνουμε είτε όχι, είτε το λέμε ξεκάθαρα είτε όχι, βασικά δεχόμαστε για ορισμένους ανθρώπους ότι δεν είναι τόσο «ανθρώπινοι» όσο είμαστε εμείς οι ίδιοι.

8. 3. Ποιες μορφές παίρνει ο ρατσισμός;

ΦΥΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ποιος είναι ο «ξένος»; Τι σημαίνει «φιλία μ' έναν ξένο»;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Διαβάστε τις παρακάτω δηλώσεις. Θα μπορούσαν να έχουν γίνει για αρκετές από τις ομάδες που ζουν στην Ελλάδα. Ποιες από αυτές τις δηλώσεις θεωρείτε ρατσιστικές;

1. Είναι ψεύτες και κλέφτες...
2. Είναι αλλιώς. Ζουν με τον δικό τους τρόπο. Αλλιώς χαιρετάνε, αλλιώς μιλάνε...
3. Είναι διαφορετικοί από μας τους Έλληνες. Δεν ξέρω από πού προέρχονται, πάντως Έλληνες δεν είναι...
4. Δεν είναι κακοί άνθρωποι, τεμπέληδες είναι...
5. Αυτοί έχουν ταλέντο στη μουσική, στον χορό...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Στο παρακάτω απόσπασμα (από το βιβλίο του Β. Δαλκαβούκη, Η Πένα και η Γκλίτσα) κάτοικος του Ζαγοριού περιγράφει τις σχέσεις που είχαν παλιά οι Σαρακατσάνοι με τους μόνιμους κατοίκους των χωριών της περιοχής. Πώς νομίζετε ότι εξελίχθηκαν αυτές οι σχέσεις;

Με τους βλάχους (Σαρακατσάνους) δεν είχαμν επαφή, σου λέω. Δηλαδή μόνον από απόψεως δουλειάς κλπ. Δεν τους είχαμν κι εμπιστοσύν'. Επιπλέον δεν κάθονταν συνέχεια εδώ. Έφευγαν το χειμώνα κι έρχονταν το καλοκαίρ'. Και δεν είχαν και σπίτια μέσα στο χωριό, τσαντήρια είχαν αυτού πέρα, σαλματερές (...). Κι επειδή ορισμένοι δεν έμεναν μόνιμα εδώ πέρα, τους θεωρούσαν σαν ... διερχόμενους, σαν ξένους [...]. Ύστερα αγόρασαν [σπίτια]. Όταν κάθονταν στ' σαλματερή, επειδή ήθελαν κι αυτοί να εξελιχθούν, ίσως να ένιωθαν και μειονεκτικοί. Από τότε π' αγόρασαν σπίτια, ήρθαν, ας το πούμε, σε περισσότερη επαφή με μας.

Πώς εξηγείτε τη στάση της Ζαγορίσιας που περιγράφεται παρακάτω;

Άκουσα μια φορά που ήμουν στο καφεκοπτείο τ' Κ., στα Γιάννενα κι ήταν μια Ζαγορίσια. Δε με γνώριζ' αυτή κι άρχισε: «Ούί, μωρέ Κ., τα Σαρακατσανάκια να μάθουν γράμματα και να γίνουν γιατροί!» και τούτα και τ' άλλα... «Το παιδί τ' Γ. γιατρός!» έλεγε συνέχεια...

Ποια από τις δύο ζωγραφιές πιστεύετε ότι προωθεί αποτελεσματικότερα το μήνυμα της ισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους; Γιατί;

- Ο «κλασικός» ρατσισμός χωρίζει τους ανθρώπους σε ανώτερες και κατώτερες «φυλές».
- Μια άλλη μορφή ρατσισμού, πιο μοντέρνα, χωρίζει τους ανθρώπους σε «πολιτισμούς». Οι άνθρωποι που ανήκουν σε «διαφορετικούς πολιτισμούς» υποτίθεται ότι δεν έχουν και πολλά κοινά σημεία μεταξύ τους.
- Ένα είδος ρατσισμού είναι να περιφρονούμε και να καταδικάζουμε όποιον πιστεύουμε ότι δεν είναι σαν κι «εμάς».
- Ένα άλλο είδος ρατσισμού είναι να αποφασίζουμε ότι μερικοί άνθρωποι είναι διαφορετικοί από «εμάς», ανεξάρτητα από το τι οι ίδιοι πιστεύουν και θέλουν. Ρατσισμός επίσης είναι να περιμένουμε από αυτούς να δείχνουν τη «διαφορά τους» σε κάθε εκδήλωση της ζωής τους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Ο «κλασικός» ρατσισμός σπηρίχτηκε, όπως είδαμε στη βιολογία: το χρώμα του δέρματος, το ύψος, το σχήμα του κρανίου κλπ. μετρήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για να υποστηριχθεί ότι οι άνθρωποι ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, που δεν μπορούν να «ταιριάξουν» η μία με την άλλη. **Αυτός ο ρατσισμός ονομάζεται βιολογικός.** Άλλοι «ειδικόι» προσπάθησαν να χωρίσουν τους ανθρώπους σε κατηγορίες ανάλογα με τα πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά: τις συνήθειες, τη γλώσσα, τη θρησκεία κλπ. Και κατέληξαν, από άλλο δρόμο, στο ίδιο συμπέρασμα με τους προηγούμενους «ειδικούς»: Ότι δηλαδή οι άνθρωποι ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, που δεν μπορούν να «ταιριάξουν» η μία με την άλλη. **Αυτός ο ρατσισμός ονομάζεται πολιτισμικός.**

Μπορούμε να γίνουμε ρατσιστές με τον εξής τρόπο: Με το να καταδικάζουμε και να περιφρονούμε τους «διαφορετικούς» (ή, τουλάχιστον, όσους «εμείς» θεωρούμε «διαφορετικούς») επειδή «δεν είναι σαν κι εμάς». Γιατί, κατά τη γνώμη μας, μόνο όσοι είναι σαν και «εμάς» αξίζουν εντελώς να λέγονται άνθρωποι, αφού τα «ανθρώπινα χαρακτηριστικά» είναι μόνο αυτά που «εμείς» έχουμε. Για παράδειγμα, οι «λευκοί» μπορεί να πιστεύουν ότι οι «μαύροι» είναι ανίκανοι να νιώσουν ορισμένα συναισθήματα ή ανάγκες, και άρα δεν είναι εξελιγμένοι άνθρωποι.

Μπορούμε όμως να γίνουμε ρατσιστές και με τον αντίστροφο τρόπο. Δηλαδή, με το να καταδικάζουμε και να περιφρονούμε τους «διαφορετικούς» (ή, τουλάχιστον, όσους «εμείς» θεωρούμε «διαφορετικούς») όταν «είναι σαν κι εμάς». Γιατί πιστεύουμε ότι οι «διαφορετικοί» έχουν «δικά τους χαρακτηριστικά», και, αν δεν τα δείχνουν, τότε «προδίδουν την ταυτότητά τους». **Αυτός ο ρατσισμός ονομάζεται διαφορικός** και είναι ίσως πιο επικίνδυνος από τον «κλασικό» ρατσισμό γιατί φαίνεται σαν αποδοχή για το «διαφορετικό». Αν όμως πιστεύουμε ότι κάποιος είναι βασικά διαφορετικός από «εμάς», όσο και να τον «αποδεχόμαστε», το πιθανότερο είναι ότι δεν θα του αναγνωρίσουμε τις ίδιες -ανθρώπινες- ανάγκες που έχουμε και εμείς οι ίδιοι. Για παράδειγμα, κάποιος που ζει στην πόλη μπορεί να κατηγορήσει τους κατοίκους των χωριών που «χαλάνε» τα παραδοσιακά τους σπίτια, κάνοντάς τα πιο μοντέρνα. Ο ίδιος μάλλον δεν θα ζούσε σε ένα σπίτι χωρίς ηλεκτρικό ή μπάνιο, όσο παραδοσιακό και να ήταν αυτό το σπίτι. Του αρέσει μόνο να βλέπει τέτοια σπίτια. Ίσως και να κάνει ολιγοήμερες διακοπές σε αυτά. Και θέλει να πιστεύει ότι οι μόνιμοι κάτοικοι τέτοιων σπιτιών δεν έχουν την ανάγκη για άνεση που έχει και ο ίδιος. Αλλιώς θα παραδεχόταν ότι η αναπαλαίωση ενός παραδοσιακού σπιτιού ξεπερνά τις οικονομικές δυνατότητες των περισσότερων ανθρώπων, και ότι δικαιολογημένα οι άνθρωποι στα χωριά προτιμούν την άνεση από την παράδοση. Με άλλα λόγια, **ο διαφορικός ρατσισμός αποδέχεται και συχνά εξυμνεί τη «διαφορά», όμως αρνείται στους «διαφορετικούς» το δικαίωμα να κάνουν ό, τι θέλουν οι ίδιοι με αυτή τη «διαφορά».**

8. 4. Πώς εκδηλώνεται ο ρατσισμός;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πώς νιώθει η κοπέλα στη φωτογραφία; Πώς εξηγείτε τις αντιδράσεις των ανθρώπων γύρω της; Ποιος θα μπορούσαν να είναι οι συνέπειες αυτών των αντιδράσεων για την κοπέλα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Δείτε τους παρακάτω διαλόγους. Τι είδους εμπειρίες πιστεύετε ότι κάνουν τη Μαρία, τον Κώστα και τον Γιώργο να μιλούν όπως μιλούν; Τι θα μπορούσατε να τους απαντήσετε, αν παίρνατε κι εσείς μέρος στη συζήτηση;

A.

- Εσύ, Μαρία, τι θα κάνεις, όταν τελειώσουμε το Δημοτικό;
- Τι θες να κάνω; Θα κάτσω στο σπίτι μου...
- Γιατί; Αφού είσαι καλή μαθήτρια!
- Ε, και;
- Μπορείς να τελειώσεις το σχολείο, να σπουδάσεις, να βρεις μια καλή δουλειά αργότερα...
- Σιγά! Άνθρωποι σαν και μας δεν μπορούν να σπουδάσουν. Και που τελειώνουμε το Δημοτικό, δόξα τω Θεώ να λέμε... Και να σου πω και κάτι; Πες ότι σπουδάζω, ότι γίνομαι γιατρός, δικηγόρος, ξέρω γω τι... Πιστεύεις ότι θα βρω εύκολα δουλειά;

B.

- Κώστα, άκουσες για το καινούριο μπαράκι που άνοιξε; Δεν πάμε μια βόλτα να δούμε τι είναι;
- Άστο καλύτερα... Δεν κάνει αυτό το μπαράκι για μας. Δεν θυμάσαι τι έγινε τον περασμένο μήνα που κατεβήκαμε στο κέντρο; Θέλεις να 'χουμε πάλι τα ίδια, βρε Γιώργο;
- Α, όχι, φίλε! Αν μου μιλήσει κανείς έτσι ξανά, εγώ θα του τα σπάσω τα μούτρα!
- Ναι, και θα χαλάσεις το βράδυ μας. Άσε που μπορεί να βρεθούμε και μέσα! Ποιος θα σου δώσει δίκιο εσένα; Γι αυτό σου λέω... Πάμε καλύτερα στο καφεενεδάκι μας, στη γειτονίτσα μας, να 'χουμε το κεφάλι μας ήσυχο... Δεν μας θέλουν αυτοί μία, δεν τους θέλουμε εμείς δέκα!

- Ο ρατσισμός μπορεί να οδηγήσει σε διώξεις εναντίον των «διαφορετικών», απελάσεις, ακόμα και γενοκτονίες.
- Ακόμα και όταν δεν συμβαίνουν τέτοια ακραία γεγονότα, οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν τον ρατσισμό των άλλων αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα: στην εκπαίδευση, στην εργασία, στην υγεία, στις σχέσεις τους με τις δημόσιες υπηρεσίες, στην καθημερινή τους ζωή...
- Αυτά τα προβλήματα, με τη σειρά τους, επηρεάζουν τα συναισθήματα και την ψυχολογία των θυμάτων του ρατσισμού.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Ο ρατσισμός δεν είναι μόνο ιδεολογία, είναι και πράξη, αφού το τι σκεπτόμαστε για τους άλλους μας οδηγεί και σε συγκεκριμένες συμπεριφορές απέναντί τους. Υπάρχει η ρατσιστική πεποίθηση ότι οι «διαφορετικές» ομάδες δεν πρέπει να έχουν καμία επαφή μεταξύ τους, γιατί δεν υπάρχει περίπτωση να τα βρουν ή και γιατί το «ανακάτεμα» μπορεί να «μολύνει» τους ανθρώπους με ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά. Στην πράξη, αυτή η πεποίθηση μπορεί να οδηγήσει σε διώξεις εναντίον των «διαφορετικών», απελάσεις, ακόμα και γενοκτονίες. Παράδειγμα, η εξόντωση των Εβραίων, των Τσιγγάνων, των ομοφυλόφιλων και άλλων «διαφορετικών ομάδων» από το ναζιστικό καθεστώς.

Σύμφωνα με μία άλλη αντίληψη, πάλι ρατσιστική, οι «διαφορετικοί» μπορούν να ζουν μαζί με «εμάς», αρκεί να είναι ξεκάθαρο ότι θα έχουν τη «δική τους θέση» στην κοινωνία «μας», προφανώς ξεχωριστή και σίγουρα κατώτερη από τη «δική μας» θέση: θα ζουν σε ξεχωριστές γειτονιές, θα κάθονται σε διαφορετικές θέσεις στο λεωφορείο, δεν θα πηγαίνουν στα «σχολεία μας» και δεν θα κάνουν τις «δουλειές μας» (ή, αν τις κάνουν, δεν θα τις κάνουν με το ίδιο μεροκάματο). Αυτός ο «ρατσισμός της εκμετάλλευσης» (όπως τον ονομάζει ο Pierre Andre Taguieff) «τρέφεται» από τις πικρίες, τους ανταγωνισμούς και τα αντίθετα συμφέροντα που υπάρχουν στις κοινωνίες μας και χρησιμοποιείται για να στηρίξει και να δικαιολογήσει την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν τον ρατσισμό των άλλων έχουν πολλά προβλήματα στην καθημερινή τους ζωή. Οι συνθήκες της ζωής τους μπορεί να είναι χειρότερες από τις συνθήκες ζωής των άλλων ανθρώπων. Η εκπαίδευσή τους μπορεί να παρουσιάζει ελλείψεις. Η απασχόλησή τους μπορεί να είναι προβληματική. Οι δημόσιες υπηρεσίες μπορεί να μην τους εξυπηρετούν όσο τους άλλους πολίτες. Οι θεσμοί μπορεί να μην τους προστατεύουν όπως τους άλλους πολίτες. Όλα αυτά, βεβαίως, επηρεάζουν και τα συναισθήματα και την ψυχολογία των «θυμάτων» του ρατσισμού.

8. 5. Ποιοι είναι ρατσιστές;

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καρικατούρα που παρουσιάστηκε στο Παρίσι σε αντιεβραϊκή έκθεση το 1941. Τι γνώμη έχετε για το κοινό της έκθεσης;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Στην αυλή ενός σχολείου δύο μαθητές τσακώνονται πάνω στο παιχνίδι. Η οικογένεια του ενός από τους δύο έχει έρθει από την Αλβανία. Προσπαθείστε να φανταστείτε τον διάλογο των δύο παιδιών.

Στη συνέχεια, ο Διευθυντής του σχολείου καλεί στο σχολείο τους γονείς των δύο παιδιών. Προσπαθείστε να φανταστείτε τι λένε τα μέλη της κάθε οικογένειας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Παρακάτω έχετε αποσπάσματα από γράμμα που έστειλε (πολλά χρόνια μετά από τα γεγονότα) στις εφημερίδες μέλος της οικογένειας της Ρουμπίνης Σάρδα. Η Ρουμπίνη ήταν μια οκτάχρονη εβραιοπούλα, η οποία ζούσε στην Κέρκυρα. Το 1891 βρέθηκε δολοφονημένη. Η δολοφονία της ήταν η αφορμή να ξεσπάσουν στην Κέρκυρα επεισόδια εναντίον των Εβραίων του νησιού. Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι έκαναν τους Κερκυραίους της εποχής να στραφούν εναντίον των Εβραίων συμπολιτών τους;

Είμαι ανεπιθύη της Ρουμπίνης Σάρδα, που δολοφονήθηκε το έτος 1891 στην Κέρκυρα [...]

Η οικογένεια του παππού μου Χαΐμ Σάρδα, είχε στενότερες οικογενειακές σχέσεις με μία οικογένεια ονόματι Πηλού. Μία ημέρα πριν από τη δολοφονία, όπως μου είπε η μητέρα μου επισκέφτηκε με την αδελφή της Ρουμπίνα Σάρδα την οικογένεια Πηλού. Μετά από παράκληση και επιμονή του Πηλού (δεν θυμάμαι το όνομά του) η μητέρα μου έφυγε από το σπίτι του Πηλού για να πάει στους δικούς της, ενώ η μικρή Ρουμπίνα έμεινε με τα παιδιά της οικογένειας Πηλού για να παίξουν.

Την επόμενη μέρα, η θεία μου Ρουμπίνα Σάρδα βρέθηκε κατακρεουργημένη μέσα σε ένα σάκο, πεταμένο στο ισόγειο ενός σπιτιού [...]

Τότε έγινε σχεδόν επανάσταση στην Κέρκυρα να βρεθεί ο δολοφόνος ή οι δολοφόνοι της Μαρίας, όπως αμέσως διαδόθηκε, γιατί είπαν ψέματα οι τότε εχθροί του εβραϊσμού της Κέρκυρας, ότι το κορίτσι που δολοφονήθηκε ήταν χριστιανή. Και ότι την σκότωσαν οι Εβραίοι της Κέρκυρας

για να κάνουν με το αίμα της άζυμα. Ως γνωστόν, οι Εβραίοι τις 7 ημέρες του Πάσχα δεν τρώνε ένζυμα (ψωμί, ζυμάρι κλπ.) αλλά άζυμα, σε ανάμνηση της εξόδου των Εβραίων από την Αίγυπτο προς τη Γη Χαναάν, υπό την οδηγία του Μωυσή, όταν οι Εβραίοι πήραν μαζί τους ψωμί αζύμωτο (όχι φουσκωμένο). Το έγκλημα έγινε λίγες ημέρες πριν από το εβραϊκό Πάσχα.

Οι αρχές της Κέρκυρας συνέλαβαν ως δολοφόνους τον πατέρα της Ρουμπίνας Σάρδα, ονόματι Χαϊμ και τον γιο του Σολομών, και ολόκληρη η οικογένεια του παππού μου μπήκε σε περιορισμό. Μπορείτε να φανταστείτε το τι έγινε στην συνοικία των Εβραίων εκείνες τις ημέρες. Χωρικοί επιτέθηκαν αμέσως ενάντια στα καταστήματα και στα σπίτια των Εβραίων, αναρχία, ξυλοδαρμοί, καταδιώξεις, χλευασμοί, κατάρες εναντίον του εβραϊκού στοιχείου και γεγονότα που δεν περιγράφονται, όπως μου τα εξιστόρησε η μητέρα μου και οι υπόλοιποι συγγενείς μου ονόματι Σάρδα που ζούσαν τότε [...]

Όλα αυτά τα γεγονότα έγιναν για πολιτικούς λόγους, επειδή οι περισσότεροι εβραίοι της Κέρκυρας ήταν εναντίον του κόμματος Θεοτόκη, τότε υπουργού και μετέπειτα πρωθυπουργού της Ελλάδας. Οι Σάρδα ήταν από τους πρώτους πολιτικούς αντιπάλους του Θεοτόκη και γι' αυτό ακριβώς το λόγο επλήρωσαν ακριβώς την πολιτική τους ιδεολογία [...]

Η Κέρκυρα κατά την εποχή του εγκλήματος είχε Συναγωγή [...], είχε δε εβραϊκό πληθυσμό γύρω στα 6000 άτομα. Μετά τα γεγονότα που έγιναν εναντίον του εβραϊκού στοιχείου πολλοί ομόθρησκοι εγκαταστάθηκαν στην Ιταλία [...], την Αίγυπτο [...], Αμερική, Αγγλία, ενώ έμειναν στην Κέρκυρα γύρω στα 3000 άτομα.

Το Εβραϊκό στοιχείο της Κέρκυρας είχε αναπτύξει αξιόλογη δράση σε όλους τους οικονομικούς, εμπορικούς, τραπεζικούς τομείς του τόπου [...]

Ολόκληρη τη διακίνηση του εμπορίου της Κέρκυρας, προπαντός στα υφάσματα την είχαν οι ομόθρησκοί μου...

Από το βιβλίο της Ευτυχίας Λιάτα, Η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος στον κυκλώνα του αντισημιτισμού. Η «συκοφαντία για το αίμα» του 1891, Αθήνα 2006

- Όλοι οι άνθρωποι μπορούν να σκεφτούν και να ενεργήσουν ρατσιστικά.
- Ρατσισμός μπορεί να υπάρχει ακόμα και στην ίδια την οργάνωση ενός κράτους.
- Ο ρατσισμός γίνεται πιο έντονος σε συνθήκες κρίσης, όταν δηλαδή μία κοινωνία αντιμετωπίζει προβλήματα.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ

Όμως, ποιοι είναι ρατσιστές; Γιατί γίνονται τέτοιοι; Μερικοί ψυχολόγοι υποστήριξαν ότι υπάρχουν λογικά και παράλογα στερεότυπα. Τα δεύτερα, αυτά που τελικά μπορούν να βλάψουν τους συνανθρώπους μας, είναι κάτι σαν αρρώστια. Ένα παθολογικό σύμπτωμα που το έχουν μερικοί μόνο άνθρωποι, είτε εξαιτίας της προσωπικότητάς τους, είτε εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο μεγάλωσαν. Αυτοί οι άνθρωποι είναι οι ρατσιστές. Άλλοι ψυχολόγοι υποστήριξαν ότι όλοι μπορούμε να σκεφτούμε -και συχνά πράγματι σκεφτόμαστε- ρατσιστικά, αφού τα στερεότυπα είναι ένας τρόπος για να χτίσουμε την κοινωνική μας ταυτότητα (δες στο 4^ο κεφάλαιο). Άρα, όλοι μας μπορούμε να σκεφτούμε ρατσιστικά. Αυτό όμως μας οδηγεί απαραίτητα σε ρατσιστικές συμπεριφορές; Στη βία; Στο έγκλημα;

Αν πιστεύουμε ότι κάποιος άνθρωπος δεν είναι και τόσο άνθρωπος ή δεν είναι άνθρωπος με τον ίδιο τρόπο που είμαστε και εμείς, τότε είναι πολύ πιθανό να ανεχτούμε πράξεις βίας σε βάρος τους. Ή ακόμα και να ανακατευτούμε εμείς οι ίδιοι σε τέτοιες πράξεις. Πότε γίνεται αυτό; Κυρίως όταν «σφίγγουν τα πράγματα». Οι κάτοικοι μιας γειτονιάς που υποφέρει από την ανεργία είναι πιθανό να ξεσηκωθούν και να χτυπήσουν τις γειτονιές των μεταναστών, πιστεύοντας ότι αυτοί «τους κλέβουν τις δουλειές». Οι χαμένοι ενός πολέμου μπορεί να ψάξουν να βρουν τους «υπεύθυνους για την ήττα τους» σε συγκεκριμένες ομάδες και να ξεσπάσουν εκεί. **Ο ρατσισμός, λοιπόν, ενεργοποιείται και μπορεί να έχει δραματικές συνέπειες σε συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες.**

Όπως έδειξαν και αρκετοί κοινωνιολόγοι, ο ρατσισμός δεν είναι ατομική υπόθεση. Υπάρχει στις κοινωνικές σχέσεις, είναι μία πλευρά αυτών των σχέσεων. Στις κοινωνίες μας, είπαν αυτοί οι επιστήμονες, υπάρχει **θεσμικός ρατσισμός**, δηλαδή το ίδιο κράτος, έτσι όπως είναι οργανωμένο, παίρνει θέση υπέρ ορισμένων ομάδων και κατά άλλων. Για παράδειγμα, οι μετανάστες δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα, ή έχουν πολύ λίγα. Σε πολλά κράτη υπάρχει μία επίσημη θρησκεία και οι πολίτες που έχουν διαφορετική θρησκεία δεν μπορούν να προσληφθούν σε διάφορες θέσεις του δημοσίου. Στα σχολεία διδάσκεται μία γλώσσα, η επίσημη γλώσσα του κράτους, με αποτέλεσμα τα παιδιά που μιλούν στο σπίτι τους κάποια διαφορετική γλώσσα να έχουν δυσκολίες. Και οι περισσότεροι άνθρωποι δεν φέρνουν αντιρρήσεις σε αυτές τις αδικίες (πολλές φορές ούτε καν τις συνειδητοποιούν), εφόσον αυτές φαίνεται ακόμα και να τους εξυπηρετούν. Λόγου χάρη, να μειώνουν τους «ανταγωνιστές» τους για μια καλή θέση εργασίας ή να τους εξασφαλίζουν φτηνούς εργάτες για τα χωράφια τους.

8. 6. Όταν στόχος του ρατσισμού γινόμαστε εμείς οι ίδιοι. Πώς αντιμετωπίζεται ο ρατσισμός;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σας φαίνεται γνώριμη η εικόνα; Ποια φαντάζεστε ότι είναι η ζωή των ανθρώπων στη φωτογραφία; Ποιες είναι οι σκέψεις τους; Στη συνέχεια, «ακούστε» τη φωνή του Γκαζμέντ Καπλάνι στο κείμενο που θα βρείτε στο Παράρτημα. Τώρα τι σκέφτεστε; Τι άλλο θα μπορούσε να επηρεάσει τις σκέψεις που κάνετε για αυτούς τους ανθρώπους;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ο Κώστας στέλνει το παιδί του στο Δημοτικό σχολείο της περιοχής του. Στα μισά της σχολικής χρονιάς, γράφονται στο ίδιο σχολείο παιδιά από την «παραγκούπολη» που υπάρχει στην άκρη της περιοχής. Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών διαμαρτύρονται ότι οι νέοι μαθητές «είναι βρώμικοι, κλέβουν, βρίζουν και γενικά έχουν κακή συμπεριφορά». Ο Κώστας, ως εκπρόσωπος αυτών των γονέων, συναντιέται με τον Διευθυντή του σχολείου. Στη συνάντηση είναι παρών και εκπρόσωπος των γονέων από την «παραγκούπολη». Φανταστείτε τον διάλογο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Περιγράψτε κάποιο περιστατικό ρατσιστικής συμπεριφοράς που εσείς αντιμετωπίσατε (σε νοσοκομείο, σχολείο, σε κάποια άλλη δημόσια υπηρεσία, σε κάποια προσωπική διένεξη). Πώς ακριβώς το αντιμετωπίσατε; Τελικά εξυπηρετηθήκατε ή δικαιωθήκατε;

Στη συνέχεια «δώστε» το ίδιο περιστατικό το τέλος που θα θέλατε να έχει. Τι θα αλλάζατε στον τρόπο με τον οποίον αντιμετωπίσατε τότε το περιστατικό; Πώς θα αντιμετωπίζατε το ίδιο περιστατικό τώρα;

Τι γνώμη έχετε για αυτή τη μορφή διαμαρτυρίας εναντίον του ρατσισμού; Μπορείτε να σκεφτείτε και άλλες μορφές διαμαρτυρίας; Πώς σας φαίνονται τα συνθήματα των διαδηλωτών; Μπορείτε να σκεφτείτε και άλλα;

Σχολιάστε αυτό το εξώφυλλο...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Παρακάτω θα διαβάσετε ένα κομμάτι από την εισήγηση μιας Ελληνίδας Τσιγγάνας σε κάποιο συνέδριο. Με ποια μέσα προσπαθεί η εισηγήτρια να αντιμετωπίσει τον ρατσισμό; Εσείς τι θα λέγατε σε κάποιο παρόμοιο συνέδριο;

... Η αλήθεια είναι ότι έχουμε ταλαιπωρηθεί και από τους διάφορους συγγραφείς, οι οποίοι επίσης έχουν στα χέρια τους ένα δυνατό όπλο, την πένα, που κι αυτή διαμορφώνει συνειδήσεις και απόψεις.

Κατά την ταπεινή μας άποψη, αλλά και σύμφωνα με την εμπειρία μας και τα βιώματά μας, δεν είναι ό,τι καλύτερο να εγκρίνονται και να χρηματοδοτούνται από κρατικούς φορείς και ακόμα να μοιράζονται στα σχολεία της χώρας βιβλία που αναπαράγουν στερεότυπα τέτοια όπως η «*ύπαρξη του Μάγου της φυλής, του Μεγάλου Φυλαχτού ή του άτυπου λαϊκού δικαστηρίου της φυλής που αποφασίζει για την τύχη όποιου ανήκει στη φυλή*». Τέτοια στερεότυπα όχι μόνο δεν συντελούν στην εξάλειψη ρατσιστικών φαινομένων, αλλά τα υποθάλπουν ή και τα δημιουργούν.

Και, για να μη βιαστούν κάποιοι να μας κατηγορήσουν πως τα ισοπεδώνουμε όλα, πως αρνούμαστε τη «φυλετική» καταγωγή μας και πως προδίδουμε τους ομοφύλους μας (διάφορα τέτοια έχουμε ακούσει κατά καιρούς, πράγμα που δεν μας απασχόλησε, γιατί δεν τα ακούσαμε ουδέποτε από στόμα Έλληνα Τσιγγάνου), λέμε τα εξής:

Φυσικά και έχουμε μια δεύτερη, ή και πρώτη αν θέλετε, διαφορετική μητρική γλώσσα.

Φυσικά και έχουμε ιδιαίτερα ήθη και έθιμα (μπορούμε να συζητήσουμε για το πόσο τσιγγάνικα ή όχι είναι).

Φυσικά και έχουμε θρύλους και παραδόσεις.

Αλλά έχουμε και ιστορία, έχουμε και μαρτυρίες και ντοκουμέντα για την ανάμιξή μας σε ιστορικά γεγονότα που συντάραξαν τον ελληνισμό. Δεν είδαμε τους συγγραφείς να ενδιαφέρονται για αυτά τα γεγονότα τόσο πολύ όσο ενδιαφέρονται να μαζέψουν συνεντεύξεις με τα βιώματα ταλαιπωρημένων ανθρώπων και παραμύθια με μάγους και φυλαχτά, ή να υμνήσουν την τσιγγάνικη ομορφιά, την τσιγγάνικη πονηριά...

Όλα αυτά μπορεί, μπορεί ίσως και να υπάρχουν. Θα πρέπει όμως όλοι μαζί να κάνουμε πιο ώριμη την ελληνική κοινωνία ως προς την αποδοχή και ως προς την προσαρμογή και μετά, ναι! Να κάψουμε τους μάγους, να εξορκίσουμε το «κακό», ώστε να μπορούν να εμφανιστούν οι καλές νεράιδες και τα όμορφα παλικάρια!

Όταν στόχος του ρατσισμού γινόμαστε εμείς οι ίδιοι, μπορούμε:

- Να απευθυνθούμε σε αντιρατσιστικές οργανώσεις, στους συλλόγους μας, σε πολιτικούς φορείς, σε ευρωπαϊκά και εθνικά δικαστήρια, στην κοινή γνώμη.
- Τα βασικά βήματα που μπορούμε να ακολουθήσουμε εναντίον του ρατσισμού που μας θίγει είναι: (α) να κάνουμε τους άλλους να καταλάβουν ότι υπάρχει ρατσισμός, (β) να κάνουμε τους άλλους να καταλάβουν ότι τα προβλήματά μας αφορούν και τους ίδιους και (γ) να πετύχουμε τη δέσμευση όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων στον αγώνα μας.

Γενικά, για να αντιμετωπιστεί ο ρατσισμός, είναι σημαντικό:

- Οι άνθρωποι διαρκώς να εξετάζουν πώς και γιατί σκέπτονται όπως σκέπτονται για τους άλλους ανθρώπους.
- Οι άνθρωποι να ζουν μαζί και ισότιμα στους κοινωνικούς χώρους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Και τι μπορούμε να κάνουμε όταν εμείς οι ίδιοι γινόμαστε στόχος ρατσιστικών συμπεριφορών στη σημερινή κοινωνία; Υπάρχουν **άνθρωποι που επιχειρήσαν να «απαντήσουν» στο ρατσισμό που αντιμετώπιζαν μέσα από τις ατομικές τους πορείες**. Με πολύ κόπο και αγώνα ξεπέρασαν τα εμπόδια που έβαζε ο ρατσισμός των άλλων στην εξέλιξη της ζωής τους, όπως οι ίδιοι την ονειρεύονταν. Κάποιοι από αυτούς ανέλαβαν, στη συνέχεια, να αξιοποιήσουν τα προσόντα που απέκτησαν για το καλό της κοινότητας από την οποία κατάγονταν, με διάφορους τρόπους: εκπροσωπώντας την κοινότητα, δουλεύοντας σε διάφορες θέσεις που επηρέαζαν τα μέλη της κοινότητας ή και με έναν άλλο -πολύ απλό αλλά και πολύ ουσιαστικό- τρόπο: με το να γίνουν ορατοί στα κοινωνικά πεδία εκείνα όπου μέχρι τότε τα μέλη της κοινότητάς τους «απουσίαζαν», επηρεάζοντας έτσι την κοινωνική εικόνα για τη συγκεκριμένη κοινότητα. Για παράδειγμα, ένας επιστήμονας που δεν κρύβει την τσιγγάνικη καταγωγή του «δουλεύει» εναντίον του στερεότυπου που θέλει τους Τσιγγάνους «να μην αγαπούν τα γράμματα».

Ένας άλλος τρόπος για την αντιμετώπιση του ρατσισμού είναι να απευθυνθεί κανείς σε οργανώσεις για την υπεράσπιση των ανθρώπων που θίγονται απ' αυτόν. Οι οργανώσεις αυτές, με διάφορα μέσα, π.χ. με εκδηλώσεις διαμαρτυρίας, προσπαθούν να κάνουν γνωστά τέτοια προβλήματα στην κοινή γνώμη και να ασκήσουν πίεση στους αρμόδιους φορείς. Μερικές προσφέρουν και ειδικές υπηρεσίες στους ανθρώπους που ζητούν τη βοήθειά τους (νομική υποστήριξη, μαθήματα ελληνικής γλώσσας κλπ.).

Άλλες οργανώσεις ή σύλλογοι μπορούν να ξεκινούν από την ίδια την κοινότητα και να απευθύνονται βασικά στα μέλη της. Η δημιουργία τέτοιων συλλόγων δεν είναι εύκολη υπόθεση. Ένα βασικό ζήτημα είναι το πόσους και ποιους αντιπροσωπεύουν αυτοί οι σύλλογοι με τα αιτήματα και τη δράση τους. Και είναι αναμενόμενο να δημιουργούνται διαφωνίες γύρω από αυτό το θέμα, αφού στην πραγματικότητα οι περισσότερες από τις ομάδες που θίγονται από τον ρατσισμό δεν είναι ομοιογενείς. Οι άνθρωποι που ανήκουν σε αυτές τις ομάδες μπορεί να έχουν πολλές διαφορές μεταξύ τους και στα κοινωνικά χαρακτηριστικά τους και στους στόχους τους. Από την άλλη πλευρά, σε κάθε συλλογική δράση απαιτείται το «ζύμωμα» των ανθρώπων που συμμετέχουν. Και αντίστροφα, οι ίδιοι οι χώροι της συλλογικής δράσης δίνουν ευκαιρίες γι' αυτό το «ζύμωμα».

Άλλες φορές οι άνθρωποι που θίγονται από τον ρατσισμό απευθύνονται στα πολιτικά κόμματα και στους άλλους φορείς της πολιτικής ζωής. Συνήθως ακούνε πολλές υποσχέσεις, ιδιαίτερα σε προεκλογικές περιόδους, οι οποίες σπανίως τηρούνται. Η αλήθεια είναι ότι η επιθυμία της λύσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζει μια «ιδιαίτερη ομάδα» δεν μπορεί από μόνη της να γίνει πολιτικό πρόγραμμα. Είναι απαραίτητο να συνδεθεί με στόχους και σχέδια που αφορούν τα γενικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει μία κοινωνία. Όποιος δεν αναγνωρίζει αυτή την αλήθεια, μάλλον προσπαθεί να «χαιδέψει αυτή».

Ένας άλλος τρόπος για να αντιμετωπίσει κανείς τον ρατσισμό είναι να καταφύγει στα δικαστήρια, είτε στα εθνικά είτε στα ευρωπαϊκά. Είναι μια λύση που λίγοι την προτιμούν. Οι λόγοι είναι ότι απαιτείται χρόνος και χρήμα, και ότι είναι δύσκολο να έχει κανείς πληροφορίες για τις διαδικασίες. Ειδικά αν πρόκειται για θεσμούς που λειτουργούν έξω από τη χώρα μας. Άλλωστε, μία δίκη μπορεί να δημιουργήσει έντονες αντιδράσεις και τελικά να προκαλέσει περισσότερα προβλήματα σ' αυτούς που ζητούν το δίκιο τους.

Μία σημαντική πλευρά του αγώνα εναντίον του ρατσισμού, όπως αυτός γίνεται σήμερα, είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένες ομάδες των συνανθρώπων μας. Γίνονται σεμινάρια, γράφονται βιβλία, δημοσιεύονται άρθρα στις εφημερίδες, προβάλλονται τηλεοπτικές εκπομπές. Ποιο είναι το αποτέλεσμα; Απ' ό, τι φαίνεται, τα αποτελέσματα δεν είναι και σπουδαία. Γιατί; Πρώτα απ' όλα ας σκεφτούμε ποιος και για ποιον λόγο παράγει τη γνώση σχετικά με τις ομάδες που θίγονται από τον ρατσισμό. Συνήθως πρόκειται για ανθρώπους που

δεν ανήκουν σ' αυτές τις ομάδες και που ασχολούνται, μεταξύ άλλων, και με τα συγκεκριμένα θέματα, στο πλαίσιο των δικών τους επαγγελματικών σχεδίων. Ακόμα κι αν «φιλοξενηθεί» ο λόγος των ίδιων των ενδιαφερομένων, θα είναι οι «παραγωγοί» (οι συντονιστές, οι συγγραφείς, οι παρουσιαστές κλπ.) που θα αποφασίσουν τι από αυτόν τον λόγο και με ποιον τρόπο θα προβληθεί. Στη χειρότερη περίπτωση οι «ει-κόνες» που θα δημιουργηθούν θα έχουν μικρή σχέση με την πραγματικότητα και ίσως ακόμα και να προσβάλλουν τους ανθρώπους στους οποίους αναφέρονται. Στην καλύτερη περίπτωση, θα γίνουν σοβαρές δουλειές. Σε ποιον όμως θα φτάσουν αυτές οι δουλειές και, κυρίως, πόσο θα επηρεάσουν τις κοινωνικές πρακτικές; Οι «παραγωγοί» της γνώσης συνήθως δεν ασχολούνται και μ' αυτά τα ζητήματα.

Έπειτα δεν έχουν όλα τα μέσα την ίδια επιρροή. Η νέα δύναμη των κοινωνιών μας είναι τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, και κυρίως η τηλεόραση. Αυτή μπαίνει στα σπίτια των περισσότερων από μας κι αυτή κυρίως επηρεάζει τις συνειδήσεις μας. Ιδιαίτερα οι ψυχαγωγικές εκπομπές της. Είναι, επομένως, πολύ πιθανότερο κάποιος να θυμάται τη δημοφιλή τηλεπαρουσιάστρια που δηλώνει στους καλεσμένους της ότι «τους γουστάρει γιατί αυτοί στη φυλή τους θέλουν να είναι διαφορετικοί» (ανεξάρτητα από το τι λένε οι ίδιοι οι καλεσμένοι), παρά το άρθρο για την αμφισβήτηση της έννοιας της «φυλής» από τους σύγχρονους επιστήμονες.

Όποιο μέσο και να διαλέξει κανείς, τα «βήματα» που ακολουθούν όσοι θίγονται από τον ρατσισμό και προσπαθούν να τον αντιμετωπίσουν, συνήθως είναι τα εξής: Πρώτα πρώτα **πρέπει να γίνει κατανοητό και από τους άλλους ότι όντως υπάρχει ρατσισμός**. Δεύτερον, **πρέπει να μεταδοθεί και στους άλλους, έστω σε κάποιους από αυτούς, το βίωμα της διάκρισης**. Πρέπει, δηλαδή, να καταλάβουν και όσοι δεν θίγονται άμεσα ποιες συνέπειες έχει ο ρατσισμός στη ζωή θιγόμενων ανθρώπων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι θιγόμενοι πρέπει να αναζητήσουν «συμμάχους» έξω από τις μικροκοινωνίες όπου ζουν και να δείξουν ότι η «διαφορετικότητα» μπορεί να γίνει δικαιολογία για την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Όσοι θίγονται από τον ρατσισμό τονίζουν τα κοινά στοιχεία που έχουν με τους υπόλοιπους ανθρώπους, για να καταλήξουν τελικά στην κοινότητα της ανθρώπινης υπόστασης. Τρίτον, **πρέπει να πετύχουμε τη δέσμευση των ανθρώπων στον αγώνα ενάντια στον ρατσισμό, είτε θίγονται άμεσα από αυτόν, είτε όχι**. Για να γίνει όμως αυτό, όσοι προσβάλλονται ή απειλούνται από τον ρατσισμό, πρέπει να αγωνίζονται για την παρουσία τους σε όσο το δυνατόν περισσότερους κοινωνικούς χώρους.

Γενικά, η αντιμετώπιση του ρατσισμού είναι μία πολύ σημαντική υπόθεση για τις κοινωνίες μας. Όμως, το «κυνήγι των ρατσιστών» είναι μία μέθοδος με πολύ αμφίβολα αποτελέσματα. Φανταστείτε, για παράδειγμα το εξής περιστατικό: ένας μορφωμένος άνθρωπος, με θέση κύρους, ας πούμε ένας καθηγητής πανεπιστημίου, κάνει μια ομιλία για τον ρατσισμό. Κάποιος από το ακροατήριό του σηκώνεται και κάνει μια ερώτηση. Οι λέξεις που χρησιμοποιεί αυτός ο τελευταίος δείχνουν ξεκάθαρα τα στερεότυπα που έχει για ορισμένες από τις ομάδες των συνανθρώπων του. Ο καθηγητής τον ειρωνεύεται και τον προσβάλλει. Ο άνθρωπος που έκανε την ερώτηση κάθεται ντροπισσμένος στη θέση του και υπόσχεται στον εαυτό του ότι από δω και πέρα θα μοιράζεται τις απόψεις του μόνο με όσους «είναι σαν κι αυτόν». Πολλοί από το ακροατήριο που κι αυτοί θα ήθελαν να ρωτήσουν κάτι, αλλά δεν είναι σίγουροι αν θα ρωτήσουν το «σωστό», παραμένουν σιωπηλοί. Προφανώς, ο αγώνας ενάντια στον ρατσισμό δεν προχώρησε και πολύ... Άλλωστε και ο καθηγητής του παραδείγματός μας κατά κάποιον τρόπο είναι κι αυτός ρατσιστής, αφού χωρίζει τους ανθρώπους ανάλογα με τις γνώσεις και το κύρος που έχουν: πιθανότατα, μέσα στο πλαίσιο της «καθώς πρέπει συμπεριφοράς», ο καθηγητής δεν θα αντιμετώπιζε με τον ίδιο τρόπο (ειρωνεία, προσβολές) τις ρατσιστικές απόψεις κάποιου συναδέλφου του που ίσως συμμετείχε στην ομάδα των ομιλητών.

Όλοι οι άνθρωποι μπορούμε να γίνουμε ρατσιστές, όπως είπαμε. Το ζήτημα δεν είναι να «σβήσουμε» κάθε στερεότυπο από το μυαλό μας, πράγμα αδύνατο άλλωστε. Ή να προσπαθούμε να κρύβουμε τα στερεότυπα που έχουμε για να μην «χαλάσουμε» την εικόνα που δείχνουμε προς τα έξω. Ή, ακόμα χειρότερα, να «ξεμπροστιάσουμε» άλλους για να δείξουμε τη δική μας ανωτερότητα. Ούτε, βέβαια, ζητούμενο είναι να «συμφιλιωθούμε» με τον ρατσισμό, τον δικό μας και των άλλων, και να μένουμε απαθείς απέναντι στις ρατσιστικές αντιλήψεις ή συμπεριφορές, ιδιαίτερα όταν αυτές δεν μας θίγουν άμεσα.

Αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι να **συνειδητοποιούμε την στερεοτυπική βάση του τρόπου που σκεπτόμαστε, να προσπαθούμε διαρκώς να πλουτίζουμε τις «πηγές» που «ποτίζουν» την σκέψη μας και, ακόμα, να είμαστε πάντα έτοιμοι να δεχτούμε την «αναμέτρηση» των αντιλήψεών μας με την πραγματικότητα**. Ποια όμως είναι η «πραγματική πραγματικότητα»; Τα ρεπορτάζ των εφημερίδων και τα δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης; Τα στοιχεία των επιστημονικών ερευνών; Αυτά που λένε οι άλλοι για συγκεκριμένους ανθρώπους; Αυτά που λένε οι ίδιοι οι άνθρωποι για τον εαυτό τους; Αυτά που βλέπουμε εμείς με τα μάτια μας; Αν θέλουμε να αξιολογήσουμε τις πράξεις μας, υπάρχει και ένα δεύτερο μέτρο, εκτός από την αλήθεια: το αν οι πράξεις μας ωφελούν ή βλάπτουν συγκεκριμένους ανθρώπους.

Από την άλλη πλευρά, **πραγματική γνώση για τους άλλους ανθρώπους δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την ισότιμη κοινωνική συνύπαρξη**. Πολλές φορές νομίζουμε ότι ξέρουμε κάποιους από τους συνανθρώπους μας, επειδή «τους βλέπουμε στην τηλεόραση» ή «αγοράζουμε πράγματα από αυτούς» ή «ζούμε κοντά τους». Κατά κανόνα πάντως, δεν έχουμε ουσιαστικές, ποικίλες και ισότιμες κοινωνικές σχέσεις με τους ανθρώπους για τους οποίους σκεπτόμαστε με στερεότυπα. Γιατί, αν τις είχαμε, αν «αυτοί οι άνθρωποι» ήταν οι συμμαθητές μας, οι συνεργάτες μας, οι φίλοι μας, οι ερωτικοί μας σύντροφοι, θα αποκτούσαν πρόσωπα, θα γίνονταν ο Γιάννης, ή Μαρία, ο Αχμέτ, η Σβέτα κι όποιο άλλο όνομα μπορείτε να φανταστείτε... Και θα έπαυαν απλώς να εκπροσωπούν ομάδες που τα χαρακτηριστικά τους τα φτιάχνουμε κυρίως εμείς στο μυαλό τους.

Αλλαγή στη νοοτροπία των ανθρώπων δεν μπορεί να γίνει εύκολα, αν δεν υπάρξει αλλαγή και στις κοινωνικές σχέσεις. Ας πούμε, πολλές εκφράσεις του καθημερινού νεοελληνικού λεξιλογίου (πχ. «τον αράπη κι αν τον πλένεις, το σαπούνι σου χαλάς», «μην κάνεις γυφτιές», «μην φέρεσαι σαν βλάχος», «είσαι Πόντιος» (=βλάκας), «Εβραίος είσαι και είσαι τόσο τσιγκούνης;») μπορούν να πληγώσουν συνανθρώπους μας, αφού δείχνουν περιφρόνηση για αυτό που είναι οι συγκεκριμένοι άνθρωποι. Τότε, γιατί τόσοι άνθρωποι τις λένε με «ελαφριά καρδιά»; Γιατί είναι σίγουροι ότι οι άνθρωποι που θα μπορούσαν να προσβληθούν δεν μπορούν να ζουν και να κινούνται στους ίδιους κοινωνικούς χώρους με αυτούς. Και επομένως, ό, τι μπορεί να συμβαίνει σε αυτούς τους συνανθρώπους τους το αντιμετωπίζουν είτε με αδιαφορία είτε με την περιέργεια που θα έβλεπαν κάποιο ντοκυμαντέρ με εξωτικό θέμα, αφού πιστεύουν ότι δεν μπορεί να συμβεί και στους ίδιους.

Περισσότερα βιβλία για το θέμα:

Αζίτζι-Καλατζή, Αναστασία, Ζώνιου-Σιδέρη, Αθηνά, Βλάχου, Αναστασία, *Προκαταλήψεις και στερεότυπα. Δημιουργία και αντιμετώπιση*, ΓΓΛΕ, Αθήνα 1996

Βασιλειάδου, Μαρία,

Ben Jeloun, Tahar, *Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου, ...*

Γκότοβος, Αθανάσιος, *Ρατσισμός. Κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*, ΓΓΛΕ, Αθήνα 1996

Λαμπρίδης, Ευθύμιος, *Στερεότυπο. Προκατάληψη. Κοινωνική ταυτότητα. Μελετώντας τις δυναμικές της κοινωνικής αναπαράστασης για τους Τσιγγάνους*, Gutenberg, Αθήνα 2004.

Παπαδημητρίου, Ζήσης, *Ο Ευρωπαϊκός ρατσισμός. Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος. Ιστορική, κοινωνιολογική και πολιτική μελέτη*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Πρας, Ντένους, *Γεννηθήκαμε ρατσιστές;*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1996.

Taguieff, Pierre - Andre, *Ο Ρατσισμός*, Dominos - εκδοτικός οίκος Π. Τραυλός, Αθήνα 1998.

Τσιάκαλος, Γεώργιος, *Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Εικόνες

Γελοιογραφία από το άλμπουμ του Κώστα Μητρόπουλου *Ελλάδα Ελλαδάρα μας!*, Gutenberg, Αθήνα, χχ. Εξώφυλλο του βιβλίου του Κλωντ Λεβί Στρως, *Φυλές και Ιστορία*, 4η έκδοση, Μπάυρον, Αθήνα 1987.

Η εικόνα να συγκριθεί με κάποια ανάλογη από οποιαδήποτε Εγκυκλοπαίδεια Φυτών και Ζώων. Από την έκδοση *Ανοχή στη Διαφορετικότητα*, 7ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής και Δημοτικό Σχολείο Ξυλαγανής, Πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας 2003 - 2004.

«Αμερικανίδα στη Φλωρεντία», 1951, φωτογραφία της Ruth Orkin. Από την επετειακή έκδοση του περιοδικού Life, τόμος 11, τεύχος 10, 1988. Επίσης θα ήθελα κάποια φωτογραφία από το διαχωρισμό μαύρων και λευκών (πχ σε λεωφορεία) στις ΗΠΑ.

Από το αφιέρωμα της εφημερίδας *Καθημερινή* στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 6/12/1998.

Από το βιβλίο της Κατερίνας Στενού, *Εικόνες του Άλλου*, Εξάντας - Εκδόσεις UNESCO, Αθήνα 1998: 83.

Από το περιοδικό *Ρωγμές εν τάξει*, τεύχος 2, Καλοκαίρι 1998.

9. Διεκδίκηση και άσκηση δικαιωμάτων.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Στην εποχή μας τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη αναγνωρίζονται και κατοχυρώνονται. Είναι πολύ σημαντικό να ξέρουμε ποια είναι τα δικαιώματά μας. Ακόμα, πρέπει να ξέρουμε και ποιες είναι οι προϋποθέσεις, δηλαδή τι χρειάζεται να έχουμε ή να κάνουμε, για να απολαύσουμε αυτά τα δικαιώματα. Τέλος, είναι σημαντικό να συζητήσουμε ποι-οι είναι οι πιο αποτελεσματικοί τρόποι για να διεκδικήσουμε αυτά τα δικαιώματα, αν κάποι-οι δεν τα σέβονται.

9. 1. Ποια είναι τα δικαιώματά μας;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

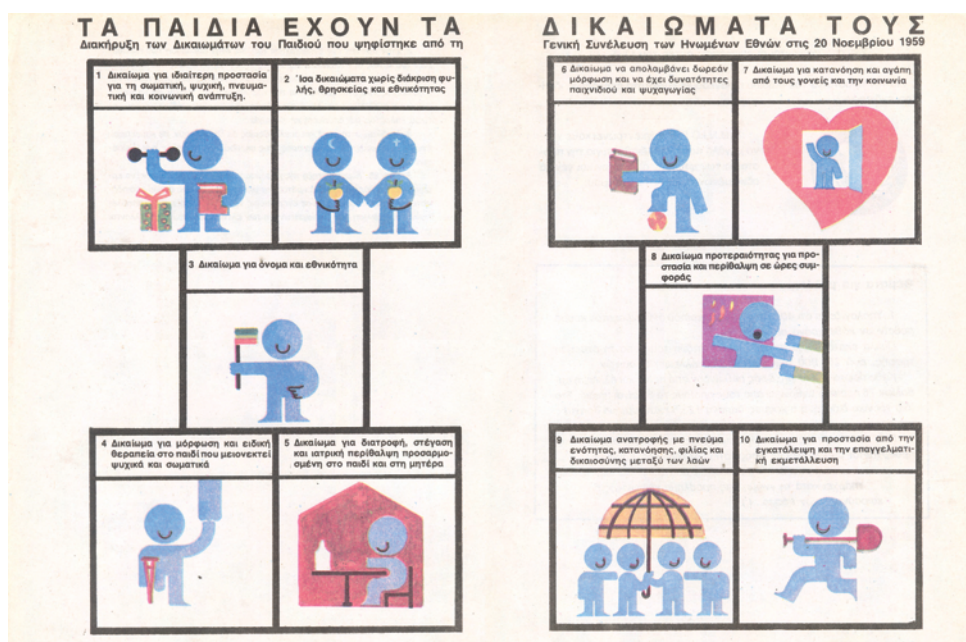
Όλα τα παρακάτω είναι δικαιώματα που κατοχυρώνονται από το ελληνικό Σύνταγμα. Πώς καταλαβαίνετε την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων; Να δώσετε παραδείγματα.

- Το δικαίωμα στην ελεύθερη επιλογή επαγγέλματος
- Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία
- Το δικαίωμα να εγκαθίσταμαι ελεύθερα σε όποιον τόπο επιθυμώ
- Το δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια
- Το άσυλο της κατοικίας
- Το δικαίωμα στην εκπαίδευση
- Το δικαίωμα να ιδρύω συνδικάτα ή να συμμετέχω σε συνδικαλιστικές δραστηριότητες για να προστατεύω τα επαγγελματικά μου συμφέροντα
- Το δικαίωμα να εκφράζω ελεύθερα τη γνώμη μου
- Η ισότητα απέναντι στο νόμο
- Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση

Ποια άλλα ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα μπορείτε να σκεφτείτε; Δείτε αν πράγματι τα δικαιώματα που σκεφτήκατε κατοχυρώνονται από το ελληνικό Σύνταγμα (θα βρείτε τα αντίστοιχα άρθρα του ελληνικού Συντάγματος (4 - 25) στο Παράρτημα).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Παρακάτω βλέπετε μία αφίσα της UNICEF για τα δικαιώματα του παιδιού. Θα μπορούσατε να συνεργαστείτε για να φτιάξετε μια δική σας αφίσα με παρόμοιο θέμα;

- Στις δημοκρατικές κοινωνίες οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα. Αυτά τα δικαιώματα τα αναγνωρίζουν και τα προστατεύουν **οι νόμοι** και **το Σύνταγμα**, που είναι ο ανώτερος νόμος κάθε κράτους.
- Άλλα δικαιώματα είναι **πολιτικά**, δηλαδή τα έχουν όσοι είναι πολίτες ενός κράτους. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα όλοι οι Έλληνες πολίτες έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν, να φτιάχνουν κόμματα, να γίνονται δημόσιοι υπάλληλοι κλπ. Άλλα δικαιώματα είναι **ατομικά**, δηλαδή τα έχουν όλοι οι άνθρωποι που ζουν σε ένα κράτος, είτε είναι πολίτες αυτού του κράτους, είτε όχι. Ένα τέτοιο δικαίωμα είναι το δικαίωμα των ανθρώπων να μη φυλακίζονται για κάτι, αν δεν έχουν δικαστεί προηγουμένως. Τέλος, υπάρχουν και **συλλογικά** δικαιώματα. Για παράδειγμα το δικαίωμα μιας ομάδας ανθρώπων να κάνουν ελεύθερα ό, τι τους ζητάει η θρησκεία τους.
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται και προστατεύονται και από **διεθνείς οργανισμούς**, όπως ο ΟΗΕ, η UNESCO, η UNICEF, η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα κράτη που ανήκουν σε αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς, εφόσον υπογράφουν τις διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που «βγάζουν» οι οργανισμοί, δεσμεύονται (δηλαδή, αναλαμβάνουν την υποχρέωση) να προστατεύουν τα δικαιώματα που αναφέρονται σε αυτές τις διακηρύξεις.

9. 2. Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ιστορία...

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ξέρετε πότε απέκτησαν οι Ελληνίδες το δικαίωμα να ψηφίζουν στις βουλευτικές εκλογές;

α. το 1827, β. το 1940, γ. το 1952

Ξέρετε πότε απέκτησαν όλοι οι Έλληνες Τσιγγάνοι το δικαίωμα να έχουν κανονικό δελτίο αστυνομικής ταυτότητας;

α. το 1922, β. το 1976, γ. το 1995

Ξέρετε πότε καταργήθηκε με νόμο ο θεσμός της προίκας στην Ελλάδα;

α. το 1952, β. το 1976, γ. το 1981

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Στη φωτογραφία της επόμενης σελίδας βλέπετε εργάτριες μπροστά στις μηχανές νηματοουργείου της Νάουσας, τη δεκαετία του 1920. Τι παρατηρείτε; Αυτό που βλέπουμε στη φωτογραφία, θα μπορούσαμε να το δούμε και σήμερα σε κάποιους εργασιακούς χώρους;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Τι πιστεύετε ότι σημαίνει η γελοιογραφία του Κώστα Μητρόπουλου που βλέπετε παρακάτω;

- Σήμερα οι περισσότεροι συμφωνούν ότι μερικά τουλάχιστον δικαιώματα είναι αδιαπραγμάτευτα. Δηλαδή δεν χρειάζεται καν να συζητήσουμε αν οι άνθρωποι πρέπει ή δεν πρέπει να τα έχουν. Δεν ήταν όμως έτσι πάντοτε.
- Πολλά από τα δικαιώματα που έχουμε σήμερα οι άνθρωποι τα κέρδισαν πριν από λίγες μόνο δεκαετίες. Και μάλιστα μετά από μεγάλους αγώνες. Και σε πολλές από τις περιοχές του κόσμου, οι αγώνες αυτοί συνεχίζονται...

9. 3. Τι χρειάζεται για να εξασφαλίζονται τα δικαιώματά μας σε μία κοινωνία;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Το ελληνικό Σύνταγμα προβλέπει ότι οι πολύτεκνες οικογένειες έχουν το δικαίωμα ιδιαίτερης φροντίδας από το κράτος. Ποιες υπηρεσίες πιστεύετε ότι χρειάζονται για να εξασφαλιστεί αυτό το δικαίωμα; Ποιες ενέργειες πιστεύετε ότι πρέπει να κάνει κάποιος πολύτεκνος για να ασκήσει το δικαίωμά του για ιδιαίτερη φροντίδα (για περισσότερες πληροφορίες, δείτε στο κεφάλαιο 12);

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ακούστε την παρακάτω περίπτωση... Τι πιστεύετε ότι έγινε τελικά;

Έμεινε έναν χρόνο στη φυλακή για χάρη του... εξαδέλφου του. Απίστευτη περιπέτεια πέρασε 26χρονος μικροπωλητής από την Ιωνία του Βόλου, όταν συνελήφθη πέρυσι τον Νοέμβριο και βρέθηκε κατηγορούμενος για διακεκριμένες κλοπές, τις οποίες είχε διαπράξει στενός συγγενής του με το ίδιο ονοματεπώνυμο...

Ποιες ενέργειες μπορεί να κάνει κάποιος που φυλακίζεται άδικα; Ακούστε ολόκληρο το σχετικό άρθρο και «κρατείστε» τα στοιχεία που θεωρείτε χρήσιμα.

Χθες αθώωθηκε από το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Θεσσαλονίκης, το οποίο αποφάσισε μάλιστα την αποζημίωσή του με το ποσό των 3.000 δρχ. ημερησίως, κάνοντας εφαρμογή του νέου νόμου για όσους φυλακίζονται άδικα. Φανερά ικανοποιημένος άκουσε χθες στο Δικαστήριο της Θεσσαλονίκης τα χειροκροτήματα των συγγενών του ο 26χρονος Δημήτρης Γιωργής του Ιωάννη και της Σωτηρίας, καθώς ύστερα από έναν χρόνο επίμονων αρνήσεών του στις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, πως δεν είχε σχέση με τις κλοπές, αθώωθηκε και αφέθηκε ελεύθερος. «Δεν γνωρίζω τίποτα για τις κλοπές. Εγώ είμαι άλλος. Δεν είμαι αυτός που έψαχναν οι αστυνομικοί», είπε φοβισμένος προς το δικαστήριο.

Τα προβλήματά του άρχισαν το πρωινό της 6ης Νοεμβρίου 2000 στη Δράμα, όταν τον σταμάτησαν για τροχονομικό έλεγχο. Οι αστυνομικοί είδαν ότι το ονοματεπώνυμό του συνέπιπτε με αυτό ενός 22χρονου με τα ίδια στοιχεία, εις βάρος του οποίου εκκρεμούσε ένταλμα σύλληψης για κλοπές που έγιναν το 1998. Παρ' ότι ο ίδιος επέδειξε την ταυτότητά του και τόσο το πατρώνυμο όσο και το μητρώνυμο των δύο ατόμων δεν ήταν τα ίδια, όπως και ο χρόνος και ο τόπος γέννησής τους, οι αστυνομικοί τον οδήγησαν στην Ασφάλεια Θεσσαλονίκης.

Εκεί, όπως περιέγραψε χθες στο δικαστήριο, πέρασε τα ίδια. Επέμεινε ότι δεν ήταν αυτός που αναζητούν, δείχνοντας μάλιστα και τα διαφορετικά στοιχεία των γονέων του, αλλά οι αστυνομικοί δεν πείστηκαν πιστεύοντας ότι είχε πολλά ονόματα, όπως συμβαίνει αρκετές φορές με κακοποιούς. Ο μικροπωλητής οδηγήθηκε στον ανακριτή και αφού απολογήθηκε, αρνούμενος ότι είναι ένοχος, προφυλακίστηκε. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμη και στα έγγραφα της δικογραφίας που τον συνόδευε υπήρχε δακτυλοσκοπική εξέταση, με την οποία οι κλοπές αποδίδονταν στον εξαδέλφό του και όχι στον ίδιο.

Πραγματικός κατηγορούμενος για τη διάπραξη των κλοπών ήταν ο 22χρονος Δημήτρης Γιωργής του Βασιλείου και της Τριανταφυλλιάς, που γεννήθηκε στη Νάουσα και έμενε στα Διαβατά. Ωστόσο ουδέποτε έγινε σύγκριση των αποτυπωμάτων των δύο συγγενών, με συνέπεια να την πληρώσει ο μικροπωλητής που είχε και λευκό ποινικό μητρώο και του οποίου τα ακριβή στοιχεία φάνηκε ότι κανείς δεν εξέτασε. Μάλιστα και οι δύο είναι πρώτα ξαδέλφια, αλλά δεν είχαν επαφές μεταξύ τους, παρά μόνο όταν βρέθηκαν στη φυλακή προ ημερών. Ο πραγματικός κατηγορούμενος συνελήφθη για άλλες κλοπές και προφυλακίστηκε μόλις στις 22 Οκτωβρίου, λύνοντας έτσι και το μυστήριο.

«Το δικαστήριο σε κηρύσσει αθώο, γιατί δεν είσαι εσύ που έκανες τις κλοπές, είσαι άλλος», ήταν τα λόγια του προέδρου του Εφετείου μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας.

«Είναι κρίμα που πέρασε τόσα το παιδί, διαλύθηκε η δουλειά του, ίσως με αυτά τα χρήματα που θα πάρει καταφέρει να ξανασταθεί στα πόδια του», είπε ο πατέρας του Ιωάννης Γιωργής. Κοντά του βρέθηκαν, από την Ιωνία του Βόλου, η μητέρα του και τα αδέρφια του. Ο συνήγορος υπεράσπισης του άτυχου νεαρού κατέθεσε στο δικαστήριο και βεβαίωση του διευθυντή των φυλακών Διαβατών πως κατά την περίοδο της κράτησής του δεν έδωσε κανένα απολύτως δικαίωμα στο σφρονιστικό κατάστημα.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της δίκης ήταν πως για πρώτη φορά έγινε στη Θεσσαλονίκη εφαρμογή του νέου νόμου περί αδικώς κρατουμένων, ο οποίος προβλέπει ημερήσια αποζημίωση σε όσους αποδεικνύεται ότι από λάθος έμειναν στη φυλακή από 3.000 έως 10.000 δραχμές. Χθες υπέρ του 26χρονου αποφασίστηκε να δοθεί το ποσό των 3.000 δραχμών.

Το κείμενο προέρχεται από το άρθρο Έμεινε έναν χρόνο φυλακή από λάθος, εφημ. Τα Νέα, 7/11/2001

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει τα δικαιώματα της ελεύθερης επιλογής επαγγέλματος. Από την άλλη πλευρά, για να πουλήσει κανείς προϊόντα σε λαϊκές αγορές, πρέπει να έχει επαγγελματική ή παραγωγική άδεια. Συμπληρώστε τον παρακάτω διάλογο:

Αστυνομικός: Για έλα εδώ εσύ, τι κάνεις εδώ πέρα;

Μικροπωλητής: Τι κάνω κύριε αστυνομικό μου; Πουλάω. Λαϊκή είναι, όλοι πουλάνε, πουλώ κι εγώ.....

Αστυνομικός: Άδεια έχεις;

Μικροπωλητής: Άδεια! Τι άδεια;

Για να πουλάει κανείς προϊόντα σε λαϊκές αγορές πρέπει να έχει επαγγελματική ή παραγωγική άδεια.

Η άδεια δίνεται στα όρια του νομού που μένει αυτός που θέλει να βγάλει την άδεια.

Χρειάζεται:

- αίτηση (αιτήσεις υπάρχουν στο Ταμείο Λαϊκών Αγορών)
- χαρτί πολυτεκνίας, ανέργων κλπ.
- εκκαθαριστικό σημείωμα της τελευταίας τριετίας
- απόδειξη ότι έχει τελειώσει το στρατιωτικό ή έχει πάρει απαλλαγή
- πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης
- πρόσφατο απόσπασμα ποινικού μητρώου
- υπεύθυνη δήλωση ότι δεν ασκεί οποιαδήποτε άλλη μορφή εμπορίας ή άλλο επάγγελμα και δεν έχει άλλη άδεια πωλητή λαϊκών αγορών
- όριο ηλικίας μέχρι 55 ετών
- εγγραφή στην εφορία ως πλανόδιος έμπορος
- εγγραφή στο ΤΕΒΕ

ΠΗΓΗ: ΠΩΣ - ΣΑΡ, Εκπαιδευτικός Οδηγός, ΑΝΚΑ, Καρδίτσα 2000

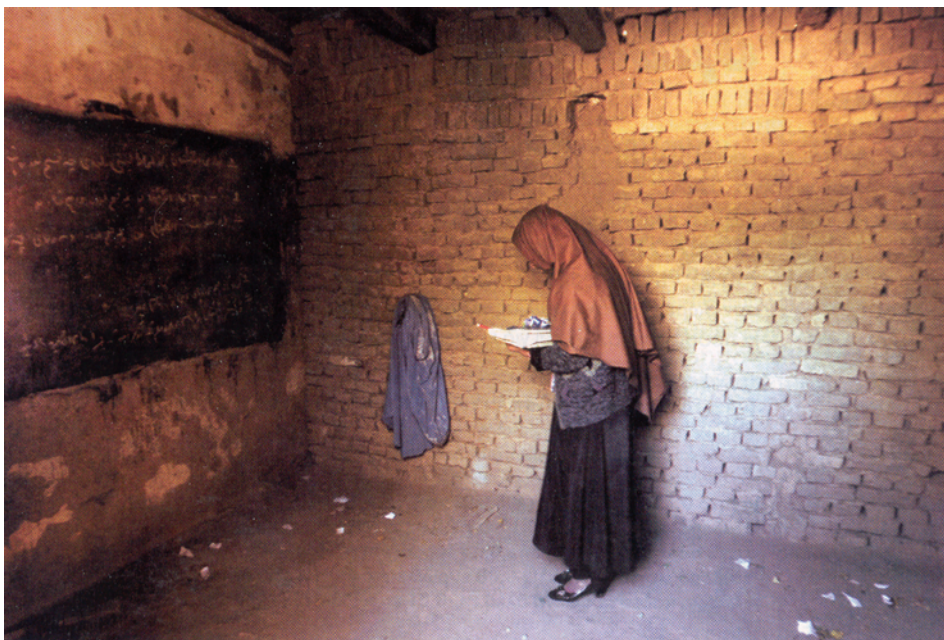
- Για να εξασφαλίζονται τα δικαιώματά μας σε μία κοινωνία, πρώτα από όλα, πρέπει να υπάρχει σύνταγμα και νόμοι που να αναγνωρίζουν και να κατοχυρώνουν τα δικαιώματα των ανθρώπων.
- Έπειτα, πρέπει να λειτουργούν και οι ανάλογες **υπηρεσίες** για να μπορούν τα δικαιώματά μας να γίνονται πράξη. Για παράδειγμα, τι νόημα θα είχε να αναγνωρίζεται το δικαίωμα των ανθρώπων στην εκπαίδευση, αν δεν υπήρχαν σχολεία και όλες οι άλλες υπηρεσίες που χρειάζονται για να λειτουργήσει το εκπαιδευτικό σύστημα;
- Τέλος, χρειάζονται τα **δικαστήρια**, για να ελέγχουν αν και πότε παραβιάζονται τα δικαιώματα των ανθρώπων. Αν πιστεύουμε ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά μας, μπορούμε να πάμε στα δικαστήρια και να ζητήσουμε το δίκιο μας.
- Από την άλλη πλευρά, και εμείς οι ίδιοι, για να μπορούμε να απολαμβάνουμε τα δικαιώματα που κατοχυρώνει το Σύνταγμα, **πρέπει να «είμαστε εντάξει» με τις υποχρεώσεις μας απέναντι στο κράτος, στο οποίο ζούμε:** να εφαρμόζουμε το νόμο, να μην έχουμε εκκρεμότητες κλπ.

9. 4. Εξασφαλίζονται πάντα τα δικαιώματά μας στην πραγματικότητα;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Στη φωτογραφία της επόμενης σελίδας βλέπετε ένα «κρυφό σχολείο» στην Καμπούλ. Επειδή το καθεστώς των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν απαγόρευε στις γυναίκες να μορφώνονται, πολλά κορίτσια μάθαιναν κρυφά γράμματα, σε «τάξεις» χωρίς πόρτες και παράθυρα, χωρίς ηλεκτρικό και θέρμανση. Πιστεύετε ότι στη χώρα μας το δικαίωμα των γυναικών στην εκπαίδευση γίνεται πάντα σεβαστό; Έχετε υπόψη σας κάποια παραδείγματα;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ακούστε τις παρακάτω περιπτώσεις. Ποια δικαιώματα παραβιάζονται; Από ποιους;

Περίπτωση 1^η.

Σταμάτσα να πηγαίνω στο παζάρι από πέρσι πούγινε μια φασαρία με κάτι δημάρχους. Ο πατέρας μου φοβήθηκε πολύ και δεν ήθελα να με παίρνει μαζί του... τώρα δουλεύω σε συνεργείο αυτοκινήτων μέχρι τις 5 το απόγευμα και μετά έρχομαι στο σχολείο εκτός αν με κρατήσει το αφεντικό μου και δεν προφτάσω.

Μαρτυρία του Π.Κ, 15 ετών, από τη Ρωσία στον Χρήστο Κάτσικα, Καλλιθέα 1993

Περίπτωση 2^η.

Εκείνο το απόγευμα είχα πάει βόλτα στη θεία μου Γεωργία, τη γυναίκα του Παναγιώτη. Ήταν μαζί με τα πέντε από τα έξι παιδιά. Κάποια στιγμή, νεαροί, 5 - 6 άτομα, με ξύλα στα χέρια, πλησίασαν την παράγκα βρίζοντας... Η θεία μου φοβήθηκε, πανικοβλήθηκε. Στην προσπάθειά της να απομακρύνει τα παιδιά από το σπίτι, έπεσε το μωρό και χτύπησε. Καλέσαμε βοήθεια. Με το δικό μας αυτοκίνητο το παιδί μεταφέρθηκε στην Τρίπολη, στο νοσοκομείο. Έμεινα σπίτι μου με τα υπόλοιπα παιδιά ώσπου ήρθε ο Παναγιώτης και μας πήρε στην παράγκα.

Από το δρόμο ακούγονταν φωνές. Κόσμος πολύς, με αυτοκίνητα, είχε κλείσει το δρόμο. Πήραμε την αστυνομία 5 - 6 φορές. Δεν φάνηκε κανείς. Αποφασίσαμε να φύγουμε.

Με την όπισθεν στο αυτοκίνητο μπήκα εγώ πίσω με κάποια από τα παιδιά και ο Παναγιώτης μπροστά με τα υπόλοιπα. Η μάνα με το μικρό ήταν στο νοσοκομείο... Στο δρόμο είχανε προβολείς που τους έριξαν καταπάνω μας, όταν είδαν το αμάξι, για να μη βλέπουμε... Πυροβολούσαν. Στον αέρα; Καταπάνω μας; Δεν ξέρω γιατί δεν μπορούσα να δω. Άκουγα όμως τους πυροβολισμούς και πολλά μηχανάκια που έτρεχαν ξοπίσω μας. Πρέπει να ήταν νεαροί. Ξεφύγαμε. Όμως λίγο αργότερα έκαψαν την παράγκα.

Τα παιδιά μου από τότε δεν μπορώ να τα κοιμίσω. Πετάγονται στον ύπνο τους και φωνάζουν.

Η μαρτυρία αναφέρεται στα γεγονότα της Νέας Κίου (2000) και είναι από την ιστοσελίδα του Ελληνικού Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι.

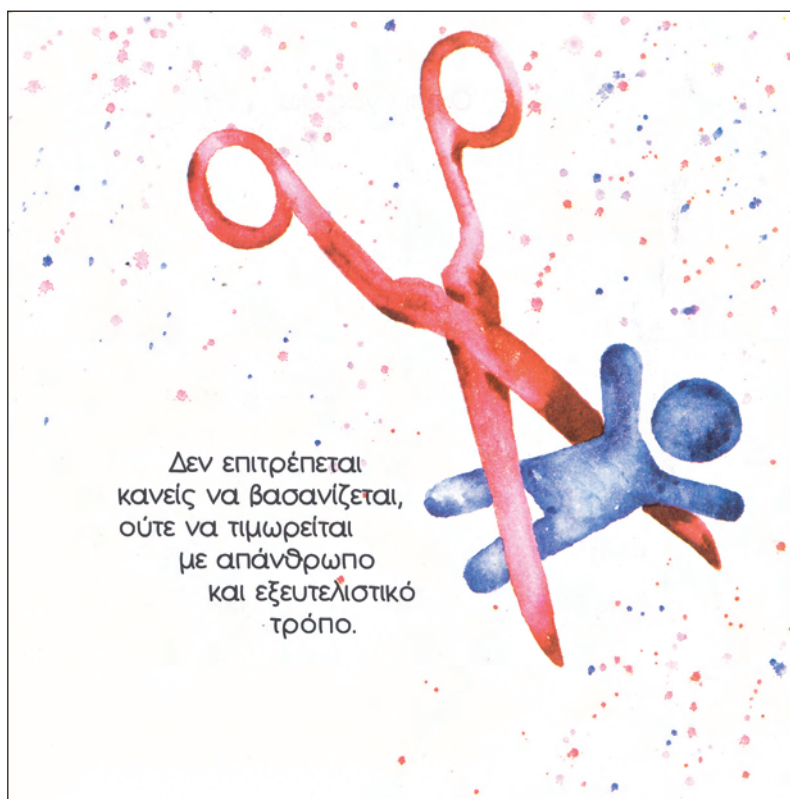
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Συμπληρώστε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, το ερωτηματολόγιο της επόμενης σελίδας. Όλα τα παρακάτω είναι δικαιώματα που κατοχυρώνονται από το ελληνικό Σύνταγμα. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι σας εξασφαλίζονται αυτά τα δικαιώματα; Αν πιστεύετε ότι κάποια από τα παρακάτω δικαιώματα σας εξασφαλίζονται λίγο μόνο ή και καθόλου, να δώσετε παραδείγματα. Ποιοι ή τι πιστεύετε ότι σας εμποδίζει να απολαύσετε αυτά τα δικαιώματά σας;

ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΩ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΠΟΛΥ
Το δικαίωμα στην ελεύθερη επιλογή επαγγέλματος			
Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία			
Το δικαίωμα να μένω ελεύθερα σε όποιον τόπο επιθυμώ			
Το δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια			
Το άσυλο της κατοικίας			
Το δικαίωμα στην εκπαίδευση			
Το δικαίωμα να ιδρύω συνδικάτα ή να συμμετέχω σε συνδικαλιστικές δραστηριότητες για να προστατεύω τα επαγγελματικά μου συμφέροντα			
Το δικαίωμα να εκφράζω ελεύθερα τη γνώμη μου			
Το δικαίωμα να είμαι ίσος με τους άλλους απέναντι στο νόμο			
Το δικαίωμα να έχω κοινωνική ασφάλιση			

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Στην επόμενη σελίδα μπορείτε να δείτε πώς ο Otavio Roth εικονογραφεί την παραβίαση ενός βασικού ανθρώπινου δικαιώματος (από το βιβλίο των Ruth Rocha και Otavio Roth, *Η Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Προσαρμοσμένη για τα παιδιά*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2005). Συνεργαστείτε και προσπαθείστε να κάνετε κάτι παρόμοιο για όποιο ανθρώπινο δικαίωμα θέλετε εσείς.

- Όλοι ξέρουμε ότι στην πραγματικότητα πολλοί άνθρωποι δεν απολαμβάνουν όλα τα κατοχυρωμένα δικαιώματά τους.
- Αυτό μπορεί να συμβαίνει και σε μας τους ίδιους.

9. 5. Ποιες συνθήκες μπορούν να επηρεάσουν την άσκηση των δικαιωμάτων μας;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ο Δημήτρης, μωρό ακόμα, ήρθε με την οικογένειά του στην Ελλάδα από την Αλβανία. Από τεσσάρων χρονών πουλάει χαρτομάντιλα στον δρόμο και μέχρι σήμερα, που είναι στα δεκαέξι, δουλεύει ως μικροπωλητής. Ταυτόχρονα πηγαίνει σχολείο, στην Α' Γυμνασίου. Ποια δικαιώματα πιστεύετε ότι έχει στερηθεί ο Δημήτρης; Ποιος ή τι φταίει για αυτό;

Μετά τη συζήτηση, μπορείτε να δείτε τι λέει ο ίδιος ο Δημήτρης, σε συνέντευξή του στον δημοσιογράφο Σταύρο Θεοδωράκη.

Το ραντεβού μας ήταν στο κέντρο της Πλατείας Κολωνακίου. Ήταν απόγευμα νωρίς, είχε καβατζώσει το «εμπόρευμα» σε μία γωνία, θα συζητούσαμε και μετά θα πήγαινε στο σπίτι του, στη Σόλωνος, για φαγητό. Θα έβγαινε ξανά για δουλειά το βραδάκι. Και μέχρι τις δύο το πρωί, θα έλεγε «πάρε ένα». Αυτό είναι το γιορταστικό του ωράριο. Το πρόγραμμα σήμερα είχε αναπηρές. Και χαρτομάντιλα πάντα, όπως τότε που πρωτοξεκινούσε το '94 [...]

- Στην Αλβανία γεννήθηκες;
- Στην Αλβανία, αλλά καπάκι ήρθα στην Ελλάδα το '91. Έχω μεγαλώσει εδώ. Εγώ αισθάνομαι ότι γεννήθηκα εδώ.
- Και πότε βγήκες στους δρόμους; Πόσο χρόνων ήσουν;
- Από το '94 δουλεύω στους δρόμους. Από τεσσάρων χρονών. Την κατάλαβα μόνος μου τη ζωή και δεν την έμαθα από τους γονείς μου.
- Ποιος σε έβγαλε στους δρόμους;
- Δεν υπάρχει «ποιος με έβγαλε στους δρόμους». Είχαμε πολλά προβλήματα στην Αλβανία και δεν μπορούσαμε να ζήσουμε. Οι γονείς μου ήρθαν στην Ελλάδα και δεν ήξεραν ούτε λέξη. Αναγκαστικά έπρεπε να δουλέψουμε όλοι.
- Το πρώτο πράγμα που πούλησες στους δρόμους;
- Χαρτομάντιλα. Και το πρώτο πράγμα που έμαθα ήταν «να πάρεις». Μετά «πάρε ένα χαρτομάντιλο». Και μου δίνανε ένα κατοστάρικο. Μετά άρχισε και με μάθαινε ο κόσμος και μου δίνανε πεντακοστάρικο. Μετά «καλημέρα», «καλησπέρα», «τι κάνεις». Μάθαινα γρήγορα. [...]
- Άλλοι στην οικογένειά σου δεν δουλεύουν;
- Η μητέρα μου καθαρίζει σπίτια, ο αδερφός μου ο μεγάλος δουλεύει σε οικοδομή. Ο πατέρας μου είναι στην Αλβανία τώρα, είναι οδηγός και έχει πάρει μαζί του και την αδερφή μου. Θα ξανάρθουν όμως.

- Δεν ήταν λίγο άγριο, τεσσάρων χρόνων να είσαι στους δρόμους;
- Έχει και τα καλά του. Αντιμετώπισα από την αρχή μόνος μου τα πράγματα, δεν τα αντιμετώπιζε η μητέρα μου. Αυτό ήταν κάτι καλό για μένα.
- Καλό αλλά και επικίνδυνο.
- Ναι, αλλά δεν είχε άλλη λύση. Δεν είχε λεφτά, είχε τρομερά έξοδα, η Ελλάδα είναι ακριβή, μέναμε σε ξενοδοχείο τότε.
- Και σου είπαν «βγες έξω να πουλήσεις»;
- Δεν ντράπηκα, δεν μου είπαν «βγες να κλέψεις». [...]
- Όλα αυτά που λένε ότι όσοι είναι στο δρόμο και πουλάνε πράγματα κάποιοι τους εκμεταλλεύονται;
- Μπορεί κάποιοι άνθρωποι να εκμεταλλεύονται παιδιά, αλλά εμένα δε με εκμεταλλεύτηκε ποτέ η μητέρα μου. Υπήρχε ένα παιδί στην πλατεία, που το είχαν φέρει κάποιοι για να τους βγάλει λεφτά. Αυτός έτρωγε τις μάπες του όταν δεν δούλευε πολύ...
- Τώρα πας σχολείο πρωί και το βράδυ δουλεύεις;
- Τελειώνω στις 2 από το σχολείο, πάω στο σπίτι, διαβάζω και κατά τις 7 βγαίνω μέχρι τις 11-12 να πουλήσω... [...]
- Σχολείο πότε πήγες;
- Τρία χρόνια πάω σχολείο. Πήγα κατευθείαν Ε' Δημοτικού, μετά ΣΤ' Δημοτικού και τώρα Α' Γυμνασίου. Στην αρχή βαριόμουν να πάω, νόμιζα ότι το σχολείο δεν έχει αξία, αλλά μεγαλώνοντας κατάλαβα ότι έχει πολλή αξία να ξέρεις και πέντε - έξι γράμματα.
- Τώρα είσαι καλός μαθητής;
- Δεν μπορώ να πω ότι είμαι από τους άριστους, αλλά μαθαίνω κάποια γράμματα.

*Αποσπάσματα από τη συνέντευξη του Δημήτρη στον Σταύρο Θεοδωράκη,
Τα Νέα, 7-8/1/2006*

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ακούστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο. Προσπαθείστε να καταλάβετε ποιες εκκρεμότητες και ποια προβλήματα εμποδίζουν, σύμφωνα με το κείμενο, τους μικροπωλητές για τους οποίους γίνεται λόγος να ασκούν ελεύθερα το επάγγελμά τους. Ποια είναι η δική σας γνώμη;

Από αυτούς που δηλώνουν το επάγγελμα του πωλητή χωρίς μόνιμη επαγγελματική εγκατάσταση, δηλαδή του πλανόδιου πωλητή, μόνον το 20,6% δηλώνει ότι είναι κάτοχος νόμιμης άδειας μικροπωλητή, ενώ το υπόλοιπο 79,4% δηλώνει ότι δεν έχει τέτοια άδεια.

Τούτο σημαίνει ότι η άσκηση του επαγγέλματος γίνεται στην συντριπτική πλειοψηφία χωρίς όρους νομιμότητας. Άρα η εργασία αυτών των ανθρώπων δεν είναι ασφαλής, με ό,τι μπορεί να σημαίνει αυτό [...]

Από όσους διαθέτουν αυτοκίνητο (επαγγελματικό ή ιδιωτικό) το 37,5% δηλώνει ότι διαθέτει ερασιτεχνικό δίπλωμα οδήγησης, το 16,1% δηλώνει ότι διαθέτει επαγγελματικό δίπλωμα οδήγησης, και τέλος το 46,5% δηλώνει ότι δεν διαθέτει κανένα δίπλωμα οδήγησης.

[...] Σαφώς αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν να ασκήσουν το επάγγελμά τους χωρίς εμπόδια. Ας σημειωθεί ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο για έναν αναλφάβητο να αποκτήσει δίπλωμα οδήγησης.

σης στην Ελλάδα, καθώς οι εξετάσεις που αφορούν τους σηματοδότες απαιτούν καλή γνώση γραφής και ανάγνωσης. [...]

Ποσοστό μόνο 8% δηλώνει ως φορέα ασφάλισης το ΤΕΒΕ, αν και οι περισσότεροι ασχολούνται με κάποιο ελεύθερο επάγγελμα στον τομέα διαφόρων μορφών εμπορίου. [...]

Το γεγονός πως πολύ λίγοι από όσους δηλώνουν «ελεύθεροι επαγγελματίες» έχουν γραφτεί στο ΤΕΒΕ έχει να κάνει και με το ιδιαίτερα υψηλό ασφάλιστρο του ΤΕΒΕ. Αυτό το ασφάλιστρο, σε μία επαγγελματική δραστηριότητα με χαμηλά κέρδη, δεν μπορεί να είναι σταθερό κόστος για τον επαγγελματία. Και για αυτόν τον λόγο οι επαγγελματίες αποφεύγουν να γραφτούν στο ΤΕΒΕ.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων Πολιτών - Δίκτυο «ROM», Πανελλαδική Απογραφική Μελέτη Διερεύνησης Κοινωνικών, Οικιστικών Συνθηκών και Αναγκών των Ελλήνων Τσιγγάνων Πολιτών, Δεκέμβριος 2000: 43 - 45. (μεταγραμμένο κείμενο).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις:

Αν δεν έχω δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, δεν μπορώ....

- α. να ψηφίσω
- β. να δηλώσω τη γέννηση του παιδιού μου στο ληξιαρχείο
- γ. να γράψω το παιδί μου στο σχολείο
- δ. να βγάλω άδεια αυτοκινήτου

Αν δεν έχω ΑΦΜ, δεν μπορώ....

- α. να ψηφίσω
- β. να βγάλω διαβατήριο
- γ. να κάνω αίτηση για δάνειο
- δ. να αγοράσω αυτοκίνητο

Αν δεν έχω απολυτήριο στρατού, δεν μπορώ....

- α. να βγάλω διαβατήριο
- β. να βγάλω άδεια οδήγησης αυτοκινήτου
- γ. να βγάλω επαγγελματική άδεια οδήγησης αυτοκινήτου
- δ. να βγάλω άδεια πώλησης προϊόντων σε λαϊκές αγορές

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Πριν από μερικά χρόνια, κάποιος αντινομάρχης αποφάσισε να μοιράσει επιταγές της Κοινωνικής Πρόνοιας (πιο συγκεκριμένα, επρόκειτο για αποζημιώσεις πλημυροπαθών, οι οποίες είχαν καθυστερήσει να δοθούν στους δικαιούχους) την παραμονή του β' γύρου των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών. Εκπρόσωπος αντίπαλης παράταξης το θεώρησε αυτό παραβίαση της εκλογικής νομοθεσίας και έκανε μήνυση στον αντινομάρχη. Όταν μάλιστα έμαθε ότι επιταγές μοιράζονταν

στους κατοίκους κάποιου χωριού, στο Αγροτικό Ιατρείο του χωριού, «εισέβαλε στο χώρο, στις 9 το βράδυ, και πήρε από τα χέρια του Αντινομάρχη τις επιταγές. Προς στιγμή απειλήθηκαν επεισόδια από τους κατοίκους που έβλεπαν ότι «χάνουν» τα λεφτά τους, αλλά κάτι τέτοιο απεφεύχθη μετά από παρέμβαση των ψυχραιμότερων...» (Η Εφημερίδα, 21/10/1998).

Προσπαθείστε να φανταστείτε τις συζητήσεις που έγιναν ανάμεσα στους ανθρώπους που πήραν μέρος στο επεισόδιο. Πιστεύετε ότι οι κάτοικοι του συγκεκριμένου χωριού άσκησαν ελεύθερα το εκλογικό τους δικαίωμα;

- Όταν δεν μπορούμε να απολαύσουμε τα δικαιώματά μας, αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα, το πρώτο που έχουμε να κάνουμε είναι να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε γιατί μας συμβαίνει αυτό που μας συμβαίνει.
- Αυτή η προσπάθεια είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν υπεύθυνοι για την στέρψη των δικαιωμάτων μας δεν είναι συγκεκριμένοι άνθρωποι, αλλά οι ίδιες οι συνθήκες της ζωής μας.
- Οι δύσκολες συνθήκες ζωής, οι εκκρεμότητες απέναντι στον νόμο, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και άλλα είναι συνθήκες που μας εμποδίζουν να απολαύσουμε τα δικαιώματά μας.

9. 6. Πώς αντιδρούμε όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά μας;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ακούστε τους παρακάτω διαλόγους. Προσπαθούν οι άνθρωποι που παραβιάζονται τα δικαιώματά τους να διεκδικήσουν το δίκιο τους; Πώς; Αν όχι, γιατί δεν το κάνουν; Εσείς τι θα κάνατε στη θέση τους; Αλλάξτε τους διαλόγους, «προσαρμόζοντας» την στάση των «ηρώων» με όποιον τρόπο θεωρείτε εσείς αποτελεσματικότερο...

Εσείς, μπορείτε να σκεφτείτε και να παρουσιάσετε, με τη μορφή διαλόγων, παρόμοια περιστατικά;

Διάλογος 1.

- Εργοδότης: Λοιπόν, όπως τα συμφωνήσαμε με το μεροκάματο... Θα σε περιμένω αύριο, στις 6. Καλά;
- Εργάτης: Καλά, αφεντικό. Πολύ καλά!
- Εργοδότης: Άντε στο καλό, λοιπόν. Τα λέμε αύριο.
- Εργάτης: ...
- Εργοδότης: Τι έγινε, τι περιμένεις;
- Εργάτης: Με το ΙΚΑ...
- Εργοδότης: Ποιο ΙΚΑ; Άμα σου πληρώνω και ΙΚΑ, εμένα τι θα μου μείνει; Στη δουλειά μας δεν έχει τέτοια.
- Εργάτης: Ναι, αλλά...
- Εργοδότης: Δεν έχει «αλλά»! Το μεροκάματο είναι καλό, το λες και μόνος σου. Αντί να λες «ευχαριστώ» και «δόξα σοι ο Θεός», μου κάνεις και παράπονα;

- Εργάτης: Όχι, όχι, προς Θεού, μην με παρεξηγείς αφεντικό...
- Εργοδότης: Έτσι μπράβο! Τα πράγματα είναι απλά: άμα θες, την παίρνεις τη δουλειά. Δεν θες, ουρές περιμένουν απ' έξω. Διαλέγεις και παίρνεις. Συνεννοηθήκαμε;
- Εργάτης: Εντάξει, αφεντικό, συνεννοηθήκαμε....

Διάλογος 2.

Ένα νεαρό ζευγάρι, που ψάχνει σπίτι να νοικιάσει, συναντιέται με την ιδιοκτήτρια κάποιου ενοικιαζόμενου διαμερίσματος.

- Καλημέρα σας.
- Καλημέρα σας.
- Σας πήραμε εκθές στο τηλέφωνο και κλείσαμε ραντεβού, για να δούμε το σπίτι που νοικιάζετε.
- Α, μάλιστα. Περάστε μέσα. Το σπίτι έχει δύο υπνοδωμάτια και μια σαλοκουζίνα...

Το ζευγάρι βλέπει το σπίτι, εξετάζουν τους χώρους και τελικά συμφωνούν ότι το σπίτι τους εξυπηρετεί.

- Λοιπόν, το σπίτι εμάς μας κάνει. Τώρα να δούμε και πόσο το νοικιάζετε...
- Ναι, το ενοίκιο είναι 350 ευρώ. Και θα μου δώσετε δυο μηνιάτικα εγγύηση και ένα που θα τρέχει.
- Εντάξει. Αλλά το σπίτι θέλει άσπρισμα. Οι πόρτες, τα παράθυρα, όλα θέλουν βάψιμο. Τι θα γίνει μ' αυτά;
- Α, εγώ δεν αναλαμβάνω. Εσείς, κάντε ό, τι θέλετε. Αλήθεια, εσείς έχετε παιδιά;
- Ναι, έχουμε τρία παιδιά.
- Τρία παιδιά, ε; Να σας ζήσουν. Μικρά πολύ;
- Όχι, όχι, το μικρότερο πάει Δευτέρα Δημοτικού.
- Μα πότε προλάβετε και τα κάνετε; Κι εσείς μικροί είστε.
- Ναι, είπαμε να τα κάνουμε κοντά το ένα με το άλλο, για να μεγαλώσουν μαζί.
- Ωραία λοιπόν, είμαστε σύμφωνοι;
- Ναι, σύμφωνοι. Πώς θα γίνει όμως; Θα σας δώσουμε τώρα προκαταβολή, αύριο; Τι θέλετε;
- Αν έχετε, μπορείτε και τώρα να μου δώσετε μια προκαταβολή. Να σας δώσω κι εγώ μια απόδειξη και, όταν μετακομίσετε, μου δίνετε τα υπόλοιπα. Να κάνουμε και τα συμβόλαια.
- Λοιπόν, φέρτε εσείς τα χαρτιά κι εμείς θα σας δώσουμε τα λεφτά.

Η ιδιοκτήτρια του σπιτιού φεύγει και πάει στο δικό της σπίτι, που είναι δίπλα ακριβώς. Σε πέντε λεπτά επιστρέφει.

- Δεν άργησα...
- Όχι, βέβαια. Ορίστε, πάρτε 500 ευρώ καπάρο και τα υπόλοιπα όπως συμφωνήσαμε.
- Ευχαριστώ. Πάρτε μια απόδειξη. Τώρα να κάνουμε και το συμφωνητικό. Έχετε μαζί ταυτότητα;
- Ναι, ναι, ναι, πάρτε τη δική μου.
- Βασιλείου;
- Ναι, Βασιλείου Γεώργιος.
- Συγγνώμη, να ρωτήσω κάτι;
- Ναι, τι θέλετε;
- Μήπως είστε Τσιγγάνοι;
- ... Ναι, είμαστε Τσιγγάνοι.
- Αμάν, τι πήγα να πάθω! Συγγνώμη, παιδιά, αλλά δεν γίνεται να σας δώσω το σπίτι. Εγώ δεν έχω

κανένα πρόβλημα, ούτε ρατσίστρια είμαι, όλοι το ίδιο είμαστε... Αλλά, οι υπόλοιποι στην πολυκατοικία θ' αρχίσουν να μου φωνάζουν. Κι εγώ δεν θέλω προβλήματα.

- Μα δεν θα έχετε κανένα πρόβλημα. Είμαστε ήσυχoi άνθρωποι. Και δεν είναι ανάγκη να ανακοινώσετε ότι είμαστε Τσιγγάνοι. Άλλωστε θα μπορούσα και να μην σας το πω.
 - Και πώς θα το 'κανες αυτό; Το «Βασιλείου» είναι χαρακτηριστικό επώνυμο των Τσιγγάνων της περιοχής.
 - Ε, κι εγώ λοιπόν σας λέω ότι δεν είμαι Τσιγγάνος. Ποιος και πώς μπορεί ν' αποδείξει το αντίθετο;
 - Τέλος πάντων, άστο... Δεν θέλω μπερδέματα. Ορίστε, πάρε τα λεφτά σου, δώσε μου την απόδειξη κι άντε να πάτε στο καλό. Κάπου θα βρείτε...
 - Όχι, κυρία μου, ούτε τα λεφτά παίρνω, ούτε την απόδειξη σας δίνω! Αν θέλετε, προσθέστε ό, τι όρο νομίζετε στο συμβόλαιο, για να είστε πιο ασφαλής. Μη μας ταλαιπωρείτε. Ψάχνουμε πολύ καιρό για να βρούμε ένα σπίτι.
 - Το καταλαβαίνω, αλλά γιατί θα πρέπει να μω εγώ σε φασαρίες;
 - Μα τι φασαρίες; Είμαστε καλοί, νοικοκυραίοι άνθρωποι, τα παιδιά μας πάνε σχολείο...
 - Λυπάμαι, αλλά δεν γίνεται! Δώστε μου την απόδειξη και πάρτε τα λεφτά σας. Άντε, γιατί πρέπει να φύγω κιάλας. Με περιμένουνε...
 - Κι εγώ λυπάμαι, αλλά, που να χτυπιέσαι, απόδειξη δεν σου δίνω!
 - Θα φωνάξω την αστυνομία και θα δείτε!
- Η γυναίκα μπαίνει στη μέση.*
- Γιατί θα φωνάξεις την αστυνομία; Τι νομίζεις, ότι έχεις εσύ κάτι παραπάνω από μένα; Ε, λοιπόν, ξέρεις τι είσαι; Μια
 - Τώρα θα δεις πώς θα σου κόψω εγώ τη γλώσσα...

Η ιδιοκτήτρια παίρνει το κινητό της και αρχίζει να πατάει κουμπιά. Η γυναίκα παίρνει από τα χέρια της ιδιοκτήτριας το κινητό και το πετάει στον απέναντι τοίχο. Η ιδιοκτήτρια του σπιτιού άρχισε να καλεί σε βοήθεια. Και το ζευγάρι έφυγε με βρισιές και κατάρες, αφού πήραν τα λεφτά τους και «πέταξαν την απόδειξη στα μούτρα της ιδιοκτήτριας»!

- Μερικές φορές, όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά μας, δεν αντιδρούμε καθόλου. Αυτό μπορεί να συμβαίνει επειδή «τα πράγματα» επιτρέπουν σε κάποιους να μας εκβιάζουν. Μπορεί όμως και να συμβαίνει από δική μας άγνοια ή δισταγμό να ζητήσουμε βοήθεια από τους αρμόδιους φορείς.
- Άλλες φορές πάλι, αντιδρούμε με «λάθος τρόπο». Το αποτέλεσμα είναι να χάνουμε το δίκιο μας.

9. 7. Πώς μπορούμε να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας πιο αποτελεσματικά;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ :

Στις 30/4/2005, η εφημερίδα «Η Πατρίς» δημοσίευσε το παρακάτω άρθρο για τη ζωή και το έργο του Κώστα Χαλιλόπουλου, ο οποίος μόλις είχε πεθάνει. Πιστεύετε ότι τα προβλήματα που αναφέρονται στο άρθρο υπάρχουν ακόμα; Ποιοι από τους τρόπους διεκδίκησης δικαιωμάτων που αναφέρονται στο άρθρο θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικοί και σήμερα;

Ο Κώστας Χαλιλόπουλος γεννήθηκε το 1932 στον Πύργο και ήταν ο γιος του «Βασιλιά» των αθίγγανων. Το 1976 στέφθηκε Αρχηγός της φυλής και μία από τις πρώτες του πρωτοβουλίες, ιστορική πραγματικά στιγμή για την φυλή των Τσιγγάνων, ήταν, σε συνεργασία με την τότε κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, η πολιτογράφηση όλων των Τσιγγάνων σε Έλληνες πολίτες.

Έτσι, για πρώτη φορά οι τσιγγάνοι αποκτούν το δικαίωμα να πηγαίνουν σχολείο, στρατιώτες και να έχουν γενικότερα όλα τα δικαιώματα που έχουν οι Έλληνες πολίτες. Πολλές φορές χρειάστηκε να παρέμβει στα νοσοκομεία τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού προκειμένου να γίνουν δεκτοί για νοσηλεία και να χειρουργούνται οι τσιγγάνοι, ενώ οι παρεμβάσεις του τόσο στην τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση όσο και στην Πολιτεία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της τσιγγάνικης φυλής ήταν παραπάνω από τακτικές.

Ανέπτυξε μεγάλη πολιτική δράση και συνεργάστηκε με διάφορους πολιτικούς αρχηγούς και κόμματα, ενώ διατηρούσε ιδιαίτερο φιλικό δεσμό με τον πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ξέρετε τι είναι και τι κάνουν τα ΚΕΠΥΤ; Αναζητείστε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφωτριάς σας, ανάλογες υπηρεσίες στην περιοχή σας.

MUNICIPALITY OF ST. BARBARA
- GENERAL OF INFORMATION AND SUPPORT FOR ROM
- INTERMUNICIPAL CENTER FOR VOCATIONAL TRAINING - ΕΡΡΥΡΥΔΕΣ

CENTER OF INFORMATION AND SUPPORT FOR ROMA (ΚΕΠΥΤ)

Beftheriou Venizelou St. 55A,
Tel 53 98 266

για την αντιμετώπιση φαινομένων διακριτικής μεταχείρισης που πηγάζουν από προκαταλήψεις και στερεότυπα

- Η επίδωξη συνεργασιών με φορείς (κρατικούς / ιδιωτικούς) και συλλόγους Τσιγγάνων για κοινή δράση
- Η ενεργός συμμετοχή του τσιγγάνικου πληθυσμού σε όλες τις δράσεις του ΚΕ.Π.Υ.Τ.

ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Πληροφόρηση μέσω βάσης δεδομένων (Database) που περιλαμβάνει στοιχεία για υπηρεσίες και προγράμματα που λειτουργούν σε περιοχές όπου υπάρχει συγκέντρωση τσιγγάνικου πληθυσμού.
- Ενημέρωση των Τσιγγάνων για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες για την επιλογή και την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση παροχών και προγραμμάτων
- Η σύνδεση μέσω του διεθνούς δικτύου INTERNET με ευρωπαϊκούς φορείς και οργανώσεις για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών και την συνεργασία για κοινή δράση
- Η κινητοποίηση των ίδιων των Τσιγγάνων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο με σεβασμό στην αρχή της αυτοδιάθεσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Δύο ομάδες πολιτών, στην Κομοτηνή και στην Αλικαρνασσό Ηρακλείου, αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα. Δηλαδή, τον κίνδυνο να τους διώξουν από την περιοχή που μένουν. Προσπαθούν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους με διαφορετικούς τρόπους. Στην Κομοτηνή κάνουν πορεία διαμαρτυρίας προς τη Νομαρχία και το Δημαρχείο. Στην Αλικαρνασσό κάνουν προσφυγή στον Συνήγορο του Πολίτη και διεκδικούν δικαστικά την «ανακοπή» της απόφασης που τους διώχνει από την περιοχή τους (περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στο Παράρτημα). Ποια «στρατηγική» θεωρείτε εσείς αποτελεσματικότερη; Εσείς, τι θα κάνατε στη θέση αυτών των ανθρώπων; Στις μέρες μας, αν χρειαστεί να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας, τέσσερα φαίνεται να είναι τα πιο σημαντικά «βήματα», τα οποία πρέπει να δούμε αν μπορούμε να τα κάνουμε:

- Πρέπει να ψάξουμε να βρούμε όσο το δυνατόν περισσότερες **πληροφορίες** σχετικές με την υπόθεση που μας ενδιαφέρει (περισσότερες πληροφορίες στο κεφάλαιο 18).
- Πρέπει να πάμε για βοήθεια σε όσο το δυνατόν περισσότερους **αρμόδιους φορείς** και να φροντίσουμε για τη **νομική κατοχύρωση** των διεκδικήσεών μας. Να είμαστε, δηλαδή, σίγουροι ότι ο νόμος μας υποστηρίζει σε αυτά που ζητάμε (περισσότερες πληροφορίες στο κεφάλαιο 16).
- Πρέπει να αναζητήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερους **συμμάχους**.
- Πρέπει να **δημοσιοποιήσουμε** (να κάνουμε, δηλαδή, γνωστή στον κόσμο) την υπόθεσή μας.

9. 8. Πόσο μπορούν τα ΜΜΕ να μας βοηθήσουν να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Στο παρακάτω άρθρο (*Ο Χρόνος, 18/11/2005*), μια νεαρή ανύπαντρη μητέρα τριών παιδιών καταγγέλλει ότι κακοποιείται και απειλείται από τον βίαιο σύντροφό της, τον οποίο θέλει να χωρίσει. Ποια αποτελέσματα πιστεύετε ότι είχε για τη νεαρή γυναίκα το συγκεκριμένο δημοσίευμα; Αν εσείς ήσαστε δημοσιογράφοι, πώς θα παρουσιάζατε την υπόθεση; Εσείς, τι θα κάνατε στη θέση αυτής της γυναίκας;

Ζητά την συνδρομή της εφημερίδας μας δημοσιοποιώντας το μαρτύριό της

Νεαρή ανύπαντρη μητέρα τριών παιδιών κακοποιείται από τον βίαιο σύντροφό της που θέλει να τον χωρίσει και ν' απαλλαγεί από τις απειλές του

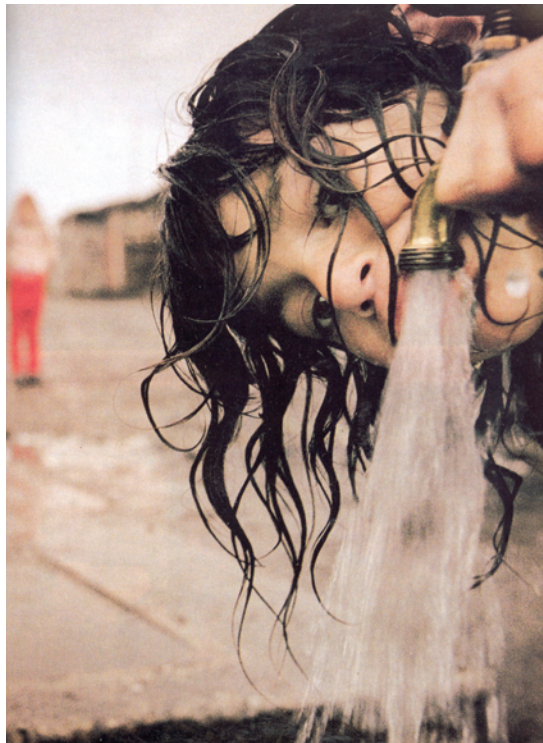
Η μαρτυρία της Ν.Χ. (στο άρθρο γράφονται τα πλήρη στοιχεία της γυναίκας, ενώ το κείμενο συνοδεύεται από φωτογραφία της μαζί με το μικρότερο παιδί της) γίνεται επώνυμα μήπως κι έτσι δημοσιοποιώντας το πρόβλημά της καταφέρει να δει μια άσπρη μέρα. Η 22χρονη γυναίκα είναι ανύπαντρη μητέρα τριών παιδιών, το ένα το πήραν για υιοθεσία και ζητιανεύοντας ή καθαρίζοντας σπίτια προσπαθεί να τα ζήσει. Κάποτε κλέφτηκε σε πολύ μικρή ηλικία με κάποιον Μ. (στο άρθρο γράφεται ολόκληρο το μικρό όνομα), μετά ήρθαν τα μωρά το ένα πίσω από το άλλο, γιατί δεν γνώριζε μεθόδους αντισύλληψης. Κράτησε τα παιδάκια που είναι όλα υγιέστατα.

Τα έφτιαξε με ένα άλλο ομοεθνή της μουσουλμάνο (sic) τον Ο. (στο άρθρο γράφεται ολόκληρο το μικρό όνομα), που όμως τελευταία η ζωή της έχει γίνει μαρτύριο, αφού την απειλεί, την χτυπά, παίρνει πράγματα από το σπίτι της και γενικά έχει μια συμπεριφορά σατράπη προς την ίδια, αλλά και κάποιες φορές και στα παιδιά. Θέλει να απαλλαγεί από την παρουσία του, εξάλλου δεν είναι παντρεμένη μαζί του, ούτε έχει αναγνωρίσει κάποιο από τα παιδιά της. Μάλιστα το ένα παιδάκι της κατέληξε στο νοσοκομείο για αρκετό διάστημα όταν ο Ο. το πότισε με ρετσίνα.

Ο σύντροφός της, όπως λέει η Ν. όταν ήταν έγκυος κι ενώ τα είχαν, παντρεύτηκε με πολιτικό γάμο μια άλλη γυναίκα. Λίγο αργότερα χώρισε με αυτήν κι επέστρεψε στην ίδια, ενώ διατηρεί δεσμό με γυναίκα στη Βουλγαρία, όπως μας λέει και όταν θυμάται και τα χαλά από αυτήν έρχεται και την βρίσκει σαν αφέντης στο σπίτι που νοικιάζει και πληρώνει η ίδια για να ζει με τα παιδιά της. Τα περιστατικά ξυλοδαρμού και απειλών με μαχαίρι είναι πολλά, στα περισσότερα υπάρχουν και μάρτυρες. Δυστυχώς η Κομοτηνή δεν διαθέτει ξενώνα κακοποιημένων γυναικών για να μπορέσει να προσφύγει και να έχει μια άλλη αντιμετώπιση, όπως συμβαίνει στην Καβάλα για παράδειγμα. Οι μόνοι που την συμπαρίστανται είναι οι δικοί της γονείς και αδέρφια, αλλά και αυτοί είναι φτωχοί άνθρωποι και δεν ξέρουν πώς να αντιδράσουν για να κοπεί αυτός ο βραχνάς. Άνθρωποι αμόρφωτοι που ζουν τον δικό τους βραχνά καθημερινά και θα έπρεπε να έχουν τη βοήθεια κάποιας κοινωνικής στήριξης. Δεν προσεγγίζουμε με τα επίθετα και τα ακριβή στοιχεία τον καταγγέλλοντα δράστη (sic), γιατί αυτό που προέχει είναι να 'ρθει στην επιφάνεια το περιστατικό και η νεαρή αυτή μουσουλμάνο μπτέρα να υποστηριχθεί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ποια από τις παρακάτω φωτογραφίες θα διαλέγατε για να εικονογραφήσετε ένα άρθρο με θέμα «Τα δικαιώματα των Ελλήνων Τσιγγάνων»; Γιατί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ας υποθέσουμε ότι ζείτε σε κάποια υποβαθμισμένη και παραμελημένη από τις αρχές περιοχή. Παίρνετε τελικά την απόφαση να φωνάξετε στην περιοχή σας τους δημοσιογράφους κάποιας τηλεοπτικής εκπομπής και να δημοσιοποιήσετε τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε. Ποιες συμφωνίες θα κάνετε με τους δημοσιογράφους σχετικά με τον τρόπο που θα παρουσιάσουν το ζήτημα; Πώς θα προσπαθούσατε να εξασφαλίσετε ότι αυτές οι συμφωνίες θα γίνουν σεβαστές;

- Σήμερα, οι πολίτες καταφεύγουν συχνά στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (εφημερίδες, τηλεόραση κλπ.) για να «βρουν το δίκιο τους».
- Μερικές φορές αυτό, αντί να βοηθήσει, δημιουργεί περισσότερα προβλήματα.

Εικόνες

Κοινωνική και Πολιτική αγωγή. Στ' Δημοτικού, ΟΕΔΒ, Αθήνας 1999.

Αρχείο Παναγή Κύρτσπ. Από το αφιέρωμα της εφημ. Καθημερινή, Το Εργατικό Λαϊκό Τραγούδι, 4/5/2003.

Από το άλμπουμ του Κώστα Μητρόπουλου, Της κουλτούρας, Gutenberg.

Περιοδικό Ε, της εφημ. Ελευθεροτυπία, 30/12/2001

Περιοδικό Ε, της εφημ. Ελευθεροτυπία, 13/11/2005.

Φωτογραφία της Άννας Δελκάρη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΙΓΓΑΝΩΝ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

«Η ΕΛΠΙΔΑ»

ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΣ Ν. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ, 71500 Ν. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ, ΤΗΛ. 081-283254, FAX.081-282222

ΔΕΛΤΙΟ
ΤΥΠΟΥ

21 Αυγούστου
2000

Καταχρηστική
άσκηση της
δικαιοδοσίας
και των
αρμοδιοτήτων
του Δημάρχου
Ν.
Αλικαρνασσού
κ. Ιωάννη
Πατεράκη.

21/8/00

ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΣ Ν. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ
21/8/2000

Προς το
«Συνήγορο του Πολίτη»
ΑΘΗΝΑ

ΑΙΤΗΣΗ - ΠΡΟΣΦΥΓΗ

του Πολιτιστικού Συλλόγου Αθίγγανων Ν. Ηρακλείου η «ΕΛΠΙΔΑ» και των 102 οικογενειών Αθίγγανων που αποβάλλονται από τον Καταυλισμό με το 3754/20-6-2000 Πρωτόκολλο Διοικητικής Αποβολής του Δημάρχου Ν. Αλικαρνασσού.

ΘΕΜΑ: Καταχρηστική άσκηση της δικαιοδοσίας και των αρμοδιοτήτων του Δημάρχου Ν. Αλικαρνασσού κ. Ιωάννη Πατεράκη.

Κοιν.: Δικηγορικό Σύλλογο Ηρακλείου
Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Είμαστε κάτοικοι του καταυλισμού Αθίγγανων της Ν. Αλικαρνασσού. Η Ν. Αλικαρνασσός είναι μια μικρή προσφυγική πόλη ανατολικά του Ηρακλείου Κρήτης. Ο καταυλισμός βρίσκεται νοτιανατολικά του οικισμού της Ν. Αλικαρνασσού, ανάμεσα στην Εθνική οδό και τη βιομηχανική περιοχή, 800 μέτρα περίπου από το τελευταίο σπίτι. Πρόκειται για ένα οικισμό παράγκας, χωρίς νερό, χωρίς φως, χωρίς αποχέτευση, χωρίς οργανωμένη αποκομιδή σκουπιδιών. Περιοχή εφιαλτική, όπου ανεξέλεγκτα ιδιώτες αποθέτουν παράνομα, μπάζα και σκουπίδια. Εκεί ζούμε 500 περίπου άνθρωποι.

Ο καταυλισμός δημιουργήθηκε πριν 15 περίπου χρόνια με απόφαση της Νομαρχίας και με την ανοχή της δημοτικής αρχής Αλικαρνασσού. Η Νομαρχία θέλησε τότε να συγκεντρώσει τους

διάσπαρτους μικρούς καταυλισμούς σκηνιτών σε έναν ενιαίο. Κανείς όμως δεν φρόντισε από τότε μέχρι και σήμερα να δημιουργήσει στοιχειώδεις υποδομές για ανθρώπινη διαβίωση.

Η Δημοτική Αρχή της Ν. Αλικαρνασσοῦ θεωρεί τον καταυλισμό παράνομο και υπό διαμετακόμιση. Κάνει ότι μπορεί για να τον διώξει από την περιοχή του. Αρνείται να μας εγγράψει στους δημοτικούς καταλόγους παρόλο που οι περισσότεροι από εμάς, μένουμε μόνιμα πάνω από δέκα χρόνια και διακόσια περίπου παιδιά έχουν γεννηθεί εδώ.

Πριν 4 χρόνια με πρωτοβουλία του δήμου Μενεμένης έγινε ένα διαδημοτικό πρόγραμμα για Δήμους που έχουν προβλήματα με περιθωριοποιημένες ομάδες πληθυσμού. Σκοπός ήταν να αξιοποιηθούν σχετικά Κοινοτικά προγράμματα (π.χ. HORIZON) για να μπορέσουν οι ενδιαφερόμενοι δήμοι να βοηθήσουν τους Τσιγγάνους, ευπρεπίζοντας τους καταυλισμούς και δημιουργώντας τις κατάλληλες υποδομές. Από τους 50 δήμους που έχουν καταγεγραμμένους καταυλισμούς και προσκλήθηκαν να πάρουν μέρος, δύο μόνο δήμοι αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στο παραπάνω διαδημοτικό πρόγραμμα. Ο Δήμος Ν. Αλικαρνασσοῦ ήταν ένας από τους δύο. Η δικαιολογία ήταν ότι ο καταυλισμός είναι υπό διαμετακόμιση!

Με τις δηλώσεις και ενέργειες της η Δημοτική αρχή εμφανίζει, στην τοπική κοινωνία, τον καταυλισμό ως ένα αξεπέραστο πρόβλημα, το οποίο δεν έχει πρόθεση να λύσει αλλά να μεταθέσει σε άλλον ΟΤΑ.

Έτσι το πρόβλημα παραμένει άλυτο με ευθύνη κυρίως της Δημοτικής Αρχής Ν. Αλικαρνασσοῦ, η οποία με το να αρνείται εκ των προτέρων κάθε πιθανό τόπο μετεγκατάστασης που θα είναι μέσα στα όρια της διοικητικής περιφέρειας του Δήμου ακυρώνει κάθε προσπάθεια για εξεύρεση τόπου μετεγκατάστασης.

Συγκεκριμένα, παρ' όλες τις ενέργειες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης δεν βρέθηκε μέχρι πέρσι κανένας τόπος για να μεταφερθεί ο καταυλισμός, γιατί κανένας ΟΤΑ δεν τον θέλει στην περιοχή του.

Η αρμόδια Νομαρχιακή επιτροπή που συνέστησε ο Νομάρχης (του αρθ.2 της Υγειονομικής Διάταξης με αρ. Α5/696/25-4-83 ΦΕΚ243Β/83) δεν μπόρεσε να προτείνει τόπο μετεγκατάστασης του καταυλισμού αποδεκτό από την τοπική κοινωνία. Έγινε κατόπιν μια τελευταία προσπάθεια για μετεγκατάσταση του καταυλισμού σε ένα εγκαταλειμμένο στρατόπεδο στην περιοχή Καρτερού που είχε προτείνει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Όμως το προηγούμενο Δημοτικό Συμβούλιο Ν. Αλικαρνασσοῦ, απέρριψε και αυτή την λύση αν και ο Δήμαρχος την είχε αρχικά αποδεχθεί, με την αιτιολογία ότι το στρατόπεδο είναι εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου! Πήρε μάλιστα Απόφαση για Διοικητική Αποβολή των Τσιγγάνων, χαρακτηρίζοντάς μας ως καταπατητές δημοτικής περιουσίας, αδιαφορώντας πού θα πάμε μια και κανένας δεν μας δέχεται και οι περισσότεροι δεν έχουμε την οικονομική δυνατότητα να ενοικιάσουμε

σπίτι.

Ας σημειωθεί ότι εμείς οι Τσιγγάνοι του καταυλισμού, μέσω του συλλόγου μας "ΕΛΠΙΔΑ", επιδιώκουμε και οι ίδιοι την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μας, είτε με την μετεγκατάσταση του καταυλισμού είτε με μέτρα ευπρεπισμού στον ήδη υφιστάμενο χώρο.

Πέρυσι ο Δήμαρχος Αλικαρνασσού κ. Πατεράκης αποφάσισε να ενεργοποιήσει την με αρ. 329/97 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Ν. Αλικαρνασσού, για αποβολή όλων των Τσιγγάνων του Καταυλισμού και επέδωσε στις 13-3-99 Πρωτόκολλο Διοικητικής Αποβολής σε 102 οικογένειες Τσιγγάνων.

Η ενεργοποίηση μετά από δύο χρόνια της απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, συνέπιπτε με την αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής και τις προσπάθειες να αξιοποιηθεί πολεοδομικά η περιοχή όπου και βρίσκεται ο καταυλισμός. Στην περιοχή προωθείται η δημιουργία Αθλητικού Κέντρου και χώρων πρασίνου. (Ήδη ιδιώτες εκδήλωσαν ενδιαφέρον για αγορά έκτασης και κατά πληροφορίες προτίθενται να δημιουργήσουν εμπορικό κέντρο).

Κατά του Πρωτοκόλλου Διοικητικής Αποβολής ασκήθηκε Ανακοπή εκ μέρους μας, η οποία έγινε δεκτή με την 276/99 Αποφ. Ειρ. Ηρ. και με το σκεπτικό ότι η Αποβολή «ασκείται κατά προφανή υπέρβαση των ορίων που τάσει ο νόμος (ΑΚ 281) για την άσκηση των δικαιωμάτων και είναι συνεπώς καταχρηστική». Η Απόφαση αυτή δεν προσβλήθηκε σε ανώτερο Δικαστήριο.

Έκτοτε, με ενέργειες της Περιφέρειας Κρήτης, μέσω του Οργανισμού Ανάπτυξης Ανατολικής Κρήτης (ΟΑΝΑΚ), γίνονται προσπάθειες για μετεγκατάσταση του καταυλισμού περίπου 200μ νότια στα πλαίσια ενός προγράμματος με το οποίο συμφωνούμε. Οι ενέργειες αυτές είναι γνωστές στον κ. Δημάρχο.

Αφινιδιαστικά στις 10-8-2000 ο Δήμαρχος Ν. Αλικαρνασσού μας κοινοποίησε το με αρ. πρωτ. 3754/20-6-00 Πρωτόκολλο Διοικητικής Αποβολής, το οποίο είναι πανομοιότυπο με το προηγούμενο εκτός του ότι στο τελευταίο εμφανίζεται ως μοναδικός κύριος της έκτασης του καταυλισμού ο Δήμος, ενώ στο προηγούμενο αναφέρονταν και ιδιώτες ως συνιδιοκτήτες.

Η πράξη αυτή του Δημάρχου, πέρα από τη δυσχερή (νομική, οικονομική και κοινωνική) θέση που μας φέρνει, παραμένει για μας ανεξήγητη ως προς το σκοπό που επιδιώκει, διότι νομίζαμε ότι οι ενέργειες της Περιφέρειας Κρήτης για μετεγκατάσταση του καταυλισμού γίνονται με τη σύμφωνη γνώμη του.

Μη δυνάμενοι να αντιμετωπίσουμε μόνοι μας τις ενέργειες του Δημάρχου Ν. Αλικαρνασσού, προσφεύγουμε στον θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη, ζητώντας τη στήριξή σας γενικά και ειδικά στα δύο θέματα που μπαίνουν κατά την άποψή μας:

Δεν είναι υποχρεωμένος ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο Ν. Αλικαρνασσοῦ να σεβαστούν την 276/99 Αποφ.Ειρ.Ηρ.; Αν είχαν αντίρρηση γιατί δεν προσέφυγαν στο Εφετείο;

Υπάρχει θέμα προσωπικής ευθύνης για τους αιρετούς άρχοντες που ασκούν επανειλημμένα και με καταχρηστικό τρόπο τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του αξιώματός τους, μη σεβόμενοι τις δικαστικές Αποφάσεις;

Με εκτίμηση

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Η. ΚΑΛΑΜΙΩΤΗΣ Σ. ΣΕΡΑΦΕΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Π. ΜΗΤΡΟΥ

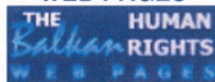
Συν.: 1) Αντίγραφο του από 17-12-1997 Πρωτοκόλλου Διοικητικής Αποβολής.

Αντίγραφο της 276/99 Απόφασης του Ειρηνοδικείου Ηρακλείου

3) Αντίγραφο του από 20-6-2000 Πρωτοκόλλου Διοικητικής Αποβολής.

Banners

THE BALKAN HUMAN RIGHTS
WEB PAGES

www.greekhelsinki.gr

[Κεντρική Σελίδα] - [Παρουσίαση] - [Links] - [Εκδόσεις] - [Επικοινωνία] - [The Balkan Human Rights Web Pages]

[Δελτία Τύπου] - [Εκθέσεις] - [Άθρα] - [Επισκόπηση Τύπου] - [Ειδικά Θέματα]

- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ -

- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ -

10. Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος.

Κάποιες φορές ίσως βρεθήκαμε ή εμείς ή φιλικά και συγγενικά πρόσωπα αντιμέτωποι με το νόμο.

Γνωρίζετε ότι μπορείτε να έχετε δωρεάν νομική βοήθεια, αν και εφόσον πληρείτε κάποιες προϋποθέσεις;

ΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ:

Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Άρθρο 1.

1. Δικαιούχοι νομικής βοήθειας είναι οι χαμηλού εισοδήματος πολίτες κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και όσοι είναι πολίτες τρίτου κράτους ή χωρίς ιθαγένεια, αν έχουν νόμιμη κατοικία σε κάποια χώρα της Ευρώπης.
2. Το ότι έχουν χαμηλό εισόδημα φαίνεται από τη φορολογική τους δήλωση.

Άρθρο 2.

1. Για να έχεις νομική βοήθεια, πρέπει κατ' αρχήν να κάνεις μία αίτηση. Η αίτηση αυτή πρέπει να περιγράφει με λίγα και απλά λόγια για ποιο πράγμα ζητάς νομική βοήθεια, τι δίκη δηλαδή πρόκειται να γίνει
2. Μαζί με την αίτηση καταθέτεις τα αποδεικτικά για την οικονομική κατάσταση σου δηλαδή αντίγραφο της φορολογικής σου δήλωσης ή βεβαίωση από την εφορία ότι δεν είσαι υποχρεωμένος να κάνεις φορολογική δήλωση.
3. Η αίτηση και τα δικαιολογητικά πρέπει να υποβληθούν 15 τουλάχιστον μέρες πριν από τη δίκη ή την πράξη για την οποία ζητάς νομική βοήθεια. Για να καταθέσεις την αίτηση και τα δικαιολογητικά, δεν πληρώνεις και δεν χρειάζεται δικηγόρος.
4. Ο αρμόδιος δικαστής που θα πάρει την αίτηση, μπορεί να ζητήσει να εξετάσει μάρτυρες ή κι εσένα που κάνεις την αίτηση, με όρκο ή χωρίς όρκο για συγκεντρώσει κάθε αναγκαία πληροφορία και να διατάξει να ερθει ο αντίδικος.
5. Η αποδοχή ή η απόρριψη της αίτησης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Νέα αίτηση μπορεί να υποβληθεί αν υπάρχει κάποιο πρόσθετο, νέο στοιχείο. Σε κάθε περίπτωση έχεις δικαίωμα να κάνεις συμπληρωματική αίτηση.

Άρθρο 3.

1. Σε περίπτωση που χρειάζεται να διορίσεις δικηγόρο, τότε μπορείς να τον διαλέξεις από μία ονομαστική κατάσταση του δικηγορικού συλλόγου της περιοχής σου. Κάθε δικηγορικός σύλλογος φτιάχνει μία τέτοια κατάσταση κάθε μήνα που ισχύει για τον επόμενο μήνα, ξεχωριστά για ποινικές υποθέσεις και για υποθέσεις του αστικού ή του εμπορικού κώδικα και τη στέλνει στο αρμόδιο οικείο δικαστήριο. Επίσης στέλνει κάθε μέρα κατάσταση με ονόματα δικηγόρων για την παροχή νομικής βοήθειας στην ανάκριση και στη δίκη κακουργημάτων ή αυτόφωρων πλημμελημάτων.
2. Οι δικηγόροι υπηρεσίας ορίζονται με αλφαβητική σειρά από την αντίστοιχη κατάσταση του δικηγορικού συλλόγου. Αν δεν έχει σταλεί η καθημερινή κατάσταση τότε ορίζεται δικηγόρος από την μηνιαία κατάσταση. Αν δεν έχει σταλεί ούτε αυτή τότε η επιλογή γίνεται από όλους τους δικηγόρους. Αν όμως στο παρελθόν έχει χειριστεί την υπόθεση σου κάποιος δικηγόρος, μπορείς να τον επιλέξεις και πάλι.
3. Κάθε δικηγόρος μπορεί να χρεωθεί μία μόνο υπόθεση.
4. Ο διοριζόμενος δικηγόρος, συμβολαιογράφος, ή δικαστικός επιμελητής έχει την υποχρέωση να δεχτεί και να εκτελέσει την εντολή χωρίς πληρωμή.

Άρθρο 4.

1. Η νομική βοήθεια παύει με το θάνατο του δικαιούχου. Πράξεις που δεν μπορούν να πάρουν αναβολή, μπορούν να γίνουν αργότερα με βάση τη βοήθεια που δόθηκε.
2. Η νομική βοήθεια μπορεί να σταματήσει εντελώς ή να περιορισθεί με απόφαση του αρμόδιου δικαστή, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα, εφόσον αποδεικνύεται ότι οι προϋποθέσεις της παροχής, είτε δεν υπήρχαν ποτέ, είτε έπαψαν να ισχύουν τώρα.
3. Μαζί με την ανάκληση, το σταμάτημα δηλαδή της νομικής βοήθειας, μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο στον αιτούντα, για αναληθή στοιχεία, από 15 έως 150 ευρώ.

Ωστόσο, δωρεάν νομική βοήθεια παρέχουν και κάποια ιδρύματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε το Ίδρυμα Μαργακοπούλου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΙΜΔΑ).

Το ΙΜΔΑ προσφέρει δωρεάν νομική βοήθεια σε άτομα, χωρίς διάκριση φυλής, θρησκείας, φύλου, γλώσσας, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, των οποίων θίγονται τα δικαιώματά τους, και δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα, ώστε να προσλάβουν δικηγόρο. Το ΙΜΔΑ έχει κατά καιρούς αναλάβει διάφορες υποθέσεις, όπως:

- Νομική βοήθεια σε αλλοδαπούς, για να αποκτήσουν πολιτικό άσυλο.
- Συνδρομή σε φυλακισμένους ή υπόδικους και υπεράσπιση τους στο δικαστήριο.
- Έλεγχο των προϋποθέσεων και των συνθηκών κράτησης φυλακισμένων, υπόδικων, και ψυχικά αρρώστων.
- Ενίσχυση άστεγων, ανασφάλιστων ανθρώπων και γενικότερα ανθρώπων που είναι θύματα κοινωνικού αποκλεισμού.
- Παροχή νομικής βοήθεια σε ανθρώπους που θίγονται τα δικαιώματά τους από Δημόσιες Υπηρεσίες.

Νομική βοήθεια μπορούμε να ζητήσουμε και από τον ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ.

Ο συνήγορος του πολίτη είναι μία ανεξάρτητη αρχή που έγινε το 1997 και ελέγχεται μόνο από την Βουλή των Ελλήνων και οι υπηρεσίες του είναι δωρεάν.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ:

- Υποθέσεις που αναφέρονται στις υπηρεσίες του Δημοσίου.
- Δήμοι.
- Κοινότητες.
- Νομαρχίες.
- Νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου
- Κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου.
- Δημόσιων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων των Δήμων και των Κοινοτήτων.
- Εξαιρούνται οι τράπεζες και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΣ:

- Αν ο πολίτης έχει ενημερωθεί τουλάχιστον 6 μήνες πριν σχετικά με την υπόθεσή του και δεν έχει κάνει τίποτα.
- Σε διαφορές μεταξύ ιδιωτών.
- Ζητήματα που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων.
- Θέματα που ανήκουν στην αρμοδιότητα ορισμένων αρχών π.χ. δικαστικές αρχές, Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, ή άλλων ανεξάρτητων αρχών όπως το ΑΣΕΠ.
- Θέματα που αφορούν την κρατική ασφάλεια.
- Θέματα που αφορούν την Εθνική ασφάλεια.
- Τα θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.
- Οι πράξεις Υπουργών και Υφυπουργών ως προς τη διαχείριση της πολιτικής τους λειτουργίας.
- Οι υπηρεσίες των Υπουργείου Εξωτερικών για ενέργειες εξωτερικής πολιτικής ή των διεθνών σχέσεων της χώρας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, δημιούργησε επίσης τμήμα που ασχολείται ιδιαίτερα με τα δικαιώματα του παιδιού, με επισκέψεις και παρεμβάσεις στο οικογενειακό, στο σχολικό, ή σε όποιο ίδρυμα ζει το παιδί.

Ακόμα δημιουργήθηκε ειδικό τμήμα που ασχολείται με τα δικαιώματα των πολιτών σχετικά με την Υγεία και την νοσοκομειακή τους περίθαλψη, τα ιατρικά λάθη, την τήρηση του ιατρικού απορρήτου κ.τ.λ.

11. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Σήμερα, το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση αναγνωρίζεται και είναι κατοχυρωμένο από τους νόμους και το Σύνταγμα. Ωστόσο, πάρα πολλοί άνθρωποι εγκαταλείπουν το σχολείο, πριν ακόμα ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, δηλαδή το Γυμνάσιο. Από την άλλη πλευρά, στις μέρες μας υπάρχουν πολλές δυνατότητες να συμπληρώσουμε την εκπαίδευσή μας σε όποια φάση της ζωής μας και αν βρισκόμαστε. Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι να μάθουμε αυτές τις δυνατότητες.

11. 1. Τι μπορούμε να κάνουμε για να πάρουμε το απολυτήριο του Δημοτικού;

Αν κάποιος έχει αφήσει το σχολείο σε οποιαδήποτε τάξη του Δημοτικού, μπορεί να δώσει ειδικές εξετάσεις και, αν τις περάσει, να πάρει το απολυτήριο του Δημοτικού. **Στόχος του Προγράμματος που παρακολουθείτε είναι να βοηθήσει όσους από εσάς δεν έχετε απολυτήριο Δημοτικού, να δώσετε αυτές τις εξετάσεις και να πάρετε το απολυτήριό σας.** Για να μάθετε περισσότερα για αυτές τις εξετάσεις, μπορείτε να ρωτήσετε και τον Διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου της περιοχής σας ή στα **Γραφεία** και στις **Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης** της περιοχής σας. Διευθύνσεις και τηλέφωνα θα βρείτε στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ):

www.yperpth.gr

11. 2. Πού μπορούμε να εκπαιδευτούμε, αν δεν έχουμε απολυτήριο Γυμνασίου;

α) Στα Προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης του ΟΑΕΔ.

Τι είναι;

Ο **Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)** οργανώνει διάφορα προγράμματα κατάρτισης για νέους που δεν τελείωσαν το Γυμνάσιο, όπως και για αποφοίτους Γυμνασίου και Λυκείου.

Πού γίνονται;

Σε όλη την Ελλάδα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

- άνεργοι, ακόμα και αν αυτοί δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας,
- άνεργοι που είναι γραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ και παίρνουν επίδομα ανεργίας,
- νέοι που εγκαταλείπουν το σχολείο,
- ομάδες ανθρώπων που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού ή απειλούνται από αυτόν,
- εργαζόμενοι σε διάφορες επιχειρήσεις,
- αυτοαπασχολούμενοι (σε μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, που απασχολούν 1 έως 5 άτομα).

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η διάρκεια της φοίτησης εξαρτάται από το πρόγραμμα.

Πληροφορίες:

Στα τηλέφωνα 210 5247479 και 210 5245244 (Υπουργείο Εργασίας (ΟΑΕΔ)/Πρότυπο Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Απασχόλησης Νέων/ Τμήμα Πληροφόρησης) και στην ιστοσελίδα <http://www.oaed.gr>

β) Στα προγράμματα των ΚΕΚ.

Τι είναι;

Στην Ελλάδα τα περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σχεδιάζονται από το **Υπουργείο Εργασίας**, χρηματοδοτούνται από την **Ευρωπαϊκή Ένωση**, εποπτεύονται από το **Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (ΕΚΕΠΙΣ)** και υλοποιούνται από τα ΚΕΚ. Τα **Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)** μπορούν να ανήκουν σε ιδιωτικούς ή σε δημόσιους φορείς, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε Δήμους κλπ. Οργανώνουν *προγράμματα επιμόρφωσης και κατάρτισης*. Όποιος ενδιαφέρεται, μπορεί να μιλήσει με τον Διευθυντή ή τον Υπεύθυνο Κατάρτισης του ΚΕΚ, για να μάθει ποια προγράμματα υπάρχουν κάθε φορά και για να συζητήσει ποια από αυτά τα προγράμματα του ταιριάζουν. Τα ΚΕΚ συνεργάζονται με **Κέντρα παροχής Συνοδευτικών - Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕΣΥΥ)**. Έργο αυτών των Κέντρων είναι να υποστηρίξουν ψυχολογικά και κοινωνικά τους εκπαιδευόμενους, αλλά και τις οικογένειές τους.

Πού γίνονται;

Σε όλη την Ελλάδα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Άνθρωποι κάθε μορφωτικού επιπέδου.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η διάρκεια της φοίτησης εξαρτάται από το πρόγραμμα.

Επιδόματα.

Πολύ συχνά οι εκπαιδευόμενοι παίρνουν κάποιο επίδομα για τις ώρες που παρακολουθούν το πρόγραμμα.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Όσοι παρακολουθούν τέτοια προγράμματα δεν παίρνουν κάποιον τίτλο σπουδών που να τους δίνει συγκεκριμένα εργασιακά δικαιώματα. Όμως, σε πολλά από αυτά τα προγράμματα οι εκπαιδευόμενοι, μετά τη λήξη του προγράμματος, υποστηρίζονται, προκειμένου να βρουν κάποια θέση στην αγορά εργασίας.

Πληροφορίες

στην ιστοσελίδα www.ekepis.gr

γ) Στα Εργαστήρια του ΕΟΜΜΕΧ.

Τι είναι;

Στο **Εργαστήριο Μεταλλοτεχνίας** του **Ελληνικού Οργανισμού Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ)** οι εκπαιδευόμενοι διδάσκονται ό, τι έχει σχέση με τη **μεταλλοτεχνία** (κοσμήματα και άλλα καλλιτεχνήματα). Στο **Εργαστήριο Μεταλλοτεχνίας** οι εκπαιδευόμενοι διδάσκονται ό, τι έχει σχέση με την **ξυλογλυπτική** και την **αγιογραφία**. Στο **Εργαστήριο Υφαντικής** οι εκπαιδευόμενοι κάνουν πρακτική εξάσκηση στην **υφαντική**.

Πού βρίσκονται;

Στην Αθήνα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Άνθρωποι κάθε μορφωτικού επιπέδου, από 18 μέχρι 40 χρονών.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί μέχρι 3 μήνες.

Έξοδα που πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευόμενοι.

Η φοίτηση είναι δωρεάν, αλλά οι ενδιαφερόμενοι πληρώνουν οι ίδιοι για τα υλικά που θα χρειαστούν.

Πληροφορίες

στα τηλ. 210 7491100 και 210 3474596 και στην ιστοσελίδα www.eotmex.gr

δ) Στην Λαμπριάδειο Οικοκυρική Σχολή (μόνο για νέες γυναίκες).

Τι είναι;

Στη Λαμπριάδειο Οικοκυρική Σχολή οι μαθήτριες κάνουν διάφορα μαθήματα γενικής μόρφωσης αλλά, κυρίως, παίρνουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση στους τομείς της **ταπητουργίας**, της **υφαντικής**, της **ραπτικής** και της **κεντητικής**. Στο τελευταίο χρόνο, οι μαθήτριες ειδικεύονται σε έναν από αυτούς τους τομείς.

Πού βρίσκεται;

Στα Άνω Πεδινά, στα Ζαγόρια της Ηπείρου.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Στη Σχολή γίνονται δεκτά **μόνο κορίτσια**, από 12 χρονών και πάνω, απόφοιτες Δημοτικού, Γυμνασίου ή Λυκείου.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Τα μαθήματα γίνονται από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Ιούνιο και η φοίτηση διαρκεί 4 χρόνια.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Τα κορίτσια μένουν και τρώνε δωρεάν, στο οικοτροφείο της Σχολής.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτες;

Οι απόφοιτες μπορούν να δουλέψουν μόνες τους στον τομέα της ειδικότητάς τους ή να εργαστούν ως τεχνίτριες στην Σχολή και να πληρώνονται, ανάλογα με τα έργα που φτιάχνουν.

Πληροφορίες:

στο τηλ. 26530 71210

11. 3. Τι μπορούμε να κάνουμε για να πάρουμε το απολυτήριο του Γυμνασίου;

α) Μπορούμε να γραφτούμε σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας.

Τι είναι;

Οι μαθητές των **Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας** δεν κάνουν τα συνηθισμένα μαθήματα. Ούτε τα μαθήματα γίνονται με τον συνηθισμένο τρόπο. **Για τον κάθε μαθητή φτιάχνεται ένα ιδιαίτερο πρόγραμμα σπουδών, που να ταιριάζει στις δικές του ανάγκες και στα δικά του ενδιαφέροντα.** Οι μαθητές διδάσκονται βασικά μαθήματα, απαραίτητα για τη γενική τους μόρφωση: ελληνική γλώσσα, μαθηματικά, κοινωνικές επιστήμες, ξένη γλώσσα, πληροφορική κλπ. Κάνουν όμως και άλλα μαθήματα, που μπορούν να τους βοηθήσουν στην επαγγελματική τους κατάρτιση. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, εκτός από τους καθηγητές, δουλεύει και ένας ψυχολόγος και ένας σύμβουλος σταδιοδρομίας. Αυτοί βοηθούν τους μαθητές να διαλέξουν τα μαθήματα που τους ταιριάζουν και να συνεργαστούν με τους καθηγητές τους.

Πού βρίσκονται;

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας λειτουργούν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Υπεύθυνο για όλα τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας είναι το **ΙΔΕΚΕ (Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων)**. Στο τηλέφωνο του ΙΔΕΚΕ, το 210 3314931, μπορείτε να μάθετε αν λειτουργεί Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας κοντά στην περιοχή σας. Στη συνέχεια, μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτό το σχολείο, για να πάρετε περισσότερες πληροφορίες.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μπορούν να γραφτούν άνθρωποι πάνω από 18 χρονών που δεν έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Τα σχολεία αυτά λειτουργούν το απόγευμα, τα περισσότερα από τις πέντε μέχρι τις εννέα. Η φοίτηση διαρκεί 18 μήνες.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Ο τίτλος σπουδών που παίρνουν οι απόφοιτοι είναι ισότιμος, δηλαδή αξίζει το ίδιο, με το απολυτήριο Γυμνασίου. Με αυτόν τον τίτλο μπορεί να γραφτεί κανείς σε Ενιαίο Λύκειο, σε ΤΕΕ, σε ΙΕΚ και σε προγράμματα κατάρτισης που χρειάζεται απολυτήριο Γυμνασίου για να τα παρακολουθήσει κανείς.

β) Μπορούμε να γραφτούμε σε Εσπερινό Γυμνάσιο.

Τι είναι;

Τα **Εσπερινά Γυμνάσια** λειτουργούν και αυτά το απόγευμα, συνήθως από τις επτά μέχρι τις έντεκα. Οι μαθητές κάνουν 22 διδακτικές ώρες την εβδομάδα. Κάθε διδακτική ώρα διαρκεί τριάντα λεπτά. Οι μαθητές έχουν δικαίωμα να κάνουν τριάντα απουσίες περισσότερες από τους μαθητές των πρωινών Γυμνασίων (δηλαδή, 146 απουσίες τον χρόνο).

Πού βρίσκονται;

Μπορείτε να μάθετε αν λειτουργεί Εσπερινό Γυμνάσιο στην περιοχή σας, τηλεφωνώντας στα Γραφεία και στις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της περιοχής σας. Διευθύνσεις και τηλέφωνα θα βρείτε στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ): www.yperth.gr

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Στα Εσπερινά Γυμνάσια η φοίτηση διαρκεί 4 και όχι 3 χρόνια.

γ) Μπορούμε να σπουδάσουμε σε Μέσο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο

Τι είναι;

Τα Μέσα Εκκλησιαστικά Φροντιστήρια ανήκουν στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ). Σε αυτά οι μαθητές παρακολουθούν μαθήματα γενικής παιδείας και επιπλέον *μαθήματα θεολογικού περιεχομένου και βυζαντινής μουσικής.*

Πού βρίσκονται;

Εκκλησιαστικά Φροντιστήρια λειτουργούν στην Αθήνα (νυχτερινό), στην Καλαμάτα, στην Καρδίτσα και στην Κατερίνη.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Στο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο γίνονται δεκτά *μόνο αγόρια*. Μπορούν να φοιτήσουν απόφοιτοι Δημοτικού, που είναι πάνω από 16 χρονών. Επίσης χρειάζεται συστατική επιστολή από τον ιεράρχη του τόπου μόνιμης κατοικίας του ενδιαφερόμενου και συστατική επιστολή του πνευματικού του. Η επιλογή των μαθητών γίνεται ύστερα από συνέντευξη.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η διάρκεια των σπουδών είναι 3 χρόνια.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Σε όλα τα Εκκλησιαστικά Φροντιστήρια, εκτός από αυτό της Αθήνας, λειτουργούν οικοτροφεία, όπου οι μαθητές μένουν και τρώνε δωρεάν.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι έχουν τα ίδια εργασιακά δικαιώματα με τους αποφοίτους των Εκκλησιαστικών Γυμνασίων. Δηλαδή, μπορούν να γίνουν ιερείς και κατατάσσονται στην Δ' μισθολογική κατηγορία.

Πληροφορίες:

Διεύθυνση Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ: 210 3246381 και 210 3239575, Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο Αθηνών: 210 7239084, Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο Καλαμάτας: 27210 20818, Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο Καρδίτσας: 24410 29458, Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο Κατερίνης: 23510 22679 και 23510 29552.

δ) Αν «χρωστάμε» μαθήματα της Γ' Γυμνασίου, μπορούμε να επαναλάβουμε τις απολυτήριες εξετάσεις.

Αν κάποιος δεν έχει απολυτήριο Γυμνασίου επειδή «κόπηκε» σε μαθήματα της Γ' Γυμνασίου, μπορεί να πάει στο Γυμνάσιο όπου φοιτούσε και να κάνει αίτηση, για να τον εξετάσουν ξανά σ' αυτά τα μαθήματα. Μπορεί να πάρει τελικά το απολυτήριό του, αν βέβαια περάσει στις εξετάσεις. Οι περισσότεροι καθηγητές είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν όσους παρουσιάζονται σε αυτές τις εξετάσεις να βρουν την ύλη, να τους πουν ποια είναι τα βασικά σημεία που πρέπει να προσέξουν σε κάθε μάθημα κλπ. **Οι εξεταστικές περίοδοι είναι τρεις: τον Σεπτέμβριο, τον Ιούνιο και τον Ιανουάριο - Φεβρουάριο.**

11. 4. Πού μπορούμε να εκπαιδευτούμε, αν έχουμε απολυτήριο Γυμνασίου;

α) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας στο Ενιαίο Λύκειο.

Τι είναι;

Το **Ενιαίο Λύκειο** έχει τρεις τάξεις. Στη Β' τάξη ο μαθητής διαλέγει μία από τις τρεις κατευθύνσεις: (α) **Θεωρητική Κατεύθυνση**, (β) **Θετική Κατεύθυνση**, (γ) **Τεχνολογική Κατεύθυνση**. Το ίδιο κάνει και στην Γ' τάξη. Σε αυτή την τάξη, η Τεχνολογική κατεύθυνση χωρίζεται σε δύο κύκλους: (α) τον **Κύκλο Τεχνολογίας και Παραγωγής** και (β) τον **Κύκλο Πληροφορικής και Υπηρεσιών**. Στη Β' και στην Γ' τάξη, τα μαθήματα που διδάσκονται οι μαθητές χωρίζονται: (α) σε μαθήματα γενικής παιδείας και (β) σε μαθήματα κατευθύνσεων (υποχρεωτικά και επιλογής).

Στο τέλος της κάθε χρονιάς, οι μαθητές δίνουν εξετάσεις, για να περάσουν στην επόμενη τάξη. Στην Γ' τάξη οι μαθητές πρέπει να δώσουν **ενδοσχολικές εξετάσεις** σε μερικά μαθήματα (δηλαδή, εξετάζονται σε θέματα που διαλέγουν οι ίδιοι οι καθηγητές του κάθε Λυκείου) και **πανελλαδικές εξετάσεις** σε άλλα μαθήματα (δηλαδή, εξετάζονται σε θέματα κοινά για τους μαθητές όλων των Λυκείων της Ελλάδας). Για να πάρει ο μαθητής απολυτήριο Λυκείου, υπολογίζονται οι βαθμοί που πήρε σε όλα τα παραπάνω μαθήματα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Κατά κανόνα, οι διευθυντές των Λυκείων δέχονται όσους αποφοίτους Γυμνασίου θέλουν να γραφτούν στο σχολείο τους, όποια και αν είναι η ηλικία τους.

Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη.

Οι μαθητές που έχουν «κενά» ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες στα μαθήματά τους, μπορούν να παρακολουθήσουν δωρεάν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (**Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη**) μέσα στο σχολείο. Αυτά τα μαθήματα γίνονται όταν τελειώνει το κανονικό ωράριο.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Το απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου είναι απαραίτητο προσόν για διάφορες θέσεις εργασίας στο Δημόσιο, στους Δήμους κλπ. Επίσης μπορεί να μας βοηθήσει να βρούμε κάποια δουλειά στην «ελεύθερη» αγορά εργασίας. Αν τώρα ο μαθητής που τελειώνει το Ενιαίο Λύκειο θέλει να «μπει» σε κάποιο **Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΑΕΙ)** ή σε κάποιο **Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα (ΤΕΙ)**, υπολογίζονται μόνο οι βαθ-

μοί που πήρε στα μαθήματα που εξετάζονται πανελλαδικά. Οι σχολές των ΑΕΙ και των ΤΕΙ χωρίζονται σε πέντε επιστημονικά πεδία (**Πεδίο Ι: Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες, Πεδίο ΙΙ: Θετικές Επιστήμες, Πεδίο ΙΙΙ: Επιστήμες Υγείας, Πεδίο ΙV: Τεχνολογικές Επιστήμες, Πεδίο V: Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης**). Οι μαθητές, ανάλογα με την κατεύθυνση που έχουν παρακολουθήσει, μπορούν να δηλώσουν ότι επιθυμούν την εισαγωγή τους σε σχολές από δύο από αυτά τα πεδία. Τις σχολές που θέλουν, οι μαθητές τις δηλώνουν με σειρά προτίμησης (δηλαδή, σημειώνουν ποια σχολή θέλουν πρώτη, ποια δεύτερη κλπ.). **Η σειρά προτίμησης έχει σημασία, γιατί, αν κάποιος μαθητής μπορεί να «μπει» σε περισσότερες από μία σχολές, τελικά μπαίνει σε αυτήν που δήλωσε με την ψηλότερη σειρά προτίμησης.** Οι σχολές των ΑΕΙ και των ΤΕΙ δέχονται τους μαθητές που έχουν δηλώσει ότι τις επιθυμούν, ξεκινώντας από αυτόν που έχει την υψηλότερη βαθμολογία και συνεχίζοντας προς τα κάτω, μέχρι να συμπληρώσουν τις θέσεις που έχουν. **Από τη σχολική χρονιά 2005 - 2006, για να μπει κάποιος υποψήφιος σε μία ανώτατη σχολή, πρέπει να γράψει τουλάχιστον τη βάση σε όλα μαθήματα εξετάζονται πανελλαδικά.**

β) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε Εκκλησιαστικό Ενιαίο Λύκειο.

Τι είναι;

Στα Εκκλησιαστικά Λύκεια οι μαθητές παρακολουθούν μαθήματα γενικής παιδείας και επιπλέον **μαθήματα θεολογικού περιεχομένου και βυζαντινής μουσικής.**

Πού βρίσκονται;

Σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Γίνονται δεκτά μόνο αγόρια. Στο Εκκλησιαστικό Λύκειο μπορούν να φοιτήσουν όσοι νέοι μέχρι 16 χρόνων έχουν τελειώσει Γυμνάσιο (όπως, φυσικά, και όσοι έχουν τελειώσει Εκκλησιαστικό Γυμνάσιο ή Μέσο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο). Επίσης χρειάζεται συστατική επιστολή από τον ιεράρχη του τόπου μόνιμης κατοικίας του ενδιαφερόμενου και συστατική επιστολή του πνευματικού του. Η επιλογή των μαθητών γίνεται ύστερα από συνέντευξη.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η διάρκεια φοίτησης είναι 3 χρόνια υποχρεωτικά και 1 χρόνος προαιρετικός.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Όσοι τελειώσουν την Δ' τάξη του Εκκλησιαστικού Λυκείου, μπορούν να γίνουν ιερείς στη Β' μισθολογική κατηγορία. Οι απόφοιτοι των Εκκλησιαστικών Λυκείων μπορούν, μετά από εξετάσεις πανελλαδικού Τύπου, να εισαχθούν σε κάποια από τις τέσσερις Ανώτερες Σχολές Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης που λειτουργούν στην Ελλάδα (στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στο Ηράκλειο Κρήτης και στη Βελλά, στο Καλλπάκι Ιωαννίνων). Οι απόφοιτοι αυτών των σχολών, μπορούν να γίνουν ιερείς στην Α' μισθολογική κατηγορία

Πληροφορίες:

Διεύθυνση Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ, στα τηλέφωνα 210 3246381 και 210 3239575.

γ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ) του ΥΠΕΠΘ

ΠΡΟΣΟΧΗ: Από το σχολικό έτος 2006 - 2007, πρόκειται να ισχύσουν σημαντικές αλλαγές στη δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση. Η πιο σημαντική από αυτές τις αλλαγές είναι ότι θα δημιουργηθούν δύο διαφορετικά δίκτυα και ότι ο μαθητής δεν θα μπορεί να μεταπηδήσει από το ένα δίκτυο στο άλλο. Οι απόφοιτοι του ενός από αυτά τα δίκτυα θα μπορούν να δώσουν εξετάσεις για τα ΤΕΙ, ενώ οι απόφοιτοι του άλλου όχι.

Τι είναι;

Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) δεν δίνουν στους μαθητές τους μόνο γενική εκπαίδευση, όπως γίνεται στα Ενιαία Λύκεια. Οι μαθητές των ΤΕΕ παίρνουν και επαγγελματική εκπαίδευση και εφόδια για να απασχοληθούν στην αγορά εργασίας. Στα ΤΕΕ της χώρας μας λειτουργούν κάθε σχολικό έτος διάφορες ειδικότητες σε διάφορους τομείς όπως: (1) **Μηχανολογικός**, (2) **Ηλεκτρονικός**, (3) **Ηλεκτρολογικός**, (4) **Εφαρμοσμένων Τεχνών**, (5) **Κλωστοϋφαντουργίας**, (6) **Αργυροχρυσοχοΐας - Ωρολογοποιίας**, (7) **Κατασκευών**, (8) **Οικονομίας και Διοίκησης**, (9) **Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος**, (10) **Υγείας και Πρόνοιας**, (11) **Χημικών Εργαστηριακών Εφαρμογών**, (12) **Ναυτικός - Ναυπλιακός**, (13) **Πληροφορικής - Δικτύων Η/Υ** και (14) **Αισθητικής - Κομμωτικής**.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν υπάρχουν όλες οι ειδικότητες σε κάθε ΤΕΕ, ούτε οι ειδικότητες ενός ΤΕΕ λειτουργούν κάθε χρονιά. Αν δεν γραφτούν αρκετοί μαθητές σε μια από τις ειδικότητες που προσφέρει κάποιο ΤΕΕ, τότε το τμήμα δε θα λειτουργήσει. Αν ενδιαφέρεστε, μπορείτε να τηλεφωνήσετε στη **Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης** του νομού σας και να μάθετε ποιες ειδικότητες υπάρχουν στα ΤΕΕ που βρίσκονται πιο κοντά σας. Πλήρη κατάλογο των ΤΕΕ που λειτουργούν στη χώρα μας μπορείτε να βρείτε και στην ιστοσελίδα <http://sep.pi-schools.gr>.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Στα ΤΕΕ υπάρχουν δύο **Κύκλοι Σπουδών**. Ο Α' Κύκλος Σπουδών διαρκεί δύο χρόνια. Ο Β' Κύκλος λειτουργεί ένα χρόνο. Οι σπουδαστές του πρέπει να κάνουν και πρακτική άσκηση.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου μπορούν να πάρουν «πτυχίο επιπέδου 2», σύμφωνα με τους κανόνες πιστοποίησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με αυτό το πτυχίο, οι απόφοιτοι μπορούν να πάρουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, από τη Νομαρχία, και να εργάζονται ανεξάρτητα, ως εξειδικευμένοι επαγγελματίες, σε χειρωνακτικές κυρίως εργασίες. Αν πάλι θέλουν, οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου, μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Β' Κύκλο Σπουδών. Τέλος, οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου μπορούν να γραφτούν στην Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου. Οι απόφοιτοι του Β' Κύκλου μπορούν να ασκήσουν το επάγγελμα της ειδικότητάς τους, έχοντας «πτυχίο επιπέδου 3», που τους επιτρέπει να αναλαμβάνουν και αυτόνομες τεχνικές εργασίες. Ακόμα, μπορούν να γραφτούν κατά προτεραιότητα σε ΙΕΚ της ειδικότητάς τους. Τέλος μπορούν να γραφτούν σε κάποιο αντίστοιχο ΤΕΙ, μετά από πανελλαδικές εξετάσεις σε ειδική ύλη, που την ορίζουν τα ίδια τα ΤΕΙ (στα Μαθηματικά, τα Νέα Ελληνικά και σε μερικά μαθήματα της κάθε ειδικότητας).

Τι είναι τα ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής;

Τα ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής, που λειτουργούν στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, παρέχουν ειδική αγωγή σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) και ακόμα δίνουν στους μαθητές τους επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να απορροφηθούν στην αγορά εργασίας. Σε κάθε ΤΕΕ λειτουργούν διάφορες ειδικότητες.

Πληροφορίες:

Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του ΥΠΕΠΘ, στα τηλέφωνα 210 3314553 και 210 3235751.

δ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ) που ανήκει σε κάποιο άλλο Υπουργείο

1) Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης.

Τι είναι;

Η **Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης** εποπτεύεται από το ΥΠΕΠΘ και από το Υπουργείο Γεωργίας. Στη Σχολή λειτουργούν Ενιαίο Λύκειο Τεχνολογικής Κατεύθυνσης και ΤΕΕ. Οι μαθητές της Σχολής παίρνουν θεωρητική και πρακτική **γεωργική εκπαίδευση**.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να γραφτούν στη Σχολή όλοι οι απόφοιτοι Γυμνασίου. Προτιμούνται όσοι προέρχονται από αγροτικές οικογένειες.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Στο Ενιαίο Λύκειο η φοίτηση διαρκεί 3 χρόνια και στο ΤΕΕ η φοίτηση διαρκεί 2 ή 3 χρόνια.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Όλοι οι μαθητές είναι οικότροφοι. Ο κάθε μαθητής δίνει ένα πολύ μικρό ποσό για τα έξοδα της διατροφής του.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Το απολυτήριο της Σχολής είναι ισότιμο με τα απολυτήρια των άλλων Λυκείων της χώρας.

Πληροφορίες:

στα τηλ. 2310 471803 και 2310 471824

2) Γεωργικά ΤΕΕ.

Τι είναι;

Τα Γεωργικά ΤΕΕ υπάγονται στον **Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Απασχόλησης (ΟΓΕΕΚΑ) «Δήμητρα»** και εποπτεύονται από το Υπουργείο Γεωργίας. Οι μαθητές της Σχολής παίρνουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση σε ειδικότητες που έχουν σχέση με τη **γεωργία** και την **κτηνοτροφία**.

Πού βρίσκονται;

Γεωργικά ΤΕΕ λειτουργούν σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας. Σε κάθε ένα από αυτά λειτουργούν διαφορετικές ειδικότητες.

ΠΡΟΣΟΧΗ: *Αν σε κάποιο Γεωργικό ΤΕΕ δεν γραφτούν αρκετοί μαθητές, τότε αυτό μπορεί να μην λειτουργήσει.*

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να γραφτούν στη Σχολή όλοι οι απόφοιτοι Γυμνασίου. Προτιμούνται όσοι προέρχονται από αγροτικές οικογένειες και όσοι έχουν υψηλότερο βαθμό στο απολυτήριό τους.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια και είναι αντίστοιχη με τον Α' Κύκλο Σπουδών των ΤΕΕ.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να πάρουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Ακόμα μπορούν να γραφτούν στο Β' Κύκλο Σπουδών άλλων ΤΕΕ ή στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου ή κατά προτεραιότητα σε ΙΕΚ, σε αντίστοιχες ειδικότητες.

Πληροφορίες:

*στα τηλέφωνα του ΟΓΕΕΚΑ «Δήμητρα»: 210 8821404 - 6
και 210 2128114.*

3) ΤΕΕ Ξυλογλυπτικής Καλαμπάκας.

Τι είναι;

Το ΤΕΕ Ξυλογλυπτικής Καλαμπάκας υπάγεται και αυτό στον ΟΓΕΕΚΑ «Δήμητρα» και εποπτεύεται από το Υπουργείο Γεωργίας. Οι μαθητές της Σχολής παίρνουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση στις ειδικότητες **Ξυλογλυπτικής** και **Διακοσμητικής Επίηλου**.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να γραφτούν στη Σχολή όλοι οι απόφοιτοι Γυμνασίου. Όσοι ενδιαφέρονται, μπορούν να κάνουν αίτηση στα κατά τόπους Δασαρχεία. Κάθε χρόνο εισάγονται 18 μόνο σπουδαστές. Για την επιλογή των σπουδαστών υπολογίζονται ο βαθμός του απολυτηρίου, η οικογενειακή κατάσταση, η επαγγελματική εμπειρία, η συνέντευξη και ο τόπος διαμονής του υποψηφίου.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια και είναι αντίστοιχη με τον Α' Κύκλο Σπουδών των ΤΕΕ.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης. Επίδομα.

Η φοίτηση και η σίτιση των μαθητών είναι δωρεάν. Οι μαθητές που προέρχονται από αγροτικές οικογένειες παίρνουν και ένα επίδομα κάθε μήνα.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να εργαστούν στην ίδια τη Σχολή, να εργαστούν αλλού ως τεχνίτες ή να ανοίξουν δικό τους εργαστήριο. Επίσης μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, όπως όλοι οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου Σπουδών των ΤΕΕ.

Πληροφορίες

στα τηλ. 24320 22781 και 24320 22410

4) ΤΕΕ Τουριστικών Επαγγελματιών.

Τι είναι;

Τα ΤΕΕ Τουριστικών Επαγγελματιών ανήκουν στο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. Οι μαθητές της Σχολής παίρνουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση σε ειδικότητες που έχουν σχέση με τον τουρισμό: ***Ξενοδοχειακή-Εσπιατορική Τεχνική, Μαγειρική Τέχνη, Ζαχαροπλαστική Τέχνη.***

Πού βρίσκονται;

ΤΕΕ Τουριστικών Επαγγελματιών λειτουργούν σε ξενοδοχειακές μονάδες των περιοχών Αναβύσσου Αθηνών, Ηρακλείου Κρήτης, Μακεδονίας, Ρόδου, Κέρκυρας, Γαλαξιδίου, Θράκης, Ναυπλίου.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Οι ειδικότητες που διδάσκονται στις διάφορες περιοχές δεν είναι πάντα οι ίδιες.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να γραφτούν στη Σχολή όλοι οι απόφοιτοι Γυμνασίου μέχρι 23 χρονών. Τον Αύγουστο γίνονται εισαγωγικές εξετάσεις. ***Οι υποψήφιοι εξετάζονται προφορικά και γραπτά σε μία ξένη γλώσσα, Αγγλικά, Γαλλικά ή Γερμανικά.*** Ο βαθμός του απολυτηρίου τους υπολογίζεται και αυτός για την επιλογή τους.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια. Κάθε σχολική χρονιά περιλαμβάνει δύο κύκλους σπουδών: (α) τον θεωρητικό, που αρχίζει τον Οκτώβριο και τελειώνει τον Μάιο και (β) τον πρακτικό, που αρχίζει τον Ιούνιο και τελειώνει τον Σεπτέμβριο. Τότε, οι μαθητές ασκούνται πρακτικά σε ξενοδοχεία, εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Λειτουργούν οικοτροφεία για τους μαθητές, όπου η διαμονή είναι υποχρεωτική τον πρώτο χρόνο.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να ανοίξουν δική τους επιχείρηση ή να εργαστούν σε άλλες επιχειρήσεις. Σε ορισμένες ειδικότητες λειτουργούν και τμήματα μετεκπαίδευσης.

Πληροφορίες:

στα τηλ. 210 3244578 και 210 3224602 και στην ιστοσελίδα <http://www.stekdk@otenet.gr>

5) Μέσες Τεχνικές Επαγγελματικές Νοσηλευτικές Σχολές (ΜΤΕΝΣ).

Τι είναι;

Οι Μέσες Τεχνικές Επαγγελματικές Νοσηλευτικές Σχολές ανήκουν στο Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και λειτουργούν μέσα σε διάφορα νοσοκομεία. Οι μαθητές της Σχολής παίρνουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, έτσι ώστε να μπορούν να παρέχουν **νοσηλευτικές υπηρεσίες**.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια και είναι αντίστοιχη με τον Α' Κύκλο Σπουδών των ΤΕΕ. Στο Τζάνειο Νοσοκομείο του Πειραιά, όπου η φοίτηση είναι απογευματινή, διαρκεί 3 χρόνια.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Όπου υπάρχουν οικοτροφεία, η διαμονή και η διατροφή είναι δωρεάν.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να δουλέψουν ως βοηθοί νοσηλευτές (δηλαδή, βοηθοί νοσοκόμοι) σε όλα τα νοσηλευτικά ιδρύματα (νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας κλπ.) της χώρας ή μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, όπως όλοι οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου Σπουδών των ΤΕΕ.

Πληροφορίες:

Διεύθυνση Επαγγελματών Υγείας & Εκπαίδευσης του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στα τηλέφωνα 210 5232821 (εσωτ. 239) και 5230295.

ε) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ.

Τι είναι;

Στα ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ οι μαθητές κάνουν θεωρητικά μαθήματα, ασκήσεις σε εργαστήρια και πρακτική άσκηση σε τόπους εργασίας. Οι μαθητές εξειδικεύονται σε διάφορες ειδικότητες. Για την εργασία τους, οι μαθητές αμείβονται. Οι μαθητές ασφαλίζονται στο ΙΚΑ από τον εργοδότη τους, ο οποίος πληρώνει όλα τα ασφάλιστρα που απαιτούνται. Έχουν πλήρη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, με έξοδα του ΟΑΕΔ, μέχρι να μπορέσουν να ασφαλιστούν οι ίδιοι στο ΙΚΑ. Δικαιούνται την κανονική τους άδεια και επιπλέον 30 ημέρες σπουδαστική άδεια (με αποδοχές).

Πού βρίσκονται;

ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ λειτουργούν σε πολλές πόλεις σε ολόκληρη την Ελλάδα.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν υπάρχουν όλες οι ειδικότητες σε κάθε ΤΕΕ του ΟΑΕΔ. Αν ενδιαφέρεστε, μπορείτε να τηλεφωνήσετε στο ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ που βρίσκεται πιο κοντά σας για να μάθετε ποιες ειδικότητες υπάρχουν ή να ψάξετε στην ιστοσελίδα του ΟΑΕΔ.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Στον Α' Κύκλο Σπουδών μπορούν να γραφτούν νέοι 15-23 χρονών, που έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο.

Στον Β' Κύκλο Σπουδών μπορούν να γραφτούν οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου ή κάποιας ισότιμης σχολής, ανεξάρτητα από την ηλικία τους.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Ο Α' Κύκλος Σπουδών διαρκεί 6 εξάμηνα και ο Β' Κύκλος Σπουδών διαρκεί 2 εξάμηνα.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Οι μαθητές που μένουν μακριά από την έδρα της Σχολής μπορούν να μένουν και να τρώνε δωρεάν σε Μαθητικές Εστίες του ΟΑΕΔ. Προτεραιότητα έχουν οι μαθητές που έχουν περισσότερη ανάγκη. Αν η Σχολή δεν έχει δική της Εστία, οι μαθητές που έρχονται από άλλες πόλεις μπορούν να τρώνε φθηνότερα σε εστιατόρια της πόλης, με κουπόνια που τους δίνει ο ΟΑΕΔ.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι του Α' Κύκλου μπορούν να αποκτήσουν «πτυχίο επιπέδου 3». Αν θέλουν, μπορούν να γραφτούν στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου, στον Β' κύκλο Σπουδών του ίδιου ή κάποιου άλλου ΤΕΕ, σε παρόμοια ειδικότητα μ' αυτήν που έχουν σπουδάσει, σε αντίστοιχη ειδικότητα των ΙΕΚ, ή, μετά από πανελλαδικές εξετάσεις, σε ΤΕΙ αντίστοιχης ειδικότητας.

Πληροφορίες:

στον ΟΑΕΔ, στα τηλέφωνα 210 9989711 - 12 - 13 - 14 - 16 και 210 9989699 ή στα τηλέφωνα 210 9989000 και 210 9989500 (Διεύθυνση Μαθητείας ΤΕΕ) και στην ιστοσελίδα www.oaed.gr

στ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε Εσπερινό Ενιαίο Λύκειο ή σε Εσπερινό ΤΕΕ.

Τι είναι;

Τα Εσπερινά Ενιαία Λύκεια και τα Εσπερινά ΤΕΕ λειτουργούν το απόγευμα. Όπως και στα Εσπερινά Γυμνάσια, οι μαθητές κάνουν 22 διδακτικές ώρες την εβδομάδα. Κάθε διδακτική ώρα διαρκεί τριάντα λεπτά. Οι μαθητές έχουν δικαίωμα να κάνουν τριάντα απουσίες περισσότερες από τους μαθητές των πρωινών Λυκείων.

Πού βρίσκονται;

Μπορούμε να μάθουμε αν λειτουργεί Εσπερινό Λύκειο στην περιοχή μας, τηλεφωνώντας στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού όπου ανήκουμε.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Στα Εσπερινά Ενιαία Λύκεια η φοίτηση διαρκεί 4 χρόνια. Στα Εσπερινά ΤΕΕ ο Α' Κύκλος Σπουδών διαρκεί 3 χρόνια και ο Β' Κύκλος διαρκεί ένα χρόνο και έξι μήνες.

ζ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε άλλες σχολές.

1) Σχολείο Καλών Τεχνών Πανόρμου Τήνου.

Τι είναι;

Το Σχολείο Καλών Τεχνών Πανόρμου Τήνου εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού. Οι μαθητές της Σχολής προετοιμάζονται για να γίνουν επαγγελματίες **τεχνίτες και διακοσμητές μαρμάρου**.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Κάθε χρόνο εισάγονται στη Σχολή περίπου 12 μαθητές. Οι υποψήφιοι πρέπει να είναι απόφοιτοι Γυμνασίου, μέχρι 25 χρονών. Μαζί με την αίτησή τους, πρέπει να υποβάλουν και φάκελο εργασίας, με τα σχέδιά τους. Εξετάζονται στην Έκθεση και στο Ελεύθερο Σχέδιο και περνούν από συνέντευξη.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 3 χρόνια.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Η σίτιση είναι δωρεάν.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να δουλέψουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή να εργαστούν για το Υπουργείο Πολιτισμού. Οι δύο πρώτοι από τους αποφοίτους, αν έχουν αριστεύσει, μπαίνουν χωρίς εξετάσεις στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών.

Πληροφορίες:

στα τηλ. 22830 31452 και 22830 31225.

2) Διπλάρειος Τεχνική Σχολή.

Τι είναι;

Οι μαθητές της **Διπλάρειου Τεχνικής Σχολής** εκπαιδεύονται στους τομείς της **Ηλεκτρολογίας**, της **Ηλεκτρονικής** και των **Καλλιτεχνικών Εφαρμογών - Επιπλοποιίας**.

Πού βρίσκεται;

Στην Αθήνα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Οι υποψήφιοι πρέπει να είναι απόφοιτοι τουλάχιστον Γυμνασίου. Αν οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι από τις θέσεις, γίνεται επιλογή, με μία συνέντευξη και ένα τεστ πάνω σε γενικές γνώσεις της ειδικότητας.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι μπορούν να δουλέψουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή να εργαστούν στο Δημόσιο, σε οργανισμούς κοινής ωφέλειας κλπ.

Πληροφορίες:

στο τηλ. 210 3240130.

3) Σχολές Επαγγελματιών Κρέατος.

Πού βρίσκονται;

Στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Γίνονται δεκτοί απόφοιτοι Γυμνασίου. Όσοι είναι γεννημένοι μέχρι και το 1968, γίνονται δεκτοί και με απολυτήριο Δημοτικού. Για να γίνει κάποιος δεκτός, πρέπει να υποβάλει αίτηση ή στην ίδια τη Σχολή ή μέσω των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 3 μήνες.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Το **Δίπλωμα Κρεοπώλη** που παίρνουν οι μαθητές είναι βασική προϋπόθεση, για να ανοίξει κάποιος δικό του κρεοπωλείο.

Πληροφορίες:

στα τηλ. 210 8222518 και 2310 521111.

4) Σχολές του Ελληνικού Κέντρου Δέρματος.

Τι είναι;

Οι Σχολές του Ελληνικού Κέντρου Δέρματος είναι οι εξής: (α) **Σχολή Υποδηματοποιίας**, (β) **Σχολή Δερμάτων Ειδών**, (γ) **Σχολή Βυρσοδεψίας** και (δ) **Εργαστήριο Βιβλιοδεσίας Τέχνης**.

Πού βρίσκονται;

Στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια. Τα τμήματα μπορούν να είναι πρωινά ή απογευματινά.

Δίδακτρα

Οι μαθητές πληρώνουν δίδακτρα.

Πληροφορίες:

στο τηλ. 210 2855580.

Αν έχετε κάποιο **καλλιτεχνικό ταλέντο** και θέλετε να το καλλιεργήσετε και να το αξιοποιήσετε επαγγελματικά, μπορείτε να προσπαθήσετε να μπειτε σε κάποια από τις **Σχολές Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης**, που εποπτεύονται από το **Υπουργείο Πολιτισμού**. Τέτοιες σχολές είναι, για παράδειγμα, η **Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης** (για **σπουδές χορού**), που βρίσκεται στην Αθήνα και τα **Κρατικά Ωδεία**, που βρίσκονται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη (για **μουσικές σπουδές**). Σε αυτές τις σχολές συνήθως γίνονται δεκτοί απόφοιτοι Γυμνασίου, μετά από εισαγωγικές εξετάσεις. Η φοίτηση είναι δωρεάν.

Πληροφορίες:

Διεύθυνση Καλών Τεχνών του Υπουργείου Πολιτισμού, στο τηλ. 210 8201100.

η) **Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε μεταγυμνασιακά ΙΕΚ.**

Τι είναι;

Τα **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)** διοικούνται και εποπτεύονται από τον **Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)**. Προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση σε διάφορες ειδικότητες. Λίγες μόνο από αυτές τις ειδικότητες μπορούν να τις παρακολουθήσουν και απόφοιτοι Γυμνασίου. Στη διάρκεια και στο τέλος του κάθε εξαμήνου, οι σπουδαστές δίνουν εξετάσεις.

Πού βρίσκονται;

Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης λειτουργούν σε όλη τη χώρα.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Για να γραφτεί ένας απόφοιτος Γυμνασίου σε ΙΕΚ, πρέπει να έχει συμπληρώσει τα 18 του χρόνια. Η επιλογή των σπουδαστών γίνεται με βάση τη βαθμολογία του τίτλου σπουδών, την ηλικία, την προϋπηρεσία, αν υπάρχει, και την ιδιότητα τέκνου πολύτεκνης οικογένειας.

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Οι σπουδές διαρκούν 2 εξάμηνα. Η φοίτηση γίνεται κυρίως τις απογευματινές ώρες.

Δίδακτρα

Οι σπουδαστές πληρώνουν δίδακτρα, υπάρχει όμως και η δυνατότητα να πάρουν κάποια υποτροφία.

Τι μπορούν να κάνουν οι απόφοιτοι;

Οι απόφοιτοι έχουν το δικαίωμα να κάνουν πρακτική άσκηση που θεωρείται αναγνωρισμένη προϋπηρεσία για να πάρουν τελικά άδεια άσκησης επαγγέλματος. Επίσης έχουν το δικαίωμα να πάρουν μέρος στις εξετάσεις που γίνονται δύο φορές τον χρόνο, για να αποκτήσουν το **Δίπλωμα Επαγγελματικής Κατάρτισης**. Αυτό το Δίπλωμα αναγνωρίζεται και στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ελλάδα αναγνωρίζεται και ως τυπικό προσόν για τον διορισμό στο Δημόσιο Τομέα.

Πληροφορίες

στα τηλέφωνα του ΟΕΕΚ: 210 2709002 - 4. Τις διευθύνσεις, τους τομείς και τις ειδικότητες όλων των δημοσίων ΙΕΚ της χώρας, μπορείτε να τα βρείτε στην ιστοσελίδα <http://www.oEEK.gr>

11. 5. Πώς μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας, αν έχουμε απολυτήριο Λυκείου;

α) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας μας.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Οι απόφοιτοι Λυκείου μπορούν, μέσα από **πανελλαδικές εξετάσεις**, να προσπαθήσουν να μπουν σε κάποια από τις Σχολές των **Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ)** ή των **Ανώτατων Τεχνολογικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ)** της χώρας μας. Στις πανελλαδικές εξετάσεις μπορούν να πάρουν μέρος και άνθρωποι που τελείωσαν παλαιότερα το Λύκειο και θέλουν να γράψουν καλύτερα, για να μπουν σε κάποια σχολή.

Χωρίς εξετάσεις μπορούν να γραφτούν στα ΑΕΙ ή στα ΤΕΙ της χώρας μας **όσοι απόφοιτοι Λυκείου πάσχουν από ορισμένες ασθένειες**. Για αυτούς τους ανθρώπους διατίθενται θέσεις που φτάνουν το 3% του αριθμού των εισακτέων. Αν σε μια σχολή οι αιτήσεις είναι περισσότερες από τις θέσεις που υπάρχουν, τότε η επιλογή γίνεται με βάση τον βαθμό του απολυτηρίου. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διεκδικήσουν θέσεις σε κάποια σχολή οι τυφλοί, οι κωφάλαλοι, αυτοί που πάσχουν από μεσογειακή, δρεπανοκυτταρική ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία, αυτοί που πάσχουν από σκλήρυνση κατά πλάκας, οι νεφροπαθείς που υποβάλλονται σε αιμοκάθαρση, από ινσουλινοεξαρτώμενο νεανικό διαβήτη τύπου 1 και διάφορες άλλες κατηγορίες ασθενών.

Αθλητές 17 έως 30 ετών, οι οποίοι έχουν πετύχει σημαντικές διακρίσεις (διάκριση σε Ολυμπιακούς Αγώνες, σε ευρωπαϊκά ή παγκόσμια πρωταθλήματα ή παγκόσμιους σχολικούς αγώνες, ή που έχουν ισοφαρίσει είτε καταρρίψει πανευρωπαϊκά ή παγκόσμια ρεκόρ) μπορούν να μπουν σε όποια σχολή των ΑΕΙ ή των ΤΕΙ επιθυμούν. Το ίδιο δικαίωμα έχουν και όσοι έχουν πετύχει ανάλογες διακρίσεις στο σκάκι. Όσοι αθλητές είναι απόφοιτοι Λυκείου και έχουν πετύχει διακρίσεις σε πανελλαδικούς αγώνες, μπορούν να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους χωρίς εξετάσεις στα ΤΕΦΑΑ, δηλαδή τις Σχολές Γυμναστών (για αυτούς διατίθενται θέσεις σε ένα ποσοστό που φτάνει το 30% του αριθμού των εισακτέων) ή σε κάποια άλλη σχολή των ΑΕΙ ή των ΤΕΙ (για αυτούς διατίθενται θέσεις σε ένα ποσοστό που φτάνει το 1% του αριθμού των εισακτέων). Κάποιες διευκολύνσεις για την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ και ΤΕΙ έχουν και **όσοι έχουν πετύχει πρώτη νίκη σε πανελλήνιους αγώνες Α' Εθνικής Κατηγορίας στο σκάκι**.

Οι απόφοιτοι Λυκείου που είναι **Έλληνες πολίτες και μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα**, μπορούν να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους χωρίς εξετάσεις σε όλες τις σχολές των ΑΕΙ ή των ΤΕΙ (για αυτούς διατίθενται θέσεις σε ένα ποσοστό που φτάνει το 0,5% του αριθμού των εισακτέων).

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Η διάρκεια των σπουδών εξαρτάται από τη Σχολή. Στις περισσότερες Σχολές, η φοίτηση διαρκεί 8 εξάμηνα.

Δυνατότητες σίτισης και στέγασης.

Η φοίτηση στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ της χώρας μας είναι δωρεάν. Οι φοιτητές που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα μπορούν να στεγαστούν δωρεάν στις Φοιτητικές Εστίες, εφόσον υπάρχουν θέσεις. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις, οι φοιτητές μπορούν να τρώνε δωρεάν.

β) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας στο ΕΑΠ.

Τι είναι;

Το **Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)** είναι δημόσιο. Έχει έδρα στην Πάτρα. Το ΕΑΠ είναι ένα ξεχωριστό πανεπιστήμιο γιατί δεν χρειάζεται να πάει κανείς στην Πάτρα, αν θέλει να σπουδάσει σ' αυτό. Μπορεί να κάνει τις σπουδές του και στο σπίτι του, σε όποιο μέρος της Ελλάδας και αν βρίσκεται. Πώς; Μέσα από τον υπολογιστή του! Οι φοιτητές του ΕΑΠ παρακολουθούν μαθήματα, επικοινωνούν με τους καθηγητές τους, στέλνουν τις εργασίες τους και τις παίρνουν πίσω διορθωμένες κλπ. με τον υπολογιστή τους. Τα μαθήματα του ΕΑΠ έχουν σχέση με διάφορους τομείς.

Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν;

Τα μαθήματα του ΕΑΠ μπορούν να παρακολουθήσουν απόφοιτοι Λυκείου. Γίνονται και μεταπτυχιακά μαθήματα, τα οποία μπορούν να τα παρακολουθήσουν πτυχιούχοι από διάφορες σχολές. Οι φοιτητές μπαίνουν στο ΕΑΠ με κλήρωση.

Δίδακτρα

Οι φοιτητές πληρώνουν δίδακτρα.

Πληροφορίες:

στα τηλέφωνα: 2610 332050 και 2610 361411 και στην ιστοσελίδα www.eap.gr

γ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε μεταλυκειακά ΙΕΚ.

Τι είναι;

Τα μεταλυκειακά **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)** του **ΟΕΕΚ** προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση, αρχική ή συμπληρωματική, στις ειδικότητες διάφορων τομέων: **Μηχανολογίας, Δομικών και Συναφών Κατασκευών, Χημικής Βιομηχανίας, Εφαρμοσμένων Τεχνών, Ενέργειας και Περιβάλλοντος, Υγείας, Αισθητικής και Κοινωνικών Υπηρεσιών.**

Πόσο διαρκεί η φοίτηση;

Οι σπουδές διαρκούν 4 εξάμηνα. Για τους πτυχιούχους Β' Κύκλου αντίστοιχης ειδικότητας των ΤΕΕ, οι σπουδές διαρκούν 2 εξάμηνα.

Πληροφορίες:

στα τηλέφωνα του ΟΕΕΚ: 210 2709002 - 4 και στην ιστοσελίδα <http://www.oEEK.gr>

δ) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε ΙΕΚ του ΟΑΕΔ.

Τι είναι;

Στα μεταλυκειακά **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)** του **ΟΑΕΔ** οι σπουδαστές εξειδικεύονται και σε διάφορους επαγγελματικούς τομείς: Στην **Πληροφορική**, στην **Οικονομία και Διοίκηση**, στις **Μεταφορές και στον Τουρισμό**, στη **Μηχανολογία**, στην **Ηλεκτρολογία**, στα **Δομικά Έργα**, στις **Εφαρμοσμέ-**

νες Τέχνες, στην Ένδυση και Υπόδηση, στην Υγεία και στις Κοινωνικές Υπηρεσίες, στον Αυτοματισμό Γραφείου, στο Περιβάλλον.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν υπάρχουν όλες οι ειδικότητες σε κάθε ΙΕΚ του ΟΑΕΔ.

Πληροφορίες:

στον ΟΑΕΔ, στα τηλέφωνα 210 9989711 - 12 - 13 - 14 - 16
και 210 9989699 και στην ιστοσελίδα www.oaed.gr

ε) Μπορούμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας σε ΙΙΕΚ.

Τι είναι:

Τέλος, κάποιος μπορεί να γραφτεί σε Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΙΕΚ). Τα ΙΙΕΚ που είναι αναγνωρισμένα από το κράτος εποπτεύονται από τον ΟΕΕΚ και οι απόφοιτοί τους έχουν παρόμοια εργασιακά δικαιώματα με τους αποφοίτους των άλλων ΙΕΚ.

11. 6. Υπηρεσίες που μπορούν να μας βοηθήσουν

Στην Ελλάδα λειτουργούν διάφορες υπηρεσίες που βοηθούν τους νέους και γενικότερα όλους τους ενδιαφερόμενους να πάρουν αποφάσεις για την εκπαίδευσή τους και για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Μερικές από αυτές είναι οι παρακάτω:

Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΚΕΠ): Το ΕΚΕΠ βρίσκεται στην Αθήνα και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων και από το ΥΠΕΠΘ. Στην ιστοσελίδα του μπορεί κανείς να ενημερωθεί σε θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, απασχόλησης, επαγγελματικού προσανατολισμού, διά βίου μάθησης και κινητικότητας. Πληροφορίες στο τηλέφωνο: 210 8233669 και στην ιστοσελίδα: <http://www.ekep.gr>

Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ): Τα ΚΕΣΥΠ λειτουργούν σε κάθε Νομό και εποπτεύονται από το ΥΠΕΠΘ και από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Πληροφορίες στο τηλέφωνο του ΚΕΣΥΠ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, 210 6013883 και στην ιστοσελίδα: http://www.yrepeth.gr/docs/vi_kesyp_sep.doc

Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού του ΟΑΕΔ: Λειτουργούν στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στο Ηράκλειο. Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 210 5247479 και 210 5245244 (Αθήνα), 2310 537027 (Θεσσαλονίκη) και 2810 281639 (Ηράκλειο) και στην ιστοσελίδα www.oaed.gr/apasxolisi.htm

Κέντρα Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναίκων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: Λειτουργούν στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα, στο Ηράκλειο και στον Βόλο. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.kethi.gr

Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (ΚΠΝ) της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ): Για νέους κάτω των 30 ετών. Λειτουργούν σε πρωτεύουσες Νομών και σε μεγάλους Δήμους της Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Πληροφορίες στα τηλέφωνα της ΓΓΝΓ -ΚΠΝ: 210 2599421 και 210 2599300 και στην ιστοσελίδα www.neagenia.gr www.neagenia.gr/youth.html www.eurodesk.org

Προγράμματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας: για στρατευμένους νέους. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.armyjob.gr

Γραφεία Επαγγελματικού Προσανατολισμού λειτουργούν και στους **Δήμους** της χώρας μας.

Βιβλιογραφία:

ΥΠΕΠΘ, Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Σπουδές μετά το Γυμνάσιο 2005, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2005.

Μέγας Οδηγός Εκπαίδευση Επαγγέλματα, Αχτίδα, Αθήνα 2003.

περ. Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, ΕΛΕΣΥΠ - Ελληνικά Γράμματα.

12 α. Πληροφορίες για θέματα απασχόλησης / Τεχνικές εξεύρεσης εργασίας.

α. Πληροφορίες για θέματα απασχόλησης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Χωριστείτε σε ομάδες. Πρώτα, απαντήστε ατομικά στο παρακάτω ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια, και με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν τα μέλη της ομάδας, φτιάξτε στην κάθε ομάδα έναν κατάλογο με ερωτήσεις που θα θέλατε να κάνετε για θέματα απασχόλησης:

- Είσαι άνεργος/-η;
- Πόσον καιρό είσαι χωρίς δουλειά;
- Έχεις δουλέψει ποτέ στο παρελθόν;
- Γιατί νομίζεις ότι δεν μπορείς να βρεις δουλειά;
- Ξέρεις πού θα ψάξεις για δουλειά;
- Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνεις προκειμένου να βρεις δουλειά;
- Πώς θα το καταφέρεις;
- Είσαι ενημερωμένος/-η για τα διάφορα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης που υπάρχουν; Αν ναι από πού ή από ποιον ενημερώθηκες;
- Σου φαίνονται ελκυστικά τα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης για τα οποία τυχόν έχεις ακούσει;
- Με τι σου αρέσει να ασχολείσαι;
- Πού θα ήθελες να δουλέψεις;

12α. 1. Πού και πώς μπορεί να εργαστεί κάποιος;

(α) Μισθωτή εργασία στον δημόσιο τομέα.

Σύμφωνα με τον νόμο του 1997, οι προσλήψεις στον δημόσιο τομέα γίνονται με πανελλήνιο διαγωνισμό. Την ευθύνη για τις εξετάσεις έχει το **Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ)**. Υπάρχουν θέσεις, για τις οποίες οι υποψήφιοι δεν χρειάζεται να δώσουν εξετάσεις. Σε αυτές τις θέσεις οι υποψήφιοι προσλαμβάνονται κατά προτεραιότητα, με βάση ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια (για παράδειγμα, αν είναι πολύτεκνοι, αν μένουν στον τόπο όπου υπάρχει η συγκεκριμένη θέση εργασίας κλπ.). Οι θέσεις, η ύλη των εξετάσεων, τα κριτήρια πρόσληψης κλπ. γίνονται γνωστά με *προκηρύξεις*, οι οποίες δημοσι-

εύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και στις εφημερίδες. Επίσης, στην ιστοσελίδα του ΑΣΕΠ (www.asep.gr).

(β) Μισθωτή εργασία στον ιδιωτικό τομέα.

Τα δικαιώματα όσων εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, όπως και στον δημόσιο, εξασφαλίζονται από τις *συλλογικές συμβάσεις εργασίας*. Για παράδειγμα, οι εργοδότες είναι υποχρεωμένοι να ασφαλίζουν σε κάποιο ταμείο όσους εργάζονται για αυτούς. Περισσότερες πληροφορίες για ζητήματα που ενδιαφέρουν τους μισθωτούς εργαζόμενους (ωράριο, μισθοί κλπ.), θα βρείτε σε σχετικό κείμενο στο Παράρτημα.

Υπάρχουν ειδικές διατάξεις για την *προστασία των εργαζόμενων ανηλίκων*, οι οποίοι (τυπικά τουλάχιστον) πρέπει να έχουν συμπληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Ο ανήλικος προσλαμβάνεται ως μαθητευόμενος, με το ημερομίσθιο του «ανήλικου μαθητευόμενου». Οι ανήλικοι πρέπει να έχουν βιβλιάριο εργασίας από τις Επιθεωρήσεις Εργασίας, που υπάρχουν στις διάφορες περιοχές. Οι εργοδότες τους υποχρεώνονται να τους ασφαλίσουν στο ΙΚΑ για θέματα υγείας και για την περίπτωση εργατικών ατυχημάτων. Ο χρόνος της εργασίας τους θεωρείται συντάξιμος.

(γ) Αυτοαπασχόληση.

Για να εργαστεί κάποιος ως ελεύθερος επαγγελματίας, πρέπει να πάρει *άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος*, από τη Νομαρχία ή από άλλες υπηρεσίες, ανάλογα με το επάγγελμα. Για να ανοίξει δική του δουλειά, πρέπει να πάει στην Εφορία και να κάνει *έναρξη επιτηδεύματος*. **Σε κάθε περίπτωση, οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει να ασφαλιστούν** σε κάποιον ασφαλιστικό οργανισμό (ΤΕΒΕ κλπ.), ανάλογα με το επάγγελμά τους.

(δ) Άλλες μορφές απασχόλησης.

Η *μερική απασχόληση*, δηλαδή η απασχόληση με μειωμένο ωράριο, και, βέβαια, με λιγότερα χρήματα, γίνεται ολοένα και πιο συχνά «αναγκαστική επιλογή» για πολλούς εργαζόμενους, οι οποίοι προτιμούν να έχουν έστω ένα μικρό εισόδημα, παρά καθόλου.

Η *εργασία στο σπίτι* (φασόν, συναρμολόγηση αντικειμένων κλπ.) είναι πολλές φορές μία λύση κυρίως για γυναίκες, που έτσι μπορούν να κερδίζουν μερικά χρήματα, προσέχοντας ταυτόχρονα το σπίτι και τα παιδιά τους. Όμως, οι εργαζόμενοι στο σπίτι συχνά δεν πληρώνονται ικανοποιητικά για τη δουλειά τους, ενώ συνήθως οι εργοδότες αποφεύγουν να τους ασφαλίσουν.

Η *ηλεκτεργασία* γίνεται από το σπίτι του εργαζόμενου, με το τηλέφωνο ή τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

(ε) Προστασία σε περίπτωση διακρίσεων στην απασχόληση.

Αρκετές φορές οι Τσιγγάνοι αντιμετωπίζονται άνισα από τους εργοδότες τους ή δεν τους δίνεται καν η ευκαιρία να εργαστούν, ακριβώς επειδή είναι Τσιγγάνοι. Ο νόμος υπ. αριθ. 3304/2005 - ΦΕΚ: 16/Α (27/01/2005) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους συμπεριφορές. Ο νόμος μιλάει για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, «ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

12α. 2. Ποιοι φορείς και ποια προγράμματα μπορούν να βοηθήσουν την ένταξή μας στην αγορά εργασίας;

Οι Τσιγγάνοι, όπως αναφέρεται και σε άλλο κεφάλαιο, στην πλειοψηφία τους ασχολούνται με το γυρολογικό εμπόριο, το εμπόριο γενικά, και την καλλιέργεια γης. Θα ξαναπούμε βέβαια ότι αυτό δε σημαίνει πως δεν υπάρχουν Τσιγγάνοι που είναι επιστήμονες, εργάτες, τεχνίτες, δημόσιοι υπάλληλοι, δημοτικοί υπάλληλοι κ.α.

Ο μεγάλος ανταγωνισμός όμως που υπάρχει τα τελευταία χρόνια με την μεγάλη έλευση στη χώρα μας οικονομικών μεταναστών καθώς και τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματιών, είχαν σαν αποτέλεσμα τον όλο και μεγαλύτερο, αποκλεισμό των Τσιγγάνων από την αγορά εργασίας.

Η απασχόληση συνδέεται άμεσα με την εκπαίδευση. Επειδή οι περισσότεροι Τσιγγάνοι δυστυχώς βρίσκονται ακόμα έξω από την εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργήθηκαν δομές τέτοιες ώστε οι άνθρωποι που δυσκολεύονται να βρουν εργασία, προκειμένου να αποκτήσουν κάποιες -έστω βασικές- επαγγελματικές δεξιότητες.

Βασικοί φορείς που είναι υπεύθυνοι για αυτές τις δομές είναι το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, και το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, η Γενική Γραμματεία Ισότητας, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.α. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η πρώτη υπηρεσία που δραστηριοποιήθηκε στο χώρο των Τσιγγάνων υλοποιώντας προγράμματα ειδικά για Τσιγγάνους, ήταν η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (σήμερα Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων).

Μερικά προγράμματα που μπορούν να μας βοηθήσουν να ενταχθούμε στην αγορά εργασίας.

Η αλήθεια είναι ότι διεξάγονται πολλά προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης σε όλη τη χώρα, που απευθύνονται σε όλα τα επίπεδα των ανέργων. Εδώ γίνεται μία ενδεικτική αναφορά.

(α) EQUAL

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που απευθύνονται σε άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, όπως οι Τσιγγάνοι και οι Έλληνες Μουσουλμάνοι, οι οποίοι συναντούν δυσκολίες πρόσβασης και ένταξης στην αγορά εργασίας και διατρέχουν κίνδυνο επαγγελματικού και κοινωνικού αποκλεισμού.

ΣΤΟΧΟΣ: Το πρόγραμμα αποσκοπεί αφενός μεν στην προώθηση και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τα άτομα που ανήκουν στις προαναφερόμενες κοινωνικές ομάδες και αφετέρου στην κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ατόμων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ: Εγγραφή στο Μητρώο Ανέργων του ΟΑΕΔ.

Σύνταξη Ατομικού Σχεδίου Δράσης σε συνεργασία με τους ειδικούς Συμβούλους του ΟΑΕΔ.

Η παραπομπή των ενδιαφερόμενων από τους Συμβούλους του ΟΑΕΔ στους φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων.

(β) Προγράμματα των Κέντρων Προώθησης στην Απασχόληση.

Τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση είναι αποκεντρωμένες μονάδες του ΟΑΕΔ. Την εποπτεία τους την έχει το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Αρμοδιότητα των Κέντρων αυτών είναι:

- ο επαγγελματικός προσανατολισμός του εργατικού δυναμικού.
- η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού.
- η διευκόλυνση της επαφής μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας.
- η χορήγηση ασφαλιστικών και προνοιακών παροχών.

Τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση παρέχουν τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- *Υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού*, οι οποίες χωρίζονται σε δύο μέρη: (α) *ατομικός επαγγελματικός προσανατολισμός* που απευθύνεται κυρίως σε νέους ηλικίας 14-18 ετών, αλλά και σε άνεργους ενήλικες, που θέλουν να διαλέξουν από την αρχή ξανά ένα επάγγελμα και (β) *ενεργός επαγγελματικός προσανατολισμός* που απευθύνεται σε νέους 15-18 χρόνων, μία φορά το χρόνο και έχει σκοπό να τους πληροφορήσει σχετικά με διάφορα επαγγέλματα και ομάδες επαγγελματιών, ώστε να διευρυνθούν οι δυνατότητές τους να επιλέξουν επάγγελμα.
- *Υπηρεσίες προετοιμασίας και προώθησης στην απασχόληση*, οι οποίες σκοπό έχουν να τοποθετηθεί ο άνεργος σε μία δουλειά που θα εξασφαλίσει την ομαλή ένταξή του στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον.

Κάθε άνεργος εγγεγραμμένος στα μητρώα του ΟΑΕΔ μπορεί να διαλέξει κάποια από τις δυνατότητες που του προσφέρει η νέα κάρτα *πολλαπλής χρήσης του ΟΑΕΔ*, σε συνεννόηση πάντα με τον ειδικό Σύμβουλο του Κέντρου Προώθησης στην Απασχόληση. Ποιες είναι αυτές οι δυνατότητες;

- επαγγελματική κατάρτιση.
- απόκτηση εργασιακής εμπειρίας.β
- συμμετοχή σε προγράμματα απασχόλησης ανέργων σε επιχειρήσεις, οι οποίες επιχορηγούνται.
- συμμετοχή σε προγράμματα επιχορήγησης Νέων Ελευθέρων Επαγγελματιών.
- παροχή συμβουλών από τον Επαγγελματικό Σύμβουλο του ΟΑΕΔ.
- χορήγηση τακτικού ή έκτακτου επιδόματος ανεργίας.

Τι είναι το Σύστημα Κάρτας Απασχόλησης από τον ΟΑΕΔ:

Σκοπός του ΟΑΕΔ είναι η Μελέτη και Κατασκευή ενός Συστήματος Κάρτας Απασχόλησης, με τη χρήση της «έξυπνης κάρτας». Κύριος στόχος αυτής της κάρτας είναι η καταγραφή των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού. Αυτή η καταγραφή θα διευκολύνει τη χάραξη στρατηγικών για την υλοποίηση πολιτικών ενίσχυσης της απασχόλησης και καταπολέμησης της ανεργίας. Με την λειτουργία του συστήματος, θα επιτευχθεί για πρώτη φορά, η εξατομικευμένη παρακολούθηση του απασχολούμενου, ενώ θα καταγραφούν οι πραγματικές ανάγκες του εργατικού δυναμικού της χώρας.

(γ) Προγράμματα των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων και

το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, δημιούργησαν τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων τα οποία αποτελούν μία σύγχρονη προσέγγιση στον τομέα της δια βίου μάθησης. Τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων αποτελούν από τον Ιούλιο του 2005 κρατική δομή.

Όταν λέμε δια βίου μάθηση εννοούμε όλες εκείνες τις δραστηριότητες μάθησης που μπορούν να έχουν οι ενήλικοι σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Αυτές οι δραστηριότητες έχουν σαν στόχο την βελτίωση των γνώσεων που ήδη έχουν οι ενήλικες. Και ακόμα, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων τους, τη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών τους, την προσωπική και κοινωνική εξέλιξή τους, αλλά και τη δημιουργική και εποικοδομητική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει την ανάγκη προώθησης της δια βίου μάθησης και ενθαρρύνει την εφαρμογή νέων μεθόδων διδασκαλίας με σκοπό την ανάπτυξη των εξής βασικών ικανοτήτων:

1. Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα.
2. Επικοινωνία στις ξένες γλώσσες.
3. Μαθηματικά και βασικές δεξιότητες στον τομέα της επιστήμης.
4. Πληροφορική.
5. Δεξιότητες αυτομόρφωσης.
6. Διαπροσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες.
7. Επιχειρηματικότητα.
8. Πολιτισμική έκφραση.

Στα προγράμματα των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων μπορούν να συμμετάσχουν όλοι οι ενήλικες, άνεργοι, εργαζόμενοι, γυναίκες, άνδρες, ανεξάρτητα από μορφωτικό επίπεδο, καταγωγή, θρησκεία κλπ. Ο ενδιαφερόμενος καταρχήν θα πρέπει να συμφωνεί ότι η μάθηση είναι μία συνεχής διαδικασία που θα τους στηρίζει στην αντιμετώπιση καθημερινών αναγκών και προβλημάτων.

(δ) Προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για άνεργες γυναίκες.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:	Το πρόγραμμα εντάσσεται στο έργο «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις υπέρ των Γυναικών».
ΣΤΟΧΟΣ:	Στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης άνεργων γυναικών. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε γυναίκες άνεργες 18-64 χρόνων οι οποίες θέλουν να δημιουργήσουν τη δική τους μικρή επιχείρηση, υποβάλλοντας αίτηση υπαγωγής στο πρόγραμμα επιχορήγησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών.
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:	Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέα ελεύθερη επαγγελματία ανέρχεται στο ύψος των 9000 ευρώ. 3000 ευρώ καταβάλλονται με την έκδοση της σχετικής εγκριτικής απόφασης και τα υπόλοιπα σε δύο ισόποσες δόσεις των 3000 ευρώ η κάθε μία. Η διάρκεια της επιχορήγησης ορίζεται σε 12 μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής εγκριτικής απόφασης.
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:	Στο πρόγραμμα μπορούν να πάρουν μέρος γυναίκες εγγεγραμμένες στον ΟΑΕΔ οι οποίες είναι κάτοχοι δελτίου ανεργίας σε ισχύ μέχρι την ημερομη-

νία έναρξης της δραστηριότητας τους. Επίσης, οι γυναίκες πρέπει να έχουν ακολουθήσει τη διαδικασία της εξατομικευμένης προσέγγισης. Και τέλος να έχουν συμμετάσχει στα Σχέδια Δράσης Ολοκληρωμένης Παρέμβασης υπέρ των γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

12β. Τεχνικές εξεύρεσης εργασίας.

12β. 1. Πού και πώς μπορούμε να ψάξουμε για να βρούμε δουλειά;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Φανταστείτε ότι κάποιος γνωστός σας ή κάποια γνωστή σας ψάχνει για δουλειά και σας ρωτάει τι θα μπορούσε να κάνει. Ποιες συμβουλές θα του/της δίνετε; (Να ξανακάνετε την ίδια δραστηριότητα στο τέλος του κεφαλαίου).

(α) Οι μικρές αγγελίες και οι προκηρύξεις.

- Μικρές αγγελίες και προκηρύξεις θέσεων για το Δημόσιο ή αλλού δημοσιεύονται καθημερινά στις περισσότερες **εφημερίδες** (και σε αυτές που κυκλοφορούν πανελλαδικά και στις τοπικές), στις τελευταίες σελίδες.
- Αρκετές εφημερίδες έχουν, μία ημέρα την εβδομάδα, ένα **ειδικό ένθετο** για θέματα εργασίας. Είναι χρήσιμο να παρακολουθούμε τέτοια ένθετα, όχι μόνο για να βρούμε δουλειά, αλλά και για να βλέπουμε τι γίνεται, όταν έχουμε ήδη κάνει αίτηση για ορισμένες θέσεις.
- Επίσης, υπάρχουν **εξειδικευμένες εφημερίδες**, οι οποίες δημοσιεύουν αποκλειστικά μικρές αγγελίες.
- Τέλος, μικρές αγγελίες δημοσιεύονται και σε διάφορα **περιοδικά**.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Πηγαίνετε σε κάποιο περίπτερο, πρακτορείο Τύπου κλπ. της περιοχής σας και, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, καταγράψτε τα έντυπα που δημοσιεύουν μικρές αγγελίες, στις οποίες προσφέρεται εργασία. Μαζί παρακολουθείστε τις εφημερίδες που κυκλοφορούν για μία εβδομάδα και σημειώστε (α) ποιες ημέρες υπάρχουν ειδικά ένθετα για την εργασία στις μεγάλες εφημερίδες και (β) ποιες ημέρες της εβδομάδας κυκλοφορούν οι εξειδικευμένες στις μικρές αγγελίες εφημερίδες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ας υποθέσουμε ότι ενδιαφέρεστε για μία από τις θέσεις εργασίας που προσφέρονται στις παρα-

κάτω μικρές αγγελίες. Συμπληρώστε τις απαντήσεις που πιστεύετε ότι θα έδινε ο κάθε εργοδότης στις ερωτήσεις σας. Σκεφτείτε και άλλες ερωτήσεις που θα θέλατε να κάνετε, καθώς και τις πιθανές απαντήσεις που θα παίρνατε από τον εργοδότη.

ΥΠΟΨ.: Γεια σας! Διάβασα την αγγελία που δημοσιεύσατε σήμερα στην εφημερίδα:
«.....»

ΕΡΓΟΔ.: Ναι...

ΥΠΟΨ.: Εγώ ενδιαφέρομαι για τη θέση. Θα μπορούσα να σας κάνω μερικές ερωτήσεις;

ΕΡΓΟΔ.: Φυσικά! Σας ακούω...

ΥΠΟΨ.: Ποια ακριβώς προσόντα ζητάτε;

ΕΡΓΟΔ.:

ΥΠΟΨ.: Ποιο θα είναι το ωράριο;

ΕΡΓΟΔ.:

ΥΠΟΨ.: Τι ασφάλιση θα έχω, αν προσληθώ;

ΕΡΓΟΔ.:

ΥΠΟΨ.: Πρόκειται για μόνιμη εργασία, ή ...;

ΕΡΓΟΔ.:

ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ στον Πειραιά ζητεί υπάλληλο κάτοχο Αγγλικής και κομπιούτερ - τυφλό σύστημα. Αποστέιλτε βιογραφικό Θυρίδα 850 85, Πειραιάς 185 02 (1058526)

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ γραφείο εισερχόμενου τουρισμού ζητεί υπάλληλο γραφείου για μόνιμη εργασία στο τμήμα κρατήσεων. Απαραίτητα: Πολύ καλή γνώση Ισπανικής γλώσσας, Αγγλικής και Η/Υ. Επιθυμητή η προϋπηρεσία. Βιογραφικά στο fax: 210-7293.334, e-mail: booking1@tryfontours.gr (1056981)

 ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ
ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ έμπειροι τεχνίτες ανελκυστήρων και βοηθοί τεχνίτες ανελκυστήρων, από τεχνική ζαρεία εγκατάστασης και συντήρησης ανελκυστήρων ☎ 210-4113.937

ΕΤΑΙΡΕΙΑ γνωστή στον χώρο της ζητά να προλάβει άτομα για την προώθηση των προϊόντων της κατόπιν προκαθορισμένων ραντεβού. Πρωινή ή απογευματινή εργασία. Άμεση πρόσληψη - αποδοχές ικανοποιητικές - πληρωμή κάθε Παρασκευή ☎ 210-9638.112 (1057382)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Δείτε την παρακάτω προκήρυξη και προσπαθείστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις: Ποιες θέσεις προκηρύσσονται; Ποια προσόντα απαιτούνται για την κάθε θέση; Άτομα από ποιες κοινωνικές ομάδες θα προτιμηθούν, σύμφωνα με την προκήρυξη; Τι πρέπει να κάνει όποιος ενδιαφέρεται για κάποια από αυτές τις θέσεις;

Νέες θέσεις μερικής απασχόλησης

Εγκρίθηκαν από το ΑΣΕΠ, την περασμένη εβδομάδα, νέες θέσεις μερικής απασχόλησης. Ύστερα από τη σχετική έγκριση, οι φορείς που επιθυμούν να προσλάβουν προσωπικό με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, μερικής απασχόλησης (χρονικής διάρκειας μέχρι 18 μηνών και εβδομαδιαίας απασχόλησης μέχρι 20 ωρών), μπορούν να ανακοινώσουν τις προκηρύξεις τους.

Ειδικότερα, εγκρίθηκαν τα αιτήματα των Δήμων Τριπόλεως, Αγίων Αναργύρων, Αγριάς Μαγνησίας και της Κοινότητας Ομαλών Νομού Κεφαλληνίας.

Στον Δήμο Τριπόλεως θα απασχοληθούν ένας μηχανολόγος μηχανικός ΤΕ, δύο νοσηλευτές ΤΕ, ένας ηλεκτρολόγος ΔΕ και ένας οδηγός ΔΕ. Στον Δήμο Αγίων Αναργύρων Αττικής θα αναλάβουν καθήκοντα τέσσερις εργάτες πρασίνου ΥΕ και στον Δήμο Αγριάς Νομού Μαγνησίας θα προσληφθούν ένας βρεφονηπιοκόμος ΤΕ και ένας εργάτης γενικών καθηκόντων ΥΕ. Στην Κοινότητα Ομαλών Κεφαλληνίας θα προσφέρει τις υπηρεσίες του ένας εργάτης ΥΕ.

Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να απευθυνθούν στον φορέα που έχει προκηρύξει τη θέση που τους

ενδιαφέρει, προκειμένου να πληροφορηθούν για το χρονικό διάστημα, μέσα στο οποίο μπορούν να καταθέσουν τις αιτήσεις τους και να προμηθευτούν και τη σχετική προκήρυξη, στην οποία αναφέρονται όλα τα απαραίτητα προσόντα και δικαιολογητικά.

Υποβολή αιτήσεων

Αρχικά, οι υποψήφιοι υποβάλλουν μόνο αίτηση συμμετοχής, που υπέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης του Ν. 1599/1986 και στην οποία δηλώνουν τη θέση ή τις θέσεις που ενδιαφέρονται να καλύψουν, καθώς και την κοινωνική ομάδα ή τις κοινωνικές ομάδες όπου ανήκουν. Με την αίτηση συνοποβάλλεται και φωτοαντίγραφο των δύο όψεων του Δελτίου Αστυνομικής Ταυτότητας.

Η αίτηση υπέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986 και συνεπώς, η ανακρίβεια των δηλουμένων στοιχείων επισύρει τις προβλεπόμενες ποινικές κυρώσεις. Δεν λαμβάνονται υπόψη στοιχεία του υποψηφίου που αυτός παρέλειψε να δηλώσει στην αίτησή του. Ο υποψήφιος που δηλώνει ανακριβή στοιχεία ή δεν αποδεικνύει τα κριτήρια και τις ιδιότητες που

συνταξιοδότησή τους.

1. Βεβαίωση από το ΚΠΑ του ΟΑΕΔ ότι παραμένουν εγγεγραμμένοι στα Μητρώα του Οργανισμού, καθώς και το χρονικό διάστημα παραμονής.
2. Αντίγραφο ασφαλιστικού βιβλιαρίου.
3. Βεβαίωση από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα, από την οποία να προκύπτει ο υπολειπόμενος χρόνος για τη συνταξιοδότησή τους. Σε περίπτωση αδυναμίας του ασφαλιστικού φορέα να παράσχει την ως άνω βεβαίωση, ο υποψήφιος υποβάλλει υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986.

Γ' κοινωνική ομάδα: Αφορά ανέργους ηλικίας μέχρι 30 ετών, εγγεγραμμένους στον ΟΑΕΔ.

1. Βεβαίωση από το ΚΠΑ του ΟΑΕΔ, από την οποία θα προκύπτει ότι παραμένουν εγγεγραμμένοι στα Μητρώα του Οργανισμού κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, καθώς και το συνεχόμενο χρονικό διάστημα ανεργίας [ο χρόνος αυτός πρέπει να είναι, τουλάχιστον, δεκαοκτώ (18) μήνες].

Δ' κοινωνική ομάδα: Αφορά μητέρες με ανήλικα τέκνα.

1. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, το

επικαλέστηκε στην αίτησή του και τα οποία συνοπολοίστηκαν για την κατάταξή του στους οικείους πίνακες, διαγράφεται από αυτούς. Οι πίνακες κατάταξης θα καταρτιστούν από την αρμόδια Τριμελή Επιτροπή ανά κοινωνική ομάδα και θα αναρτηθούν στο κατάστημα του οικείου φορέα.

Δικαιολογητικά

Α' κοινωνική ομάδα: Αφορά ανέργους άνω των 30 ετών, εγγεγραμμένους στον ΟΑΕΔ.

1. Βεβαίωση από το τοπικό κατάστημα του ΟΑΕΔ, από την οποία να προκύπτει ότι έχουν εξαντλήσει τον χρόνο τακτικής επιδότησης ανεργίας (ο χρόνος αυτός να αναγράφεται στη βεβαίωση).

2. Βεβαίωση από το ΚΠΑ (Κέντρο Προώθησης Απασχόλησης) του ΟΑΕΔ ότι παραμένουν εγγεγραμμένοι στα Μητρώα του Οργανισμού, καθώς και το χρονικό διάστημα παραμονής (ο νόμος απαιτεί τουλάχιστον έξι μήνες, μετά τη λήξη της επιδότησης).

Β' κοινωνική ομάδα: Αφορά ανέργους εγγεγραμμένους στον ΟΑΕΔ, οι οποίοι βρίσκονται στην τελευταία 5ετία πριν από τη

οποία να έχει εκδοθεί εντός του έτους της προκήρυξης, από το οποίο να προκύπτει ο αριθμός των ανήλικων τέκνων.

2. Μητέρες, οι οποίες είναι ταυτόχρονα και άνεργες, προσκομίζουν σχετική βεβαίωση από τα ΚΠΑ του ΟΑΕΔ.

Ε' κοινωνική ομάδα: Αφορά άτομα με αναπηρίες.

Απόφαση Υγειονομικής Επιτροπής Αναπηρίας του ΙΚΑ, στην οποία να προσδιορίζεται η αναπηρία του υποψηφίου, καθώς και το ποσοστό αναπηρίας του (απαιτείται, τουλάχιστον, ποσοστό αναπηρίας 50%).

ΣΤ' κοινωνική ομάδα: Αφορά πολυτέκνους και τέκνα πολυτέκνων.

1. Βεβαίωση από τους κατά τόπους συλλόγους της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος (ΑΣΠΕ), από την οποία να προκύπτει η πολυτεχνική ιδιότητα.

2. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του πολυτέκνου. Στην περίπτωση που ο υποψήφιος είναι τέκνο πολυτέκνης οικογένειας και έγγαμος, προσκομίζει τόσο το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης της πατρικής οικογένειας όσο και της δικής του.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Μπορείτε να καταλάβετε το παρακάτω κείμενο; Προσπαθείστε να πείτε τι λέει με δικά σας λόγια.

• Προκήρυξη 20/15Κ/2004 Φ.Ε.Κ. 385/30-9-2004, Τεύχος Προκηρύξεων ΑΣΕΠ: Πλήρωση με σειρά προτεραιότητας 239 συνολικά θέσεων τακτικού προσωπικού κατηγορίας Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (ΥΕ) σε φορείς των υπουργείων: Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικής Άμυνας, Ανάπτυξης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δικαιοσύνης και Πολιτισμού. Εκδόθηκαν και αναρτήθηκαν στις οικείες Νομαρχίες όλα τα πρώτα αποτελέσματα. Προκειμένου να καταρτιστούν οι οριστικοί πίνακες κατάταξης απορριπτέων και διοριστέων της κατηγορίας Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, οι υποψήφιοι του πίνακα (δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του ΑΣΕΠ www.asep.gr) καλούνται να προσκομίσουν, σε επικυρωμένα φωτοαντίγραφα, τα δικαιολογητικά με τα οποία αποδεικνύονται τα ειδικά τυπικά προσόντα, καθώς και τα κριτήρια τα οποία επικαλέστηκαν για την κατάταξή τους με την αίτηση συμμετοχής τους (όπως ορίζονται στο Κεφάλαιο Δ' της Προκήρυξης) και να τα αποστείλουν ταχυδρομικά, με συστημένη επιστολή, έως τις 30 Μαρτίου 2006, στην ακόλουθη διεύθυνση: ΑΣΕΠ, Προκήρυξη: 20/15Κ/2004, Πουλίου 6, Τ.Κ. 115 23 Αθήνα.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Πώς θα μπορούσαμε να παρακολουθούμε όσα γράφουν οι εφημερίδες για ζητήματα απασχόλησης, χωρίς να είμαστε αναγκασμένοι να αγοράζουμε εφημερίδες κάθε μέρα;

Β

(β) Αναζητώντας πληροφορίες στο ηλεκτρονικό Διαδίκτυο (Internet).

- Σήμερα, όλοι σχεδόν οι Οργανισμοί που έχουν σχέση με ζητήματα απασχόλησης έχουν ιστοσελίδες. Αν ανοίξει κανείς αυτές τις ιστοσελίδες, μπορεί να βρει πληροφορίες για θέσεις εργασίας που υπάρχουν, για προγράμματα που βοηθούν ανέργους να μπουν στην αγορά εργασίας, για υπηρεσίες που μπορούν να βοηθήσουν κάποιον που ψάχνει δουλειά κλπ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Παρακάτω βλέπετε τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις διαφόρων φορέων που έχουν σχέση με την απασχόληση. Με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, χρησιμοποιείστε αυτές τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις και προσπαθείστε να βρείτε τις δυνατότητες απασχόλησης που έχουν (α) ένας άνεργος νέος 20 χρονών, ο οποίος έχει εγκαταλείψει το σχολείο πριν τελειώσει το Δημοτικό, (β) μία πολύτεκνη γυναίκα 35 χρονών, απόφοιτος Δημοτικού, (γ) ένας απόφοιτος Γυμνασίου (άντρας ή γυναίκα), μέχρι 30 χρονών και (δ) κάποιος μικρέμπορας που θέλει να ανοίξει μία δική του επιχείρηση.

Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ):

→ www.asep.gr

Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ:

→ www.oaed.gr/apasxolisi.htm

Γραφείο Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ):

→ <http://www.acci.gr/bie/>

Κέντρα Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας:

→ www.kethi.gr

Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (ΚΠΝ) της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ):

→ www.neagenia.gr

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Πώς θα μπορούσε να βρει πληροφορίες στο Διαδίκτυο κάποιος που δεν έχει ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι του;

(γ) Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

- Πλέον λειτουργούν πολλές υπηρεσίες που προσφέρουν πληροφορίες και συμβουλές σε ζητήματα απασχόλησης. Μπορείτε, τηλεφωνώντας ή βλέποντας τις ιστοσελίδες τους στο Διαδίκτυο, να μάθετε σε τι ακριβώς μπορεί να σας βοηθήσει η κάθε υπηρεσία.
 - Στη συνέχεια, μπορείτε να κανονίσετε μία επίσκεψη, ιδιαίτερα στις υπηρεσίες που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Το εξειδικευμένο προσωπικό που εργάζεται εκεί, θα σας βοηθήσει. Μερικές τέτοιες υπηρεσίες είναι:
- † **Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ** Πληροφορίες στα τηλέφωνα του ΟΑΕΔ, 210 9989711 - 12 - 13 - 14 - 16 και 210 9989699 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.oaed.gr/apasxolisi.htm
 - † **Γραφείο Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ)**. Λειτουργεί στην Αθήνα. Πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.acci.gr/bie/>
 - † **Κέντρο Πληροφόρησης Εργαζομένων & Ανέργων (ΚΕΠΕΑ) της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)**. Λειτουργεί στην Αθήνα. Πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.gsee.gr/kepea/kepea/Greek/main.htm
 - † **Κέντρα Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας**. Λειτουργούν στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα, στο Ηράκλειο και στον Βόλο. Πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.kethi.gr
 - † **Κέντρο Πληροφόρησης Νέων (ΚΠΝ) της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ)**. Λειτουργούν σε πρωτεύουσες Νομών και σε μεγάλους Δήμους της Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Πληροφορίες στα τηλέφωνα της ΓΓΝΓ -ΚΠΝ, 210 2599421 και 210 2599300 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.neagenia.gr
 - † **Γραφεία Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων ή Κέντρα Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας** λειτουργούν και στους Δήμους της χώρας μας. Πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.ota.gr/catalog/public_companies.html

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Κάντε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, έναν κατάλογο με ερωτήσεις για τα ζητήματα απασχόλησης που σας ενδιαφέρουν. Στη συνέχεια προγραμματίστε μαζί μία επίσκεψη στην υπηρεσία Επαγγελματικού Προσανατολισμού που λειτουργεί στον Δήμο σας ή στον πιο κοντινό σας Δήμο, για να πάρετε τις πληροφορίες που σας ενδιαφέρουν.

12β. 2. Τι πρέπει να κάνουμε, όταν βρούμε μία θέση εργασίας που μας ενδιαφέρει;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Η υποβολή αίτησης.

- Σε πολλές περιπτώσεις, δεν αρκεί να συνεννοηθούμε προφορικά με τον πιθανό εργοδότη μας. Πρέπει να υποβάλουμε και **γραπτή αίτηση**, όπου θα ζητάμε να μας πάρουν στη συγκεκριμένη θέση εργασίας. Το σωστό είναι οι αιτήσεις μας να έχουν **μία συγκεκριμένη μορφή**. Ειδικά αν πρόκειται για εργασία στον ιδιωτικό τομέα, μία κακογραμμένη αίτηση μπορεί να χαλάσει, από την αρχή κιόλας, την εντύπωση που θα κάνουμε στον πιθανό εργοδότη μας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ας πούμε ότι ενδιαφέρεστε για την παρακάτω θέση εργασίας. Προσπαθείστε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, να γράψετε την αίτηση που θα κάνατε για να ζητήσετε να προσληφθείτε σ' αυτή τη θέση. Στη συνέχεια, δείτε το υπόδειγμα αίτησης που σας δίνουμε και, ακολουθώντας το, ξαναφτιάξτε την αίτησή σας.

Αίτηση

Του

Ξανθόπουλου Ανδρέα του Αντωνίου

Προς

Τον Υπεύθυνο Προσωπικού του ξενοδοχείου Vedema Resort

Δ/ση

Θερσίτου 50, 131 22 Ίλιον Αττικής

Τηλέφωνο: 210 2626448

email:xanth@in.gr

Σε απάντηση της αγγελίας που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα

«Οικο-νομική» της 19/3/2006, παρακαλώ να δεχτείτε την αίτησή μου για τη θέση υπαλλήλου υποδοχής στο ξενοδοχείο σας

Θέμα: απάντηση σε αγγελία

Μαζί σας υποβάλλω:

1. Σύντομο βιογραφικό σημείωμα.
2. Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του πτυχίου First Certificate in English
3. Βεβαιώσεις εργασιακής εμπειρίας σε άλλες θέσεις εργασίας.

Ημερομηνία: 20/3/2006

Με τιμή

Ο αιτών

(υπογραφή)

Ανδρέας Ξανθόπουλος

(β) Το βιογραφικό σημείωμα.

- Όπως και η αίτηση, έτσι και το βιογραφικό μας σημείωμα, καλό είναι να έχει μία συγκεκριμένη μορφή. Η εικόνα που δίνει το βιογραφικό μας σημείωμα μπορεί να κάνει καλή ή κακή εντύπωση στον πιθανό μας εργοδότη, πριν ακόμα αυτός μας συναντήσει!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Πρώτα σημειώστε ελεύθερα, και με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, όποιες πληροφορίες για τον εαυτό σας πιστεύετε ότι θα ενδιέφεραν τον πιθανό σας εργοδότη, αν κάνατε αίτηση (α) για θέση πωλητή σε κατάστημα, (β) για θέση υπαλλήλου σε γραφείο και (γ) για θέση εργατοτεχνίτη σε εργοστάσιο. Στη συνέχεια, δείτε το υπόδειγμα που σας δίνουμε παρακάτω και προσπαθείστε να οργανώσετε τις πληροφορίες που θέλετε να δώσετε για τον εαυτό σας, σύμφωνα με αυτό το υπόδειγμα.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ανδρέας Ξανθόπουλος

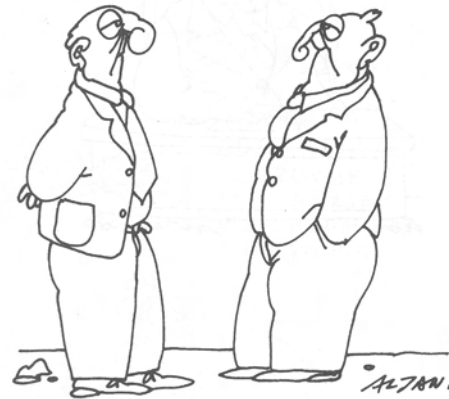
Διεύθυνση	Θερσίτου 50, 131 22΄Ιλιον Αττικής
Τηλέφωνο	210 2626448
Email	xanth@in.gr
Ημερομηνία Γέννησης	2/9/1987
Σπουδές	2002 Απολυτήριο Γυμνασίου, βαθμός 15
Ξένες Γλώσσες	Αγγλικά (First Certificate in English)
Γνώση Η/Υ	Windows 98, Ms Office, Excel
Σεμινάρια	2004 Σεμινάριο Η/Υ, ΚΕΚ «Άργος», 3 μήνες 2005 Σεμινάριο Μηχανολογίας, ΚΕΚ του Δήμου Ιλίου, 6 μήνες
Εμπειρία	2002-2004 Βοηθός σε συνεργείο αυτοκινήτων
Ενδιαφέροντα	Συνδρομητής σε περιοδικά με αντικείμενο τα αυτοκίνητα και τους Η/Υ.

(γ) Η συνέντευξη.

- Ας πούμε ότι η αίτησή σας και το βιογραφικό σας σημείωμα θεωρήθηκαν ικανοποιητικά από τον πιθανό σας εργοδότη. Ή ότι, μετά από τηλεφωνική επικοινωνία, ο εργοδότης σκέφτηκε ότι μπορείτε να είστε κατάλληλος/-η για τη θέση εργασίας που προσφέρει. Το πιο πιθανό είναι ότι μετά θα σας καλέσουν σε **συνέντευξη**. Η συνέντευξη, δηλαδή η προσωπική επικοινωνία του υποψήφιου με τον πιθανό εργοδότη του (ή με όποιον τον εκπροσωπεί) είναι συχνά αυτή που καθορίζει αν ο υποψήφιος θα προσληφθεί ή όχι.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ποια «μηνύματα» δίνουν με την στάση του σώματός τους οι άνθρωποι στις εικόνες; Αν ήσαστε εργοδότης και οι εικονιζόμενοι ήταν υποψήφιοι για κάποια θέση εργασίας, ποιον από όλους θα προτιμούσατε; Γιατί;

Το σκίτσο είναι του Altan

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Αν είχατε κατάσταση οικιακών ειδών και ψάχνατε για πωλήτρια, ποια από τις εικονιζόμενες θα προτιμούσατε; Γιατί;

Το σκίτσο είναι του
Κώστα Μητρόπουλου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ακούστε τον παρακάτω διάλογο. Ποια «επικοινωνιακά λάθη» πιστεύετε ότι κάνει ο υποψήφιος; Ξαναφτιάξτε τον διάλογο, διορθώνοντας τα λάθη που εντοπίσατε:

ΕΡΓΟΔ: Καλημέρα σας! Είστε ο κύριος Ξανθόπουλος;

ΥΠΟΨ.: Το πέτυχε! Αυτός είμαι!

ΕΡΓΟΔ: Εεεε... Διαβάζω στο βιογραφικό σας σημείωμα ότι έχετε παρακολουθήσει ένα σεμινάριο μηχανολογίας. Τι ακριβώς σας προσέφερε αυτό το σεμινάριο;

ΥΠΟΨ.: Για να πω την αλήθεια, όχι και πολλά πράγματα. Πολύ μπλα μπλα, λίγη πρακτική εξάσκηση... Κανείς από τους εκπαιδευόμενους δεν έμεινε ευχαριστημένος τελικά!

- ΕΡΓΟΔ: Α, μάλιστα... Γνωρίζετε όμως αρκετά από υπολογιστές, όπως βλέπω.
- ΥΠΟΨ: Α, ναι! Στους υπολογιστές είμαι και ο πρώτος! Σου φτιάχνω ό, τι θες!!!
- ΕΡΓΟΔ: Σοβαρά; Καλά, θα το λάβω υπόψη μου... Από το συνεργείο όπου δουλεύατε, γιατί φύγατε;
- ΥΠΟΨ: Γιατί ο εργοδότης μου ήταν παλιάνθρωπος! Δεν μου πλήρωνε την ασφάλειά μου! Τον κανόνισα όμως εγώ! Του τράβηξα μια καταγγελία στο ΙΚΑ...
- ΕΡΓΟΔ: Ναι, ε; Και μαζί μας γιατί θέλετε να δουλέψετε;
- ΥΠΟΨ: Τι να κάνω; Με την ανεργία που υπάρχει, δεν τις διαλέγουμε τις δουλειές. Ό, τι βρίσκουμε κάνουμε...
- ΕΡΓΟΔ: Μάλιστα... Καλά, κ. Ξανθόπουλε, αφήστε το τηλέφωνό σας στη γραμματέα και θα σας ειδοποιήσουμε.

(δ) Διαφήμιση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

- Στις μέρες μας είναι πολλές οι δυνατότητες που έχουμε όχι μόνο για να πάρουμε αλλά και για να μεταδώσουμε πληροφορίες που θα μας βοηθήσουν να βρούμε δουλειά...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ας υποθέσουμε ότι έχετε κάποια δεξιότητα που μπορείτε να την εκμεταλλευτείτε επαγγελματικά. Λόγου χάρη, ότι μπορείτε να επισκευάζετε παλιά έπιπλα. Με ποιους τρόπους θα προσπαθούσατε να διαφημίσετε αυτή σας τη δεξιότητα, έτσι ώστε να προσελκύσετε πελάτες; Χωριστείτε σε ομάδες και σχεδιάστε δείγματα. Για τα δείγματά σας μπορείτε να επιλέξετε όποιον από τους παρακάτω τρόπους θέλετε.

- Αφίσες
- Έντυπο υλικό που θα μοιράζεται πόρτα πόρτα
- Διαφήμιση στις εφημερίδες
- Διαφήμιση σε ραδιοφωνικό σταθμό
- Διαφήμιση σε τηλεοπτικό σταθμό
- Τηλεφωνική επικοινωνία με τους καταναλωτές
- Ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο
- Μαζική αποστολή email
- Κάτι άλλο...

13. Δίπλωμα Οδήγησης.

Για να αποκτήσει κανείς δίπλωμα οδήγησης πρέπει να πληρεί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Να έχει την κανονική του διαμονή στην Ελλάδα.
2. Να μην έχει άλλη άδεια οδήγησης στην ίδια κατηγορία, Ελληνική ή άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Νορβηγίας, της Ισλανδίας και του Λιχτενστάιν.
3. Να είναι πάνω από 18 χρόνων.
4. Να έχει την σωματική και διανοητική ικανότητα.
5. Να έχει επιτύχει σε θεωρητική και πρακτική εξέταση, αφού έχει κάνει τα ανάλογα υποχρεωτικά μαθήματα.

► **ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ:**

1. Αίτηση/ Υπεύθυνη δήλωση.
2. Φωτοαντίγραφο αστυνομικής ταυτότητας.
3. 2 πρόσφατες φωτογραφίες, όπως της ταυτότητας αλλά εγχρωμες.
4. Πιστοποιητικά υγείας από Παθολόγο και Οφθαλμίατρο.
5. Παράβολα από τράπεζα για οδήγηση.

Όλες τις γραφειοκρατικές εργασίες τις αναλαμβάνει η Σχολή οδηγών, στην οποία θα πάτε και θα κάνετε τα υποχρεωτικά μαθήματα.

Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δεν γνωρίζει να γράφει και να διαβάζει, τότε ο δάσκαλος οδήγησης έχει τη δυνατότητα να σας μάθει όλα τα απαιτούμενα χρησιμοποιώντας οπτικοακουσικά μέσα, δηλαδή εκμάθηση των σημάτων οδήγησης μέσα από φωτογραφίες, προβολή βίντεο κ.τ.λ. Έτσι όταν θα πάτε στο Υπουργείο για να δώσετε εξετάσεις, και οι εξεταστές θα χρησιμοποιήσουν την ίδια μέθοδο. Δεν χρειάζεται να πληρώσετε τίποτα περισσότερο από την κανονική τιμή που έχετε συμφωνήσει με το δάσκαλο για τα μαθήματα.

14. Ενημέρωση γονέων σε θέματα σχολικής ένταξης των παιδιών τους.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να φοιτούν στο σχολείο και η φοίτηση είναι δωρεάν. Επίσης, σύμφωνα με το Σύνταγμα, η φοίτηση των παιδιών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο είναι υποχρεωτική, δηλαδή -θεωρητικά τουλάχιστον- οι γονείς μπορούν να έχουν προβλήματα με το νόμο αν δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο μέχρι να τελειώσουν το Γυμνάσιο. Όμως, ο ρόλος της οικογένειας δεν σταματάει εκεί. Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε πώς η οικογένεια μπορεί να βοηθήσει το κάθε παιδί σχολικής ηλικίας να πάει στο σχολείο και να φοιτήσει χωρίς προβλήματα. Κι ακόμα θα συζητήσουμε κάποια προβλήματα που μπορούν να αντιμετωπίζουν πολλές οικογένειες και τα οποία τις εμποδίζουν να αναλάβουν αυτόν τον δύσκολο ρόλο.

14. 1. Πόσο επηρεάζει η οικογένεια τη φοίτηση των παιδιών στο σχολείο;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Δείτε τις εκθέσεις που έγραψαν δύο μαθητές του Δημοτικού σχολείου. Το θέμα ήταν το ίδιο: «Τι σκοπεύω να κάνω στη ζωή μου». Ποια φαντάζεστε ότι είναι η κατάσταση στην οικογένεια του καθενός από τα δύο παιδιά; Τι νομίζετε ότι σκέφτονται οι γονείς του κάθε παιδιού για το μέλλον του παιδιού τους και τι νομίζετε ότι κάνουν για αυτό το μέλλον; Τι πιστεύετε ότι μπορεί να κάνει στη ζωή του το καθένα από αυτά τα δύο παιδιά;

Το πρώτο κείμενο είναι από το βιβλίο του Μαρτσέλο Ντ'Ορτα Εγώ ελπίζω να τη βολέψω, Γνώση, 1991. Το δεύτερο κείμενο είναι από το βιβλίο της Σταματίας Αναστασιάδη και του Μάνου Αναστασιάδη Γράμματα και ζωγραφιές στη δασκάλα μας, Σπουδή, 1998.

ΕΚΘΕΣΗ 1^η

Κυρία.

Εγώ έχω βρει ένα σκοπό στη ζωή μου. Ο σκοπός μου είναι να κουβαλάω σωλήνες του πατέρα μου. Αυτός ο σκοπός μπήκε στη ζωή μου όταν ήμουν μικρός. Είδα τον μπαμπά μου μια μέρα να κουβαλάει σωλήνες και αυτό που είδα μου άρεσε πάρα πολύ.

Για να πραγματοποιήσω αυτό το σκοπό, πρέπει να μεγαλώσω, γιατί όταν σηκώνω τόσο βαριούς σωλήνες, θα πάθω καμιά κήλη, θα πάω στο νοσοκομείο και θα κάνω εγχείρηση...

Για να πετύχεις όμως τέτοιο σκοπό πρέπει να είσαι δυνατός, γιατί θέλεις πολύ κόπο να κάνεις λογαριασμούς και να σηκώνεις και σωλήνες από πάνω!

ΕΚΘΕΣΗ 2^η

Εγώ έχω πολλούς σκοπούς στη ζωή μου. Να πάρω το χαρτί στα Αγγλικά, να πάρω μαύρη ζώνη στο καράτε, να τελειώσω το σχολείο και να σπουδάσω παιδίατρος. Βέβαια για να το κάνω αυτό πρέπει να διαβάζω ατελείωτες ώρες την ημέρα.

Αυτό το σκοπό να γίνω παιδίατρος μου τον έβαλε η μαμά μου και ο μπαμπάς στο μυαλό. Μου είπαν: «Μην καταντήσεις σαν κι εμάς. Τουλάχιστο χρησιμοποίησε το μυαλό που έχεις, να μην πάει στο καλάθι των αχρήστων».

Αλλά δεν μου το έβαλαν με το ζόρι. Το 'θελα κι εγώ. Μου αρέσει να βοηθώ τους συνανθρώπους μου και να τους κάνω να είναι καλά στην υγεία τους.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Η Ελένη είναι μαθήτρια της Ε' Δημοτικού. Ζει, μαζί με τους γονείς της, τα τρία μικρότερα αδέρφια της, τον παππού και τη γιαγιά της σε ένα σπιτάκι με δύο δωμάτια. Οι γονείς της φεύγουν πο-

λύ συχνά για να δουλέψουν σε άλλες περιοχές και λείπουν μέρες ολόκληρες. Τις ημέρες εκείνες, η Ελένη δεν πηγαίνει στο σχολείο. Μένει στο σπίτι για να φυλάει τα αδέλφια της. Ποια πιστεύετε ότι θα είναι η πρόοδος της Ελένης στο σχολείο; Γιατί;

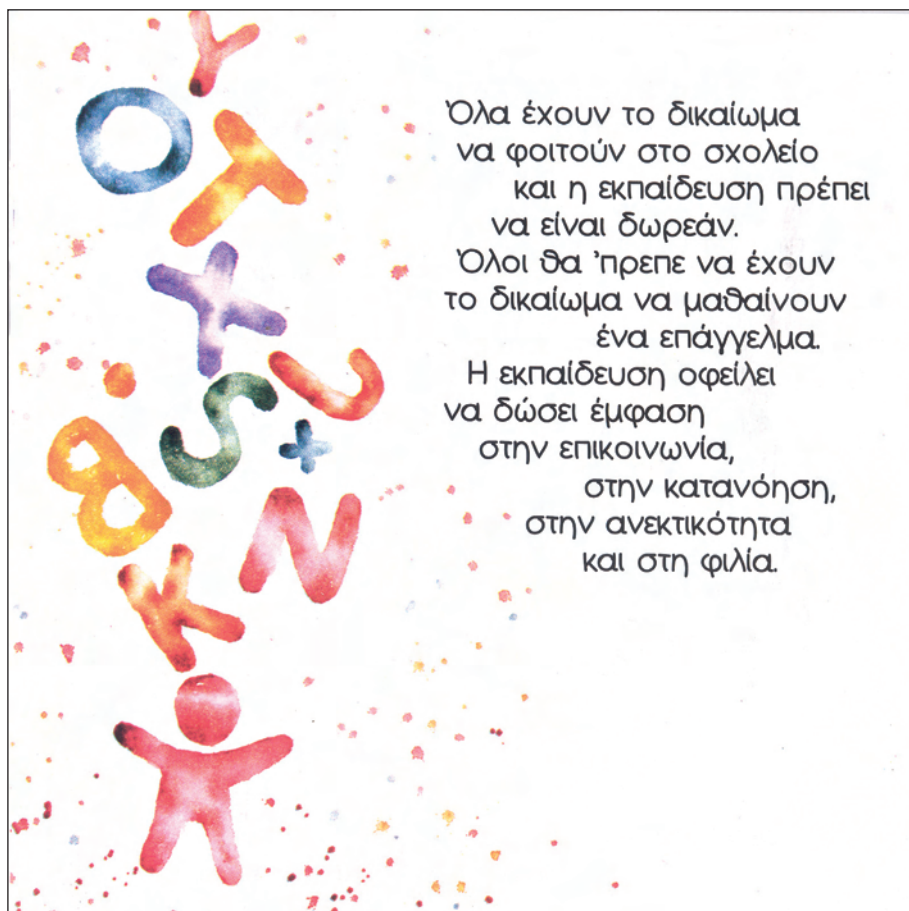
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Τώρα φανταστείτε ότι εσείς είστε ο πατέρας ή η μητέρα της Ελένης, της μικρής μαθήτριας της ιστορίας μας, και ότι συζητάτε με κάποιον συγγενή σας για την κόρη σας και την πρόοδό της στο σχολείο. Συμπληρώστε τον διάλογο στην επόμενη σελίδα:

- Πώς τα πηγαίνει η Ελένη σου στο σχολείο;
- Ε, όχι και πολύ καλά _____
- Γιατί; Αφού η Ελένη είναι έξυπνη!
- Ναι, αλλά _____
- Κι εσύ δεν μπορείς να κάνεις κάτι γι' αυτό;
- Τι να κάνω κι εγώ; Βλέπεις, _____
- Και όμως! Κάτι μπορείς να κάνεις κι εσύ! _____

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Προσθέστε τη φιγούρα ενός γονιού στην παρακάτω εικόνα.

- Η οικογένεια επηρεάζει, ίσως περισσότερο από κάθε τι άλλο, το πώς θα τα πάει το παιδί στο σχολείο. Επηρεάζει τα σχέδια που κάνει το παιδί για το μέλλον του, το αν το παιδί θα πηγαίνει τακτικά στο σχολείο, τον χρόνο που έχει το παιδί για να μελετήσει, και ένα σωρό άλλα...

14. 2. Τι πρέπει να κάνουμε για να γράψουμε τα παιδιά μας στο σχολείο;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ο Κώστας πηγαίνει στο Δημοτικό σχολείο της περιοχής του, για να γράψει τον εξάχρονο γιο του. Όμως, ο Διευθυντής του σχολείου λέει στον Κώστα ότι δεν μπορεί να δεχτεί το παιδί του στο σχολείο:

(α) γιατί το παιδί δεν έχει χαρτιά,

(β) γιατί το παιδί δεν έχει κάνει τα απαραίτητα εμβόλια,

(γ) γιατί ο Κώστας και η οικογένειά του δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής.

Χωριστείτε σε ομάδες και σκεφτείτε τι μπορεί να κάνει ο Κώστας σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Όσοι από εσάς έχετε παιδιά και πήγατε στο σχολείο για να τα γράψετε, αντιμετωπίσατε ποτέ κάποιο παρόμοιο πρόβλημα; Ποιο ακριβώς; Τι κάνατε; Τι έγινε τελικά;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ο γιος της Αντιγόνης είναι δώδεκα χρονών. Μέχρι τώρα, προσπάθησε αρκετές φορές να πάει στο σχολείο, αλλά δεν κατάφερε ποτέ να φοιτήσει ολόκληρη τη χρονιά. Θα ήθελε πολύ να γραφτεί στο Δημοτικό και αυτή τη φορά να το τελειώσει, φοβάται όμως ότι τώρα πια είναι πολύ μεγάλος και δεν θα τον δεχτούν στην Α' Δημοτικού. Επίσης φοβάται ότι, ακόμα και αν τον δεχτεί το σχολείο, οι συμμαθητές του θα τον κοροϊδεύουν, επειδή είναι μεγάλος. Πώς μπορεί η Αντιγόνη να βοηθήσει τον γιο της;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

► ΠΟΤΕ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ;

Όταν το παιδί κλείσει τα τρία του χρόνια, το γράφουμε στο νηπιαγωγείο από 1 μέχρι 15 Ιουνίου της προηγούμενης χρονιάς, για να πάει την επόμενη χρονιά.

▶ **ΠΟΙΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ;**

1. Αίτηση των γονέων ή εκείνου που έχει τη φροντίδα του παιδιού, δηλαδή του κηδεμόνα.
2. Υπεύθυνη δήλωση διαμονής.
3. Πιστοποιητικό δήμου ή κοινότητας, στο οποίο να φαίνεται ότι το παιδί είναι γραμμένο στα μητρώα ή στα δημοτολόγια του δήμου ή της κοινότητας. Αν δεν φαίνεται η ακριβής ηλικία του παιδιού, να υπάρχει ληξιαρχική πράξη γέννησής του.
4. Το μπλε Βιβλιάριο Υγείας του παιδιού.

▶ **ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΟΤΑΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ;**

- Αν δεν έχετε μόνιμη διεύθυνση κατοικίας, θα κάνετε μία υπεύθυνη δήλωση που να λέει πως δεν έχετε μόνιμη διεύθυνση αλλά θέλετε το παιδί σας να πάει σχολείο. Ο Διευθυντής του σχολείου είναι υποχρεωμένος να δεχτεί αυτή τη δήλωση.
- Αν το παιδί δεν είναι δηλωμένο, το λέτε στον Διευθυντή και αναλαμβάνετε την υποχρέωση να το δηλώσετε, στον Δήμο ή στην Κοινότητα που υπάγεται το σχολείο. Εάν μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς δεν έχετε πάει το πιστοποιητικό στο σχολείο, το παιδί δεν θα μπορεί να πάρει το απολυτήριο της τάξης. Δε θα φαίνεται πουθενά ότι πήγε σχολείο.
- Όταν δεν υπάρχει Βιβλιάριο Υγείας, ο Διευθυντής είναι υποχρεωμένος να δεχτεί το παιδί, αλλά και εσείς να φέρετε το Βιβλιάριο μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Ξεκινάτε από το Δήμο ή την Κοινότητά σας. Αν δεν πάτε το Βιβλιάριο Υγείας, δε θα δώσουν στο παιδί απολυτήριο.

Στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που λειτουργούν σε διάφορες περιοχές (βλέπε στο τέλος του κεφαλαίου), οι εργαζόμενοι μπορούν να σας βοηθήσουν να τακτοποιήσετε διάφορα αστικοδημοτικά θέματα, όπως η έκδοση ταυτότητας, η έκδοση Βιβλιαρίου Υγείας, η διόρθωση ληξιαρχικών πράξεων με παρέμβαση εισαγγελέα, η εγγραφή των παιδιών σε ληξιαρχεία, το άνοιγμα οικογενειακής μερίδας, η εγγραφή στα δημοτολόγια, οι διαδικασίες μεταδημότευσης κλπ.

▶ **ΠΟΤΕ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;**

Όταν το παιδί κλείσει τα πέντε του χρόνια, το γράφουμε στην Πρώτη τάξη του Δημοτικού από 1 μέχρι 15 Ιουνίου της προηγούμενης χρονιάς, για να πάει την επόμενη χρονιά.

▶ **ΠΟΙΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ;**

1. Πιστοποιητικό γέννησης από το Δήμο ή την Κοινότητα. Αν δεν φαίνεται η ακριβής ηλικία του παιδιού, να υπάρχει ληξιαρχική πράξη γέννησής του.
2. Το μπλε Βιβλιάριο Υγείας.
3. Αποδεικτικό του τόπου κατοικίας (απόδειξη από Δ.Ε.Η., συμφωνητικό ενοικίασης κατοικίας...).

▶ **ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΟΤΑΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ;**

Θα κάνετε ότι θα κάνατε και για το Νηπιαγωγείο.

▶ **ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΝΤΑΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

Σε αρκετά δημοτικά σχολεία, όπου υπάρχουν σχετικές ανάγκες, λειτουργούν Προπαρασκευαστικά Τμήματα ή Τάξεις Υποδοχής. Εκεί, οι μαθητές που η ηλικία τους είναι μεγαλύτερη από την «κανονική» προετοιμάζονται και, όταν είναι έτοιμοι, γράφονται στην τάξη που αντιστοιχεί στην χρονολογική τους ηλικία. Για να γίνει μία Τάξη Υποδοχής, κανονικά πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον 9 υποψήφιοι μαθητές. Οι μαθητές μπορούν παράλληλα να παρακολουθούν σε «κανονικές» τάξεις κάποια μαθήματα, όπως τα Εικαστικά, η Μουσική, η Φυσική Αγωγή (Γυμναστική) και η Ξένη Γλώσσα. ΠΡΟΣΟΧΗ: Αν το παιδί έχει γραφτεί στο σχολείο σε κανονική ηλικία και παρακολουθεί κανονικά, δεν υπάρχει λόγος να φοιτήσει σε Προπαρασκευαστικό Τμήμα ή Τάξη Υποδοχής.

Επίσης, στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα μπορεί να δουλεύει παιδαγωγός, ο οποίος μπορεί να προετοιμάσει στα μαθήματα εκείνα τα παιδιά που σκέφτονται να πάνε στο σχολείο το επόμενο έτος.

▶ **ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΗ**

Οι γονείς θα πρέπει να κάνουν αίτηση στο σχολείο που ήδη πάει το παιδί και να αναφέρουν γιατί θέλουν να πάει το παιδί τους σε άλλο σχολείο, καθώς και να πάνε από 1 μέχρι 15 Ιουνίου της προηγούμενης χρονιάς στο καινούριο σχολείο.

▶ **ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ**

Η φοίτηση στο Γυμνάσιο είναι υποχρεωτική για όλους τους μαθητές που κατοικούν στην ελληνική επικράτεια και έχουν αποφοιτήσει από το Δημοτικό σχολείο. Ο Διευθυντής του Δημοτικού σχολείου, στο οποίο το παιδί σας τελείωσε την Έκτη Δημοτικού, το γράφει στο Γυμνάσιο. Εσείς θα πρέπει μόνο να πάτε το αργότερο μέχρι και τις 10 Σεπτεμβρίου στο Γυμνάσιο, για να υπογράψετε μία δήλωση που λέγεται «Δήλωση Κηδεμονίας».

▶ **ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ**

Αφού το παιδί σας τελείωσε με επιτυχία το Γυμνάσιο, μπορεί να κάνει εγγραφή στο Λύκειο, δείχνοντας το απολυτήριο του Γυμνασίου.

14.3. Τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να προσαρμοστούν στη ζωή του σχολείου;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Φανταστείτε ότι έχετε ένα μικρό παιδί που πηγαίνει για πρώτη φορά στο σχολείο. Στο τέλος της πρώτης εβδομάδας γυρίζει σπίτι κλαίγοντας και λέγοντας ότι «δεν μπορεί να συνηθίσει...» Τι θα μπορούσε να του έχει συμβεί; Τι θα λέγατε και τι θα κάνατε για να βοηθήσετε το παιδί σας;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το «Ματσεντότσεσκο», αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα του Πέτρου Βότση, ο οποίος σήμερα είναι ένας πολύ επιτυχημένος καθηγητής Βιολογίας. Ο Πέτρος Βότσης ανήκει στην ομάδα των Ελλήνων που είχαν ως μητρική τους γλώσσα τα «εντόπικα» (μακεδονίτικα ή σλαβομακεδονικά). Το 1965, επίσημες εκθέσεις υπολόγιζαν σε 130.000 - 150.000 τους σλαβόφωνους κατοίκους των νομών Φλώρινας, Καστοριάς και Πέλλας. Αλλά και σήμερα τα «εντόπικα» μιλιούνται σε ορισμένα μέρη της Μακεδονίας. Η σκηνή που περιγράφεται έγινε στη Φλώρινα, γύρω στα 1950. Ο Πέτρε ή Πέτρος, από χωριό του νομού Φλώρινας, πηγαίνει πρώτη φορά στο σχολείο, μαζί με τη μεγαλύτερη αδελφή του Πασίκα ή Ασπασία.

Ακούστε το απόσπασμα και συζητήστε τα παρακάτω θέματα: Ποια πράγματα εμποδίζουν το μικρό παιδί να συνηθίσει το σχολείο; Όταν αυτός γυρίζει στο σπίτι, τι κάνει η μητέρα του, για να τον βοηθήσει να προσαρμοστεί; Εσείς τι θα κάνατε στη θέση της; Θα μπορούσε κάποια παρόμοια σκηνή να διαδραματιστεί σήμερα σε κάποιο ελληνικό σχολείο; Αν ναι, πώς θα φανταζόσαστε αυτήν την σκηνή;

Η ντασκαλίτσα πηγαίνει μπροστά από κάθε παιδί, κάτι λέει στον καθένα, αυτό απαντάει, κι ακούγεται ένα όνομα.

Προσέχω ότι τα ίδια λόγια λέει η ντασκαλίτσα, με τα ίδια λόγια απαντάνε τα παιδιά, μόνο το όνομα που λένε είναι διαφορετικό. Τ' ακούω πολλές φορές και καταλαβαίνω ότι ρωτάει «Κακ τε βίκατ;» (Πώς σε λένε;). Και το παιδί απαντάει «Μένε με βίκατ» (Εμένα με λένε) και λέει τ' όνομά του. Όσπου να 'ρθει η σειρά μου το έχω ακούσει τόσες φορές που το μαθαίνω.

Η ντασκαλίτσα πηγαίνει πρώτα μπροστά στην Πασίκα και τη ρωτάει:

- Πώς σε λένε;
- Εμένα με λένε Ασπασία, απαντάει η Πασίκα. Σκέφτομαι να τη διορθώσω ότι τη λένε «Πασίκα», αλλά δεν προλαβαίνω γιατί η ντασκαλίτσα βρίσκεται μπροστά μου και με ρωτάει:
- Πώς σε λένε;
- Εμένα με λένε Πέτρε, απαντάω εγώ. Η ντασκαλίτσα στραβώνει τα μούτρα της και μου λέει.
- Πέτρο, Πέτρο.

Περιμένω να φύγει. Όμως αυτή ξαναλέει το ίδιο πράγμα.

- Πώς σε λένε;
- Εμένα με λένε Πέτρο.
- Μπράβο, μου λέει και προχωράει στο διπλανό μου.

Σε μια στιγμή ακούγεται ένα καμπανάκι κι όλα τα παιδιά σηκώνονται κι αρχίζουν να βγαίνουν στην αυλή. Το ίδιο κάνω κι εγώ. Δεν πηγαίνω μαζί με την Πασίκα, γιατί παίζουν, λέει, χωριστά τα παιδιά από τα κορίτσια.

Μαζί με τ' άλλα παιδιά στρώσαμε παιχνίδι μιλώντας μακεδόνικα και τότε εμφανίζεται ένας μεγάλος άντρας με μια πρ'τσκα (βέργα) στο χέρι. «Ντάσκαλο! Ντάσκαλο!» (Ο δάσκαλος! Ο δάσκαλος!), είπαν τα παιδιά. Άρχισε και μας χτυπούσε με τη βέργα, γιατί -είπαν τ' άλλα παιδιά- μιλούσαμε τα δικά μας. Τ' άλλα παιδιά κάτι λέγανε στα γκρ'τσκι (ελληνικά) στο ντάσκαλ, που τους ανάγκαζε ν' ανοίξουν τις παλάμες τους και στη συνέχεια τους κοπανούσε. Όταν ήρθε η σειρά μου να με χτυπήσει, του είπα τα μόνα γκρ'τσι που ήξερα «εμένα με λένε Πέτρο», αλλά αυτό δε με έσωσε. Μου τις σβούριξε κανονικά. Τα χέρια μου πονάνε πολύ και δεν ξέρω πού να τα βάλω. Πό-

τε τα βάζω κάτω από τις μασχάλες, πότε στις τσέπες μου και κάθε τόσο αρχίζω να τα κουκουλιάζω. Δεν κλαίω, όχι γιατί δε μου 'ρχεται το κλάμα, αλλά γιατί κανένας από τους άλλους δεν κλαίει και αν κλάψω μόνο εγώ θα με κοροϊδεύουν. Πλησιάζω τον πιο μεγάλο και τον ρωτάω.

- Τάκα μάβρατ σέκοϊπατ να σκόιλετο; (Έτσι χτυπάνε κάθε φορά στο σχολείο;) Αυτός όμως κοιτάζει καλά καλά γύρω και λέει:

- Μ'τσι, ότι και νε τούρατ πακ (Σώπα, γιατί θα μας τις ξαναρίξουν).

Όταν γυρίζω από το σχολείο, πάλι έχουμε ιστορίες με τη μάμο μου, γιατί της λέω ότι εδώ δέρονουν οι μεγάλοι και δε θα πάω σχολείο. Η μάμο μου λέει:

- Σε δέρνουν για να μάθεις πίσμο (γράμματα) και γκρ'τσκι. Τα παιδιά μόνο με ξύλο μαθαίνουν.

- Όταν μ' έδειρε, εγώ είχα μάθει γκρ'τσκι και του τα είπα. Γιατί αυτός μ' έδειρε πάλι;

Το πρόσωπο της μάμος μου φωτίστηκε και με ρώτησε:

- Κάζιμι μπρε σίνκο σο γκρ'τσκι ναούτσι; (Πέσμου βρε γιόκα μου, τι ελληνικά έμαθες;)

- Εμένα με λένε Πέτρο. Ι ντα ζνας γκρ'τσκι ίμετο μίε Πέτρο ι νε Πέτρε (Και να ξέρεις, ελληνικά το όνομά μου είναι Πέτρο κι όχι Πέτρε).

Καταχάρηκε η μάμο μου και μου λέει.

- Είδες που άρχισες να μαθαίνεις;

- Ναι, αλλά αυτά τα έμαθα χωρίς ξύλο. Αφού έμαθα τα γκρ'τσκι μ' έδειρε εκείνος ο ντάσκαλ, κι ύστερα δε μ' αρέσουν τα γκρ'τσκι, γιατί αλλάζουν τα ονόματα. Η μάμο μου επιμένει.

- Πρέπει να μάθεις. Όποια γλώσσα κι αν ξέρεις είναι χρήσιμο πράγμα. Ο τάτκος σου (ο πατέρας σου) συνηθίζει να λέει ότι όσες γλώσσες ξέρεις, τόσες φορές είσαι άνθρωπος.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

▶ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ)

Στην Ελλάδα, η προσχολική εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική. Αν όμως τα παιδιά έχουν πάει προηγούμενα σε παιδικό σταθμό ή σε νηπιαγωγείο, τότε είναι περισσότερο προετοιμασμένα για τις αλλαγές που θα φέρει στη ζωή τους η φοίτηση στο σχολείο.

Οι εργαζόμενες μητέρες μπορούν να στείλουν τα παιδιά τους, από 2, 5 χρονών και πάνω, στους δημόσιους παιδικούς σταθμούς της περιοχής που μένουν, αν υπάρχουν θέσεις. Οι γονείς πληρώνουν περίπου 40 ευρώ τον μήνα, ποσό πολύ μικρότερο από αυτό που ζητούν στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς. Μετά τα 4 χρόνια του (και εφόσον το παιδί μπορεί να πάει μόνο του στην τουαλέτα), το παιδί μπορεί να γραφτεί στο νηπιαγωγείο. Εκεί, η φοίτηση είναι δωρεάν.

Στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα υπάρχει η δυνατότητα να δημιουργηθούν «αίθουσες προένταξης», όπου θα συμμετέχουν δάσκαλοι έπειτα από συνεννόηση με την Περιφέρεια και τη διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εκεί τα παιδιά θα μαθαίνουν κανόνες υγιεινής και καθαριότητας και κάποιες χρήσιμες για το σχολείο πρακτικές, όπως να σκώνουν το χέρι τους στην τάξη κλπ.

▶ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥΣ

Στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων συχνά δουλεύουν εξειδικευμένοι επιστήμονες (ψυχολόγοι), οι οποίοι θα μπορούσαν να βοηθήσουν εσάς και το παιδί σας να αντιμετωπίσετε πιθανά προβλήματα, που εμποδίζουν το παιδί να προσαρμοστεί στο σχολείο.

Στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα μπορεί να εργάζεται ψυχολόγος, ο οποίος μπορεί να αναλάβει την ψυχολογική στήριξη παιδιών, εφήβων και ενηλίκων μέσα από ατομικές και ομαδικές συνεδρίες (συναντήσεις). Επίσης, μία από τις αρμοδιότητες των Κέντρων είναι η επαφή του Κέντρου με δασκάλους, καθηγητές, το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων καθώς και τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της περιοχής, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πιθανά προβλήματα που εμποδίζουν την προσαρμογή των παιδιών στο σχολείο.

Τα ΚΔΑΥ (Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης) είναι υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας. Λειτουργούν στις πρωτεύουσες των Νομών. Αν στο σχολείο που πηγαίνει το παιδί, οι εκπαιδευτικοί διαπιστώσουν ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα είτε προσαρμογής, είτε μαθησιακό, μπορούν να συνηγορήσουν με τους γονείς του παιδιού και, αν αυτοί συμφωνήσουν, τότε κανονίζεται συνάντηση του παιδιού και των γονέων του με τους επιστήμονες που εργάζονται στα ΚΔΑΥ.

14.4. Τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να έχουν σταθερή φοίτηση στο σχολείο;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Η Σοφία πηγαίνει στην Α' Γυμνασίου και τους πρώτους μήνες είναι πολύ καλή μαθήτρια. Στα μέσα της χρονιάς, αρχίζει να κάνει πολλές απουσίες, με αποτέλεσμα να μην τα καταφέρνει πια τόσο καλά στο σχολείο. Λέει, μάλιστα, στις φίλες της ότι μπορεί και να μη δώσει εξετάσεις στο τέλος της χρονιάς. Τι μπορεί να της συμβαίνει;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Η Μαρία είναι 10 χρονών και πηγαίνει στη Γ' Δημοτικού. Αργοπορεί συνεχώς το πρωί. Η δασκάλα της καταλαβαίνει ότι η Μαρία δεν το θέλει που αργεί. Πιστεύει, όμως, ότι η Μαρία, για το καλό της, «πρέπει να συμμορφωθεί» -δεν υπάρχει σχολείο που να πηγαίνουν τα παιδιά όποτε θέλουν. Επιπλέον εκνευρίζεται, γιατί οι αργοπορίες της Μαρίας την αναγκάζουν να καθυστερεί το μάθημά της. Έτσι, η δασκάλα τιμωρεί συνεχώς τη Μαρία. Το αποτέλεσμα είναι η Μαρία να κλαίει με το παραμικρό, να μην θέλει να μάθει και να την απωθεί το σχολείο (*το περιστατικό από την έκδοση της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Άγχος, αυτοεκτίμηση και διαπροσωπικές σχέσεις μαθητών πολυπολιτισμικών σχολείων, Μέρος II (Α. Καλαντζή-Αζίζι, Χ. Χατζηχρήστου), Αθήνα 1999*). Πού νομίζετε ότι μπορεί να οφείλονται οι αργοπορίες της Μαρίας; Τι θα κάνατε εσείς, αν ήσαστε οι γονείς της Μαρίας, για να αντιμετωπίσετε το πρόβλημα; Τι θα κάνατε, αν ήσαστε η δασκάλα της; Τι νομίζετε ότι έγινε τελικά;

Τώρα ακούστε τη συνέχεια της ιστορίας. Η δασκάλα αποφασίζει να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει την περίπτωση της Μαρίας. Πηγαίνει στο σπίτι της μαθήτριάς και μιλάει με τη μητέρα της. Μαζί συζητούν πώς ξυπνά το παιδί κάθε πρωί, τι υποχρεώσεις έχει στο σπίτι και τι θα μπορούσε να αλλάξει. Τελικά, αγοράζουν ένα ξυπνητήρι για τη Μαρία, που το ρυθμίζουν καθορισμένη ώρα, ώστε το παιδί να έχει χρόνο να προετοιμάζεται για το σχολείο. Ακόμα, η Μαρία α-

να λαμβάνει δουλειές στο σπίτι το απόγευμα και όχι το πρωί. Ψάχνουν να βρουν ποιος από τους συμμαθητές της μπορεί να συναντά τη Μαρία, για να πηγαίνουν μαζί στο σχολείο. Σιγά σιγά η Μαρία μειώνει τις αργοπορίες της και, κυρίως, η σχέση της με το σχολείο καλύτερεύει. Μπορείτε να φανταστείτε τον διάλογο ανάμεσα στη δασκάλα και στη μητέρα της, όταν η δασκάλα επισκέφθηκε τη μητέρα;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Β

Το Κορακόνερο είναι μία περιοχή που βρίσκεται 5 χιλιόμετρα μακριά από το κέντρο της πόλης. Δεν υπάρχει συγκοινωνία, που να συνδέει το Κορακόνερο με την πόλη. Το αποτέλεσμα είναι, κανένα από τα παιδιά που μένουν στην περιοχή να μην πηγαίνει στο σχολείο, λόγω της απόστασης. Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς αυτών των παιδιών, για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Η Μαρία είναι μαθήτρια της Γ' Δημοτικού και τα πηγαίνει αρκετά καλά στο σχολείο της. Όμως, στη μέση της σχολικής χρονιάς, οι γονείς της Ελένης, λόγω της δουλειάς τους, πρέπει να φύγουν από τον μόνιμο τόπο κατοικίας τους. Και πρέπει να πάρουν μαζί τους την Ελένη, γιατί δεν έχουν πού να την αφήσουν. Η Ελένη φοβάται πως θα αναγκαστεί να διακόψει το σχολείο. Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς της Ελένης, για να συνεχίσει η κόρη τους κανονικά το σχολείο;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ο Κώστας αγαπάει το σχολείο του, όμως αρρωσταίνει συχνά και κάνει απουσίες. Επιπλέον, η μητέρα του Κώστα αρχίζει να φοβάται να τον στείλει στο σχολείο. Σκέφτεται ότι είναι καλύτερα το παιδί της «να μείνει αγράμματο», παρά «να ταλαιπωρείται και να χαλάσει την υγεία του». Εσείς, τι θα κάνατε στη θέση της;

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Η Σοφία πηγαίνει στην Α' Γυμνασίου και τους πρώτους μήνες είναι πολύ καλή μαθήτρια. Ζει με τη μαμά της, τη μικρότερη αδελφή της, τον παππού και τη γιαγιά της και ένα ορφανό ανιψάκι της. Ο παππούς, που είναι εργάτης γης, είναι υπεύθυνος για τη συντήρηση όλων αυτών των ανθρώπων και η οικογένεια δυσκολεύεται να τα βγάλει πέρα. Παρ' όλα αυτά, ο παππούς υποστηρίζει τη φοίτηση της εγγονής του στο σχολείο. Η γιαγιά και η μητέρα της Σοφίας όμως γκρινιάζουν: η Σοφία, λένε, θα έπρεπε να σταματήσει το σχολείο και να αρχίσει να βοηθάει την οικογένεια. Να πηγαίνει μαζί τους στα χωράφια ή να μένει σπίτι και να φυλάει τα μικρά. Η ίδια η Σοφία νιώθει υποχρεωμένη να κάνει κάτι για την οικογένειά της. Τι νομίζετε ότι θα μπορούσε να γίνει, για να συνεχίσει η Σοφία το σχολείο;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

▶ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΥΣΙΩΝ

Κανονικά, οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους γονείς με σημειώματα, όταν οι απουσίες των παιδιών τους αρχίζουν να γίνονται πολλές. Ο γονιός μπορεί και πρέπει να δικαιολογήσει τις απουσίες του παιδιού του μέσα σε 10 μέρες. Μέσα σε αυτό το διάστημα, θα πρέπει να πάει στο σχολείο. Εκεί θα του δώσουν μία βεβαίωση και μία αίτηση, για να τις συμπληρώσει και να δικαιολογήσει τις απουσίες. Αν το παιδί έλειπε γιατί ήταν άρρωστο, τότε ο γονιός θα πάει στο σχολείο και χαρτί από τον γιατρό ή το νοσοκομείο. Μόνος του (χωρίς χαρτί από γιατρό), ο γονιός μπορεί να δικαιολογήσει μέχρι 10 μέρες τον χρόνο.

▶ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Αν σε ένα σχολείο φοιτούν μαθητές που μένουν μακριά από το σχολείο και δεν μπορούν να πηγαίνουν στο σχολείο τους καθημερινά με τα πόδια, τότε το σχολείο ενημερώνει τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Από εκεί συνεννοούνται με τη Νομαρχία, η οποία κάνει σύμβαση με το ΚΤΕΛ. Οι μαθητές παίρνουν μια ειδική κάρτα και μετακινούνται δωρεάν προς και από το σχολείο τους με λεωφορεία. Στη μεταφορά των μαθητών μπορεί να βοηθήσει και ο Δήμος.

Σε πολλές περιοχές ζουν άνθρωποι, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί σε ειδικά προγράμματα και έχουν γίνει σύνδεσμοι (mediators) ανάμεσα στην κοινότητά τους και στους διάφορους φορείς. Αυτοί μπορούν να προσληφθούν από τον Δήμο για να συνοδεύουν τα παιδιά της περιοχής, τουλάχιστον τις πρώτες φορές, και να τα βοηθούν να προσαρμοστούν στο σχολείο. Στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα εργάζεται και ένας σύνδεσμος, που έχει και αυτή την αρμοδιότητα.

▶ ΚΑΡΤΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Αν δεν έχετε μόνιμη κατοικία και είστε αναγκασμένος να μετακινείστε συνέχεια, μπορεί το παιδί σας να πάρει από το Διευθυντή του σχολείου του την Κάρτα Φοίτησης Μετακινούμενου Μαθητή και να την πάει στο καινούριο του σχολείο. Η Κάρτα αυτή γράφει μέσα τι τάξη πάει το παιδί, τι επίδοση είχε σε κάθε μάθημα, τι κενά και προβλήματα είχε, πού χρειάζεται περισσότερη βοήθεια. Έτσι ο νέος του δάσκαλος θα ξέρει πώς ακριβώς θα αντιμετωπίσει το παιδί σας.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟΙ ΝΑ ΣΑΣ ΔΩΣΟΥΝ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΚΑΡΤΑ ΚΑΙ ΟΛΟΙ ΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟΙ ΝΑ ΤΗΝ ΔΕΧΤΟΥΝ ΟΤΑΝ ΤΟΥΣ ΤΗΝ ΠΑΤΕ.

▶ ΕΜΒΟΛΙΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ. ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ. ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

Αν ένα παιδί σχολικής ηλικίας έχει κάνει τα απαραίτητα εμβόλια, τότε δεν κινδυνεύει να κολλήσει κάποια σοβαρή αρρώστια στο σχολείο. Τα κρυώματα και οι ιώσεις που «κολλάνε» συνήθως τα παιδιά, είναι περαστικά και δεν θα έπρεπε να ανησυχούν τους γονείς. Τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, όπου εργάζονται γιατρός και νοσηλεύτης ή νοσηλεύτρια, μπορούν να βοηθήσουν στον εμβολιασμό των παιδιών. Επίσης, στα Κέντρα αυτά μπορεί να εργάζεται γυμναστής, ο οποίος ασχολείται με την εκμάθηση αθλημάτων σε παιδιά και τη βελτίωση της φυσικής κατάστασής τους.

Κάθε μαθητής έχει δικαίωμα να ζητήσει απαλλαγή από το μάθημα της Γυμναστικής, εφόσον έχει προβλήματα υγείας, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα ή και για ολόκληρη τη σχολική χρονιά. Στα ίδια τα σχολεία, οι μαθητές κάνουν τις βασικές ιατρικές εξετάσεις, για να διαπιστωθεί αν μπορούν να συμμετέχουν χωρίς προβλήματα σε ιατρικές και αθλητικές δραστηριότητες.

▶ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση 2/37645/0020/8-7-2002, οι γονείς και κηδεμόνες με χαμηλά εισοδήματα (το ετήσιο οικογενειακό εισόδημά τους να μην ξεπερνά τα 3. 000 ευρώ), που τα μέχρι 16 ετών παιδιά τους φοιτούν στο σχολείο (Δημοτικό και Γυμνάσιο), επιδοτούνται με 300 ευρώ τον χρόνο για κάθε παιδί - μαθητή. Ο γονιός ή ο κηδεμόνας πρέπει να πάρει μία βεβαίωση από το σχολείο όπου φοιτά το παιδί του και να την καταθέσει, μαζί με αντίγραφο του εκκαθαριστικού σημειώματος της φορολογικής του δήλωσης ή με υπεύθυνη δήλωση ότι δεν υποχρεούται στην υποβολή φορολογικής δήλωσης, αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, στην Εφορία. Από εκεί θα πάρει το επίδομα.

Στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα εργάζεται κοινωνικός λειτουργός, που μπορεί να σας ενημερώσει για επιδόματα που τυχόν δικαιούστε και γενικά να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων του ατόμου ή της οικογένειας. Εννοείται ότι οι πληροφορίες που παίρνει ο κοινωνικός λειτουργός για τους πολίτες που απευθύνονται σε αυτόν μένουν μυστικές, στο πλαίσιο του επαγγελματικού απορρήτου.

▶ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σήμερα, σε πολλές πόλεις της Ελλάδας λειτουργούν ολοήμερα σχολεία (τα περισσότερα, δημοτικά). Στα ολοήμερα σχολεία οι μαθητές μένουν μέχρι τις 4 το απόγευμα. Μαζί τους μένουν εκπαιδευτικοί, οι οποίοι προσέχουν τα παιδιά και τα βοηθούν να κάνουν τα μαθήματά τους. Σε μερικά ολοήμερα σχολεία, τα παιδιά, μετά το τέλος των κανονικών μαθημάτων, μπορούν να μάθουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή μια δεύτερη ξένη γλώσσα (εκτός από τα αγγλικά, που τα διδάσκονται στο κανονικό πρόγραμμα) ή να πάρουν μέρος σε διάφορες ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

14. 5. Τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας με τα μαθήματά τους;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Συμπληρώστε τη λεζάντα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Φανταστείτε κάποιον καυγά ανάμεσα σε μία μικρή μαθήτριά και τους γονείς της, ο οποίος αρχίζει έτσι:

ΜΑΘΗΤΡΙΑ: Είναι αδύνατον να διαβάσω μέσα σε αυτό το σπίτι!

ΓΟΝΕΙΣ:

Συμπληρώστε τον διάλογο. Στη συνέχεια, προσπαθείστε να τελειώσετε την ιστορία.

Οι γονείς έμειναν σκεπτικοί. Την επόμενη μέρα, ο πατέρας

Η μητέρα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Συμπληρώστε τον παρακάτω διάλογο:

ΕΓΓΟΝΗ: Καλέ γιαγιά, δεν ακούς; Έλα, σε παρακαλώ, να με βοηθήσεις να λύσω το πρόβλημα, δεν τα καταφέρνω μόνη μου.

ΓΙΑΓΙΑ:

ΕΓΓΟΝΗ: Και γιατί δεν πήγες στο σχολείο; Όλα τα παιδιά πηγαίνουν να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν για να γίνουν χρήσιμοι άνθρωποι στην κοινωνία.

ΓΙΑΓΙΑ:

ΕΓΓΟΝΗ: Γιαγιάκα μου, δεν σου αρέσανε τα γράμματα;

ΓΙΑΓΙΑ:

ΕΓΓΟΝΗ: Όμως, γιαγιά, το πρόβλημα ποιος θα με βοηθήσει να το λύσω;

ΓΙΑΓΙΑ:

ΕΓΓΟΝΗ: Μέχρι να περάσει ο Γιάννης, πες μου κάτι παλιό να γράψω στην έκθεση - θ' αρέσει στη δασκάλα μου.

ΓΙΑΓΙΑ:

ΕΓΓΟΝΗ: Μα δε χρειάζονται γράμματα. Να, έτσι θα μου τα λες, όπως κουβεντιάζουμε, κι εγώ θα τα γράφω.

ΓΙΑΓΙΑ:

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Τώρα δείτε ολόκληρο το κείμενο. Πώς μπορεί αυτή η γιαγιά να βοηθήσει την εγγονή της στη μελέτη που η μικρή κάνει για το σχολείο; Εσείς έχετε στο σπίτι γιαγιάδες ή παππούδες που μένουν μαζί με τα παιδιά; Τι πιστεύετε ότι μπορούν να κάνουν, για να βοηθήσουν τα παιδιά στο διάβασμά τους; Υπάρχουν άλλοι στην οικογένεια που μπορούν να βοηθήσουν; Πώς;

- ΕΓΓΟΝΗ: Καλέ γιαγιά, δεν ακούς; Έλα, σε παρακαλώ, να με βοηθήσεις να λύσω το πρόβλημα, δεν τα καταφέρνω μόνη μου.
- ΓΙΑΓΙΑ: Αχ, μωρέ κοριτσάκι μου, σου έχω πει εκατό φορές, δεν με πήγαν στο σχολείο, γι' αυτό δε νογάω να σου δώσω βοήθεια.
- ΕΓΓΟΝΗ: Και γιατί δεν πήγες στο σχολείο; Όλα τα παιδιά πηγαίνουν να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν για να γίνουν χρήσιμοι άνθρωποι στην κοινωνία.
- ΓΙΑΓΙΑ: Αχ, και να μουνα μικρό παιδί να πήγαινα στο σχολείο και να μην ξαναμεγάλωνα ποτέ!
- ΕΓΓΟΝΗ: Γιαγιάκα μου, δεν σου αρέσανε τα γράμματα;
- ΓΙΑΓΙΑ: Παιδάκι μου, τότε είχε φτώχεια σ' όλη τη χώρα και λίγοι το μπορούσαν να πάνε στο σχολείο. Για τους πολλούς είχε δουλειά, δουλειά από τότε που καταλάβαιναν τον ε-αυτό τους.
- ΕΓΓΟΝΗ: Όμως, γιαγιά, το πρόβλημα ποιος θα με βοηθήσει να το λύσω;
- ΓΙΑΓΙΑ: Περίμενε να περάσει τ' απόγευμα ο Γιάννης της Διαμάντως από δίπλα, που πάει Γυμνάσιο, και τον φωνάζουμε να σου δώσει ένα χεράκι. Έλα τώρα να φάμε μια μπουκιά.
- ΕΓΓΟΝΗ: Μέχρι να περάσει ο Γιάννης, πες μου κάτι παλιό να γράψω στην έκθεση - θ' αρέσει στη δασκάλα μου.
- ΓΙΑΓΙΑ: Σου 'πα, δε γνωρίζω γραφή.
- ΕΓΓΟΝΗ: Μα δε χρειάζονται γράμματα. Να, έτσι θα μου τα λες, όπως κουβεντιάζουμε, κι ε-γώ θα τα γράφω.
- ΓΙΑΓΙΑ: Εμ, αν είναι έτσι, αρχίνα και γράφε. Που λες...

Από το βιβλίο της Ελισάβετ Σακελλαριάδου Η καλλιέργεια του μπαμπακιού και άλλες ιστορίες από τη Λιβαδειά, Γνώση, 1982.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Όσοι από εσάς έχετε πάει -έστω και για λίγο- στο σχολείο, προσπαθείστε να θυμηθείτε ποια πράγματα σας εμπόδιζαν να διαβάσετε στο σπίτι. Με βάση αυτές τις εμπειρίες σας, και με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, φτιάξτε έναν «οδηγό» με συμβουλές για τους γονείς που τα παιδιά τους πηγαίνουν στο σχολείο. Τι θα μπορούσαν να κάνουν αυτοί οι γονείς, για να κάνουν ευκολότερη τη μελέτη των παιδιών τους στο σπίτι;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

► ΣΧΟΛΕΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Το τελευταίο διάστημα λειτούργησαν «σχολές γονέων» υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Επίσης λειτουργούν ανά περίπτωση «σχολές γονέων» στο πλαίσιο της παροχής Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΣΥΥ) που διοργανώνονται από Κέντρα παροχής Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕΣΥΥ). Τέλος, μία από τις αρμοδιότητες των Ιατροκοινωνικών Κέντρων είναι να οργανώνουν σεμινάρια με θέματα που ενδιαφέρουν τους γονείς.

► **ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ**

Οι μαθητές Δημοτικού που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στα μαθήματά τους, επειδή έχουν μητρική γλώσσα διαφορετική από την ελληνική, μπορούν να παρακολουθήσουν δωρεάν Φροντιστηριακά Τμήματα μέσα στο σχολείο. Αυτά τα μαθήματα γίνονται όταν τελειώνει το κανονικό ωράριο. Ο γονιός μπορεί και πρέπει να ζητήσει ενισχυτική διδασκαλία σε όποιο μάθημα υστερεί το παιδί του, εφόσον υπάρχει τέτοιο τμήμα στο σχολείο. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα, στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος, να εργάζονται στο σχολείο και δίγλωσσοι δάσκαλοι, οι οποίοι θα βοηθούν αυτούς τους μαθητές να παρακολουθούν τα μαθήματά τους.

Αν υπάρχουν ιδιαίτερα μαθησιακά προβλήματα, το ΚΔΑΥ είναι ο φορέας που θα διαγνώσει αυτά τα προβλήματα και θα συζητήσει με τον γονέα το τι μπορεί να γίνει. Εφόσον οι εκπαιδευτικοί του σχολείου υποψιάζονται ότι υπάρχουν τέτοια προβλήματα, συνεννοούνται με τον γονιό και κανονίζουν μία συνάντηση στο ΚΔΑΥ. ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν πρέπει να ταυτίζουμε τους μαθητές που έχουν ιδιαίτερα μαθησιακά προβλήματα (πχ. δυσλεξία) με τους μαθητές οι οποίοι απλώς δυσκολεύονται στα μαθήματά τους.

Οι μαθητές Γυμνασίου ή Λυκείου που έχουν «κενά» ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες στα μαθήματά τους, μπορούν να παρακολουθήσουν δωρεάν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη) μέσα στο σχολείο. Αυτά τα μαθήματα γίνονται όταν τελειώνει το κανονικό ωράριο.

Τέτοια μαθήματα, ενισχυτικής διδασκαλίας, μπορεί να γίνονται και από άλλους φορείς (το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων, Πανεπιστήμια, Ιατροκοινωνικά Κέντρα κλπ.), μέσα στο σχολείο ή σε κάποιον άλλον χώρο.

► **ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

Σε πολλά σχολεία λειτουργούν σχολικές βιβλιοθήκες. Σε αυτές οι μαθητές μπορούν να βρουν βιβλία που τους χρειάζονται για τα μαθήματά τους ή άλλα βιβλία κατάλληλα για την ηλικία τους και να τα δανειστούν, να τα διαβάσουν στο χώρο της βιβλιοθήκης ή να φωτοτυπήσουν τις σελίδες που τους χρειάζονται για τη σχολική εργασία τους. Δανειστικές βιβλιοθήκες μπορεί να λειτουργούν και στα Πολιτιστικά Κέντρα των Δήμων ή από άλλους φορείς της περιοχής. Οι πιο μοντέρνες από αυτές τις βιβλιοθήκες έχουν και ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οι οποίοι επίσης βοηθούν τον μαθητή να αναζητήσει τις πληροφορίες που του χρειάζονται.

Οι περισσότεροι από αυτούς τους χώρους λειτουργούν και τα απογεύματα. Αν τέτοιοι χώροι υπάρχουν κοντά στο σπίτι του μαθητή, ο μαθητής, που το σπίτι του δεν διαθέτει κατάλληλο χώρο για μελέτη, θα μπορούσε να μελετά εκεί τα μαθήματά του κάποια απογεύματα.

Ακόμα, προβλέπεται στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα να διοργανώνονται δραστηριότητες δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά: ζωγραφική, χαρτοκοπτική, χειροτεχνία, μουσική, θέατρο, κουκλοθέατρο, χορός, προβολές ταινιών DVD, παιχνίδια εσωτερικού και εξωτερικού χώρου, μαγειρική, κηπουρική, εκμάθηση αλφάβητου μέσα από το παιχνίδι κλπ.

**14.6. Πώς να αντιμετωπίσουμε πιθανά προβλήματα συμπεριφοράς και συγκρούσεις στο σχολείο; Ο ρο-
ταισμός στο σχολείο: πώς μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε;**

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Πώς αντιμετωπίζει ο πατέρας του Αργύρη (ο Μανιβέλας) τη συμπεριφορά του γιου του στο σχο-
λείο; Γιατί; Αν εσείς ήσαστε ο πατέρας του Αργύρη, τι θα λέγατε και τι θα κάνατε;

- Είστε ο κηδεμόνας του Αργύρη;
- Μάλιστα.
- Πατέρας;
- Μάλιστα. Έκανε τίποτα;
- Μάλιστα, είπε με τη σειρά της κι η δασκάλα. Έκανε πιπί του μες στην τάξη. Ελάτε να δείτε. Τον τράβηξε απ' το χέρι και τον έφερε να δει τη λιμνούλα που την είχε αφήσει επίτηδες. Ο Μα-
νιβέλας την κοίταξε χωρίς έκπληξη και σκέφτηκε φωναχτά:
 - Θα κατουριότανε, φαίνεται.Η δασκάλα όμως τον κοίταξε μ' έκπληξη.
- Συγγνώμην, έκανε σαν να την πρόσβαλαν, εσείς... Εσείς κάνετε την ανάγκη σας όπου βρείτε; Απ' το μυαλό του Μανιβέλα πέρασε γρήγορα η έγχρωμη φωτογραφία του βουνού με τη στά-
νη, που όλοι έκαναν την ανάγκη τους όπου έβρισκαν και μάλιστα αυτός, το κάθε δέντρο που έ-
βλεπε το κατούραγε - όπως ο Μούργος. Αλλά τι να πει;
 - Αλλά έστω, είπε η δασκάλα. Θα μπορούσα να υποθέσω ότι δε συγκρατιότανε. Αυτό όμως για-
τί το 'γραψε εκεί;Ο Μανιβέλας σήκωσε το κεφάλι του και είδε τη γραφή: Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΤΟΥΡΛΑΣ
ΞΑΝΑΧΤΥΠΑ. Στενοχωρέθηκε. Καθώς δεν ήξερε γράμματα, το μόνο που ξεχώρισε ήταν το Ο και
το Α. Τα άλλα δεν τα ήξερε. Ίσως όμως να ήξερε και το Π. Κάνοντας τάχα μου ότι διαβάζει, μέ-
τραγε από μέσα του τα Α. «Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξι, επτά. Επτά Α...»
 - Βρε τον άτιμο! έκανε ύστερα τάχατε ότι το διάβασε και το κατάλαβε. Πώς του 'ρθε κι έγγρα-
ψε τέτοιο πράμα;
 - Όπως οι αναρχικοί, φώναξε η δασκάλα. Όπως οι τρομοκράτες! Τα ίδια γράφουν κι αυτοί
στους τοίχους.
 - Τα ίδια και χειρότερα, είπε ο Μανιβέλας. Ακούς εκεί!
 - Αρχίζουν με τσίσα και καταλήγουν στις μπόμπες. Θα τον αφήσουμε λοιπόν να γίνει τρομο-
κράτης;
 - Τι λες, κυρα-δασκάλα! Θα το σαπίσω στο ξύλο το κολόπαιδο!...Ο Μανιβέλας προχώρησε μπροστά σκεπτικός. [...] Κι ύστερα άρχισε να παραπονιέται ότι α-
γωνίζεται για να ταΐσει τέσσερα στόματα -κι ένα της Ελενίτσας πέντε- και οι κόποι του πάνε στρά-
φι, από κει που έχει όνειρο να μην τ' αφήσει αγράμματα, όπως αυτός, και να τον κοιτάζουν στα
γεράματά του, να παρατήσει τη βούρτσα, να περπατήσει σαν άνθρωπος, ν' ανοίξει ένα μαγαζά-
κι κ.τ.λ. κ.τ.λ. Το γύρισε, δηλαδή στην κατήχηση και στις πατρικές συμβουλές, φέρνοντας ολόε-

να παράδειγμα τον εαυτό του «άνθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκτο», αλλά βλέποντας τον Αργύρη να κλοτσάει τις πέτρες, αγρίεψε και τον άρπαξε:

- Τι θα γίνεις, ρε, όταν μεγαλώσεις;
- Ξέρω γω;
- Ξεράδια και παλούκια!

Κι αμέσως άρπαξε μια σβουριχτή σβερκιά τόσο απότομη και σπρωχτή, που τον έκανε να παραπατήσει καταμπρός, λες και σκόνταψε ή πήρε φόρα για να τρέξει -και πράγματι έτρεξε

Του Παντελή Καλιότσου, από το βιβλίο του Πατέρας και γιος, Κέδρος, γ' έκδ. 1987.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ακούστε τις παρακάτω αφηγήσεις. Και οι δύο αφηγητές, όταν ήταν στο σχολείο, αντιμετώπισαν τον ρατσισμό είτε των συμμαθητών τους είτε και των δασκάλων τους. Ο καθένας τους όμως χειρίστηκε το πρόβλημα με διαφορετικό τρόπο. Ποια πλεονεκτήματα και ποια προβλήματα έχει η κάθε μια από τις δύο στάσεις; Φανταστείτε μία συζήτηση πάνω σε αυτό το θέμα ανάμεσα στους δύο αφηγητές.

A.

Όταν το παιδί πηγαίνει στο σχολείο, και το έχω αντιμετωπίσει, κάποια στιγμή μπορεί να το πούνε και «γυφτάκι» και ο δάσκαλος μπορεί να το βάλει στην άκρη. Μπορεί να γίνει και τώρα. Εγώ σαν γονιός τι πρέπει να κάνω; Ξέρεις τι κάνουν οι περισσότεροι; Αφού, σου λέει, σε αντιμετωπίζουν έτσι, σε σταματάω από το σχολείο. Αυτό είναι το μεγαλύτερο λάθος που μπορεί να κάνει ο γονιός. Έχει μια εξήγηση. Από τη στιγμή που σε απορρίπτουν και έχεις μια προκατάληψη. Εγώ όταν με λέγανε γύφτο, δεν έλεγα. Το αντιμετώπιζα μόνος μου. Ο πατέρας μου είχε τόση δουλειά, που δεν ασχολιότανε. Μόνος μου, είχα ας πούμε καταλάβει, όποιος ας πούμε με αντιμετώπιζε με διαφορετικό βλέμμα, δεν έλεγα τίποτε. Αλλά προσπαθούσα να γίνω καλύτερος. Και αυτό προτείνω. Αν δηλαδή ένα τσιγγανάκι προσπαθεί να γίνεται καλύτερο και γίνει ο πρώτος μέσα στην τάξη θα κερδίσει, ας πούμε, την εμπιστοσύνη. Δηλαδή εγώ αυτό θυμάμαι. Δηλαδή εγώ προσπάθησα αυτό και αυτό πέτυχα.

B.

Εγώ στο σχολείο αντιμετώπισα πολλές φορές το ρατσισμό από τους συμμαθητές μου. Έπαιζα πιο πολύ με τα αγόρια γιατί μου φαινόταν βαρετό να μιλάω για μόδες και τέτοια με τα κορίτσια, και γονείς των συμμαθητών μου έλεγαν στα παιδιά τους να μη με κάνουν παρέα γιατί ήμουν τσιγγάνα και θα τους έκανα, λέει, μάγια. Και ο καθηγητής της Θεολογίας, ένας παπάς, μου είπε: «Γιατί δεν παρατάς το σχολείο; Αφού είσαι γύφτισσα τι θα το κάνεις;» Του έκανα αναφορά σε συνεννόηση με το διευθυντή του σχολείου και αντί να φύγω εγώ από το σχολείο, έφυγε αυτός. Τον έδιωξαν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Τι πιστεύετε ότι συνέβη στους γονείς που έγραψαν αυτή την επιστολή; Εσείς, στη θέση τους, τι θα γράφατε; Τι άλλο θα κάνατε, για να εξασφαλίσετε τη φοίτηση των παιδιών σας στο σχολείο;

Δενδροπόταμος 1/11/93

Προς την διεύθυνση
πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Είμαστε μια ομάδα τσιγγάνων γονέων που μένουμε στο Δενδροπόταμο και αντιμετωπίζουμε πρόβλημα με τα παιδιά μας γιατί δεν πάνε στο δημοτικό σχολείο και όσες φορές πήγανε φύγανε γιατί υπήρχαν προβλήματα με τα άλλα παιδιά.

Επειδή θέλουμε τα παιδιά μας να μάθουνε πέντε γράμματα και να μαζευτούν από τους δρόμους για να μην έχουν τη δική μας μοίρα σας παρακαλούμε να αρχίσετε όσο πιο γρήγορα γίνεται μαθήματα δημοτικού και για τα παιδιά μας.

Σας ευχαριστούμε.

Ακολουθούν υπογραφές

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

► ΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Αν συμβεί τα παιδιά μας στο σχολείο να αντιμετωπίζουν προβλήματα διακρίσεων, πρέπει να ξέρουμε ότι ο νόμος μας υποστηρίζει και ότι μπορούμε να αντιδράσουμε. Πιο συγκεκριμένα, νομική υποστήριξη μπορεί να ζητηθεί:

- Από τον Συνήγορο του Παιδιού, υπηρεσία που υπάγεται στον Συνήγορο του Πολίτη.

Συνήγορος του Πολίτη:

Χατζηγιάλλη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα (περιοχή Χίλτον),

3^{ος} όροφος, 8.30 π.μ - 2 μ.μ

Τηλ.: 210 7289600

Φαξ: 210 7292129

- Από νομικούς των ΚΕΣΥΥ στο πλαίσιο παροχής ΣΥΥ.
- Από τους οργανισμούς κοινωνικής φροντίδας ή και τα κοινωνικά κέντρα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Από το προσωπικό των Ιατροκοινωνικών Κέντρων, το οποίο, σε τέτοιες περιπτώσεις, προβλέπεται να συνεργάζεται με εξωτερικούς συνεργάτες (δικηγόρους).
- Από τους κατά τόπους Δικηγορικούς Συλλόγους.
- Από τις διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (πχ. Οι Γιατροί του Κόσμου).

14.7. Πώς μπορούμε να πετύχουμε μια καλή συνεργασία με τους δασκάλους ή τους καθηγητές και τους διευθυντές των σχολείων όπου φοιτούν τα παιδιά μας;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Προσπαθείστε να παρουσιάσετε τη συνάντηση του Μανιβέλα με τη δασκάλα του γιου του (όπως περιγράφεται στο κείμενο του Παντελή Καλιότσου) σαν ένα μικρό θεατρικό. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο πατέρας του Αργύρη (ο Μανιβέλας) στην επικοινωνία του με τη δασκάλα του γιου του;

Στη συνέχεια, προσπαθείστε εσείς οι ίδιοι να φτιάξετε και να παρουσιάσετε μια ιστορία στηριγμένη σε εμπειρίες που πιθανόν έχετε από συναντήσεις με τους δασκάλους των παιδιών σας. Αν δεν έχετε καμία παρόμοια εμπειρία, συζητείστε στην Ομάδα τους λόγους για τους οποίους ποτέ δεν συναντήσατε κάποιον από τους δασκάλους των παιδιών σας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Φανταστείτε ότι πηγαίνετε στο σχολείο, για να συναντήσετε τη δασκάλα του παιδιού σας. Αυτή σας υποδέχεται με τη φράση:

- Τώρα το θυμηθήκατε να έρθετε στο σχολείο; Αν δεν βοηθάει και η οικογένεια, πώς να προχωρήσει το παιδί στο σχολείο;

Τώρα χωριστείτε σε τρεις ομάδες και φανταστείτε την πιθανή εξέλιξη των διαλόγων:

A. Εσείς απαντάτε:

- Τι λες, κυρά μου; Εμείς να βοηθήσουμε; Κι εσένα, δηλαδή, η δουλειά σου ποια είναι;

.....

B. Εσείς απαντάτε:

- Ό, τι και να πείτε, δίκιο έχετε. Αλλά τι να κάνουμε κι εμείς, τι να κάνετε κι εσείς... Τζάμπα θα πάει! Αφού το παιδί δεν τα παίρνει τα γράμματα

.....

Γ. Εσείς απαντάτε:

- Θα θέλαμε πολύ να βοηθήσουμε το παιδί, αλλά χρειαζόμαστε και τη δική σας βοήθεια. Εμείς, ξέρετε

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Σε κάποιο δημοτικό σχολείο, δεν έχει έρθει ακόμα δάσκαλος ή δασκάλα για την Α' τάξη, και ως έχει περάσει ένας μήνας από την έναρξη του σχολικού έτους (η θέση προορίζεται για αναπληρωτή και οι αναπληρωτές αργούν να τοποθετηθούν). Προσωρινά, οι μαθητές της Α' τάξης απασχολούνται μαζί με τους μαθητές της Β'. Όμως, τα παιδιά είναι πολλά, με αποτέλεσμα ο δάσκαλος της Β' τάξης να μην ξέρει τι να κάνει. Μέσα στην τάξη δημιουργούνται συνεχώς προβλήματα. Τότε ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων καλεί τους γονείς των μαθητών της Α' και της Β' σε συνέλευση, για να συζητήσουν το πρόβλημα. Μοιραστείτε τους διάφορους «ρόλους» (διευθυντής

ή διευθύντρια του σχολείου, δάσκαλοι, γονείς) και παρουσιάστε τη συζήτηση που ακολουθεί σαν ένα μικρό θεατρικό. Κάποιοι από την Ομάδα, θα αναλάβουν τον «ρόλο» του παρατηρητή και, στο τέλος, θα παρουσιάσουν στην Ομάδα τις παρατηρήσεις τους για την πορεία της συζήτησης, τη συμμετοχή του καθενός σε αυτή κλπ. Οι παρατηρήσεις θα συζητηθούν στην Ομάδα.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα προβλήματα στη λειτουργία των σχολείων όπου φοιτούν τα παιδιά σας, για τα οποία θα μπορούσε να συζητήσει και να πάρει αποφάσεις ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων;

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

► ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ

Κάθε γονιός έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να ενδιαφέρεται και να ρωτάει όσο συχνά θέλει για την πορεία του παιδιού του, για την απόδοσή του, αλλά και για την συμπεριφορά του. Μερικές φορές οι εκπαιδευτικοί ενός σχολείου ορίζουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες, και τότε μπορούν να τους επισκέπτονται οι γονείς. Ακόμα και αν η δουλειά μας δεν μας επιτρέπει να επισκεπτόμαστε συχνά το σχολείο του παιδιού μας, είναι σημαντικό να προσπαθήσουμε να συναντήσουμε έστω μία φορά τους δασκάλους του παιδιού μας ή και τον διευθυντή του σχολείου και να μιλήσουμε μαζί τους: και αυτοί έχουν πολλά χρήσιμα πράγματα να μάθουν από εμάς και εμείς από αυτούς.

Σε περίπτωση που, για οποιονδήποτε λόγο, η επικοινωνία μεταξύ των γονέων και του σχολείου είναι δύσκολη, οι σύνδεσμοι που εργάζονται στις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή στα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, μπορούν να βοηθήσουν.

Οι γονείς και οι κηδεμόνες των μαθητών κάθε σχολείου έχουν το δικαίωμα να οργανωθούν σε Σύλλογο. Αν δεν υπάρχει Σύλλογος, ο διευθυντής του σχολείου καλεί τους γονείς σε γενική συνέλευση, για να φτιάξουν. Κάθε γονιός μπορεί -και είναι καλό- να είναι μέλος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, να παρουσιάζεται στις συναντήσεις του Συλλόγου και να παίρνει το λόγο. Όμως, έχει το δικαίωμα να παρουσιάζεται στις Συνελεύσεις και όποιος γονιός δεν είναι γραμμένο μέλος του Συλλόγου. Αν ένας Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων λειτουργεί καλά (δηλαδή, αν έχει πολλά μέλη που συμμετέχουν τακτικά στις συναντήσεις του Συλλόγου), τότε μπορεί να επηρεάσει σημαντικά διάφορες αποφάσεις που αφορούν το σχολείο. Κάθε χρόνο τα μέλη του Συλλόγου εκλέγουν το Διοικητικό τους Συμβούλιο. Τότε συνήθως πληρώνουν και κάποια χρήματα (συνήθως 10 - 15 ευρώ) για τον Σύλλογο. Τα χρήματα αυτά χρησιμοποιούνται για να λειτουργήσει καλύτερα το σχολείο (ας πούμε, για να αγοράσει το σχολείο καινούριο φωτοτυπικό μηχάνημα) και για να υποστηριχθούν οι μαθητές του (πχ. να μπορούν να πηγαίνουν στις σχολικές εκδρομές και οι πιο αδύναμοι οικονομικά μαθητές). Αν το Δ. Σ. του Συλλόγου έχει ψηφιστεί τουλάχιστον από το 1/3 των γονιών, τότε τα μέλη του Δ. Σ. συμμετέχουν και στο Σχολικό Συμβούλιο (το Σχολικό Συμβούλιο αποτελείται επίσης από το σύλλογο των εκπαιδευτικών, τον εκπρόσωπο της τοπικής αυτοδιοίκησης και, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, από τρεις εκλεγμένους εκπροσώπους των μαθητών. Ασχολείται με θέματα που έχουν να κά-

νουν με την ομαλή λειτουργία του σχολείου, την επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών και την υγιεινή των μαθητών και του σχολικού περιβάλλοντος).

14.8. Ποιες αντιλήψεις μπορούν να μας εμποδίσουν να υποστηρίξουμε την σχολική φοίτηση των παιδιών μας; Μπορούμε να ξεπεράσουμε αυτές τις αντιλήψεις;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Πόσο συμφωνείτε με την καθεμία από τις παρακάτω απόψεις; Συμπληρώστε ατομικά το «ερωτηματολόγιο» και στη συνέχεια συζητήστε τις απόψεις σας στην Ομάδα:

Στο σχολείο υπάρχει ο κίνδυνος τα παιδιά να μπλέξουν με κακές παρέες.

- Δε συμφωνώ καθόλου
- Συμφωνώ λίγο
- Συμφωνώ πολύ

Στο σχολείο τα παιδιά δεν είναι ασφαλή. Μπορεί κάποιος να τα προσβάλει ή να τα πειράξει. Γι' αυτό, είναι καλύτερα τα παιδιά να μένουν κοντά στις οικογένειές τους.

- Δε συμφωνώ καθόλου
- Συμφωνώ λίγο
- Συμφωνώ πολύ

Τα κορίτσια που πηγαίνουν στο σχολείο, μπορεί να «βγάλουν κακό όνομα» στη γειτονιά.

- Δε συμφωνώ καθόλου
- Συμφωνώ λίγο
- Συμφωνώ πολύ

Τα κορίτσια δεν χρειάζεται να μαθαίνουν γράμματα. Η θέση τους είναι στο σπίτι.

- Δε συμφωνώ καθόλου
- Συμφωνώ λίγο
- Συμφωνώ πολύ

Τα γράμματα είναι πολυτέλεια, όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

- Δε συμφωνώ καθόλου
- Συμφωνώ λίγο
- Συμφωνώ πολύ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Τώρα, φανταστείτε ότι κάποιος γονιός που συμφωνεί με όλες τις παραπάνω απόψεις αρνείται να αφήσει την κόρη του να συνεχίσει σχολείο. Το κορίτσι επιμένει. Φτιάξτε τον διάλογο.

Τέλος, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, απευθυνθείτε σε κάποιον από τους φορείς που αναφέραμε παραπάνω και καλέστε κάποιον ειδικό (ψυχολόγο, εκπαιδευτικό, κοινωνικό λειτουργό κλπ.), με τον οποίον θα μπορείτε να συζητήσετε τα θέματα που σας απασχολούν.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Ιατροκοινωνικά Κέντρα λειτουργούν (ή προβλέπεται να λειτουργήσουν) στους Δήμους: Αγρινίου, Αιγείρου (Ροδόπη), Αιτωλικού, Αλεξάνδρειας (Ημαθία), Αλεξανδρούπολης, Αλικαρνασσού (Ηράκλειο Κρήτης), Άμφισσας, Ασπρόπυργου, Αχαρνών, Βόλου, Γαστούνης, Διδυμότειχου, Δράμας, Κομοτηνής, Ζεφυρίου, Κορίνθου, Λάρισας, Λέσβου (στο Δ. Γέρας και στην περιοχή Καρά -Τεπέ Μυτιλήνης), Λιοσίων, Μεγάρων, Μόβρης (Αχαΐα), Νέας Ιωνίας (Μαγνησία), Ξάνθης (στο Δροσερό), Ορεσιτιάδας, Ορεστίδος (Καστοριά), Παρελίων (Κέρκυρα), Πάτρας, Σαπών (Ροδόπη), Σοφάδων, Τρικάλων, Τυρνάβου, Φαρσάλων, Φλώρινας, Χρυσούπολης (Καβάλα).

Οι εικόνες είναι του Otavio Roth, από την Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προσαρμοσμένη για παιδιά, Ματαίχμιο, Αθήνα 2005 και του Παντελή Καλιότσου, από το βιβλίο του Πατέρας και γιος, Κέδρος, γ' έκδ. 1987 .

15. Ιστορία και Χαρακτηριστικά (επαγγελματική και κοινωνική ζωή, θρησκεία) των Ρομά. Αυτοπεριγραφή (και ετεροπροσδιορισμός).

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Μία από τις ταυτότητες πολλών ανθρώπων στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο είναι η ταυτότητα του Ρομ, του Τσιγγάνου. Σε αυτό το κεφάλαιο θα συζητήσουμε θέματα που έχουν σχέση με τα Ρομά στην Ελλάδα. Ελπίζουμε ότι το κεφάλαιο αυτό θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους (α) να παρουσιάζουν και να διαχειρίζονται αυτήν την πλευρά της ταυτότητάς τους με ωφέλιμο για τους ίδιους τρόπο και (β) να αντιμετωπίζουν κριτικά τις απόπειρες ετεροπροσδιορισμού τους, δηλαδή τις προσπάθειες των άλλων να τους πούνε «ποιοι είναι».

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ξέρετε ότι η 8^η Απριλίου έχει καθιερωθεί ως «Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά» και ότι γίνονται διάφορες εκδηλώσεις σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Εσείς, ποιες εκδηλώσεις θα θέλατε να γίνουν στη χώρα μας για αυτήν την ημέρα;

Αν στέλνατε ένα μήνυμα στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση) για την «Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά», τι θα έλεγε αυτό το μήνυμα;

15. 1. Ρομ σημαίνει άνθρωπος... Η γλώσσα των Τσιγγάνων. Γλώσσα και καταγωγή

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Μιλάτε Ρομανές; Αν ναι, ακούστε αυτά τα αποσπάσματα από τον διάλογο ανάμεσα σε δύο εξάδελφες, τη Νίκη και την Ισμήνη, που ζουν στον Δενδροπόταμο (από το βιβλίο της Ε. Γεριτσίδου, Η κοινωνικοποίηση των Τσιγγάνων του Δενδροποτάμου Θεσσαλονίκης και η κουλτούρα τους). Πόσο εύκολα καταλαβαίνετε τι λένε τα δυο κορίτσια; Υπάρχουν πράγματα που εσείς θα τα λέγατε διαφορετικά;

Ος γκελντίν Νίκη, σο κερές; Σαρ νακχιαντάν ο μιλάι;
Γεια σου Νίκη, τι κάνεις; Πώς περάσατε το καλοκαίρι;

Ος γκελντίν Ισμήνη. Λατσέ τουμέν.
Γεια σου Ισμήνη μου. Καλά. Εσείς;
[...]

Α! Ιν αλιστίν ταρ μη ντέη; Ο εκίμο πκενάς ακανά σεμ λατοχή νταλή τζαβ πάλε κήπ σχολείο.
Τα γκελέμ σόσκε ουσενίριμας κήπ ο κχερ.
Α! δεν τάμαθες απ' τη μαμά; Ο γιατρός είπε πως τώρα που είμαι καλά μπορώ να ξαναπάω στο σχολείο. Και πήγα γιατί βαριόμουν στο σπίτι.

Τσχε σο πκενές Νίκη μου; Τε ξανατσουμίνταβ τουτ. Καντάά σι μπουτ σουκάρ μπουκή. Κάντικη σεβιντίμ ιν πκεντινάολ.
Μα τι λες Νίκη μου; Να σε ξαναφιλήσω. Αυτό είναι υπέροχο νέο. Πόσο χάρηκα δε λέγεται.

Τε πκενάβ τούκε οκοάντα; Σεβιντί μο ντατ ντα κήπ αγκλέ σας ιν μαγκέλας. Κιρό σο πκενέλ;
Να σου πω και το άλλο; Χάρηκε και ο μπαμπάς που παλιά ήταν αντίθετος. Ο δικός σου τι λέει τώρα;

Μουντρό. Μέκλεν. Με νταντένσα ασταράβλες τε να ξανατσινταρέμαν, τζανές, σι κοντοϊ-

άντα η μπουκή κή πχενάβας τούκε κάποτε... αλλά ακανά ην τχάβντελ κχάντσικ. Ο ντου-
νιάβα τε αριάντολ, με καμπιπίριμ ο Λύκειο ντα, αέρ σαντέ ο Γυμνάσιο.

*Ο δικός μου! Άστα! Με τα δόντια τον κρατώ να μη με ξανασταματήσει. Ξέρεις, είναι κι ε-
κείνη η περίπτωση που σου έλεγα πέρσι... αλλά δεν τρέχει τίποτα. Ο κόσμος να χαλάσει,
εγώ θα τελειώσω και το Λύκειο, όχι μόνο το Γυμνάσιο.*

Τζάβταρ λα παλαμάντε. Καντιάλ μαγκάβ του. Σι μπεζέχ τε ατσίχες. Τα σαν καντική λατσχή
μαθητριά. Τζάμπα χασαρντάν γιεκ μπρες ήδη. Τα ντουσιουνούρσουν κή κα αβές η πρώ-
τη κή κα πουταρές ο ντρομ σιάη γιαζία αμέγκε ε τοχεέγκε. Ος ακανά σαντέ ε μρουσά τζά-
νας κή ο Λύκειο.

*Μπράβο ξαδελφούλα μου. Έτσι σε θέλω. Είναι κρίμα να σταματήσεις. Και είσαι τόσο καλή
μαθήτριά. Τζάμπα έχασες μια χρονιά ήδη. Και να σκέφτεσαι ότι, ίσως, θα είσαι η πρώτη που
θ' ανοίξεις το δρόμο στη μόρφωση, για μας τα κορίτσια! Ως τώρα μόνο τ' αγόρια πηγαίνουν
στο Λύκειο.*

Τσατσουκανέστε μέντα ντουσιουνούρουμ μας. Κα αβέλ μπουτ σουκάρ τε σέμα, η πρώτη
κή κα μπιπίριμ ο Λύκειο. Ίσως τε μπεζτερίριμ τε τζαβ κή ο Πανεπιστήμιο, σόσκε άερ;
*Στ' αλήθεια και γω το σκέφτομαι. Θα είναι υπέροχα να είμαι η πρώτη που θα τελειώσει το
Λύκειο. Ίσως τα καταφέρω να πάω και στο Πανεπιστήμιο. Γιατί όχι;*

Κα αβέλ μπουτ σουκάρ. Καντάα μαγκάβ τε κερντιόλ σα με γκιάσα. Μέλκι τε αβάλ μέντα πα-
λατούτε τεανρίρις ακανά ζερέ ριακιαρντάμ τα κα ντεν γιούργια κχερέ.

*Θάναι φανταστικά. Στο εύχομαι με όλη μου την καρδιά. Μπορεί να σ' ακολουθήσω κι εγώ.
Να χωρίσουμε όμως τώρα, γιατί νύχτωσε και θα μας φωνάζουν από το σπίτι.*

Λατσχές πχενές κανταλά. Άντε κα πενάσλεν πάλι.

Καλά λες. Άντε γεια σου. Θα τα ξαναπούμε.

Τε ντικχάσαμεν, έτσι;

Και να βλεπόμαστε, έτσι;

Βα. Άντε γεια σου σελάμετ. Κή κο κχερ. Πχεν κή σάμας μαζί.

Ναι. Γεια και χαιρετισμούς στο σπίτι. Πες πως είμασταν μαζί.

Μπουτ σεβιντίμ.

Ευχαριστώ επίσης.

Μέντα λατσχή κι ριάτ...

Ευχαριστώ. Καλό ξημέρωμα...

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Στην επόμενη σελίδα μπορείτε να δείτε μία σελίδα από αλφαβητάριο της ρομανί, που εκδόθηκε στο Σεράγεβο το 1990. Θα θέλατε να υπάρχει ένα παρόμοιο αλφαβητάριο στην Ελλάδα; Αν γραφόταν ένα τέτοιο αλφαβητάριο, σε ποιο αλφάβητο πιστεύετε ότι θα ήταν καλό να γραφτεί (το ελληνικό ή το λατινικό); Γιατί;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Χωριστείτε σε ομάδες και, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας, προσπαθείστε να φτιάξετε παρόμοιες σελίδες για διάφορα (ή και όλα) τα γράμματα της αλφαβήτου.

Μελανό σημάδι ανάμεσα στα φρύδια: θυμίζει τη μακρινή πατρίδα που της είπαν πως έχει...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Η φωτογραφία και η λεζάντα είναι από το βιβλίο της Α. Λυδάκη Μπαλαμέ και Ρομά. Εκεί διαβάζουμε ότι κάποιος Αμερικανός που είχε πάει στα Άνω Λιόσια, έλεγε στις γυναίκες ότι «είναι από την Ινδία και πρέπει να έχουν τέτοια ελιά που κάνουν οι γυναίκες εκεί». Ο ίδιος έκανε τέτοιες «ελιές» στα μέτωπα των γυναικών. Εσείς τι θα λέγατε και τι θα κάνατε, αν κάποιος σας ζητούσε κάτι παρόμοιο;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Αν μιλάτε ρομανές, προσπαθείστε να μεταφράσετε στα ελληνικά το ποίημα του Γιάννη Αλεξίου. Μετά, συζητήστε στην Ομάδα το περιεχόμενο του ποιήματος.

Γιεκ τσιπ πραλά ασταρέλαμεν.
Γιεκ τσιπ πραλά σικαβέλαμεν πε καϊά πουβ,
η ρομανί η μπουτ γκιλαμπαντί.
Ρόντεν ρομάλεν λάκε όρμπε
τα αρακέν ε ντρομά κάι πιρνταμούσας
Ρόντεν ρομάλεν αμαρέ νταντέγκε ροϊνταρντέ γκιλά
κάι ντικέν ε ντουκά σαρ γκιλάμπενας.
Νάι σας βον πατρά κάι πουρντάς ζουραλί
μπαλμπάλ, ντα κάι ουλαντάσλεν.

(η μετάφραση του ποιήματος στα ελληνικά)

Μια γλώσσα αδέλφια μας κρατάει.
Μια γλώσσα μας δείχνει πάνω σ' αυτή τη γη,
η τσιγγάνικη η πολύ τραγουδιστή.
Ψάξτε Τσιγγάνοι τις λέξεις της
θα βρείτε τους δρόμους που περπατήσαμε.
Ψάξτε Τσιγγάνοι τα μοιρολόγια των προγόνων μας
θα δείτε τους πόνους πώς τους τραγουδούσανε.
Δεν ήταν οι πρόγονοι φύλλα που τα φύσηξε
ο δυνατός άνεμος και τους σκόρπισε.

- Η Ρομανί (ή ρομανές) είναι προφορική γλώσσα.
- Μιλιέται σε πολλά μέρη του κόσμου.
- Υπάρχουν πολλές διάλεκτοι, δηλαδή μορφές, της Ρομανί.
- Τον 18^ο αιώνα κάποιοι παρατήρησαν ότι τα ρομανές μοιάζουν με διαλέκτους που μιλιούνται την Ινδία.
- Γι' αυτό πίστεψαν ότι οι Τσιγγάνοι κατάγονται από την Ινδία.
- Η θεωρία αυτή έγινε πολύ γνωστή και, μέχρι σήμερα, πολλοί την δέχονται. Όμως, είναι μία θεωρία η οποία δεν έχει αποδειχτεί.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Ρομ σημαίνει άνθρωπος στη Ρομανί γλώσσα, τα ρομανές. Είναι η γλώσσα που μιλούν πολλοί -αν και όχι

όλοι- από τους ανθρώπους που στα ελληνικά ονομάζονται Τσιγγάνοι ή Γύφτοι (στη Θράκη και Κασιόβελ-λοι). Η ρομανί είναι προφορική γλώσσα. Μιλιέται στα Βαλκάνια, στην Κεντρική Ευρώπη, στην Πολωνία, τις Βαλτικές χώρες, στη Φιλανδία, στη Ρωσία... Σε άλλες χώρες (στην Ισπανία, στη Γερμανία, στην Αγγλία) τσιγγάνικες λέξεις «ντύνουν» τη γραμματική και το συντακτικό της επίσημης γλώσσας της χώρας.

Άλλοτε πάλι τσιγγάνικες λέξεις χρησιμοποιούνται σε επαγγελματικές και κοινωνικές διαλέκτους, δηλαδή τις ιδιαίτερες «γλώσσες» που χρησιμοποιούν μεταξύ τους άνθρωποι που κάνουν την ίδια δουλειά ή ανήκουν σε κάποια «ιδιαιτέρη» κοινωνική ομάδα. Για παράδειγμα, οι χαλκιάδες στο Καρπενήσι μιλούσαν μια τέτοια διάλεκτο, τα *ντόρτικα*. Και μάλιστα ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, που τη Γραμματική του χρησιμοποιούμε μέχρι σήμερα στα ελληνικά σχολεία, το 1923 δημοσίευσε ένα μικρό γλωσσάρι των ντόρτικων. Οι ομιλητές αυτών των διαλέκτων μπορεί να είναι ή και να μην είναι Τσιγγάνοι.

Τέλος, να πούμε ότι πολλοί από τους ανθρώπους που σήμερα στην Ελλάδα λέγονται Τσιγγάνοι μιλούν, εκτός από την ελληνική, όχι ρομανές, αλλά κάποια άλλη γλώσσα: τουρκικά, βλάχικα, αλβανικά κλπ.

Στη ρομανί γλώσσα στηρίχτηκαν όσοι υποστηρίζουν ότι οι Τσιγγάνοι κατάγονται από την Ινδία. Μια ιστορία -που την ξέρουμε από τρίτο χέρι και που δεν έχει εξακριβωθεί- λέει ότι το 1753 ή το 1754 ένας Ούγγρος ιερέας, ο Istvan Vali, που παρακολουθούσε μαθήματα σε κάποιο Πανεπιστήμιο στην Ολλανδία, κάθισε και έγραψε 1000 από τις λέξεις της μητρικής γλώσσας τριών συμφοιτητών του οι οποίοι ήταν από κάποιο μέρος της Ινδίας. Αυτό το έκανε γιατί έβρισκε ομοιότητες ανάμεσα στη γλώσσα των συμφοιτητών του και στη γλώσσα που μιλούσαν οι Τσιγγάνοι στην Ουγγαρία. Όταν γύρισε στην πατρίδα του, λένε ότι ο Vali διαπίστωσε πως οι Τσιγγάνοι συμπατριώτες του πράγματι καταλάβαιναν τις λέξεις που είχε καταγράψει. Σιγά σιγά κι άλλοι άρχισαν να παρατηρούν παρόμοιες ομοιότητες και οι «ειδικοί» πίστεψαν ότι οι Τσιγγάνοι έρχονται από την Ινδία, χωρίς όμως να μπορούν να δώσουν επιστημονικές απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα: Από ποιο ακριβώς μέρος; Πότε έφυγαν; Γιατί; Πού πήγαν και τι έκαναν εκεί που πήγαν; Αυτά τα αναπάντητα ερωτήματα δείχνουν ότι η θεωρία πως οι Τσιγγάνοι κατάγονται από την Ινδία, τελικά είναι πολύ αδύναμη.

Από την άλλη πλευρά, πράγματι μιλούν τη ρομανί όλοι εκείνοι οι άνθρωποι που ονομάζονται Τσιγγάνοι; Και όσοι τη μιλούν, είναι σίγουρο ότι την έμαθαν επειδή κατάγονται από εκείνους τους υποθετικούς «πρώτους Τσιγγάνους» που έφυγαν από την Ινδία;

Όπως συμβαίνει με όλα τα γλωσσικά συστήματα που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, και η ρομανί που μιλιέται σε κάθε μέρος «μας λέει» την ιστορία της: σε ποιες περιοχές χρησιμοποιήθηκε, από ποιους, μαζί με ποιες άλλες γλώσσες... Προσοχή, όμως! Η ιστορία που μας «λέει» μια γλώσσα δεν είναι απαραίτητως και η ιστορία του καθενός από τους ομιλητές της. Για παράδειγμα, ο γιος δύο μεταναστών από το Πακιστάν, ο οποίος γεννήθηκε και μεγάλωσε στη χώρα μας, μιλάει ελληνικά. Και, αν η οικογένεια μείνει στη χώρα μας, ίσως τα παιδιά του να μιλούν μόνο ελληνικά. Άρα, η γλώσσα που μιλάει ένας άνθρωπος, από μόνη της, δεν μπορεί να μας «δείξει» την καταγωγή αυτού του ανθρώπου.

15.2. Η «ιστορία των Τσιγγάνων».

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Δείτε το παρακάτω απόσπασμα, από συνέντευξη της Μαρίας Σαΐνη στον Σταύρο Θεοδωράκη. Εσείς, τι έχετε ακούσει για την ιστορία των Τσιγγάνων; Από ποιους; Ποια είναι η δική σας άποψη;

- Πού γεννήθηκαν;
- Γεννήθηκα στη Θήβα, στα χωριά. Τότε γυρνούσαμε εδώ κι εκεί.
- Οι παππούδες από πού ήταν;
- Θυμάμαι τον παππού που έλεγε ότι ήταν γέννημα θρέμμα Έλληνας. Τώρα αυτοί που έχουν διαβάσει βιβλία λένε ότι είμαστε από την Ινδία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Στη ναζιστική Γερμανία είχαν μεγάλη επιρροή οι εργασίες του γιατρού Robert Ritter. Ο Ritter ερευνούσε τα γενεαλογικά δέντρα των ανθρώπων και έκανε εξετάσεις αίματος, μετρήσεις κρανίων κλπ. Ο σκοπός του ήταν να χωρίσει τους ανθρώπους που ζούσαν στη Γερμανία σε κατηγορίες και να δείξει τις διαφορές που υπήρχαν ανάμεσα σε αυτές τις κατηγορίες. Όμως, το αποτέλεσμα των ερευνών του ήταν ότι το 90% των Τσιγγάνων που ζούσαν στη Γερμανία δεν είχαν «καθαρό τσιγγάνικο αίμα» (δηλαδή, κάποιος από τους γονείς ή τους παππούδες τους δεν ήταν Τσιγγάνος). Ποιες από τις παρακάτω απόψεις θα μπορούσε να υποστηρίξει αυτό το συμπέρασμα του Ritter;

- Οι Τσιγγάνοι δεν έχουν ουσιαστικές σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους.
 - Οι Τσιγγάνοι ζουν στο περιθώριο των κοινωνιών.
 - Οι σημερινοί Τσιγγάνοι είναι βιολογικοί απόγονοι των Τσιγγάνων που αναφέρονται σε διάφορα κείμενα από τον 10^ο αιώνα μ.Χ. μέχρι τις μέρες μας.
- Ξεκινώντας από τη «βεβαιότητα» ότι οι Τσιγγάνοι έρχονται από την Ινδία, ορισμένοι ερευνητές συνδύασαν διάφορες πληροφορίες και έφτιαξαν μια ιστορία για τους Τσιγγάνους.
 - Το συμπέρασμα που βγάζει κανείς αν διαβάσει αυτή την «ιστορία των Τσιγγάνων» είναι ότι οι Τσιγγάνοι έχουν πάντα μερικά χαρακτηριστικά που δεν αλλάζουν, όσα χρόνια κι αν περνούν. Ποια υποτίθεται ότι είναι αυτά τα χαρακτηριστικά; Η ζωή στο περιθώριο των κοινωνιών, η απομόνωση από τους άλλους ανθρώπους, ο νομαδισμός, δηλαδή η διαρκής μετακίνηση από μέρος σε μέρος, και οι άθλιες συνθήκες ζωής που τελικά οδηγούν στην παρανομία.
 - Όμως, είναι πραγματικά έτσι; Όλα τα κείμενα που χρησιμοποιούν όσοι έφτιαξαν την «ιστορία των Τσιγγάνων» μιλούν πράγματι για Τσιγγάνους; Ποια σχέση έχουν οι Τσιγγάνοι των κειμένων με τους ανθρώπους που σήμερα ονομάζονται Τσιγγάνοι; Πόσο σίγουρο είναι ότι οι πρώτοι είναι οι πρόγονοι των δεύτερων;

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Σήμερα η «ιστορία των Τσιγγάνων» θεωρείται λίγο πολύ γνωστή. Η υπόθεση ότι οι Τσιγγάνοι έρχονταν από την Ινδία δεν εξακριβώθηκε ποτέ. Όμως από εκεί ξεκίνησαν και άλλες υποθέσεις που, όλες μαζί, έφτιαξαν μια ιστορία. Αυτή η ιστορία, περνώντας από βιβλίο σε βιβλίο, έγινε πιστευτή και τελικά επικράτησε. Τι μας λέει; Ότι «οι Τσιγγάνοι μετανάστευσαν από την Ινδία τον 9ο ή τον 10^ο αιώνα μ. Χ., και σιγά σιγά άρχισαν να μετακινούνται προς τη Δύση, περνώντας από τη Μέση Ανατολή και από το Βυζάντιο. Στις αρχές του 15^{ου} αιώνα εμφανίζονται στην κεντρική Ευρώπη και μέσα σε έναν αιώνα φτάνουν μέχρι το βορειότερο κομμάτι της Ευρώπης. Επειδή παντού αντιμετώπιζαν διώξεις, οι Τσιγγάνοι χωρίζονται σε μικρότερες ομάδες και διασπείρονται σε όλα τα μέρη της Ευρώπης, αλλά και σε άλλες ηπείρους, λόγω χάρη στην Αμερική».

Αυτή η ιστορία, όσο δημοφιλής και να είναι, παρουσιάζει πολλά προβλήματα ως προς την αξιοπιστία της. Για να φτιαχτεί, χρησιμοποιήθηκαν διάφορες πηγές: χρονικά πόλεων, διοικητικά έγγραφα, κείμενα με τις εντυπώσεις περιηγητών από τις επισκέψεις τους σε διάφορους τόπους... Τα ονόματα που συναντάμε σε αυτές τις πηγές είναι πολλά και διαφορετικά: «Αθίγγανος», «Αιγύπτιος», «Ρωμνίτης», «Σαρακηνός» ή «Βοημός». **Ήταν οι ερευνητές των Τσιγγάνων που αποφάσισαν ότι οι όλα αυτά τα ονόματα αναφέρονταν στους ίδιους ανθρώπους.** Πολλές φορές δεν γινόταν καν λόγος για Τσιγγάνους ή κάποια άλλη ομάδα με ιδιαίτερο όνομα, αλλά για «ανθρώπους μελαψού χρώματος», «μάγους και ακροβάτες», «μουσικούς», «σιδεράδες», «περιπλανώμενους» κλπ. **Ήταν οι ερευνητές των Τσιγγάνων που αποφάσισαν ότι οι περιγραφές που είχαν στα χέρια τους αναφέρονταν σε Τσιγγάνους.**

Πρώτα πρώτα, λοιπόν, δεν ξέρουμε τι ακριβώς ήταν οι άνθρωποι για τους οποίους κάνουν λόγο οι παραπάνω πηγές. Δεύτερον, δεν ξέρουμε τι σχέση είχαν όλοι αυτοί με τους ανθρώπους που σήμερα ονομάζονται Τσιγγάνοι σε διάφορα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, οι «ειδικοί στους Τσιγγάνους» φαίνονται πεπεισμένοι (και πείθουν και πολλούς άλλους) ότι όλοι οι Τσιγγάνοι που συναντούμε σήμερα είναι μία ομάδα (φυλή, λαός ή κάτι άλλο) και μάλιστα βιολογικοί απόγονοι άλλων Τσιγγάνων, σε ένα μεγάλο βάθος χρόνου. Με άλλα λόγια, για χίλια ή και περισσότερα χρόνια, οι Τσιγγάνοι υποτίθεται ότι γεννούν Τσιγγάνους, που πάντα έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τους προγόνους τους.

Ποια υποτίθεται ότι είναι αυτά τα χαρακτηριστικά; «*Η ζωή στο περιθώριο των κοινωνιών, η απομόνωση από τους άλλους ανθρώπους, ο νομαδισμός, δηλαδή η διαρκής μετακίνηση από μέρος σε μέρος, οι άθλιες συνθήκες ζωής που τελικά οδηγούν στην παρανομία*». Είναι όμως πραγματικά έτσι; Όλοι ξέρουμε ότι, ανάλογα με το μέρος που θα διαλέξεις να ρίξεις τα δίκτυα σου, θα πιάσεις αυτά ή τα άλλα ψάρια. **Οι ερευνητές έφτιαξαν την ιστορία των Τσιγγάνων ψάχνοντας για στοιχεία κυρίως εκεί που καταγράφεται η διαφορά και η σύγκρουση (για παράδειγμα στα αξιοπερίεργα των ταξιδιωτικών εντυπώσεων ή στα αρχεία της αστυνομίας) και πολύ λιγότερο εκεί που καταγράφεται η κοινότητα και η ένταξη (για παράδειγμα στα ληξιαρχικά αρχεία των πόλεων).**

Με δυο λόγια, σήμερα επικρατούν για τους Τσιγγάνους πεποιθήσεις που δύσκολα θα μπορούσαμε να τις θεωρήσουμε λογικές για οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων. Και αυτές οι πεποιθήσεις δεν είναι μόνο παράλογες. Είναι και επικίνδυνες. Γιατί «πετάνε» τους ανθρώπους στους οποίους αναφέρονται έξω από την ιστορία, αφού τους αρνούνται οποιαδήποτε σημαντική εξέλιξη μέσα στον χρόνο, και έξω από την κοινωνία, αφού τους αρνούνται οποιαδήποτε ουσιαστική επαφή με άλλες ομάδες.

15. 3. Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα και η έξωσή τους από την ιστορία

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1913. Καταυλισμός προσφύγων στη Θεσσαλονίκη. Μπορεί να είναι Τσιγγάνοι, μπορεί και όχι...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Ακούστε το παρακάτω απόσπασμα, από το βιβλίο του Κ. Μπίρη, Ρωμ και Γύφτοι, Εθνογραφία και Ιστορία των Τσιγγάνων, που δημοσιεύτηκε το 1954. Εσείς, δέχεστε την άποψη του συγγραφέα ότι οι άνθρωποι για τους οποίους μιλάει «έλεγαν ψέματα»; Αν μπορούσατε να μιλήσετε με τον συγγραφέα, τι θα του λέγατε;

Έχει και η πρωτεύουσα τους Τσιγγάνους της. Το 1930 ένα караβάνι τους, απ' αυτά που την επισκέπτονται συχνά, ήλθε και κατασκίνησε στην άκρη της πόλης στα Κάτω Πετράλωνα. Ύστερα από μερικά χρόνια, ενώ συνεχιζόταν εκεί η διαμονή τους, ακούστηκε ότι έχουν έλθει από την Ανατολική Θράκη ως «ανταλλάξιμοί Έλληνες το γένος». Ήταν, βέβαια, ψέμα αυτό...

- Οι περισσότεροι ερευνητές δέχτηκαν ότι και οι Τσιγγάνοι που ζουν στην Ελλάδα είναι ένα κομμάτι των Τσιγγάνων που ξεκίνησαν από την Ινδία και, σιγά σιγά, σκορπίστηκαν σε όλη την Ευρώπη.
- Από την άλλη πλευρά, αυτοί οι ερευνητές δεν πίστευαν όσα τους έλεγαν οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι για την ιστορία τους και για την ιστορία των οικογενειών τους.
- Επίσης, ήταν βέβαιοι (και έπεισαν και τους αναγνώστες των βιβλίων τους γι' αυτό) ότι τους Τσιγγάνους στην Ελλάδα δεν τους επηρέασαν τα ίδια ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν και τους άλλους ανθρώπους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Ο αριθμός των Τσιγγάνων στην Ελλάδα δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια, γιατί δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία. Σύμφωνα με στοιχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, οί Έλληνες Τσιγγάνοι υπολογίζονται στις 120. 000. Στη χαρτογράφηση που έκανε η (τότε) Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρ-

φωσης το 1996, αναφέρονται 150. 000 με 200. 000. Οι σύλλογοι των Τσιγγάνων μιλούν για ακόμα μεγαλύτερο αριθμό.

Ποια είναι η ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα; Η επίσημη ιστορία των εθνικών κρατών ενδιαφέρεται να φτιάξει μία, όσο γίνεται, ομοιόμορφη εικόνα για όσους έζησαν και ζουν σε αυτά τα κράτη (δες στο 4^ο κεφάλαιο). Για το λόγο αυτό, δεν ξέρουμε πολλά πράγματα για το πόσοι και ποιοι από αυτούς που πήραν μέρος στις ιστορικές περιπέτειες του ελληνικού έθνους ήταν Τσιγγάνοι. Ούτε έχουμε ξεκάθαρη εικόνα για το τι ακριβώς σήμαινε η λέξη «Τσιγγάνος» ή «Γύφτος» στις διάφορες ιστορικές περιόδους και στις διαφορετικές μικροκοινωνίες του σημερινού ελληνικού χώρου. Στέλνει, για παράδειγμα, ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος ένα γράμμα στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, που αρχίζει έτσι: «*Αδελφέ Γύφτο, ο Αλή Πασάς όποιον ήθελε να φονεύση τον έκανε συγγενή...*» Τι να σήμαινε, άραγε, αυτή η προσφώνηση; Ή πάλι, πολλοί από τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης είχαν το παρατσούκλι «Γύφτος». Γιατί; Αν διαβάσει κανείς τα απομνημονεύματα που έχουν γραφτεί για εκείνη την περίοδο, θα δει ότι οι «Γύφτοι» ήταν τόσο «δεμένοι» με τις τοπικές κοινωνίες, που δεν μπορεί κανείς να πει με σιγουριά αν το όνομα «Γύφτος» οφειλόταν στην εξωτερική εμφάνιση, στο επάγγελμα ή στην καταγωγή του αγωνιστή που το είχε.

Όμως σήμερα, όποιος έχει διαβάσει τα βιβλία για τους Τσιγγάνους που κυκλοφορούν (ή τα άρθρα των εφημερίδων που στηρίζονται σε αυτά τα βιβλία) δεν θα καθίσει να ασχοληθεί με τέτοια ερωτήματα. Γι' αυτόν η «ιστορία των Τσιγγάνων» στην Ελλάδα θεωρείται γνωστή. Και να τι έχει διαβάσει για αυτήν: «*Η πρώτη μαρτυρία για την παρουσία των Τσιγγάνων στο Βυζάντιο είναι του 11^{ου} αιώνα Στην Ελλάδα οι Τσιγγάνοι πρέπει να έφτασαν στις αρχές του 14^{ου} αιώνα ή και νωρίτερα. Τους συναντούμε σε βενετοκρατούμενες κυρίως περιοχές, όπου υπήρχε σχετική σταθερότητα. Στην Πελοπόννησο, στην Κρήτη, στα Ιόνια νησιά και στη γειτονική Ήπειρο. Στην Κέρκυρα από τον 13^ο μέχρι τον 19^ο αιώνα υπήρχε πολυπληθής κοινότητα Τσιγγάνων, οι οποίοι ζούσαν και εργάζονταν σε ξεχωριστό φέουδο (γη παραχωρημένη, μαζί με τους κατοίκους της, σε ευγενείς, οι οποίοι την εκμεταλλεύονταν), το *Feudum Acinganoium*.*

Είναι αυτά τα στοιχεία όλη κι όλη η ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα; Πολλές αμφιβολίες μπορούμε να έχουμε γι' αυτό. Πρώτα πρώτα οι μαρτυρίες στις οποίες στηρίζεται η παραπάνω «ιστορία» είναι λίγες. Μερικές δεν είναι καν σίγουρο ότι όντως μιλάνε για Τσιγγάνους. Για παράδειγμα, ο Φραγκισκανός καλόγερος Συμεών Συμεώνος, που επισκέπτεται το Ηράκλειο της Κρήτης το 1323, γράφει: «*είδαμε ακόμα και μια φυλή έξω από την πόλη, που ακολουθούν τις τελετές των Ελλήνων και βεβαιώνουν ότι είναι απόγονοι του Χαμ. Σπάνια ή και ποτέ δε σταματούν στο ίδιο μέρος για περισσότερες από τριάντα ημέρες, αλλά πάντα περιπλανώμενοι και φυγάδες, σαν να τους έχει καταραστεί ο Θεός, μόλις περάσει η τριακοστή μέρα, μετακινούνται από αγρό σε αγρό, μαζί με τις στενόμακρες σκηνές τους, μαύρες και χαμηλές, όπως των Αράβων, και από σπηλιά σε σπηλιά*». Ο George Soulis, το 1961 χρησιμοποιεί αυτό το κείμενο και γράφει ότι πρόκειται για μία «*περιγραφή ανθρώπων, οι οποίοι εύκολα μπορούν να προσδιοριστούν ως Τσιγγάνοι*». Γιατί; Επειδή είναι περιπλανώμενοι και μένουν σε σκηνές; Σύγχρονη ιστορική έρευνα του Γιάννη Κ. Μαυρομάτη, που έγινε σε συμβολαιογραφικές πράξεις σε αρχεία του Ηρακλείου Κρήτης, έδειξε ότι οι Τσιγγάνοι εκεί σε πολλές περιπτώσεις ήταν εγγράμματοι και μάλιστα έκαναν επαγγέλματα με κύρος, στην τοπική κοινωνία. Καμία σχέση δηλαδή με τους περιπλανώμενους σκηνίτες του Συμεώνος. Και όμως, η μαρτυρία του Συμεώνος γράφεται και ξαναγράφεται σε βιβλία, τα οποία αντιγράφουν το ένα το άλλο, και τελικά η «πληροφορία» που παίρνει κανείς διαβάζοντας τα περισσότερα κείμενα είναι ότι «το 1323 εμφανίζονται Τσιγγάνοι στην Κρήτη».

Δεύτερον, δεν ξέρουμε ποια είναι η σχέση των ανθρώπων που αναφέρουν τα κείμενα με τους Τσιγ-

γάνους που ζουν στις ίδιες περιοχές σήμερα. Σε μερικές περιπτώσεις είναι ολοφάνερο ότι δεν υπάρχει σχέση. Διαβάζουμε, ας πούμε, πάλι σε κείμενο για τους Τσιγγάνους στην Ελλάδα «*Τσιγγάνους συναντάμε και στην επίσης βενετοκρατούμενη Μεθώνη, να κατοικούν στη δική τους περιοχή [...] Από το τέλος του 14^{ου} και ως τις αρχές του 16^{ου} αιώνα, οι κάτοικοι των οικισμών αυτών ελαττώνονται σταδιακά [...] Περνούν στα βενετοκρατούμενα Ιόνια νησιά και στη Δυτική Ευρώπη...*» Άρα η ιστορία αυτών των ανθρώπων δεν είναι η ιστορία των Τσιγγάνων που ζουν στην Ελλάδα.

Και μετά τι έγινε με τους Τσιγγάνους στην Ελλάδα; Η «ιστορία τους» στα περισσότερα βιβλία σταματά με την «άφιξή τους» στην Ελλάδα. Λες και μετά από αυτήν, οι Τσιγγάνοι έπαψαν να υπάρχουν ως ιστορικά υποκείμενα.

Παρά τα προβλήματά της, η «**ιστορία των Τσιγγάνων**», που **φτιάχτηκε με τον τρόπο που είδαμε, μπήκε στη θέση των πραγματικών ιστορικών περιπετειών στις οποίες πήραν μέρος όλοι εκείνοι οι άνθρωποι που στην Ελλάδα ονομάζονται Τσιγγάνοι**. Αυτό που δεν μπορούν να δεχτούν οι ερευνητές είναι ότι οι Τσιγγάνοι συμμετείχαν στα ίδια ιστορικά γεγονότα που συμμετείχαν και οι υπόλοιποι άνθρωποι. Στην περίπτωση μας, στα μεγάλα γεγονότα που σημάδεψαν την ελληνική ιστορία. Οι μαρτυρίες που έδιναν οι ίδιοι οι άνθρωποι για την ιστορία τους και για την ιστορία των οικογενειών τους δεν γίνονταν αποδεκτές από τους ειδικούς. Αυτοί πίστευαν ότι ήξεραν περισσότερα. Το 1954, ας πούμε, ένας ερευνητής των Τσιγγάνων γράφει: «*Έχει και η πρωτεύουσα τους Τσιγγάνους της. Το 1930 ένα караβάνι τους, απ' αυτά που την επισκέπτονται συχνά, ήλθε και κατασκήνωσε στην άκρη της πόλης στα Κάτω Πετραλώνια. Ύστερα από μερικά χρόνια, ενώ συνεχιζόταν εκεί η διαμονή τους, ακούσθηκε ότι έχουν έλθει από την Ανατολική Θράκη ως «ανταλλάξιμοι Έλληνες το γένος». Ήταν, βέβαια, ψέμμα αυτό...*»¹. Γιατί ψέμα; Είναι γνωστό ότι πολλές από τις τσιγγάνικες οικογένειες που σήμερα κατοικούν στην Αγία Βαρβάρα, στον Δενδροπόταμο στη Θεσσαλονίκη, σε χωριά των Νομών Ξάνθης και Ροδόπης και αλλού, πράγματι ήρθαν στην Ελλάδα ως πρόσφυγες στην περίοδο 1918 - 1923, από την Κωνσταντινούπολη, τη Μικρά Ασία, την Ανατολική Θράκη και από άλλες περιοχές.

15.4. Πού να ψάξουμε για να ανακαλύψουμε την ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα; Τι μπορούμε να ανακαλύψουμε για τους Έλληνες Τσιγγάνους;

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ας υποθέσουμε ότι σας ζητούν να γράψετε ένα άρθρο σε τοπική εφημερίδα για την ιστορία της οικογένειάς σας. Πού θα ψάξετε για στοιχεία;

Ας υποθέσουμε τώρα ότι σας ζητούν να γράψετε ένα άρθρο σε τοπική εφημερίδα για την ιστορία των Τσιγγάνων στην περιοχή σας. Πού θα ψάξετε για στοιχεία;

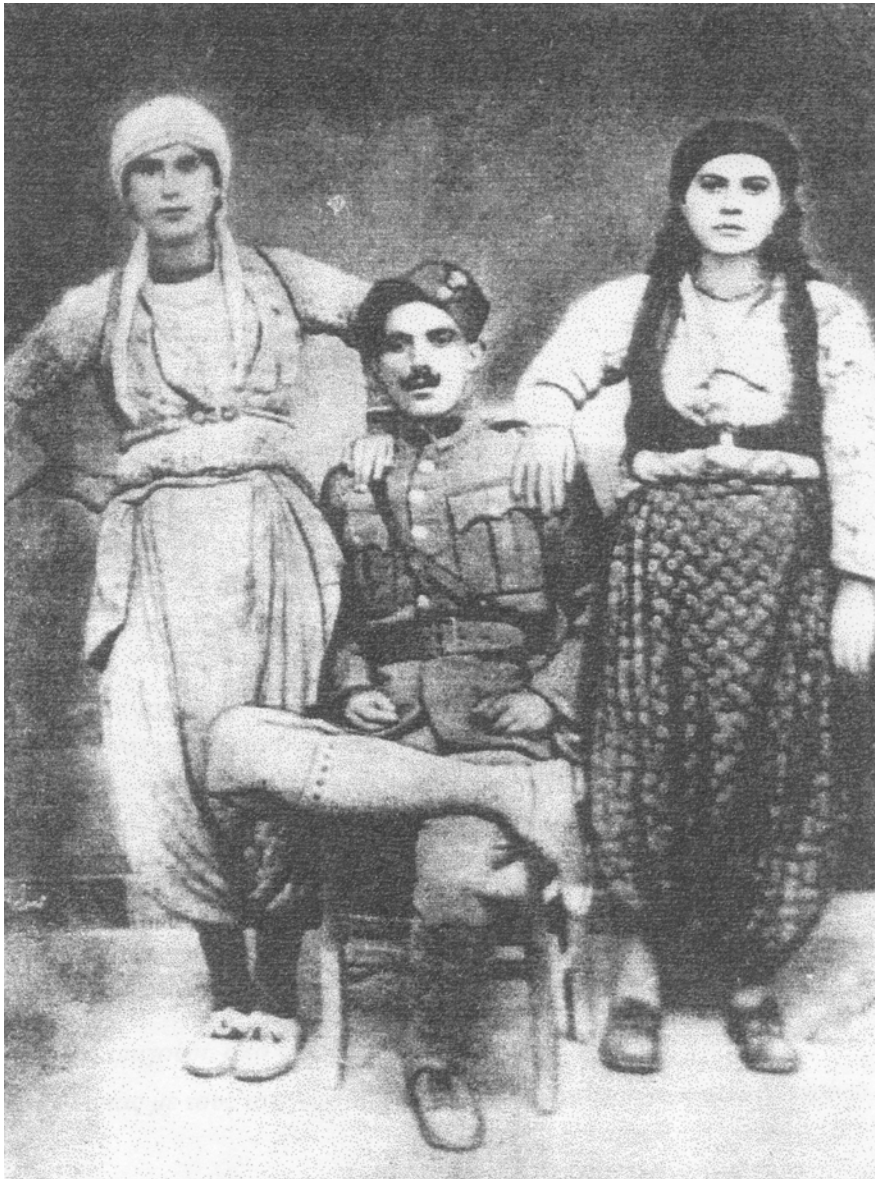
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

1. Μπίρης, Κώστας, Ρωμ και Γύφτοι, Εθνογραφία και Ιστορία των Τσιγγάνων, Αθήνα 1954: 18-19.

Στα βιβλία που κυκλοφορούν για την ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, διαβάζουμε ότι στην Κέρκυρα από τον 13ο μέχρι τον 19ο αιώνα υπήρχε πολυπληθής κοινότητα Τσιγγάνων, οι οποίοι ζούσαν και εργάζονταν σε ξεχωριστό φέουδο (γη παραχωρημένη, μαζί με τους κατοίκους της, σε ευγενείς, οι οποίοι την εκμεταλλεύονταν), το *Feudum Acinganozum*. Τι πιστεύετε ότι απέγιναν οι Τσιγγάνοι του *Feudum Acinganozum*;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Δείτε τη φωτογραφία στην επόμενη σελίδα (από το βιβλίο του Α. Κ. Γκόγκου, *Παρακάλαμος*). Τι μπορούμε να μάθουμε για τους Τσιγγάνους του Παρακαλάμου από αυτή τη φωτογραφία και από τη λεζάντα της;

Φωτογραφία του 1944, όταν οι Γύφτισσες Παρακαλάμου φορούσαν ακόμα «τουμάνια». Αριστερά είναι η Ακούσιε (Κωνσταντώ Χαλιγιάννη), 20 ετών τότε, και δεξιά η Μοτέ (Αλεξάνδρα Ζέκιου), της ίδιας ηλικίας. Στη μέση ο αδελφός της Ακούσιε, Μερσίνης, αντάρτης του ΕΔΕΣ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Ας υποθέσουμε ότι κάποιος ερευνητής έψαχνε στοιχεία (α) για τη συμμετοχή των Ελλήνων Τσιγγάνων στον πόλεμο του 1940 και (β) για τη σχέση τους με την επίσημη εκπαίδευση. Ποια συμπεράσματα θα έβγαζε αν στηριζόταν στο πρώτο κείμενο; Ποια συμπεράσματα θα έβγαζε αν στηριζόταν στο δεύτερο κείμενο; Ποιο από τα δύο κείμενα πιστεύετε ότι είναι καταλληλότερη πηγή για μια ιστορική έρευνα;

Κείμενο I.

Σα ερωμά εν ντουναβάκιε
σαν μπουτ λατσέ μανουσά
σιν μαγκάς τσινγκαράτα μπελάες
Δε βέρεις γκιλά μπα στραεσαράς σα ρε τσιρικλά
Αμαρέντσα εν τσικνέ στον εισαράς
λεν γκο λατσιπέ μανγκάς
τεναγκερντόν τσορά χοχαμζία τα τελέν μπέτι ντρομά
Σε ερωμά εν ντουναβάκιε, κάνταλο μαγκάστε τραεσόρο.

Όλοι οι τσιγγάνοι του Κόσμου
είμαστε πολύ καλοί άνθρωποι
δεν θέλουμε πολέμους και μπελάδες
Αγαπάμε, τραγουδάμε, ζούμε σαν τα πουλιά
Τα παιδιά μας μικρά τα παντρεύουμε
και το καλό τους θέλουμε
να μην γίνουν κλέφτες, ψεύτες και να μην πάρουν τον κακό δρόμο
Όλοι οι τσιγγάνοι του Κόσμου έτσι θέλουμε να ζήσουμε.

Τσιγγάνικο τραγούδι, από το βιβλίο των Αγγέλη, Μ., Τασιοπούλου, Μ., Τραγουδώντας με τους τσιγγάνους..., ΤΕΔΚΕ Ν. Αιτωλοακαρνανίας, Αγρίνιο 2001

Κείμενο II.

Λαμβάνω την τιμήν ο υπογεγραμμένος Θ. Γ., κάτοικος Μ. (κοινότητα του Ζαγορίου), ανάπηρος πολέμου 1940 - 41, πολύτεκνος και πάντι άπορος να αναφέρω υμίν τα εξής: Κατόπιν της εγκυκλίου υμών περί υποδείξεως και κληρώσεως των δέκα μαθητών υποτρόφων της Ριζαρείου εκ Ζαγορίου, καίτοι ο υιός μου Θ., τέκνον αναπήρου, πολυτέκνου και εντελώς άπορου πατρός, συγκεντρώνοντος δε και άπαντα τα εν εγκυκλίω αναφερόμενα προσόντα, δεν επροτιμήθη όλως παράνομως υπό της αρμοδίας επιτροπής, ήτις υπέδειξεν όλως αντιθέτως τον Σ. Θ., όστις δεν δικαιούται να κληρωθή [...] Διά ταύτα διαμαρτύρομαι ενώπιον υμών και καταγγέλλω την εν λόγω επιτροπή διά την παράνομον ταύτην πράξιν και ποιούμαι έκκλησιν ενώπιον υμών όπως ευαρεστούμενοι εισαγάγητε τον υιόν μου Θ., είτε ως υπεράριθμον είτε διά κλήρου υπότροφον της Ριζαρείου,

ενισχύοντες και ανακουφίζοντες έναν ανάπηρον και πραγματικόν μάρτυρα πολεμήσαντα εις τον Ιερόν κατά της Ιταλίας πόλεμον...

Αίτηση ενός Γύφτου κατοίκου του Ζαγορίου προς το διοικητικό συμβούλιο της Ριζαρείου Σχολής, Αρχείο Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής, Φακ. Εισερχομένων Εγγράφων 1945 - 1953, αρ. πρ. 400/18-12-1945, από το βιβλίο του Δαλκαβούκη, Β. Κ., Η πένα και η γκλίτσα, Οδυσσέας, Αθήνα 2005

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Αν χρησιμοποιούσατε αυτές τις φωτογραφίες σε ένα άρθρο με τίτλο «Οι Τσιγγάνοι στην ελληνική ιστορία», τι σχόλια θα κάνατε στις λεζάντες των φωτογραφιών; (Η πρώτη φωτογραφία είναι από το πανηγύρι του Αη Συμιού στο Μεσολόγγι. Η δεύτερη φωτογραφία δείχνει το μνημείο που έχει φτιάξει ο Δήμος Ταύρου στη μνήμη Τσιγγάνων που εκτέλεσαν οι Γερμανοί στα Πετράλωνα το 1944.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6:

Ας υποθέσουμε ότι τα παιδιά σας, που πηγαίνουν στο σχολείο, λίγο πριν την εθνική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, σας ζητούν να τα βοηθήσετε να ετοιμάσουν κάτι για την παρουσία των Ελλήνων Τσιγγάνων στα ιστορικά γεγονότα της περιόδου 1940 -45. Ποια κείμενα θα διαλέγατε να χρησιμοποιήσετε (μερικά κείμενα θα βρείτε στο Παράρτημα); Πώς; Ποια άλλα στοιχεία θα ψάχνατε να βρείτε;

- Μπορούμε να ανακαλύψουμε πολλά άγνωστα στοιχεία για την ιστορία των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, αν δεν μείνουμε μόνο στα βιβλία που έχουν γραφτεί ειδικά για τους Τσιγγάνους και ψάξουμε και σε πηγές διαφορετικές από αυτές που έχουν ως τώρα χρησιμοποιήσει οι περισσότεροι ερευνητές.
- Θα δούμε ότι οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα **δεν** ήταν πάντα και παντού πλάνητες, φτωχοί και περιθωριακοί, όπως υποστηρίζεται συχνά. Έπειτα, υπάρχουν πολλοί Έλληνες που η τσιγγάνικη καταγωγή τους έχει πια ξεχαστεί. Η ιστορία αυτών των ανθρώπων, που θα μπορούσε να μας δώσει πολλά νέα στοιχεία, δεν καταγράφεται στην «ιστορία των Τσιγγάνων».
- Οι Τσιγγάνοι συμμετείχαν, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες, σε όλα τα σημαντικά γεγονότα της νεώτερης ελληνικής ιστορίας. Σε πολλές περιπτώσεις βρέθηκαν σε κακή κατάσταση, όχι εξαιτίας κάποιας «παράδοσης», αλλά ακριβώς επειδή η ζωή τους επηρεάστηκε από αυτά τα γεγονότα.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Το τι μαθαίνουμε λοιπόν -για τους Τσιγγάνους ή για οποιοδήποτε άλλο θέμα- εξαρτάται από το τι ψάχνουμε και πού το ψάχνουμε. Αν αφήσουμε κατά μέρος τα ειδικά βιβλία για την «ιστορία των Τσιγγάνων», τα οποία έτσι κι αλλιώς λίγα μας λένε για τους σημερινούς Έλληνες Τσιγγάνους, και ψάξουμε αλλού, θα ανακαλύψουμε πολλά στοιχεία που θα μας κάνουν να έχουμε μεγάλες αμφιβολίες για το αν η εικόνα που συνήθως έχουμε για τους Τσιγγάνους ισχύει πράγματι.

Ακόμα και αν δεν είναι κανείς επαγγελματίας ιστορικός, αν ψάξει προσεκτικά σε βιβλία τοπικής ιστορίας, σε παλιές εφημερίδες και περιοδικά, σε απομνημονεύματα, θα αρχίσει να ανακαλύπτει πολλά πράγματα για τους Τσιγγάνους. Ανεξάρτητα από την οπτική του συγγραφέα (αυτή δεν μπορεί να λείπει από κανένα κείμενο), τέτοια κείμενα διασώζουν άγνωστα και πολύτιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, σε ένα βιβλίο για τον Παρακάλαμο (χωριό της Ηπείρου) «Οι Γύφτοι» αποτελούν ιδιαίτερο κεφάλαιο με λαογραφικό κυρίως περιεχόμενο. Σε αυτό το κεφάλαιο ο συγγραφέας βάζει και μία φωτογραφία του 1944, για να μπορεί ο αναγνώστης να πάρει μία ιδέα από την εποχή που «οι Γύφτισσες Παρακαλάμου φορούσαν ακόμα «τουμάνια», όπως γράφει η λεζάντα. Στη φωτογραφία, όμως, δίπλα στις «γύφτισσες με τα τουμάνια», εικονίζεται και ο αδελφός της μίας από αυτές, Μερσίνης Χαλιγιάννης, αντάρτης του ΕΔΕΣ, και πάλι σύμφωνα με τη λεζάντα. Αυτή η φωτογραφία, ανεξάρτητα από τις προθέσεις του συγγραφέα, που πιο πολύ τον ενδιαφέρει το ντύσιμο των γυναικών, είναι μια πηγή για τη συμμετοχή των Ελλήνων Τσιγγάνων στην Εθνική Αντίσταση.

Από κει και πέρα, είναι δουλειά των ιστορικών να αναζητήσουν στα αρχεία πραγματικά ιστορικές πληροφορίες για τους ανθρώπους που σήμερα στην Ελλάδα ονομάζονται Τσιγγάνοι. Σε μια τέτοια αναζήτηση θέση έχουν και οι μαρτυρίες των ίδιων των ανθρώπων για το παρελθόν τους. Μαρτυρίες οι οποίες μέχρι τώρα «ακυρώνονταν», δεν τις έπαιρναν στα σοβαρά, αν δεν ταίριαζαν με την (εξωτική συνήθως) εικόνα που είχε για τους Τσιγγάνους αυτός που τις άκουγε.

Τελικά, τι μπορούμε να μάθουμε για τους Τσιγγάνους στην Ελλάδα; Πρώτα πρώτα, όπως είπαμε και πριν, δεν ξέρουμε πάντα αν οι πληροφορίες που παίρνουμε για τους Τσιγγάνους στο παρελθόν μιλούν για

τους βιολογικούς προγόνους των ανθρώπων που σήμερα ονομάζονται Τσιγγάνοι. Και ακόμα υπάρχουν άνθρωποι που η τσιγγάνικη καταγωγή τους έχει πια ξεχαστεί. Για παράδειγμα, η Ιωάννα Αθανασοπούλου, μετά από έρευνα σε αρχεία της Κέρκυρας από τον 16^ο μέχρι τον 20^ο αιώνα, αποδεικνύει ότι οι Τσιγγάνοι του νησιού δεν παντρεύονταν μόνο ή κυρίως «μεταξύ τους» και ότι γενικά στο νησί οι διάφορες ομάδες «ανακατεύονταν», έτσι που τελικά χάνονται οι ιδιαίτερες ρίζες του καθενός. Πολλοί σημερινοί κάτοικοι της Κέρκυρας, χωρίς να το ξέρουν, κατάγονται από τους Τσιγγάνους του *Feudum Acingaporum*. Η **εξέλιξη αυτών των ανθρώπων, που η τσιγγάνικη καταγωγή τους ξεχάστηκε, δεν καταγράφεται ως «παράδοση των Τσιγγάνων».** Κι αντίστροφα, **ό, τι καταγράφεται ως «παράδοση των Τσιγγάνων» μπορεί κάλλιστα να είναι η παράδοση πολλών από τους σύγχρονους Έλληνες που δεν είναι Τσιγγάνοι.**

Ωστόσο, οι πληροφορίες μας -όσο σκόρπιες και αν είναι- δείχνουν ότι **οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα δεν ήταν πάντα και παντού πλάνητες, φτωχοί και περιθωριακοί.** Να δώσουμε μερικά παραδείγματα. Το 1950, σε επιστολή προς την εφημερίδα «Τα Νέα», αναφέρεται ότι 250 «γύφτισσες» του Διδυμοτείχου κινητοποιήθηκαν και απέκτησαν εκλογικό βιβλιάριο, και έτσι «*δεν είναι απίθανο να αναδειχτούν εν καιρώ εις υπολογισίμους ρυθμιστριάς της εκλογικής καταστάσεως*»² (να πούμε εδώ ότι οι Ελληνίδες απέκτησαν δικαίωμα ψήφου το 1952). Το 1953, ο ερευνητής Βασίλης Σιναπίδης, μας λέει ότι, από κάποια συζήτησή του, γνωρίζει θετικά πως οι «Ρωμπόγυφτοι» που έφτασαν πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη, ιδιαίτερα από την περιοχή του Λουλέ Μπουργκάζ, κι εγκαταστάθηκαν στο χωριό Εμμανουήλ Παππάς, στην περιοχή Σερρών, εκεί που ζούσαν αποτελούσαν προοδευτικώτατο στοιχείο και πως «*μερικές οικογένειες ανάμεσά τους κατόρθωσαν ν' ανέβουν την πολιτιστική κλίμακα και ν' αναδείξουν εκλεκτούς επιστήμονες*». Και ο Σιναπίδης συνεχίζει λέγοντας ότι μπόρεσε να εξακριβώσει και ο ίδιος αυτές τις πληροφορίες, γιατί έτυχε να 'χει στη διμοιρία του στρατιώτες «*δύο παιδιά από τη φυλή αυτή*»³. Η ιστορική έρευνα της Αθανασοπούλου για τους Τσιγγάνους της Κέρκυρας, για την οποία μιλήσαμε λίγο παραπάνω, δείχνει ότι πολλοί από αυτούς γνώριζαν γράμματα και είχαν καλή οικονομική κατάσταση. Το ίδιο και η έρευνα του Μαυρομάτη για τους Τσιγγάνους στο Ηράκλειο της Κρήτης.

Για αυτό τον λόγο, επειδή δηλαδή οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα δεν ήταν παντού και πάντα περιθωριακοί, **θα τους «συναντήσουμε» να παίρνουν μέρος και σε όλες τις ιστορικές περιπέτειες που έζησε η ελληνική κοινωνία, αφού ήταν μέλη αυτής της κοινωνίας.** Ας αναφέρουμε δύο μόνο παραδείγματα. Το ένα έχει να κάνει με την Ελληνική Επανάσταση. Ο υπασπιστής του Κολοκοτρώνη, ο Φωτάκος, γράφει το 1899: «*Η κυρίευσις της Τριπολιτσάς, διότι επήραν των Τούρκων τα άρματα, αρμάτωσεν όλους τους Πελοποννησίους, εν ω οι περισσότεροι από αυτούς, καθώς είπαμεν, ήσαν αρματωμένοι με μαχαίρας, τας οποίας οι γύφτοι (σιδηρουργοί) τότε τας έκαναν, και με σουγλιά*»⁴.

Το άλλο παράδειγμα έχει να κάνει με την Εθνική Αντίσταση κατά των Γερμανών. Το 1993 ο ερευνητής Δημήτρης Ντούσας καταγράφει μαρτυρίες Τσιγγάνων από το χωριό Φλάμπουρο Σερρών: «*Αργότερα, το '41 ήρθαν οι Γερμανοί στο χωριό. Δε φύγαμε. Δε μας πείραξαν. Πολλοί πήγαν στο ΕΑΜ. Δημιουργήθηκαν πυρήνες (για διαφώτιση κλπ.). Πολεμήσαμε με τους Έλληνες, λογιστήκαμε ως Κομμουνιστές, περάσαμε στρατοδικεία. Κατέβαιναν αντάρτες και μας έπαιρναν. Μέσα στους βάλτους κρυβόμασταν. Το χωριό δεν ήξερε τι ήταν το ΚΚ. Μας έκαναν «κόκκινους». Εμείς αγωνιστήκαμε για την Απελευ-*

2. Τα Νέα, 12/1/1950, όπως παρατίθεται από το ΑΘΛΓΘ, 1955: 313.

3. Σιναπίδης, Β. Σ., Προσφορά στην έρευνα για την φυλετική προέλευση των Κασιβέλλων Διδυμοτείχου Θράκης, Αρχεῖον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, περίοδος Β', τόμος ΙΗ', 1953: 301-302.

4. Φωτάκου (Χρυσανθόπουλου Φώτιου), Απομνημονεύματα. Περί της Ελληνικής Επανάστασής του 1821, Τόμος Α', Βεργίνα, Αθήνα 1996: 206 - 207.

θέρωση. Καμιά πεννηταριά άτομα πήγαν στο ΕΑΜ...». Ξεχωριστή μορφή αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης είναι ο Βασίλης Μήτρου, από την Κύμη της Εύβοιας, ο οποίος οργανώθηκε και έδρασε στην περιοχή της Χαλκίδας, με το ψευδώνυμο «Γύφτος». Η δράση του Β. Μήτρου, θρυλικού, μεταξύ άλλων, και για τις μεταμφιέσεις του με σκοπό να ξεγελάσει τους Γερμανούς, ήταν πολύ σημαντική, με αποκορύφωμα το κατόρθωμά του να ανατινάξει, μαζί με έναν ακόμα ανάρτη, ένα γερμανικό αντιτορπιλικό στα παράλια της Εύβοιας. Ο Β. Μήτρου σκοτώθηκε το 1944 στη μάχη της Λαμπούσας. Επίσης Τσιγγάνοι αναφέρονται και ανάμεσα στους οργανωμένους αγωνιστές της Αθήνας. Ο Δήμος Ταύρου έχει στήσει στην οδό Χαμοστέρνας ένα μνημείο προς τιμήν έντεκα Τσιγγάνων, οι οποίοι, εξαιτίας της αντιστασιακής τους δράσης, εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς στα Πετράλωνα το 1944. Αλλά και για σύμβολα αν μιλήσουμε, θα διαπιστώσουμε ότι το «εθνικό μας όργανο», το κλαρίνο, το έπαιζαν κυρίως Γύφτοι. Και στο πανηγύρι του Αη Συμιού στο Μεσολόγγι, η συμμετοχή των Γύφτων της περιοχής στις τελετές που γίνονται σε ανάμνηση της ηρωικής ιστορίας της πόλης, είναι βασική.

Από την άλλη πλευρά, **οι μετακινήσεις, οι οικονομικές δυσκολίες και η περιθωριακή θέση πολλών από τους Τσιγγάνους οφείλονται σε δραματικά ιστορικά γεγονότα**, τα οποία βέβαια επηρέασαν και τους άλλους ανθρώπους. Ας πούμε, οι «Κατσίβελλοι», που μέχρι πρόσφατα ζούσαν σε σπηλιές στο Διδυμότειχο, έφτασαν στην πόλη από τη Βουλγαρία, ύστερα από τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877 (άραγε πώς ζούσαν και ποια ήταν η κοινωνική τους θέση στη Βουλγαρία;). Στην αρχή έχτισαν ένα οικισμό και προσπάθησαν να φτιάξουν τη ζωή τους από την αρχή. Όμως ο Βαλκανικός πόλεμος του 1912 τους ανάγκασε να αφήσουν τον οικισμό τους και να ζητήσουν ασφάλεια πιο κοντά στην πόλη. Κι έτσι κατέληξαν στις σπηλιές.

Έπειτα, όλοι όσοι τυχαίνει να ζουν στην ίδια «τσιγγάνικη κοινότητα», δεν έχουν απαραίτητα την ίδια παράδοση. Τα ονόματα που έχουν οι διάφορες «φάρες» δείχνουν συχνά τις διαφορετικές (ιστορικές, επαγγελματικές, κοινωνικές) πορείες που ακολούθησαν οι άνθρωποι της κοινότητας μέχρι να φτάσουν να ζουν σε αυτήν. Για παράδειγμα, το όνομα *Φιλιππιτζία* δείχνει καταγωγή από τη Φιλιππούπολη. Το όνομα *Σταμπούλια* δείχνει καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη. *Μπαλκαντζή* σημαίνει άνθρωπος που ζούσε και δούλευε στα βουνά. Και πάει λέγοντας. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, από τη στιγμή που αρχίζουν να ζουν μαζί, οι άνθρωποι της κοινότητας αρχίζουν να «φτιάχνουν» και μια κοινή παράδοση.

15. 5. Μύθοι για την κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Τι γνώμη έχετε για την εικόνα των Τσιγγάνων που προβάλλει το εξώφυλλο του φυλλαδίου που μπορείτε να δείτε στην επόμενη σελίδα;

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ
www.Arsis.gr

«Εμείς όταν λέμε «σπίτι μας» εννοούμε το άπειρο...

Όλο τον ουρανό, όλη τη γη...

Ούτε στέγη, ούτε πόρτα, ούτε κλειδιά...

*Εμείς είμαστε οι εντυχείς αυτού του κόσμου,
γιατί δεν έχουμε τίποτα.*

*Η ανησυχία, που δηλητηριάζει την καρδιά σου,
εμάς δε μας ακολουθεί ποτέ.*

*Χωρίς αλυσίδες,, χωρίς πατρίδα, χωρίς πλούτο,
χωρίς δεσμούς,, να τι είμαστε εμείς!*

*Κι είναι καλύτερα έτσι, από το να είμαστε ότι
είσαι εσύ.*

(λένι Γιακ Λένη η Φωτιά)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ποιοι νομίζετε ότι κάνουν αυτήν τη συζήτηση; Πότε;

- Και τώρα, ξανάρχισε ο παππούς, να συζητήσουμε και τα σχετικά με τους αρραβώνες των παιδιών, το μπαμπά-χακι (το δίκιο του πατέρα), την προίκα και όλα τ' άλλα που αργότερα δηλητηριάζουν τις σχέσεις του αντρόγунου.
- Εγώ, είπε ο Πασχάλης, δεν θέλω τίποτα, όπως δεν πήρα από κανένα από τους γαμπρούς μου. Αυτό το σύστημα το θεωρώ πολύ παλιό και ασυμβίβαστο με τα καινούρια χρόνια π' άρχισαν τώρα επί Ελλάδας.
- Αυτό πέρα στην πατρίδα, είπε ο παππούς, ήταν ο μέτρο που μετρούσαν την αξία μιας κοπέλας, όσο πιο πολύ μπαμπά-χακι έπαιρνε ο πατέρας της, τόσο ανέβαινε η αξία της μέσα στο γυναικόκοσμο. Ακόμα και το κλέψιμο ανέβαζε την αξία της. Γι' αυτό οι πιο πολλοί γάμοι γίνονταν με κλεμμένες τις γυναίκες, άσχετα αν είχαν αντιρρήσεις ή όχι οι γονείς...
- Αυτό είναι μια παλιά ιστορία, είπε ο δάσκαλος. Λένε ότι με το κλέψιμο των γυναικών γίνονται πιο στέρεοι γάμοι και γεννιούνται πιο γερά και πιο όμορφα παιδιά. Και συνέχισε.
- Κι εγώ δεν θέλω προίκα απ' τη γυναίκα μου. Θεωρώ και το μπαμπά-χακι και την προίκα παράλογα πράγματα, και μπορώ να πω, περισσότερο ταιριάζουν στους τζαμπάζηδες παρά στις προξενιές. Εμάς μας φτάνει και μας περισσεύει η αγάπη μας...

Το απόσπασμα είναι από το βιβλίο του Σ. Ξ. Γουδουσάκη, Απομεινάρια Παραδείσου, Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 1999. Το βιβλίο μιλάει για τις προσπάθειες μιας κοινότητας προσφύγων (μετά την ανταλλαγή πληθυσμών του 1922) από τη Μακριά Γέφυρα της Ανατολικής Θράκης να προσαρμοστούν στη νέα τους ζωή στην Ελλάδα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Προσπαθείστε να συγκρίνετε τα κείμενα που θα βρείτε στην επόμενη σελίδα. Τι συμπεράσματα βγάζετε;

Κείμενο Ι.

Στου γαμπρού, σε ορισμένες περιοχές (Βόλος, Σοφάδες) χορεύουν τα ψωμιά. Μεγάλα καρβέλια σε διάφορα σχήματα χορεύονται πάνω στα κεφάλια των γυναικών.

Ο χορός αυτός ίσως είναι η συνέχεια μιας παλιάς τσιγγάνικης απλής και γρήγορης τελετής γάμου, όπου το ψωμί έπαιζε πρωταρχικό ρόλο. Μαζεύονταν οι δύο οικογένειες την ημέρα του γάμου, οι γονείς ένωναν τα χέρια του ζευγαριού το οποίο μπροστά σε όλους υποσχόταν ειλικρίνεια. Έπειτα, η μητέρα της νύφης έφερνε μία φέτα ψωμί και ο γαμπρός έκοβε και έδινε μία μπουκιά στη νύφη και αυτή με τη σειρά της έκανε το ίδιο για τον άντρα της. Τότε ο πατέρας της νύφης έπαιρνε την υπόλοιπη φέτα, την έκανε μικρά μικρά ψίχουλα, τα πέταγε ψηλά στον αέρα και έρρινε το ζευγάρι...

Παυλή - Κορρέ, Μ., Σπανούλη, Ρ., Καλούδη, Κ., Τσιγγάνες, Ολκός, Αθήνα 1991: 50 - 51

Κείμενο II.

Στην Ομαλή της Κοζάνης (όπου το κάλεσμα γινόταν το απόγευμα του Σαββάτου), έβγαιναν όλοι μαζί στην πλατεία μαζί με τον κουμπάρο και χόρευαν γύρω από ένα μεγάλο ψωμί («πρωτόπαστος»), που το φύλαγε η αδελφή του γαμπρού ή άλλη συγγενής του. Μετά το χορό και το τραγούδι έκοβαν το ψωμί και το μοίραζαν σ' αυτούς που παραβρίσκονταν. Αλλιώς σε χωριά της Θράκης: οι νέες έφερναν μετά το στόλισμα της νύφης μια πίτα, που την έβαζαν πάνω στο κεφάλι της. Τρεις γυναίκες «πρωτοστέφανες» έκοβαν από ένα κομμάτι. Το πρώτο το έδιναν στην ίδια τη νύφη, για να το έχει μαζί της («εν είδει φυλακτού κεκρυμμένου εντός των ενδυμάτων»). Ύστερα έπαιρναν όλες από ένα μικρότερο κομμάτι και το έτρωγαν. Έτσι και στο νομό Πέλλας. Η κουμπάρα, όταν φορούσε στη νύφη το πέπλο, την οδηγούσε έξω να πάνε για τη στέψη. Έξω από το σπίτι ο κουμπάρος της πρόσφερε κρασί. Έπινε τρεις φορές, το υπόλοιπο το έχυνε. Ξαναγύριζε στο δωμάτιό της για λίγο, ενώ τα κορίτσια τραγουδούσαν και κρατούσαν ένα ψωμί πάνω στο κεφάλι παιδιού «αμφιθαλούς». Όταν τελείωναν, έκοβαν το ψωμί σε μικρά κομματάκια και το μοίραζαν σ' όλους τους νέους και τα κορίτσια του χωριού...

Μερακλής, Μ. Γ., Ελληνική Λαογραφία. Β' Τόμος: Ήθη και Έθιμα, Οδυσσεάς, Αθήνα 1986: 54

- Πολλοί «ειδικοί στους Τσιγγάνους» πιστεύουν ότι η πιο σημαντική παράδοση των Τσιγγάνων είναι ο νομαδισμός, δηλαδή η μετακίνηση από μέρος σε μέρος. Όμως, είναι πραγματικά έτσι;
- Μερικές φορές, σε βιβλία για τους Τσιγγάνους γράφονται πράγματα που ο συγγραφέας κάπου τα διάβασε, αλλά δεν τα είδε ποτέ. Άλλες φορές, ο συγγραφέας παρουσιάζει σαν «ξεχωριστά τσιγγάνικα έθιμα» έθιμα που τα έχουν και πολλοί άλλοι άνθρωποι.
- Το (επικίνδυνο) αποτέλεσμα είναι, όσοι διαβάζουν τέτοια βιβλία, να πιστεύουν ότι οι Τσιγγάνοι είναι διαφορετικοί από τους υπόλοιπους ανθρώπους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Έχει η κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων ιδιαίτερα χαρακτηριστικά; Για μια ακόμα φορά, τα «ειδικά» βιβλία για τους Τσιγγάνους μπορούν να μας οδηγήσουν σε «λάθος μονοπάτια». Πολλοί από τους ερευνητές των Τσιγγάνων λένε ότι οι Τσιγγάνοι, επί αιώνες, «ζουν απομονωμένοι από τους άλλους ανθρώπους επειδή δεν θέλουν να χάσουν την παράδοσή τους». Λένε ακόμα ότι «βασικό κομμάτι αυτής της παράδοσης είναι ο νομαδισμός, που ακόμα και αν τον έχουν εγκαταλείψει, οι Τσιγγάνοι τον «κουβαλούν» μέσα στις καρδιές τους». Και όμως, όπως δείχνουν πρόσφατες έρευνες, οι περισσότεροι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε σπίτια ή σε καταυλισμούς. Οι πιο πολλοί από αυτούς δεν θέλουν να μετακινηθούν από τον τόπο της κατοικίας τους. Εκείνοι που το θέλουν είναι οι κάτοικοι των καταυλισμών, όπου οι συνθήκες ζωής είναι άθλιες. Οι μετακινήσεις που γίνονται έχουν να κάνουν με τις ανάγκες της εργασίας των ανθρώπων και οι περισσότερες δεν έχουν πολύ μεγάλη διάρκεια (κρατούν μέχρι έναν μήνα)⁵.

5. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ (1998), 63, 5% είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε σπίτια. 26, 5% είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε καταυλισμούς. 5, 6% μοιράζουν τη ζωή τους σε δύο ή τρεις περιοχές. 3, 8% δηλώνουν ότι δεν έχουν μόνιμη στέγη. Σύμφωνα με την έρευνα του Δικτύου «ROM» (2000): 22,1% ζουν σε «αμιγείς» καταυλισμούς. 24, 5% σε «μικτούς» καταυλισμούς, δηλαδή σε γειτονιές όπου συνυπάρχουν σπίτια με καταλύματα πρόχειρης μορφής. 31, 1% σε σπίτια σε τσιγγάνικες γειτονιές. 22, 3% είναι διεσπαρμένοι στον οικιστικό ιστό. 28, Σύμφωνα με την πρώτη έρευνα, μόνο το 24% (εργάτες γης, γυρολόγοι και ρακοσυλλέκτες) χρειάζεται να μετακινούνται για να ασκούν το επάγγελμά τους. Σύμφωνα με τη δεύτερη έρευνα, το ποσοστό αυτών που χρειάζεται να μετακινούνται για να ασκούν το επάγγελμά τους ανεβαίνει στο 62%. Από αυτούς το 24, 2% λείπει από το σπίτι του μέχρι μία εβδομάδα, ενώ το 40% μέχρι και έναν μήνα.

Μερικές φορές είναι φανερό ότι ο συγγραφέας, αυτά που γράφει, δεν τα είδε ποτέ. Απλά «έδωσε» στους ανθρώπους για τους οποίους γράφει συνήθειες που διάβασε ότι τις έχουν οι Τσιγγάνοι, συχνά πυκνά προσθέτοντας και στοιχεία με τη φαντασία του. Δείτε, για παράδειγμα, αυτήν την παρατήρηση: «Οι τσιγγάνοι έχουν δικούς τους νόμους και δικαστήρια, στα οποία η διαδικασία τηρείται μυστική»⁶. Είναι προφανές ότι η «ερευνητριά» ποτέ δεν βρέθηκε σε τέτοιο «δικαστήριο». Κάπου διάβασε ότι υπάρχει. Και αντιγράφει ό, τι διάβασε χωρίς κανέναν έλεγχο της πληροφορίας. Και χωρίς κανέναν δισταγμό. Φυσικά υπάρχουν και πολλά βιβλία όπου οι συγγραφείς περιγράφουν συνήθειες τις οποίες πραγματικά έχουν δει. Πώς όμως «βλέπουν» και πώς εξηγούν αυτές τις συνήθειες. Αν ο συγγραφέας είναι προκατειλημμένος ότι «οι Τσιγγάνοι είναι διαφορετικοί από τους άλλους ανθρώπους», είναι πολύ πιθανό ότι θα δει «ξεχωριστές τσιγγάνικες συνήθειες» στις πιο απλές και συνηθισμένες ανθρώπινες πρακτικές. Ή ότι θα βαφτίσει «τσιγγάνικα έθιμα», έθιμα που είναι πολύ κοινά σε ολόκληρο το χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Μπορεί ακόμα και να ξεχάσει τι τρώει αυτός ο ίδιος στο σπίτι του και να γράψει για τους Τσιγγάνους (του Δενδροπόταμου) ότι «τα εθνικά τους φαγητά είναι το σπιτάδο, οι ντολμάδες και το πιλάφι»⁷. Αυτή η αντιμετώπιση του «τσιγγάνικου πολιτισμού» μπορεί να γίνει πολύ επικίνδυνη, εάν πείθει τους άλλους ότι οι Τσιγγάνοι είναι «διαφορετικού είδους άνθρωποι».

15. 6. Η κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων. Ο πολιτισμός ως κοινωνική σχέση.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποια στοιχεία (συνήθειες, αξίες κλπ.) που τα κρατάτε από τους παππούδες και τους γονείς σας, θα θέλατε να κρατήσουν και τα δικά σας παιδιά και τα παιδιά των παιδιών σας;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Χωριστείτε σε ομάδες και φτιάξτε διαλόγους με θέματα από την καθημερινή σας ζωή ή και από εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως ένας γάμος (δείτε το παράδειγμα στο Παράρτημα). Παρουσιάστε τους διαλόγους στην ομάδα και κάντε έναν κατάλογο με τα πολιτισμικά στοιχεία που φαίνονται σε αυτούς τους διαλόγους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ακούστε το παρακάτω κείμενο. Έχετε εσείς ζήσει παρόμοιες εμπειρίες με αυτές που περιγράφει η κ. Κατερίνα; Υπάρχει κάποιο τραγούδι, παραμύθι, παροιμία ή έκφραση στη ρομανί που να σας αρέσει ή να σας συγκινεί ιδιαίτερα; Αν ναι, προσπαθείστε, με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφωτριάς σας, να τα καταγράψετε.

6. Χριστοδούλου, Α., Οι Τσιγγάνοι μέσα από την Παράδοση, περ. Τσιγγάνικος Λόγος, τεύχος 2, ΙΤΣΜΕΧ, 1998: 7.

7. Γερισίδου, Ε. Α., Κοινωνικοποίηση των Τσιγγάνων του Δενδροπόταμου Θεσσαλονίκης και η κουλτούρα τους, Θεσσαλονίκη 1985-86:44.

Μια σύγχρονη Τσιγγάνα παραμυθατζού (μασαλιτζού), η κ. Κατερίνα Μακρή, αφηγείται: «Τότε δεν είχαμε τηλεοράσεις και μαζευόντουσαν κάθε βράδυ, όπως λες τώρα «θα παίξει ένα σήριαλ και θα πάμε το βράδυ να το δούμε. Ήταν ο Πάτροκλος, ο θεός μου, ο παππούς μου ο Μαυράκης, ο πατέρας μου ο Γιώργος. Παίρνανε τις κιθάρες, είχαμε ένα τραπέζι και μετά το βάζανε στην άκρη και καθόντανε. Ήμαστε μέσα, άμα σου πω, 15-20 άτομα. Ήμουνα 8 χρονών, νοικιάζαμε τότε. Κάθε βράδυ γινότανε αυτό. Ανάβαμε ένα μαγκάλι έξω. Δεν είχαμε σόμπες. Μόλις δεν είχε ντουμάνι, καπνό, το βάζαμε στο δωμάτιο. Γύρω γύρω καθόμασταν όλοι και το μαγκάλι στη μέση να ζεσταθούμε και μας έλεγε παραμύθια, μέχρι δυόμιση - τρεις η ώρα καθόμασταν.

Ένα παραμύθι το 'λεγε καλλιτεχνικά, είχε και το δικό του το ωραίο που το 'λεγε. Δεν έλεγε μονότονα. Σαν να τα ονειρευόταν, τα ζούσε μέσα του σαν έλεγε: «ο βασιλιάς ανέβηκε στο άλογο και είχε τρία παιδιά και είπε να παν να βρουν την τύχη τους. Και είχε τρεις δρόμους είχε, τρεις πέτρες και καθέναν αν θα γυρίσει ζωντανός ή νεκρός. Όποιος θα έβγαζε την πέτρα και έπαιρνε το δαχτυλίδι από κάτω, θα ξέρανε ότι πέρασε και έφυγε».

Το έλεγε έτσι, ψυχικά, από μέσα του. Σαν να βλέπαμε θέατρο. Και το ευχαριστιόμασταν. Κι όπως μας στέλνουν σ' ένα σχολείο να μάθουμε γράμματα, έτσι ακριβώς τα παραμύθια μπήκαν στην ψυχή μου.

Δεν αφήνω ποτέ ένα παραμύθι στη μέση, πονάει το κεφάλι μου. Πρέπει να το ολοκληρώσω. Είναι μέσα από την ψυχή μου. Γιατί τα έζησα και τ' αγάπησα από τους γονείς μου αυτά...

«Παντρεύτηκαν τα παιδιά, παντρεύτηκαν και τα παιδιά τους και, όταν περπατάω στους δρόμους και με βλέπουν, μου έχουν μεγάλη εκτίμηση».

Τι μπορεί να σκέφτεται η νεαρή νύφη;

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Είστε παντρεμένοι; Πόσα χρόνια; Ποιο ήταν το «ιστορικό» μέχρι να φτάσετε στο γάμο; Υπήρχαν αντιρρήσεις ή προβλήματα; Εάν είχατε την ευκαιρία, θα αλλάζατε κάτι σε σχέση με τον γάμο σας; Έχετε παιδιά; Πόσα; Τι σκέφτεστε για το μέλλον τους; Αποφασίζετε μόνο εσείς για τα παιδιά σας ή και οι παππούδες και το σόι;

Ποια μπορούν να είναι τα θέματα της συζήτησης στη γειτονιά;

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ποια πράγματα κάνετε μαζί με τους γείτονές σας; Σας έχουν βοηθήσει οι γείτονές σας; Πώς; Πόσο σημαντική είναι για σας η γνώμη της γειτονιάς; Έχετε νιώσει ποτέ ότι ο «έλεγχος» των γειτόνων σας σας εμποδίζει να κάνετε αυτό που πραγματικά θέλετε;

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Από ποιον πήρατε το όνομά σας; Πώς λένε τα παιδιά σας και πώς τους γονείς σας; Πόσο χρόνων ήσαστε όταν βαφτιστήκατε; Περιγράψτε μια βάφτιση. Έχετε ακούσει για κάποιο θαύμα που έχει συμβεί στην οικογένειά σας; Ήσαστε εσείς οι ίδιοι μάρτυρες κάποιου θαύματος; Περιγράψτε μία από τις γιορτινές ημέρες, όποια θέλετε.

Τι μπορούμε να μάθουμε από την οικογένειά μας;

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Ακούστε την παρακάτω αφήγηση (του Γιάννη Γεωργίου). Ποιες κοινωνικές πρακτικές και ποια στοιχεία πολιτισμού «πέρασε» η μητέρα στον γιο, παίρνοντάς τον μαζί της στη δουλειά; Εσείς έχετε πάρει από τους γονείς σας ή έχετε δώσει στα παιδιά σας τέτοια στοιχεία;

«Μια ζωή στους δρόμους, μια ολόκληρη ζωή περπάτημα και όπου σε βγάλει ο δρόμος. Με ζέστη και με κρύο, με βροχή και με λιακάδα και εσύ να προχωράς στο άγνωστο. Ο μόνος γνώριμος, ο δρόμος, αυτός που σε συντρόφευε σε κάθε ταξίδι σου και σ' έφερνε σε καινούργιες γειτονιές, και σε οδηγούσε μπροστά στα σκαλοπάτια των σπιτιών.

Εκεί, μόλις ανοίξει η πόρτα της νοικοκυράς, θα καλημερίσεις και θα δείξεις τηνπραμάτεια σου για να την πουλήσεις και να βγάλεις το καθημερινό.

Πόσες και πόσες φορές δεν τόκανες αυτό. Πάντοτε έδειχνες τον καλύτερό σου εαυτό, ποτέ δεν τόβαζες κάτω. Προσπαθούσες να κερδίσεις την εμπιστοσύνη του κόσμου για να δώσεις το εμπόρευμα σου: κεντήματα, γυαλικά, χαλιά, μαχαιροπήρουνα και διάφορα άλλα είδη.

Η αγωνία σου μεγάλωνε και αν δεν τύχαινε να πουλήσεις, δόστου και πάλι από την αρχή, στο επόμενο σπίτι, μαγαζί και καφενείο. Μάλλιασε η γλώσσα σου από το πολύ λέγε - λέγε, αλλά όμως είχες γίνει ξεφτέρι στη τέχνη του εμπορίου.

Αν ήξερες λίγα γράμματα μονάχα, μανούλα μου, με το θάρρος και την εξυπνάδα που είχες, θα ήσουν πρώτη, πρώτη σου λέω και το υπογράφω. Η καλύτερη πωλήτρια ή, έστω, μια από τις καλύτερες.

Περπατήσαμε μαζί πολλούς δρόμους, στενά, σοκάκια και δρομάκια. Από το ένα χέρι κρατούσες την τσάντα με τα μανγκινά και από το άλλο το χεράκι μου. Με έπαιρνες σιμά σου για να μαθαίνω την δουλειά, ώστε σαν μεγαλώσω να ξέρω πώς βγαίνει το ψωμί αν χρειαστεί.

Τι και τι δεν είδαν τα μάτια μου σ' αυτά τα μικρά ταξιδάκια που κάναμε αντάμα. Κάθε λογής σπίτια και ανθρώπους συναντήσαμε.

Κάποτε, όταν πούλησες κεντήματα σ' ένα σπίτι στο Μαρούσι, η νοικοκυρά, θυμάμαι, μου έδωσε δώρο μερικά εικοσάρικα. Πω πω, χαρά που έκανα τότε! Τα κράταγα σφιχτά στα χέρια μου, μη μου τα πάρει κανείς. Αν τύχαινε να περνάμε από κάνα παιχνιδάδικο, σου ζήτηγα να κοιτάξω την βιτρίνα με τα παιχνίδια και σ' έβαζα να μου υποσχεθείς πως, άμα με το καλό πουλούσες, θα μου αγόραζες και μένα ένα - δυο στραπιωτάκια.

Η κούραση και η εξάντληση ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό σου. Τα πόδια σου, αχ αυτά τα πόδια σου. Λες και ήταν ταγμένα για αυτό το σκοπό. Ποτέ δε λύγισαν, ακόμη κι όταν γέρασες. Σαν το καράβι έμοιαζαν, που διασχίζει τις απέραντες θάλασσες. Μαθημένα στις κακουχίες, τραβούσαν πάντα μπροστά.

Και αυτές οι χούφτες σου. Από κει μέσα πόσοι δεν έφαγαν ένα κομμάτι ψωμί. Τους έπαιρνες μαζί σου στη δουλειά, για να την μάθουν και αυτοί και χώριζες στα μισά ό, τι έβγαζες εκείνη την ημέρα.

Αργότερα, σαν μεγάλωσα και πήγαινα στο σχολείο, εσύ συνέχιζες το ίδιο βιολί. Κάθε πρωί που ξεκίναγες για δουλειά, σε σταύρωνα να πας καλά. Θυμάμαι πως λίγο μετά το μεσημέρι, σαν άκουγα το θόρυβο από το σταματημένο ταξί έξω από το σπίτι μας, καταλάβαινα πως ήσουν εσύ και πως είχες τελειώσει γρήγορα. Έβγαινα στο παράθυρο και μου χαμογελούσες. Ήσουν χαρούμενη που το μαρτύριό σου, αυτό το καθημερινό τρεχαλητό για να μας φέρεις φαγητό, είχε πια τελειώσει.

Αυτή τη χαρά σου δεν θα την ξεχάσω ποτέ!»

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Χωριστείτε σε ομάδες (για τη γλώσσα, την οικογένεια και την κοινότητα, τη θρησκεία και την επαγγελματική ζωή). Καταγράψτε (με τη βοήθεια του επιμορφωτή ή της επιμορφώτριάς σας) τις πληροφορίες που συγκεντρώσατε μέσα από τις συζητήσεις και τις δραστηριότητες που κάνατε με αφορμή τα θέματα του κεφαλαίου 3. 8. Συνεργαστείτε για να ετοιμάσετε ένα άρθρο, με τίτλο «Η ζωή μας». Πώς θα εικονογραφήσατε το άρθρο σας; Συζητείστε για τις δυνατότητες δημοσίευσης του άρθρου σας.

Βασικά στοιχεία που μπορούν να μας βοηθήσουν να μιλήσουμε για την κοινωνική ζωή των Τσιγγάνων είναι:

- Η ρομανί γλώσσα.
- Η αφοσίωση στην οικογένεια και ο σεβασμός για τη γνώμη της κοινότητας.
- Η βαθιά θρησκευτική πίστη.
- Η επαγγελματική ζωή.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Βέβαια, στις διάφορες τσιγγάνικες κοινότητες, όπως και σε όλες τις ανθρώπινες κοινότητες υπάρχουν και ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία. Τα τελευταία χρόνια έγιναν και σοβαρές έρευνες που επιχειρούν να αποτυπώσουν την πραγματική εικόνα των *ορατών* Τσιγγάνων στην Ελλάδα. Τα στοιχεία που θα σημειώσουμε παρακάτω στηρίζονται σε αυτές τις έρευνες και, βέβαια, στις δικές μας εμπειρίες κι εκτιμήσεις. **Όμως, πάντα, όταν κάποιος μιλάει για την κοινωνική ζωή και για τον πολιτισμό άλλων ανθρώπων -και μάλιστα πολλών, κινδυνεύει να κάνει λάθος, να μην περιγράψει σωστά αυτό που ο κάθε άνθρωπος ζει και νιώθει. Γι' αυτό και οι παρατηρήσεις μας είναι ανοιχτές σε οποιαδήποτε συμπλήρωση ή διόρθωση.**

Ποιες λοιπόν φαίνεται να είναι οι βάσεις των κοινωνικών σχέσεων και των πολιτισμικών πρακτικών στις διάφορες τσιγγάνικες κοινότητες; **Πρώτα πρώτα η ρομανί γλώσσα, όπου μιλιέται⁸, «κουβαλάει» -όπως κάθε γλώσσα- ένα ιδιαίτερο φορτίο.** Στην πρώτη μας γλώσσα μαθαίνουμε να δίνουμε ονόματα στα πράγματα του κόσμου μας, να μετράμε, να προσευχόμαστε, να γλυκομιλάμε σε ένα μωρό, να βρίζουμε. Η πρώτη μας γλώσσα, λένε οι επιστήμονες, καθορίζει όχι μόνο το πώς εκφράζουμε τις σκέψεις μας αλλά και το πώς σκεφτόμαστε. Ακόμα κι αν σε ένα σπίτι δεν πολυχρησιμοποιείται η ρομανί, αλλά υπάρχει ένας παππούς ή μια γιαγιά που την μιλούν, τα λόγια τους κι οι ιστορίες τους μας επηρεάζουν, γίνονται κομμάτι της πολιτισμικής μας «περιουσίας». Κι έπειτα η γλώσσα που πρώτη μαθαίνουμε να μιλάμε καθορίζει συχνά και τους ανθρώπους με τους οποίους θα επικοινωνήσουμε από καρδιάς, αυτούς που πρώτους θα θεωρήσουμε «δικούς μας ανθρώπους».

Δεύτερο στοιχείο που συνήθως επηρεάζει τις κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές των Τσιγγάνων είναι η αφοσίωσή τους στην οικογένεια. Η οικογένεια έτσι κι αλλιώς είναι ένας χώρος που δίνει βοήθεια και υποστήριξη στον άνθρωπο. Αν τώρα κάποιος δεν μπορεί να απολαύσει πλήρως τα δημόσια αγαθά (εκπαίδευση, περίθαλψη κλπ.), αν το κράτος με τις υπηρεσίες του καλύπτει ελάχιστες από τις ανάγκες του, τότε ο υποστηρικτικός ρόλος της οικογένειας γίνεται ακόμα πιο σημαντικός για τους ανθρώπους.

8. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ, 84,7% γνωρίζουν τη ρομανί και οι περισσότεροι από αυτούς την χρησιμοποιούν στην οικογένειά τους και μάλιστα πολύ. 57% μιλούν στην οικογένεια και ελληνικά, ενώ 10, 6% και τουρκικά. Οι περισσότεροι Τσιγγάνοι πιστεύουν ότι η ρομανί δεν πρέπει να ξεχαστεί και ότι πρέπει να συνεχίσουν να την μιλούν.

Και αυτό έχει συμβεί σε πολλές περιπτώσεις με τους Τσιγγάνους. Η οικογένεια θα βοηθήσει στα ξεκινήματα, στις δύσκολες στιγμές κλπ.

Οι τσιγγάνικες οικογένειες είναι και σήμερα πολυμελείς, όχι όμως τόσο όσο στο παρελθόν. Μπορεί στο ίδιο σπίτι να ζουν ακόμα και τρεις γενιές, δηλαδή οι γονείς, τα παντρεμένα παιδιά και τα παιδιά των παιδιών. Όταν συμβαίνει αυτό, τις περισσότερες φορές το κουμάντο του σπιτιού το έχει η μεγαλύτερη σε ηλικία γυναίκα, δηλαδή η πεθερά. Έχει λόγο στις λεπτομέρειες της καθημερινότητας, στις επαγγελματικές δραστηριότητες των παιδιών, στη διαχείριση των οικονομικών τους, στην επιλογή των συζύγων τους, στις αποφάσεις του ζευγαριού για την ανατροφή των παιδιών τους. Σε τέτοιες καταστάσεις δημιουργούνται εντάσεις και προβλήματα μέσα στην οικογένεια. Φυσικά αυτό δεν συμβαίνει σε όλες τις οικογένειες. Πάρα πολλά ζευγάρια, στο ξεκίνημα της ζωής τους, επιλέγουν, ή, αν θέλετε, έχουν τη δυνατότητα, να ζήσουν εξ αρχής στο δικό τους σπίτι, χωρίς πεθερικά. Οι δεσμοί με το σόι είναι πάντα δυνατοί. Η γνώμη του ευρύτερου σογιού επηρεάζει τη ζωή της κάθε οικογένειας.

Οι περισσότεροι παντρεύονται μέχρι την ηλικία των 20 - 25 χρονών. Οι πιο πολλοί Τσιγγάνοι παίρνουν Τσιγγάνους για συντρόφους της ζωής τους, χωρίς να σημαίνει αυτό ότι απαγορεύεται να παντρευτούν άτομα που δεν είναι Τσιγγάνοι. Λένε ότι αυτό το κάνουν οι Τσιγγάνοι για να «κρατήσουν την παράδοσή τους». Και ίσως κάποιοι πράγματι να σκέφτονται έτσι. Όμως, και πόσοι «γκατζέ» θα έβλεπαν θετικά την προοπτική να παντρευτούν Τσιγγάνο ή Τσιγγάνα;

Ο γάμος είναι για τους Τσιγγάνους, όπως άλλωστε και για όλους τους σκεπτόμενους ανθρώπους, ένα από τα σημαντικότερα βήματα στη ζωή τους. Παλιότερα οι περισσότεροι γάμοι γίνονταν με προξενιό. Οι γονείς κανόνιζαν για το ζευγάρι, χωρίς να λογαριάζουν σχεδόν καθόλου τη γνώμη των παιδιών. Συνήθως το «καπάρωμα» της νύφης γινόταν σε πολύ μικρή ηλικία. Όταν η κοπέλα έφτανε σε ηλικία γάμου, που μπορεί να ήταν και 13 χρονών, τότε συνήθως κανόνιζαν και το λεγόμενο «μπαμπαάκ». Το ποσόν, δηλαδή, που θα έδινε η οικογένεια του γαμπρού στην οικογένεια της νύφης για να την «εξαγοράσει». Στις μέρες μας, πολλοί από τους Τσιγγάνους, αυτή τη συνήθεια την έχουν πια αφήσει. Ισχύει ακόμα, ας πούμε, για τους «ρουμενλία» που ζουν στην Κάτω Αχαΐα, στις Σέρρες και αλλού. Από το ύψος του «μπαμπαάκ» καθοριζόταν και καθορίζεται ακόμα και σήμερα το κύρος και η αξία και των δύο οικογενειών.

Ισχύει ακόμα η αξία της παρθενίας της νύφης. Και μάλιστα είναι μία αξία πολύ σημαντική. Βέβαια, αν κάποιο ζευγάρι ατυχήσει και χωρίσει, και οι δύο έχουν τη δυνατότητα να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους με άλλους συντρόφους. Οι Τσιγγάνοι σπάνια χωρίζουν με διαζύγιο, αλλά δεν λείπουν και τέτοιες περιπτώσεις.

Πρόεκταση της οικογένειας, που υποστηρίζει αλλά και ελέγχει, μπορεί να γίνει η κοινότητα. Για να είμαστε πιο ακριβείς, το κομμάτι εκείνο της κοινότητας που τα μέλη μιας οικογένειας θεωρούν δικούς τους ανθρώπους. Εφόσον η γνώμη αυτών των ανθρώπων είναι ιδιαίτερα σημαντική, οι πρακτικές πολλών από τους Τσιγγάνους έχουν βασικό στόχο να δημιουργηθεί και να διατηρηθεί μια καλή γνώμη για την οικογένειά τους μέσα στην κοινότητα. Για τους Τσιγγάνους έχει ζωτική σημασία να είναι αποδεκτοί από τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητάς τους. Έτσι, η παρθενία της νύφης, για παράδειγμα μπορεί να μην είναι ένα προσωπικό ζήτημα, που αφορά αποκλειστικά το νέο ζευγάρι, αλλά να γίνεται ένα κοινωνικό ζήτημα, που έχει σχέση με την αξιοπρέπεια της οικογένειας της νύφης, άρα και με τη θέση που έχει αυτή η οικογένεια μέσα στην κοινότητα (βέβαια, η παρθενία της νύφης θεωρείται ακόμα σημαντική και σε πολλές κοινότητες στην Ελλάδα που δεν είναι τσιγγάνικες). Η επιθυμία για να αποδειχτεί το κύρος της οικογένειας μέσα στην κοινότητα, έχει σαν αποτέλεσμα να διατηρούνται και πρακτικές όπως η εξαγορά της νύφης.

Από κει και πέρα τα έθιμα που κρατάει η κάθε οικογένεια ή η κάθε κοινότητα έχουν σχέση με την καταγωγή της και την πορεία της και με τις αναμνήσεις που κουβαλάει από αυτήν την καταγωγή και από αυτή την πορεία. Από την άλλη πλευρά, τα έθιμα που κρατάμε και ο τρόπος με τον οποίο το κάνουμε αυτό έχουν να κάνουν και με άλλους παράγοντες. Παράγοντες που έχουν σχέση να κάνουν με το «σήμερα» της οικογένειας ή της κοινότητας: τις κοινωνικές της σχέσεις, τις πρακτικές δυνατότητές της κλπ. Μερικά έθιμα, για παράδειγμα, είναι πολύ ακριβά για να τα κρατήσουμε.

Η οργάνωση της τσιγγάνικης κοινότητας στηρίζεται στις «φάρες». Παλιότερα, κάθε φάρα είχε τον αρχηγό της, με αποτέλεσμα να υπάρχουν (ακόμα και μέχρι σήμερα) αρκετοί «βασιλιάδες», «πρόεδροι» κλπ. Πολύ λίγοι Τσιγγάνοι δηλώνουν στις έρευνες ότι εκπροσωπούνται από αρχηγούς. Σήμερα οι Τσιγγάνοι εκπροσωπούνται με Συλλόγους, οι οποίοι φτιάχνονται και λειτουργούν με τις συνηθισμένες νομικές διαδικασίες. Ο πρώτος Σύλλογος ιδρύθηκε το 1939 στην Αγία Βαρβάρα, στην Αττική. Το 1998 ιδρύθηκε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων Ρομ. Το 2002 ιδρύεται η Ομοσπονδία Μακεδονίας - Θράκης - Ηπείρου - Θεσσαλίας Ελλήνων Ρομ. Το 2003 οι Ομοσπονδίες συγκροτούν την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομ. Πρέπει, όμως, να πούμε ότι πολλοί από τους Συλλόγους που υπάρχουν σήμερα δεν δημιουργήθηκαν αυθόρμητα, αλλά μέσα από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με το πόσους και ποιους εκπροσωπούν.

Άλλο στοιχείο που συχνά επηρεάζει τις αντιλήψεις και τις πρακτικές των Τσιγγάνων είναι η βαθιά θρησκευτική πίστη⁹. Πολλά από τα ονόματα των Τσιγγάνων είναι από τάματα. Τον Δεκαπενταύγουστο στην Τήνο θα δούμε πολλούς Τσιγγάνους να διασχίζουν γονατιστοί την καυτή άσφαλτο από το λιμάνι μέχρι την εκκλησία. Στη θρησκεία εκφράζονται οι πνευματικές ανησυχίες ανθρώπων που με διάφορους τρόπους τους έχουν εμποδίσει να πάρουν μέρος στην επίσημη πνευματική ζωή του τόπου. Εκεί εκφράζονται οι φόβοι και οι ελπίδες όσων δεν μπορούν με την ίδια εμπιστοσύνη να απευθυνθούν στους θεσμούς. Κι ακόμα οι θρησκευτικοί χώροι διατηρούν μία δημοκρατικότητα που δεν τη συναντάει κανείς σε όλους τους κοινωνικούς χώρους. Για παράδειγμα, σπάνια θα διαμαρτυρηθεί κάποιος πιστός για την παρουσία κάποιου άλλου στην εκκλησία, ενώ πολύ συχνά γονείς διαμαρτύρονται για τη φοίτηση παιδιών από διάφορες ομάδες στα ίδια σχολεία όπου φοιτούν και τα «δικά τους παιδιά».

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζει αυτά που σκεφτόμαστε και αυτά που κάνουμε, δηλαδή τις κοινωνικές πρακτικές μας και τον πολιτισμό μας, είναι το επάγγελμα. Ειδικά όταν η δουλειά που κάνουμε δεν είναι τόσο ιδιαίτερη ατομική μας επιλογή, όσο η συνέχεια μιας «παράδοσης» που υπάρχει στην οικογένειά μας ή στην κοινότητά μας. Η δουλειά δημιουργεί συμπεριφορές, κανονίζει τις καθημερινές μας συνήθειες και επηρεάζει τις σχέσεις μας με τους άλλους ανθρώπους. Από τη δουλειά μας εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό οι άνθρωποι που γνωρίζουμε και τα μέρη που βλέπουμε. Μέσα από τη δουλειά μας φτιάχνουμε εικόνες για τον κόσμο και για τον ίδιο μας τον εαυτό. Το επάγγελμα -ως παράδοση και ως καθημερινή πραγματικότητα- μπορεί να γίνει κομμάτι του πολιτισμού μιας κοινότητας, που τα μέλη της διαλέγουν, ή υποχρεώνονται από τα πράγματα, να κάνουν παρόμοιες δουλειές. Και αυτό πράγματι συμβαίνει σε πολλές τσιγγάνικες κοινότητες. Σύμφωνα με τις έρευνες, το σύνολο σχεδόν των *κοινωνικά ορατών* Τσιγγάνων ασκεί ελεύθερο επάγγελμα, αν και, σύμφωνα με την έρευνα που έκανε

9. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ, 15% των Ελλήνων Τσιγγάνων είναι Μουσουλμάνοι και 85% Χριστιανοί ορθόδοξοι. Σύμφωνα με τις έρευνες, το γεγονός ότι υπάρχουν Τσιγγάνοι που δεν έχουν κάνει θρησκευτικό γάμο δεν οφείλεται σε ελεύθερη επιλογή, αλλά στο ότι αυτοί οι άνθρωποι έχουν προβλήματα με τα «χαρτιά» τους, δηλαδή δεν είναι τακτοποιημένη η αστικοδημοτική τους κατάσταση.

το Δίκτυο «ROM», το 29, 3% των μικροπωλητών τον τελευταίο χρόνο έχουν ασκήσει και άλλο επάγγελμα με σύμβαση εργασίας. Απασχολούνται σε εργασίες που δεν προϋποθέτουν ειδικές δεξιότητες: κυρίως γίνονται γυρολόγοι και εργάτες γης¹⁰. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου και Παυλή - Κορρέ, μόνο το 12,1% των Τσιγγάνων, κυρίως οι έμποροι και οι μουσικοί, επιθυμούν να ακολουθήσουν τα παιδιά τους το δικό τους επάγγελμα¹¹. Το 43, 8% θα ήθελαν τα παιδιά τους να μάθουν μια τέχνη και το 12, 4% θέλουν τα παιδιά τους να γίνουν επιστήμονες. Παρ' όλα αυτά στο 60% των οικογενειών των εργατών γης, των εμπόρων (γυρολόγων και καταστηματάρχων) και των μουσικών τα παιδιά τελικά κάνουν τη δουλειά των γονιών τους. Στο 65, 3% των οικογενειών περισσότερα από ένα μέλη συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα (στο 61, 2% από αυτούς τα παιδιά βοηθούν τον πατέρα στη δουλειά).

15. 7. Πολιτισμός και επιλογές. Η «εξορία» των Τσιγγάνων από τις κοινωνικές εξελίξεις, μία κατάσταση που πρέπει να αλλάξει...

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Εσείς, πώς θα συνεχίζατε αυτό το άρθρο; Μετά το τέλος της δραστηριότητας, μπορείτε να συγκρίνετε αυτά που θα λέγατε εσείς με αυτά που έγραψε ο συντάκτης του άρθρου.

- Πολλοί πιστεύουν ότι οι Τσιγγάνοι είναι παντού ίδιοι. Και ότι μένουν πάντοτε ίδιοι, κυρίως επειδή θέλουν να κρατήσουν τον «ξεχωριστό πολιτισμό» που έχουν.
- Αυτό, βέβαια, δεν είναι αλήθεια. Στην πραγματικότητα, αυτοί που ασχολούνται με τους Τσιγγάνους είναι που συνήθως διαλέγουν συγκεκριμένες εικόνες για να παρουσιάσουν τους ανθρώπους για τους οποίους μιλούν.
- Η λανθασμένη πεποίθηση ότι «οι Τσιγγάνοι δεν αλλάζουν» συχνά εμποδίζει τους ανθρώπους που ονομάζονται Τσιγγάνοι να διαλέξουν ελεύθερα τι θέλουν να κάνουν στη ζωή τους και, στη συνέχεια, να προσπαθήσουν να πετύχουν τους στόχους τους.

10. Σύμφωνα με την έρευνα των Παπακωνσταντίνου, Βασιλειάδου, Παυλή - Κορρέ, 50, 3% ασχολούνται με το εμπόριο. Από αυτούς το 1% έχει δικό του κατάστημα. 10, 53% είναι εργάτες γης. Σύμφωνα με την έρευνα του Δικτύου «ROM»: 59, 5% είναι γυρολόγοι και 1, 4% καταστηματάρχες - επιχειρηματίες. 13% είναι εργάτες γης. 12, 53%, σύμφωνα με την πρώτη έρευνα και 11%, σύμφωνα με τη δεύτερη, δηλώνουν άνεργοι. Ανεργία όμως μπορεί να «κρύβει» και το υψηλό ποσοστό των γυναικών που δηλώνουν οικιακά.

11. Το 24,1% δηλώνει ότι επέλεξε το επάγγελμα που κάνει από ανάγκη, επειδή δεν είχε άλλη επιλογή. Μόνο το 21, 8% (κυρίως έμποροι) δηλώνουν ότι κερδίζουν από τη δουλειά τους όσα χρήματα χρειάζονται για να ζήσουν την οικογένειά τους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ

Όπως είδαμε, πολλοί από τους «ειδικούς» προσπάθησαν να «εξορίσουν» τους Τσιγγάνους σε ένα «δικό τους», ιδιαίτερο κοινωνικό χώρο. Έναν χώρο ο οποίος υποτίθεται ότι δεν επηρεάζεται ούτε από τις ιστορικές συνθήκες ούτε από τις «γενικές» κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται κάθε φορά μέσα σε αυτές τις συνθήκες. Άρα, σε έναν χώρο που τα χαρακτηριστικά του υποτίθεται ότι δεν αλλάζουν.

Ποιοι, όμως, είναι οι άνθρωποι που τροφοδοτούν την εικόνα για τα Ρομά; Κυρίως όσοι ταιριάζουν με τη στερεοτυπική εικόνα που έχει φτιαχτεί για τους Τσιγγάνους: την εικόνα του φτωχού, περιθωριακού περιπλανώμενου (για τα στερεότυπα, θα μιλήσουμε στο κεφάλαιο 6). Είναι όλοι όσοι ζουν στις κοινότητες που εξετάζουν οι «ειδικοί» Τσιγγάνοι; Όπως φαίνεται πια από διάφορες έρευνες, όχι. Είναι πλέον γνωστό ότι άνθρωποι ή και ολόκληρες ομάδες που δεν είχαν τσιγγάνικη καταγωγή έκαναν σχέσεις και άρχισαν να ζουν μαζί με τους Τσιγγάνους. Από την άλλη πλευρά, όλοι οι Τσιγγάνοι ζουν μέσα σε συγκεκριμένες κοινότητες, με τα παραπάνω χαρακτηριστικά; Και πάλι όχι. Υπήρξαν και υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι τσιγγάνικης καταγωγής που σπούδασαν, που έκαναν διάφορες δουλειές, που συμμετείχαν ενεργητικά στις πολιτικές εξελίξεις, που είχαν κοινωνικό κύρος. Ούτε, βέβαια, ζουν όλοι οι Τσιγγάνοι σε «τσιγγάνικες κοινότητες». Εκείνο που συμβαίνει, τελικά, είναι ότι **ο «Τσιγγάνος» γίνεται κοινωνικά ορατός και καταγράφεται μόνο όταν ζει «μαζί με τους δικούς του» και όταν ανταποκρίνεται, όταν «χωράει», στην εικόνα που οι άλλοι έχουν φτιάξει για αυτόν. Και έτσι συντηρείται το στερεότυπο ότι «οι Τσιγγάνοι δεν αλλάζουν».** Ενώ εκείνο που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι οι άλλοι πάντα «αναζητούν τους Τσιγγάνους» σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και καταστάσεις.

Οι Τσιγγάνοι λοιπόν αλλάζουν, όπως και όλοι οι υπόλοιποι άνθρωποι. Αν το δεχτούμε και το δείξουμε αυτό (και μάλιστα αν δείξουμε ότι οι εξελίξεις στις ζωές των Τσιγγάνων είναι ένα γενικό και φυσικό φαινόμενο και όχι εξαιρέσεις σε κάποιον αντίθετο κανόνα), τότε θα αλλάξουν πολλά πράγματα στην στερεοτυπική εικόνα που υπάρχει για τους Τσιγγάνους. Πολλοί άνθρωποι, ακόμα και άνθρωποι που έχουν σημαντικές θέσεις στον κρατικό μηχανισμό, πιστεύουν ότι οι Τσιγγάνοι είναι «αιχμάλωτοι» του πολιτισμού τους. Το αποτέλεσμα είναι να κάνουν ή να μην κάνουν πράγματα για τους Τσιγγάνους πολίτες, με το επιχείρημα ότι η πράξη τους -ή η απραξία τους- δείχνει τον σεβασμό τους για τον τσιγγάνικο πολιτισμό (τουλάχιστον όπως τον καταλαβαίνουν οι ίδιοι). Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το «στεγαστικό». Πόσοι άνθρωποι δεν υποστηρίζουν ότι οι Τσιγγάνοι που μένουν σε παράγκες ή σκηνές το κάνουν επειδή το θέλουν οι ίδιοι; Και πόσες φορές επίσημοι φορείς δεν πρότειναν τη δημιουργία γκέτο, δηλαδή απομονωμένων οικισμών, με το επιχείρημα ότι «οι Τσιγγάνοι θέλουν να μένουν μακριά από τους άλλους ανθρώπους, για να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους»;

Και ακόμα, ένας άνθρωπος με τσιγγάνικη καταγωγή, ακριβώς όπως και κάθε άλλος άνθρωπος, μπορεί να θέλει να προχωρήσει στη ζωή του διατηρώντας στενή σχέση με την κοινότητά του ή φεύγοντας από αυτή την κοινότητα. Μπορεί να θέλει να κρατήσει όλα όσα έμαθε από το σπίτι του, μόνο μερικά από αυτά ή και τίποτα. Αυτές είναι σκέψεις που πάντα μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι. Εκείνο που αλλάζει είναι το πόσο μπορεί ο καθένας μας να διαλέγει. Αυτά που έχουμε δει, αυτά που έχουμε μάθει, τα προσόντα μας, οι οικονομικές μας δυνατότητες, η συμπεριφορά των άλλων, όλα αυτά είναι παράγοντες που επηρεάζουν δραματικά την ελευθερία μας να διαλέγουμε ζωή. Αν κάποιος αποφασίζει τι θα δουν, τι θα μάθουν, πώς και με ποιους θα ζήσουν οι Τσιγγάνοι, τότε περιορίζουν το δικαίωμα ανθρωπών να διαλέξουν ζωή όσο πιο ελεύθερα γίνεται. Ποιοι είναι αυτοί οι κάποιοι; Πολλοί... Οι ιδιοκτήτες σπιτιών που «δεν νοικιάζουν σπίτια σε Τσιγγάνους». Οι γονείς που διαμαρτύρονται γιατί «δεν θέλουν τσιγγανάκια στα σχολεία των παιδιών τους». Οι γονείς που σταματούν το παιδί τους από το σχολείο. Οι μα-

νάδες, οι πεθερές και οι σύζυγοι που περιορίζουν ασφυκτικά τα νέα κορίτσια, γιατί σκέφτονται «τι θα πει ο κόσμος». Οι επιστήμονες που γράφουν βιβλία για τους Τσιγγάνους υποστηρίζοντας ότι οι Τσιγγάνοι δεν μπορούν να γίνουν επιστήμονες. Οι πολιτικοί που σχεδιάζουν γκέτο για τους Τσιγγάνους... Όλοι αυτοί έχουν λόγους για να κάνουν ό, τι κάνουν. Μερικές φορές πραγματικά δεν μπορούν να κάνουν αλλιώς, οι πράξεις τους είναι «λύσεις της ανάγκης». Όμως, αυτές οι πράξεις έχουν μία συγκεκριμένη συνέπεια: «αιχμαλωτίζουν» ανθρώπους σε μία ζωή που πιθανόν οι ίδιοι να μην την ήθελαν έτσι.

Περισσότερα βιβλία και άρθρα για το θέμα:

Βαξεβάνογλου, Α., *Έλληνες Τσιγγάνοι. Περιθωριακοί και Οικογενειάρχες, Αλεξάνδρεια*, Αθήνα 2001.
Γκότοβος, Α., *Εκπαίδευση και Ετερότητα. Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*, Μεταίχιμο, Αθήνα, 2002.

Ιστορικά της εφημερίδας Ελευθεροτυπία, 21/7/2001.

Λιεζουά, Ζ. Π., *Ρομά, Τσιγγάνοι, Ταξιδευτές. Οι Τσιγγάνοι της Ευρώπης*, Καστανιώτης, Αθήνα 1999.

Λυδάκη, Α., *Μπαλαμέ και Ρομά. Οι Τσιγγάνοι των Άνω Λιοσίων*, Καστανιώτης, Αθήνα 1997.

Λυδάκη, Α., *Οι Τσιγγάνοι στην πόλη. Μεγαλώνοντας στην Αγία Βαρβάρα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1998.

Ντούσας, Δ., *Ρομ και Φυλετικές διακρίσεις. Στην Ιστορία, την Κοινωνία, την Κουλτούρα, την Εκπαίδευση και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, Gutenberg, Αθήνα, 1997.

Παπακωνσταντίνου, Γ., Βασιλειάδου, Μ., Παυλή-Κορρέ, Μ., *Οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα*, Ιωάννινα, 1998.

Τρουμπέτα, Σ., *Κατασκευάζοντας Ταυτότητες για τους Μουσουλμάνους της Θράκης. Το παράδειγμα των Πομάκων και των Τσιγγάνων*, ΚΕΜΟ - Κριτική, Αθήνα, 2001.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων Πολιτών - Δίκτυο «ROM», *Πανελλαδική Απογραφική Μελέτη Διερεύνησης Κοινωνικών, Οικιστικών Συνθηκών και Αναγκών των Ελλήνων Τσιγγάνων Πολιτών*, Δεκέμβριος 2000.

Fraser, A., *Οι Τσιγγάνοι*, Οδυσσέας, Αθήνα, 1997.

Εικόνες:

Θεσσαλονίκη. Οι πρώτες έγχρωμες φωτογραφίες. 1913 & 1918, Ολκός, Αθήνα, 1999: 109.

Γκόγκος, Α. Κ., *Παρακάλαμος*, Β' τόμος, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα, 1985: 36.

Λυδάκη, Α., *Οι Τσιγγάνοι στην πόλη. Μεγαλώνοντας στην Αγία Βαρβάρα*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μα ο Βασίλης επέμενε πολύ κι αναγκάστηκε η οργάνωση να τον στείλει αντάρτη.

Και φόρεσε τ' άρματα σταυρωτά, καθώς τα 'χε μεράκι και καθώς τα 'χε ετοιμάσει όπως τα 'θελε από πριν, κόβοντας κάτι παλιά χάμουρα απ' τ' αλόγατα. Ύστερα, πήρε και την ευλογία του ψυχοπατέρα του του παπά και με το ψευδώνυμο «Γύφτος» παρουσιάστηκε στην έδρα του συντάγματος στον Μπαρμπαγιώργο, τον Όθρη, το Λακιώτη και το Βουρλιά. Και κείνοι ζυγιάζοντας τον αυθορμητισμό του, την αετίσια ματιά του και τις συστάσεις απ' την οργάνωση Κύμης, τον ονόμασαν με το πρώτο ομαδάρχη και τον έστειλαν σε μάχιμο τμήμα.

Και δεν άργησε ο Γύφτος να καταχτήσει και τους καπεταναίους με την ορμή, την εξυπνάδα και την αυτοθυσία που διέθετε για τον αγώνα της λευτεριάς. Όπου δύσκολη και επικίνδυνη αποστολή, πρώτος πεταγόταν και επέμενε να πάει αυτός!...

Ο ενθουσιασμός, το πάθος του να αναδείξει αντάξια και ηρωική τη ράτσα του, τον έκανε να μη λογαριάζει τον κίνδυνο του θανάτου. Στις ενέδρες σε κάθε μάχη που πιάνανε, έπεφτε με τα μούτρα! Ανακατευόταν με τον εχθρό και πολέμαγε στήθος με στήθος!...

— Έτσι μου 'ρχετε να τους φάω! να τους ροκανίσω με τα δόντια κι απέ ας με σκοτώσουν!... Έλεγε στους καπεταναίους του, σαν τον μαλώναν για την τόση του τόλμη και θρασύτητα που 'δειχνε στις μάχες, λες κι ο εχθρός έριχνε κουφέτα κι όχι σφαίρες!...

— Θα σε φάνε κοροϊδίστικα!... του 'πε μια φορά ο καπετάν Λακιώτης, σαν τον είδε να πολεμάει έτσι.

— Δεν το θέλω, καπετάνιο, να, έτσι μου 'ρχεται από μέσα μου και δεν μπορώ να κρατηθώ!...

— Ναι, μα ο πόλεμος θέλει τόσο θάρρος, όσο και εγκράτεια και φύλαξη, για να βγεις νικητής. Να θυσιαστείς εκεί που πρέπει να, όχι όμως κοροϊδίστικα, τζάμπα!...

Μα ο Βασίλης ο Γύφτος δεν άκουγε από τέτοια, πολέμαγε με πείσμα, δίχως να λογαριάζει τίποτα! Του φαινόταν, πως κι αυτός ο χάρος ακόμα δεν μπορούσε να αντισταθεί μπροστά

στην ορμή της νιότης του και στ' άρματά του, με τ' αυτόματο Στάγιερ που 'χε πάρει απ' ένα Γερμανό σε μια μάχη παλεύοντας σώμα με σώμα!...

Αυτός ο Γύφτος, λοιπόν, μαζί με τον αντάρτη Μπουρμά απ' το Μετόχι πήρανε αποστολή να ανατινάξουν μέρα μεσημέρι ένα γερμανικό αντιτορπιλικό, που περιπολούσε μόνιμα τα παράλια της Εύβοιας κι ήτανε εμπόδιο μεγάλο για τις αποστολές στο Κάιρο. Τα μεσημέρια το αντιτορπιλικό πήγαινε κάθε τόσο και άραζε στην παραλία της Κύμης για ανεφοδιασμό κι έβγαινε το πλήρωμα έξω για φαΐ και βόλτα στα παραθαλάσσια οχυρά της πόλης, όπου ήτανε γεμάτα Γερμανούς.

Ντύθηκαν, λοιπόν, ψαράδες οι δυο τους με παραγάδια στα χέρια κι από ένα ταγάρι στον ώμο, που 'χανε μέσα νάρκες, φιλίλια και τ' αυτόματά τους, περάσανε ανάμεσα απ' τους Γερμανούς που κείνη την ώρα παίρνανε συσσίτιο κι αφού βολιδοσκόπησαν τα πράγματα στο αραγμένο καράβι, πήρανε μια βάρκα που ήξεραν, τάχα, πως πάνε για τα παραγάδια, έφτασαν στην αθέατη απ' την παραλία πλευρά του αντιτορπιλικού, σκαρφάλωσε πάνω ο γύφτος σαν πίθηκος, έβαλε τις νάρκες πλάι στα πυρομαχικά, άναψε το μακρύ φυτίλι και ξαναπηδώντας στη βάρκα βγήκανε ξανά στο μουράγιο. Αμέριμνοι τράβηξαν πάλι μέσα απ' τους Γερμανούς στην παραλία και χάθηκαν μετά τα τελευταία σπίτια, πιάνοντας τη μεγάλη ανηφόρα.

Φτάνοντας στο καταράχι, πάνω απ' την παραλία, ανάμεσα στον πυκνό ελαιώνα, άκουσαν την τρομαχτική έκρηξη πίσω τους και γυρίζοντας είδανε τεράστιες φλόγες και καπνούς μαζί με κομμάτια του βαποριού να πετάγονται στον ανήφορο!... Τότε έβγαλαν τ' αυτόματα απ' τα ταγάρια τους κι έριξαν απ' τη χαρά τους από μια ριπή στον αέρα, πανηγυρίζοντας την επιτυχία τους κι αποχαιρετώντας τους Γερμανούς, που αμέσως μετά άρχισαν να ρίχνουν στα κουτουρού οβίδες και μυδράλια απ' τα γύρω φυλάκια του λιμανιού και της Κύμης!...

* * *

Λίγο καιρό αργότερα, είχε παρθεί απόφαση απ' το σύνταγμα, κατόπιν εντολής του συμμαχικού αρχηγείου στο Κάιρο, να

τον έπιανε καιρός, βροχή ή χιονιάς, αναγκαζόταν να κοιμάται στην Κύμη: τότε σε καμιά αχερώνα και κάνα αχούρι μαζί με τα ζωντανά, ή σε κανένα γιαπί, όταν ήτανε συγκαλόκαιρο.

Έτσι γνώρισε το γυφτάκι ο Παπαγγούρος απ' την Κύμη και το συμπάθησε πολύ! Τον μαγνήτισαν, τον τράβηξαν τα πανέ-ξυπνα μάτια του Βασιλάκη, που πετούσαν σπίθες! Το πόνεσε, σαν πραγματικός αντιπρόσωπος του Θεού και με τη συγκατά-θεση της μάνας του το πήρε σαν ψυχοπαίδι, έχοντάς το, όπως και τα δικά του παιδιά.

Στα δεκαπέντε του χρόνια ο Βασίλης έβγαλε το δημοτικό σχολείο λόγω που άργησε να πάει και είχε γίνει άντρακλας σωστός με φαρδιές πλάτες, πρώτο μπόι! Κι έτσι, μελαχρινός κι όμορφος καθώς ήτανε, τον καμάρωναν και τον λαχταρούσαν όλοι και όλες στην Κύμη και στα κοντινά χωριά που πάγαινε ταχτικά για δουλειές του παπά.

Με την καλιτάδα, την εξυπνάδα και την τιμιότητά του ο Βασίλης ο γύφτος απόκτησε πολλούς και καλούς φίλους στην Κύμη. Ακόμα και γραμματιζούμενοι και σπουδαγμένοι νέοι, τον κάναν παρέα. Του μάθαιναν ακόμα, πολλά πράγματα και του 'χανε απόλυτη εμπιστοσύνη σ' ό,τι μυστικό τους.

Στα δεκάξι του χρόνια τον βρήκε η Κατοχή. Μπήκαν οι Ιταλογερμανοί στην Κύμη, όπως σ' όλη την Ελλάδα κι έπαιρναν το βιος του κοσμάκη, που τον είχανε κάτ' απ' την μπότα τους. Έπαιρναν και το Βασίλη ταχτικά σε αγγαρείες και τον παί-δευαν πολύ, έτσι γεροδεμένο που τον έβλεπαν, μαζί με άλλους ενήλικους. Κι ο Βασίλης, έτσι από μόνος του, από ένστι-κτο ίσως, άρχισε να βλέπει τους κατακτητές με μίσος και να σαμποτέρνει, όσο μπορούσε κάθε δουλειά, που τον ανάγκαζαν να κάνει.

Έτσι, μόλις πρωτοσχηματίστηκε η Αντίσταση στην Κύμη κι όλοι οι σπουδαγμένοι του φίλοι μπήκανε σ' αυτή για να πολε-μήσουν τον κατακτητή, γράψανε με το πρώτο και το Βασίλη, αναθέτοντάς του μάλιστα τις πιο εμπιστευτικές και επικίνδυ-νες δουλειές της οργάνωσης.

Τότε ο Βασίλης, το γυφτάκι, όπως τ' ονόμαζαν, έγινε άλ-λος άνθρωπος. Μεγάλωσε απότομα, αντριάστηκε! Και το

σπουδαιότερο, άρχισε να διώχνει από πάνω του και να θέλει να ξεχάσει εκείνο το γύφτικο αίσθημα της παρακατιανοσύνης απέναντι στους άλλους ανθρώπους.

Σ' όποια εμπιστευτική δουλειά, το γυφτάκι! Σ' όποια επικίνδυνη αποστολή ανάμεσα σε Γερμανούς και προδότες, την αναθέτανε για πιο σίγουρα στο γυφτάκι. Είχε γίνει ο πιο γνωστός, ο πιο απαραίτητος, το πιο μαχητικό στοιχείο της Αντίστασης στην περιφέρεια Κύμης.

Αργότερα, όταν πέρασε ο Όθρης με τους εφτά στην Εύβοια και γιγαντώθηκε το αντάρτικο σ' όλα τα βουνά και τα χωριά του νησιού, το γυφτάκι έγινε ο κρίκος, η αλυσίδα, το πήγαινε έλα της σύνδεσης των ανταρτών με τις οργανώσεις Κύμης και των γύρω χωριών. Ήταν ο αετός, ο άπιαστος ξεύτερας, που ανεβοκατέβαινε τα καταράχια της Κεντρικής Εύβοιας μεταφέροντας στους αντάρτες κάποια είδηση, κάποιο μαντάτο απ' τις οργανώσεις.

Μα, το γυφτάκι ήτανε αχόρταγο! Δεν το ικανοποιούσε, δεν το γέμιζε αυτή η δράση. Ήθελε, καθώς έλεγε, να πιάσει όπλο, να πολεμήσει μαζί με τους αντάρτες πλάτη με πλάτη τον κατακτητή. Ήθελε να γίνει σταυραετός με αρμαθιά τις σφαίρες στα στήθια! Ήθελε, λέει, να ακούει μπαταριές ντουφέκια και να ρίχνει κι αυτός, να ρίχνει!... Να πέσει με τα στήθια πάνω στον εχθρό να χορτάσει!... Να περνάει απ' τα χωριά τραγουδώντας και χορεύοντας μαζί με τους αντάρτες, να τον αγκαλιάζουν, να τον χειροκροτούν οι πατριώτες και να τον τρέμουν οι προδότες κι οι κατακτητές!...

Ήθελε με λίγα λόγια, να ψηλώσει πολύ ο Βασίλης, το γυφτάκι, να γίνει γίγαντας, ήρωας, για να δείξει έτσι και ν' αποδείξει, πως η γενιά του δεν είναι, όπως θέλουν να λένε: παρακατιανή γενιά, μα είναι σαν όλους τους άλλους Έλληνες και τίμιους ανθρώπους της γης!...

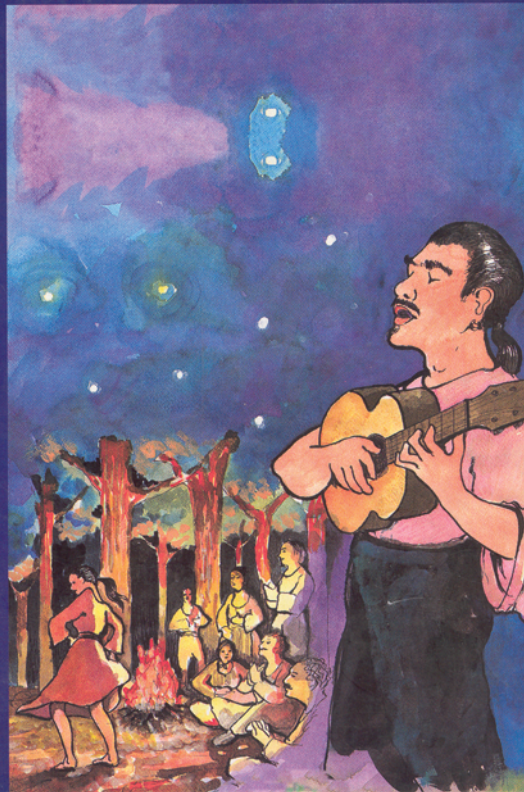
Και επέμενε το γυφτάκι, των δεκαεφτά χρόνων, να το στείλει η οργάνωση Κύμης στο βουνό να γίνει αντάρτης. Μα η οργάνωση δεν ήθελε και γιατί ήταν ανήλικος, μα το πιο πολύ, γιατί ο Βασίλης για την οργάνωση ήταν απαραίτητος και θα πρόσφερε πολύ περισσότερα στον αγώνα για τη λευτεριά εκεί.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ
ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΙΣΚΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ

ΔΙΚΤΥΟ DROM
ΓΙΑΤΡΟΙ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

γα και να μπορούν έτσι να τρώνε.

Θυμάται ακόμη τους χορούς και τα νάζια μιας αρκούδας που την έλεγαν Μαρία, το μελαγχολικό βιολί ενός Ούγγρου Τσιγγάνου, το υπέροχο τραγούδι ενός Τσιγγάνου της φυλής Λαλέρι, καθώς και το ξεφύσημα του τεράστιου ακορντεόν που έπαιζε ο παππούς της. Κυρίως όμως θυμάται το μεγάλο τσιγγάνικο ποτάμι που το λέγαν Δούναβη, δίπλα στο οποίο είχαν εγκαταστήσει μόνιμα το κίτρινο τροχόσπιτό τους και που μια φορά είχε φουσκώσει τόσο πολύ, που παρά λίγο να τους πνίξει.

Ο πατέρας της Ρόζας ήταν ζωέμπορος, σαν τον παππού της, και ανήκε στη φυλή Λοβάρρα των Ρομ της Ρουμανίας. Η μητέρα της ανήκε στους Σιντί της Γερμανίας και όλοι στη φαμίλια της ήταν γυρολόγοι και ακορντεονίστες. Οι γονείς της Ρόζας γνωρίστηκαν και κλέφτηκαν ένα χρόνο πριν γεννηθεί, όταν η φαμίλια του πατέρα της περνούσε από τη Γερμανία.

Την ίδια χρονιά άρχισε να βασιλεύει στη χώρα ένας καινούριος άρχοντας, που δεν αγαπούσε καθόλου τους Τσιγγάνους. Σχεδίαζε να τους εξαφανίσει από τη γη, γιατί, όπως έλεγε, ήταν επιρρεπείς στο έγκλημα, ματαιόδοξοι, σπάταλοι, θορυβώδεις, βίαιοι και ακόλαστοι. Τα σύγχρονα βασίλεια, έλεγε, έπρεπε να εξολοθρέψουν τους αδύναμους και να υποστηρίξουν μόνο τους δυνατούς. Κι όταν έλεγε «δυνατούς», έδειχνε με

το δάχτυλό του κάτι ψηλούς, ξανθούς και γεροδεμένους ανθρώπους, που τους έλεγε «Αρίους». Πρώτα λοιπόν απαγόρευσε στους Τσιγγάνους να παντρεύονται με τις γυναίκες των Αρίων, ώστε να μη χαλάσει, έλεγε, η άρια φυλή. Μετά διέταξε τον πιο πανούργο αυλικό του να χωρίσει τους Τσιγγάνους σε αληθινούς και ψεύτικους και να μοιράσει καφέ ταυτότητες στους πρώτους και καφέ με γαλάζιες ρίγες στους δεύτερους. Αληθινοί ήταν αυτοί που και οι δύο προπαπούδες και παππούδες τους ήταν Σιντί ή Λαλέρι· ψεύτικοι και επικίνδυνοι ήταν όλοι οι άλλοι.

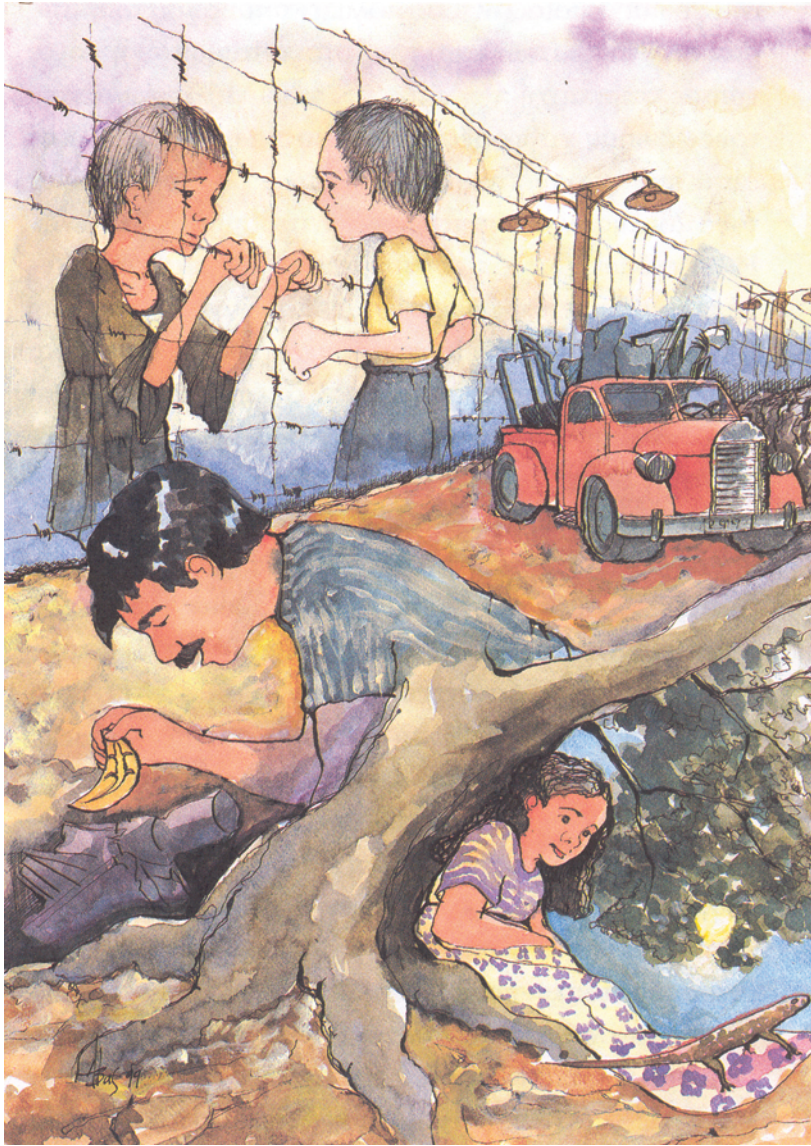
Οι γονείς της Ρόζας πήραν την καφέ ταυτότητα με τις γαλάζιες ρίγες τη χρονιά που η Ρόζα φόρεσε την πρώτη της φαρδιά και μακριά φούστα – ήταν κιόλας τεσσάρων χρονών. Ο ξάδερφος της Ρόζας, ο Πέτερ, της είπε πως οι γονείς του πήραν την καφέ ταυτότητα και ήταν πολύ χαρούμενοι, πιο χαρούμενοι από τους γονείς της Ρόζας. Όμως η Ρόζα δεν κατάλαβε γιατί η ταυτότητα με τις γαλάζιες ρίγες της φαινόταν πολύ πιο όμορφη.

«Όλοι εσείς που πήρατε την ταυτότητα με τις γαλάζιες ρίγες κινδυνεύετε» της είπε ο Πέτερ, που ήταν μεγαλύτερος και ήξερε πολλά. «Ο κακός άρχοντας θέλει να σας εξαφανίσει από τη γη».

Η Ρόζα στην αρχή φοβήθηκε. Γρήγορα όμως ξέχασε τα λόγια του ξαδερφού της και συνέχισε να φέρνει γύρους με τη φαρδιά της φούστα.

Τέσσερις χειμώνες πέρασαν, και η Ρόζα έβλεπε γύρω της μόνο φοβισμένους ανθρώπους. Τους άκουγε να μιλάνε συνεχώς για κάποιον πόλεμο και για κάποιο Μεγάλο Ίσκιο που όμοιό του δεν είχαν συναντήσει ποτέ στην ιστορία τους οι Τσιγγάνοι. Ο πατέρας της δεν πήγαινε πια τόσο συχνά στα πανηγύρια, η μητέρα της σταμάτησε να γυρνά στους δρόμους και να πουλά μικροπράγματα, οι φωτιές δίπλα στο ποτάμι έσβηναν μία μία και κανείς δεν τραγουδούσε πια τα βράδια. Της Ρόζας τής φαίνονταν όλα αυτά πολύ ανάποδα, κι έτσι σκέφτηκε πως, από δω και μπρος, τη χώρα που τη λέγαν Γερμανία θα την έλεγε «ανάποδη χώρα», ή «χώρα των ανάποδων ανθρώπων».

Μια μέρα της άνοιξης ήρθαν στον καταυλισμό βλοσυροί άνθρωποι με στολές –απ’ αυτούς που ο κακός άρχοντας αποκαλούσε Αρίους– και φόρτωσαν όλους τους Τσιγγάνους σε μεγάλα καμιόνια. Η Ρόζα δεν ήξερε αν έπρεπε να χαρεί ή να λυπηθεί. Της άρεσε που επιτέλους θα ταξίδευαν, αλλά οι γονείς της έμοιαζαν μάλλον λυπημένοι. Έτσι, προτίμησε να μη μιλήσει. Τα καμιόνια σταμάτησαν σ’ ένα σιδηροδρομικό σταθμό κι όλοι μαζί στοιβάχτηκαν σ’ ένα τρένο με πολλούς άλλους ανθρώπους. Την επόμενη μέρα έφτασαν σ’ έναν καταυλισμό που ήταν περικυκλωμένος από ψηλά αγκαθωτά συρματοπλέγματα και είχε πολλές ξύλινες παράγκες στη σειρά. Γύρω από τα συρματοπλέγματα περπατούσαν βλοσυροί άνθρωποι που κρατούσαν όπλα

- Γιαννη, είδα να διαφημιζουν στην τηλεοραση ενα πολύ ωραιο cd με ινδικα τραγουδια.
- Γιατι το λες αυτό; Τι σχεση εχει;
- Ε ετσι δε λενε οι μεγαλοι καθηγηταδες στα συνεδρια και γραφουν στα βιβλια τους;
- Ετσι λενε και μπορει να είναι και ολας ετσι, αλλα εμενα δε με νοιαζει ξερεις και πολύ αυτό Δηλαδη καλο ειναι να μαθαινει κανεις για τις ριζες του, όταν όμως αυτό δε γινεται τροχοπαιδη.
- Ωχ Μαρια γινεσαι υπερβολικη. Δεν σου αρεσει δηλαδη που εχουμε τη δικη μας γλωσσα, τα δικα μας ηθη και εθιμα, τη δικη μας ιστορια; Δεν είναι ωραιο τα τραγουδια μας, οι γαμοι μας;
- Όλα είναι ωραιο Γιαννη μου. Αλλωστε ξερεις ότι ειμαι πολύ χαρουμενη που από αυριο αρχιζει το τριημερο γλεντι για το γαμο της Σοφιας. Μονο που δε δεχομαι πως όλα αυτά που λες είναι ξεχωρα απο την Ελληνικη παραδοση και κουλτουρα.
- Ε, πως δεν ειναι; Εχουν τα γκατζε ας πουμε πλεταιντα;
- Όχι δεν εχουν πλεταιντα, αλλα εχουν βασιλοπιτα. Αφου ξερεις όμως. Το βραδυ της Πρωτοχρονιας κοβουμε την πλεταιντα, για να δουμε ποιος ειναι ο τυχερος που θα βρει το φλουρι, αλλα την άλλη μερα κοβουμε και βασιλοπιτα.
- Καλα, καλα... Πες μου τωρα για το γαμο της Σοφιας. Σε βλεπω πολύ ενθουσιασμενη.
- Η αληθεια ειναι πως για τον ενθουσιασμο μου δεν ευθυνεται μονο ο γαμος της φιλεναδισσας μου.
- Αλλα τι άλλο;
- Να μπορεσα και εξασφαλισα εισιτηρια για μενα και το γιο μου, ώστε να δουμε τη «Λιμνη των κυκνων» στο θεατρο «Πετρας» οπου οι χορευτες θα χορευουν στον παγο.
- Μαρια εισαι πολυ ανπιφατικο ατομο. Απο τη μια ο γυφτικος γαμος και από την άλλη η «Λιμνη των Κυκνων»; Εσυ παιδακι μου δεν ξερεις τι εισαι!
- Οχι δεν καταλαβες. Ξερω και πολυ καλα μαλιστα τι ειμαι. Ειμαι Ελληνιδα τσιγγανα και μην δε θα ηθελα να με κατηγορησεις για Εθνικιστρια. Το να ειναι κανεις περηφανος για την πατριδα του, διαβλεποντας ομως και τα «κακως κειμενα» δεν νομιζω να ειναι Εθνικιστης.
- Νομιζω ότι τα εχεις λιγο μπερδεμενα μεσα σου.
- Καθολου μπερδεμενα δεν τα εχω. Γιατι θα πρεπει να διαχωρισω και να διαλεξω να ειμαι η τσιγγανα να η Ελληνιδα; Αφου νοιωθω να ειμαι και τα δυο.
- Ναι αλλα ετσι δε νομιζεις πως ελοχευει κινδυνος εξαφανισης των παραδοσεων μας; Δεν τα ισοπεδωνουμε όλα; Δεν θα προσπαθησουμε δηλαδη να μαθουμε στα παιδια μας τη γλωσσα μας, την παραδοση μας
- Και βεβαια ναι. Ομως δε θα ηθελα στο ονομα αυτης της παραδοσης, να μην εχουν τα παιδια μου στεγη, να μην μορφωθουν γιατι κατά τους ειδικους τσιγγανολογους ετσι αλλιωνεται η κουλτουρα τους, να μιλιανε μονο την πραγματι θαυμασια και τραγουδιστη γλωσσα μας και όχι και την Ελληνικη, την Αγγλικη, την Γαλλικη... Δεν θα ηθελα στο ονομα αυτης της παραδοσης να μην πρεπει να τους αρεσουν και οι κλασικοι συνθετες, να μην εχουν σταθερη εργασία και ασφαλιση. Δεν θα ηθελα στο ονομα αυτης της παραδοσης να μη μαθουν τα παιδια μου Η/Υ, αλλα να καταρτιστουν σε αυτά τα περιβοητα προγραμματα καταρτισης ως καλαθοπλεκτες. Φυσικα και ειναι μια θαυμασια τεχνη που πρεπει να διασωθει και να διαδοθει, αλλα εφωσον πρωτιστως τα καταστισουν ανταγωνισιμα στην αγορα εργασιας. Ακου φιλε μου. Ειμαι τσιγγανα και κανενας δε θα με κανει να ντραπω γι αυτο. Όμως ειμαι Ελληνιδα τσιγγανα, που ζει στην Ελλαδα του 20ου αιωνα. Και όπως οι υπολοιποι Ελληνες, ετσι κι εγω και τα παιδια μου και οι φιλοι μου και ολοι τελος παντων θελω να εχουν ισες ευκαιριες και επιλογες. Δε νομιζω το τσαντηρι, η αγραμματοσυνη, η βρωμια και τα ποντικια να ειναι παραδοση και πολιτισμος. Αλλωστε για να διασωσεις

κατι πρέπει να έχεις και την πολυτελεία να το κανείς. Κάθε φορά ξοδεύονται τόσα λεφτά, για να μας πουν οι άλλοι τι είμαστε και τι δεν είμαστε. Εγώ θα ήθελα να έχω όλες τις πορτες ανοιχτες και πάνω απ όλα το δικαίωμα να αυτοπροσδιορίζομαι όπως αισθανομαι.

– Δηλαδή είναι στοιχημα της Ελληνικής κοινωνίας να μας κερδίσει η όχι. Και μαλιστα με τετοιο τροπο ώστε να είμαστε ενεργα και προσοδοφορα μελη της. Παραγωγικά.

– Ακριβώς ετσι πιστευω κι εγω. Μονο που νομιζω ότι το στοιχημα ισχυει και από τις δυο πλευρες.

– Αραγε να σκεφτονται ολοι οι τσιγγανοι ετσι; Τι λες;

– Ευτυχως οχι Γιαννη. Ο καθε ανθρωπος εχει το δικο του σκεπτικο, τα δικα του βιωματα, την δικη του ιδιοσυγκρασια. Οχι. Δεν είμαστε ολοι οι τσιγγανοι ωσαν κλωνοποιημενοι.

– Ναι ευτυχως. Και νομιζω οτι καταλαβα και το σκεπτικο σου.

– Αληθεια φιλε μου;

– Ναι, και θα το πιστεψεις όταν θα σου προτεινω κατι.

– Για πες

– Λοιπον, τι λες; Παμε στη Στοα του βιβλιου να παρουμε βιβλια και μετα στο σπιτι της Σοφίας, να τη βοηθησουμε στις προετοιμασιες του τριημερου γλεντιου για το γαμο της;

– Τωρα ναι Γιαννη. Ειμαι σιγουρη ότι καταλαβες. Παμε!!

ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΑΜΑΞΕ, Η ΝΟΜΑΔΙΚΗ ΖΩΗ ΟΡΓΑΝΩΘΗΚΕ ΕΚ ΝΕΟΥ

Οι Τσιγγάνοι φόρεσαν τζιν

Στους δρόμους της Αγίας Βαρβάρας, στην πόλη όπου οι Τσιγγάνοι προσπαθούν να ξαναχτίσουν τη ζωή τους, σε άλλες συνθήκες και με καινούργιους όρους, τα χρώματα από τις πλουμιστές φούστες και τα τσιγγάνικα ρούχα έχουν δώσει προ πολλού τη θέση τους σε τζιν, μοντέρνα φορέματα και μπλούζες.

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Λομπρινή Σταμάτη

Η εξωτερική εμφάνιση άλλαξε, η νομαδική ζωή οργανώθηκε εκ νέου μέσα σε διαμερίσματα με πολυτελή, συχνά, έπιπλα, οι γυρολόγοι έφτιαξαν δικά τους καταστήματα.

Η πρώτη εντύπωση ενός περαστικού από την Αγία Βαρβάρα είναι πως όλοι οι κάτοικοι (Τσιγγάνοι και μη) ζουν αριστοτικά, έχουν μια αποδεχθεί ο ένας τον άλλον.

«Στην πραγματικότητα, όμως, οι αντιπαλοότητες υποογκούν», λέει η κ. Άννα Λυδάκη, διρ Κοινωνικής Λαογραφίας και διδάσκουσα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. «Η συγκοινωνικότητα είναι έντονη στην ατιόσφαιρα πάνω από την Αγία Βαρβάρα. Για τους περισσότερους μη Τσιγγάνους της περιοχής, οι Τσιγγάνοι είναι "οι γύφοι", ενώ για τους Τσιγγάνους, όλοι αυτοί είναι "οι άλλοι", οι "γκάξ", οι "μαμάμε"....».

Το σύστημα αξιών είναι διαφορετικό

«Κότταξ, εμένα ένας συμπαθής μου, που είναι Έλληνας, με μισεί... Με λέει συνέχεια "γύφισσα". Με βρίζει. Βρίζει την οικογένειά μου, με μισεί πάρα πολύ και έτσι παιζώ μόνο με τις δικές μας».

«Μετά το 2ο (Δημοτικό σχολείο) ήρθα στο 8ο, αλλά με λέγανε γύφτο και δεν με παιζανε και με πήρε η μάνα μου...».

Τα παιδιά των Τσιγγάνων της Αγίας Βαρβάρας («τα παιδιά που μεγαλύτερου πολύ γρήγορα, που δεν γνωρίζουν εφηβεία, που συμμετέχουν σε κάθε δραστηριότητα της οικογένειας και παντρεύονται πολύ νωρίς» δυσκολεύονται να μείνουν στο σχολείο. «Οι λόγοι είναι πάρα πολλοί», εξηγεί η κ. Άννα Λυδάκη.

«Πρώτα απ' όλα, η περιρρέουσα ατμόσφαιρα της τσιγγάνικης κοινωνίας δεν έχει πρότυπο τα γράμματα. Το σύστημα αξιών είναι συγκεκριμένο: το αγόρι ν' αρχίσει νωρίς τη δουλειά, το κορίτσι να παντρευτεί».

Ένας άλλος, πολύ σημαντικός λόγος, σύμφωνα με την ερευνήτρια, είναι η δυσπιστία των γονιών. «Φοβούνται πως στο σχολείο θα τα πουν "γυφτάκια". Και αν τα μιλώσαι ο δάσκαλος, νομίζουν ότι τα μιλώσαι επειδή είναι Τσιγγάνια. Οι μητέρες πηγαίνουν στο διδελμάμα, στέκονται για ώρες έξω από τα κτήματα του σχολείου, για να δουν τι συμβαίνει. Και με το παραμικρό παίρνουν τα παιδιά και φεύγουν».

Το πρόβλημα της γλώσσας, τα συχνά ταξίδια («έξοοι στα εκατό παιδιά ακολουθούν τους γονείς τους στα ταξίδια»), αλλά και οι γιορτές των Τσιγγάνων, όπου συμμετέχουν όλα ανεξαιρέτως τα μέλη της οικογένειας, δεν ευνοούν την προσηλυτισμό στη μελέτη.

«Όσοοο, κάποιες μητέρες, που θέλουν να μάδουν τα παιδιά τους γράμματα, τα παραρτύνουν να μην κάνουν παρέα με τους "δικούς τους" για να μην παρασπύρουν σε αταξίες», αναφέρει η κ. Λυδάκη.

«Όμως, πολύ δύσκολο ο μικρός Τσιγγάνος αφήνει συγγειεις και φίλους για να μπει στην περιπετεια της αποδοχής και της αναγνώρισης από τους "άλλους" και μάλιστα σε έναν χώρο ξένο, στον οποίο νιώθει φόβο και ανασφάλεια».

Η αποδοχή. Μέχρι τώρα οι τσιγγάνοι νοιάζονται για την αποδοχή στο χώρο τους, τώρα ενδιαφέρονται και για το πώς τους βλέπουν οι άλλοι

Το βιβλίο

Η κ. Λυδάκη έζησε για τέσσερα χρόνια μαζί με τους Τσιγγάνους της Αγίας Βαρβάρας, μελετώντας τις συνήθειες, τις παραδόσεις, την κουλτούρα και τον τρόπο ζωής τους.

Τις εμπειρίες από αυτή την «πειραγή» στον κόσμο των Τσιγγάνων τις κατέγραψε στο βιβλίο με τίτλο «Οι Τσιγγάνοι στην Πόλη - Μεγαλώνοντας στην Αγία Βαρβάρα», που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις Εκδόσεις Καστανιώτη - μια λαογραφική έρευνα που όμως μοιάζει περισσότερο με μυθιστόρημα, γύρω από την ιστορία των περίπου 5.000 Τσιγγάνων που ζουν σε απόσταση επτά χιλιομέτρων από την Αθήνα, στην Αγία Βαρβάρα. «Τον ανθρώπων που πρέπει να ενταχθούν, να αφομοιωθούν δηλαδή, για να μπορέσουν να επιδίσουν».

Δεν ήταν η πρώτη φορά που η κ. Λυδάκη ασχολήθηκε με την κοινωνιολογική και λαογραφική μελέτη των Τσιγγάνων. Μια αντίστοιχη έρευνα είχε κάνει πριν από μερικά χρόνια, για τους Τσιγγάνους που ζουν στους καταυλισμούς των Άνω Λιοσίων. Αιτία και αφορμή για να ασχοληθεί με τους ανθρώπους αυτούς, ήταν τα παιδικά μάτια που συνάντησε στις σχολικές αίθουσες, στα πλαίσια των σπουδών της στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών.

«Θέλησα να δω γιατί αυτά τα Τσιγγάνια που πηγαίνουν στο σχολείο, μετά χάνονται...». Αυτό θέλησε να μελετήσει και στην Αγία Βαρβάρα: «Το πώς τα Τσιγγανόπαιδα ηλικίας ένδεκα έως δεκατριών ετών αντιλαμβάνονται και συνειδητοποιούν τον εαυτό τους».

Η μετάδοση

Ζώντας τη... ζωή των Τσιγγάνων η κ. Λυδάκη κατάλαβε πως «είναι μύθος το ότι οι

άνθρωποι αυτοί ζουν σε μια εξαιρετικά κλειστή κοινωνία. Προσπαθούν να επιδιώκουν σ' έναν κόσμο δύσκολο. Είναι καλύτερα από τον κόσμο που τους περιβάλλει, χιλιόποτοι και δύσπιστοι, γιατί έχουν διώσει την απορριψη και τον διωγμό. Όταν όμως καταλάβουν ότι έχεις αγαθές προθέσεις, ανοίγουν εύκολα την ψυχή και το σπίτι τους».

Οι άνθρωποι που αναγκάστηκαν να αφήσουν τη νομαδική ζωή και τα παραδοσιακά επαγγέλματα δρισκοντα, σε ένα στάδιο μετάδοσης από έναν τρόπο ζωής σε άλλο.

«Το αντιλαμβάνεται από την πρώτη στιγμή που μπαίνει στα σπίτια τους, από τα επιπλά, από τον τρόπο ζωής. Κάθονται ή κοιμούνται στο πάτωμα κι ας έχουν καρέκλες, κρεβάτια ή καναπέδες. Υποθετούν

τον σύγχρονο τρόπο ζωής, κατ'επίφαση. Ουσιαστικά, εξακολουθούν να προδιαγράφουν και να καθορίζουν τη ζωή τους μέσα από τη "φάρα", την οικογένεια».

Σύμφωνα με τη μελέτη της κ. Λυδάκη, οι Τσιγγάνοι της Αγίας Βαρβάρας ανήκουν σε διάφορες ομάδες. «Οι ίδιοι χρησιμοποιούν τον όρο φυλή», αναφέρει η ερευνητρια.

«Η φυλή καθορίζεται από τον τόπο καταγωγής, αλλά και από τη διάλεκτο που μιλούν, τα επαγγέλματα που ασκούν ή ακούσαν οι γονείς και παππούδες τους. Είναι ερήδες, καλακάζανοι, χουμουρηδες, χαντούρηδες, φιλιππιτζήδες και φιτοφία. Σήμερα, όμως, αρκετοί από τους νεότερους αγνοούν τις ομαδοποιήσεις αυτές. «Νομίζω η γιγαρία μου, από τη μάνα

μου, είναι χαντούρηδες και ο πατέρας μου κάτι άλλο...». «Ούτε που ξέρω από ποια φάρα είμαι. Εδώ γεννήθηκα...».

Όταν δρισκοντα μαζί με άλλους, οι Τσιγγάνοι αποποιούνται τον χαρακτήρισμό του «γύφτου», γνωρίζοντας πως για εμάς σημαίνει ευτέλεια, πως είναι θρισιτά. «Μετάξυ τους όμως, στις παρέες τους, αναφερόμενοι στον εαυτό τους λένε συχνά φράσεις όπως "έτσι είμαστε εμείς οι γύφτοι" ή "πότε θα μάθεις τα γύφτικα"...» Η κ. Λυδάκη αναφέρει επίσης πως «συχνά οι Τσιγγάνοι γελούν και διασκεδάζουν με τα στερεότυπα που έχουν οι "άλλοι" γι' αυτούς, παριστάνοντας και χρησιμοποιώντας τις ίδιες φράσεις που εκαινο μεταχειρίζονται για να τους θίξουν ή να τους προσβάλουν».

Στο σπίτι τσιγγάνικα, στον δρόμο με ό,τι ντύνονται και οι άλλοι

«ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΕΣ της Αγίας Βαρβάρας δεν λένε πια τη "μοίρα" στους περαστικούς ούτε πολύν "μαγικά δότανα" για τον έρωτα και Είνα γυναικές εργαζόμενες, μητέρες που έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας. Εργάζονται σινηθώς ως πλανόδιοι έμποροι και το εμπόρεμά τους είναι ειδη προκός, οι "τεμπεσίνες", όπως λένε οι

ίδιες, αλλά συχνά έχουν και δικά τους καταστήματα με είδη ρουχισμού ή ηλεκτρικά».

Η επιχειρηματική δραστηριότητα είναι ένας από τους δικαιότερους λόγους που ανάγκασε τις γυναίκες Τσιγγάνες να αλλάξουν τον τρόπο ντυσίματός τους. «Το στερεότυπο του επιχειρηματία απαιτεί μια συγκεκριμένη εμφάνιση»,

σημειώνει η κ. Άννα Λυδάκη, συγγραφέας του βιβλίου «Οι Τσιγγάνοι στην Πόλη».

«Η καχυποψία των "άλλων" στις συναλλαγές τους τους διδάξεν πως είναι επικίνδυνο το να ξεχωρίζουν και ότι είναι καλύτερα να απορρίπτονται ταυτότητα τους».

«Όταν θυγόμε έξω, η γυναίκα μου δεν φοράει τσιγγάνικα, αλλά

στο σπίτι τα δάξει».

Όπως αναφέρει η κ. Λυδάκη, η μητέρα που έχει το παιδί της στο σχολείο και εκ των παραμάτων έρχεται σε επαφή με τους δασκάλους και τους άλλους γονείς, αντιλαμβάνεται ότι εδώ είναι ο χώρος των «άλλων» και πρέπει να προσαρμωστεί στα πρότυπα τους, να παίξει με τους δικούς τους όρους, αν θέλει να γίνει αποδεκτή».

16. Διαφορετικότητα και πολιτισμική ταυτότητα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Συχνά ακούμε ή και χρησιμοποιούμε τις λέξεις «διαφορά», «ταυτότητα» και «πολιτισμός». Οι έννοιες αυτές είναι βασικές για να καταλάβουμε και τον εαυτό μας και τις σχέσεις μας με τους άλλους ανθρώπους. Δεν είμαστε όμως όλοι σύμφωνοι για το τι ακριβώς σημαίνουν. Γι' αυτό και θα προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε και να πλουτίσουμε με κάποιες θεωρητικές γνώσεις τον προβληματισμό μας γύρω από ζητήματα που έχουν σχέση με τις παραπάνω έννοιες.

16. 1. Γιατί και πότε βλέπουμε διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους; Τι λένε οι επιστημονικές θεωρίες για αυτό το ζήτημα;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

«Διαλέξτε» κάποιον από αυτούς τους ανθρώπους, που -για οποιονδήποτε λόγο- τον θεωρείτε διαφορετικό από εσάς τον ίδιο (την ίδια). Ποιες είναι οι διαφορές σας; Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχουν αυτές οι διαφορές;

Ποιες «ομάδες» ανθρώπων βλέπετε στη φωτογραφία;

Αριστερά, ο Σεμπάστιαν. Δεξιά, ο Μίχαελ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές πιστεύετε ότι υπάρχουν ανάμεσα στα δύο αγόρια;

Τα δύο αγόρια γεννήθηκαν και ζουν στο ίδιο χωριό, το Γκίλχινγκ της Νότιας Γερμανίας. Είναι γείτονες και ήταν συμμαθητές στο δημοτικό σχολείο.

Η μητέρα του Μίχαελ είναι Γερμανίδα και ο πατέρας του Αφροαμερικανός. Ο Μίχαελ πηγαίνει συχνά στην Αμερική, στην οικογένεια του πατέρα του. Ο Σεμπάστιαν έχει μητέρα και πατέρα Γερμανούς. Η γιαγιά του, όμως, είναι «μισοκινέζα» και έχει ακόμα φωτογραφίες από την κινεζική αυτοκρατορία.

Οι πατεράδες και των δύο αγοριών εγκατέλειψαν τις οικογένειές τους. Ο Μίχαελ είχε προσπαθήσει, μαζί με τη μητέρα του, να εμποδίσει τον χωρισμό. Ο Σεμπάστιαν, παίρνοντας το μέρος της μητέρας του, ήθελε αυτόν τον χωρισμό. Οι μητέρες και των δύο παιδιών δουλεύουν τώρα όλη την ημέρα.

Ο Μίχαελ πηγαίνει σε σχολείο βασικής εκπαίδευσης, ενώ ο Σεμπάστιαν πηγαίνει στο Γυμνάσιο. Και οι δύο κρατάνε αποστάσεις από τις «κλίκες» που φτιάχνουν οι συμμαθητές τους και από τις συγκρούσεις ανάμεσα σε αυτές τις «κλίκες». Και τα δύο παιδιά αγαπούν πολύ το αμερικανικό ποδόσφαιρο, που πρόσφατα άρχισαν να παίζουν.

Από το βιβλίο των Ulrich Beck και Ulf Erdmann Ziegler, Μια ζωή δική μας. Περιηγήσεις στην άγνωστη κοινωνία που ζούμε, Νήσος, Αθήνα 2000.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Ας υποθέσουμε ότι υποστηρίζετε τον Παναθηναϊκό και συναντήσετε με κάποιον γείτονά σας, οπαδό του Ολυμπιακού, παραμονή Πρωτοχρονιάς σε κάποιο γλέντι. Φανταστείτε τον διάλογο που θα κάνετε μεταξύ σας.

Ας υποθέσουμε τώρα ότι συναντάτε τον ίδιο γείτονα σε ένα ντέρμπι των ομάδων σας. Φανταστείτε τον διάλογο που θα κάνετε μεταξύ σας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Ποιες διαφορές πιστεύετε ότι υπάρχουν ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες;

Με ποιες από τις παρακάτω προτάσεις συμφωνείτε; Συζητείστε τις επιλογές σας στην Ομάδα.

1. Οι γυναίκες από τη φύση τους δεν μπορούν να κάνουν μερικές δουλειές.
 2. Οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν μερικές δουλειές, επειδή, εξαιτίας του τρόπου που ζούμε, δεν έχουν μάθει να τις κάνουν.
 3. Οι άντρες θέλουν να πιστεύουν ότι οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν μερικές δουλειές, γιατί αυτό βοηθάει τους άντρες να νιώθουν οι ίδιοι πιο δυνατοί.
 4. Οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν μερικές δουλειές επειδή, στις κοινωνίες που ζούμε, δεν τους το επιτρέπουν οι άλλοι.
- Όλοι χωρίζουμε τους ανθρώπους σε κατηγορίες. Αυτός είναι ένας μηχανισμός της ανθρώπινης σκέψης που μας βοηθάει στη ζωή μας.
 - Πολλές φορές, όμως, «βλέπουμε» διαφορές εκεί που δεν υπάρχουν, ενώ δεν «βλέπουμε» τις διαφορές που υπάρχουν.
 - Οι διαφορές που «βλέπουμε» ανάμεσα στους ανθρώπους εξαρτώνται από το πού, το πότε, το πώς και το γιατί συναντάμε τους άλλους ανθρώπους.
 - Τελικά, γιατί οι άνθρωποι διαφέρουν μεταξύ τους; Οι επιστήμονες έχουν δώσει διαφορετικές απαντήσεις σε αυτό το ερώτημα. Η «βιολογική απάντηση» είναι πως οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί από τη φύση τους. Η «ανθρωπολογική απάντηση» είναι πως οι άνθρωποι, εξαιτίας των συνθηκών της ζωής τους, αναπτύσσουν διαφορετικούς πολιτισμούς, μέσα στους οποίους «φτιάχνονται» και διαφορετικά είδη ανθρώπων. Η «ψυχολογική απάντηση» είναι πως βλέπουμε διαφορές ανάμεσα σε μας και τους άλλους ανθρώπους (είτε αυτές οι διαφορές υπάρχουν πραγματικά, είτε όχι), γιατί αυτό μας βοηθάει να καταλάβουμε ποιοι είμαστε εμείς οι ίδιοι. Και η «κοινωνιολογική απάντηση» είναι πως αρχικά οι άνθρωποι δεν διαφέρουν. Οι διαφορές «φτιάχνονται» μέσα στις κοινωνίες και τις «φτιάχνουμε» εμείς, οι άνθρωποι, με τις πράξεις μας.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Όλοι οι άνθρωποι δεν είναι ίδιοι. Ποιος θα διαφωνούσε με αυτό; **Το να βλέπουμε αυτές τις διαφορές, να τις «καταγράφουμε» και να τις θυμόμαστε, είναι ένας μηχανισμός της ανθρώπινης σκέψης που μας βοηθάει στη ζωή μας.** Γι' αυτό άλλωστε και υπάρχει. Ας πούμε ότι ένας πλανόδιος πωλητής λουλουδιών μπαίνει σε μία καφετέρια. Αν δεν «χωρίσει» γρήγορα γρήγορα τους υποψήφιους πελάτες του σε κατηγορίες (τα «ζευγαράκια», οι «μοναχικοί», οι «φίλοι» κλπ.), πώς θα πάει να μιλήσει σε εκείνους οι οποίοι

είναι πιθανότερο να αγοράσουν κάτι; **Όμως το ποιες διαφορές βλέπουμε και ποιες όχι εξαρτάται από την περίπτωση.** Για παράδειγμα, δέκα Έλληνες που θα τύχει να συναντηθούν σε ένα πολυκατάστημα στο Λονδίνο, παραμονή Πρωτοχρονιάς, μάλλον δε θα ψάξουν να βρουν τις μεταξύ τους διαφορές... Κι ακόμα, άλλο πράγμα είναι να βλέπεις τις διαφορές κάποιου ανθρώπου από κάποιον άλλον ή ακόμα κι από εσένα τον ίδιο (λόγου χάριν, να πείτε ότι ο αδελφός σας είναι πιο ψηλός και από σας και από τους περισσότερους συγγενείς σας) κι άλλο πράγμα να σκέπτεσαι ότι ένας άνθρωπος είναι «διαφορετικός», ότι ανήκει σε κάποιο άλλο «είδος ανθρώπων»...

Σε τι, όμως, διαφέρουν οι άνθρωποι; Εδώ η απάντηση δεν είναι και τόσο εύκολη. Οι άνθρωποι διαφέρουν σε τόσα πολλά, που δεν ξέρει κανείς από πού να ξεκινήσει να λέει... Και γιατί διαφέρουν οι άνθρωποι; Διάφορες επιστήμες προσπάθησαν να δώσουν απαντήσεις σε αυτά τα προβλήματα. **Οι βιολόγοι είπαν ότι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί από τη φύση τους, ότι οι διαφορές τους κληρονομούνται από γενιά σε γενιά και παραμένουν λίγο πολύ σταθερές.** Και προσπάθησαν να κατατάξουν τους ανθρώπους σε φυλές (ράτσες), περίπου με τον ίδιο τρόπο που χώριζαν σε είδη τα φυτά ή τα έντομα. Σήμερα όμως πολλοί επιστήμονες, ακόμα και βιολόγοι, πιστεύουν ότι η «φυλή» είναι μία πολύ «χοντρική» κατηγορία, η οποία δεν μπορεί να περιγράψει με ακρίβεια την ποικιλία των ανθρώπινων διαφορών.

Οι **ανθρωπολόγοι** πάλι, μας έκαναν να δούμε διαφορετικά το ζήτημα των ανθρώπινων διαφορών. Σύμφωνα με την επιστήμη της ανθρωπολογίας, οι άνθρωποι ζουν σε διαφορετικά περιβάλλοντα και, άρα, σκέπτονται και εφαρμόζουν διαφορετικές λύσεις για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που έχουν μπροστά τους, ανάλογα με το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν. Έτσι, **αναπτύσσονται διαφορετικοί πολιτισμοί, οι οποίοι «φτιάχνουν» και διαφορετικά είδη ανθρώπων (για την έννοια του «πολιτισμού», θα πούμε περισσότερα στο 4.6.).**

Οι **ψυχολόγοι**, από την πλευρά τους, έβαλαν στην κουβέντα την έννοια της *ατομικής και της κοινωνικής ταυτότητας* (και για την «ταυτότητα», θα πούμε περισσότερα παρακάτω, στο 4.2). Είπαν, δηλαδή, ότι **βλέπουμε τις διαφορές μας από τους άλλους ανθρώπους, γιατί αυτό μας βοηθάει να καταλάβουμε ποιο είμαστε εμείς οι ίδιοι.** Από την άλλη πλευρά, όμως, οι διαφορές που βλέπουμε εξαρτώνται κυρίως από τις κοινωνικές ομάδες στις οποίες *εμείς* ανήκουμε και μέσα στις οποίες μαθαίνουμε να σκεπτόμαστε.

Τέλος, οι **κοινωνιολόγοι** είπαν ότι οι ανθρώπινες διαφορές δεν υπάρχουν πριν και έξω από τις ανθρώπινες κοινωνίες. **Οι διαφορές «φτιάχνονται» μέσα στις κοινωνίες και τις «φτιάχνουμε» εμείς, οι άνθρωποι, με τις πράξεις μας.** Για παράδειγμα, η μετανάστευση και η ζωή των μεταναστών στη χώρα όπου θα πάνε, ο τρόπος που θα τους φερθούν οι ντόπιοι κλπ., είναι συνθήκες μέσα στις οποίες θα δημιουργηθούν διαφορετικές ομάδες μέσα στην ίδια κοινωνία. Μερικοί από τους κοινωνιολόγους που ασχολούνται με το ζήτημα των ανθρώπινων διαφορών τονίζουν ότι στις κοινωνίες υπάρχουν συγκρούσεις. Άλλοι άνθρωποι αγωνίζονται για να διατηρήσουν τη δύναμη που έχουν και άλλοι για να έχουν μια καλύτερη ζωή. Μέσα σε αυτές τις συγκρούσεις, πολύ συχνά χρησιμοποιούμε τις ανθρώπινες διαφορές για να δικαιολογήσουμε την εκμετάλλευση ορισμένων ανθρώπων. Αν για παράδειγμα, τα περισσότερα μέλη μίας κοινωνίας πειστούν ότι κάποιοι άνθρωποι είναι «διαφορετικοί», τότε δέχονται και πιο εύκολα το γεγονός ότι αυτοί οι άνθρωποι κάνουν την ίδια δουλειά με άλλους για πολύ λιγότερα όμως χρήματα.

16. 2. Εμείς και οι άλλοι: Ποιοι είμαστε «εμείς» και ποιοι είναι οι «άλλοι»; (Η έννοια και η κατασκευή της ταυτότητας)

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Συμπληρώστε με πέντε έως δέκα λέξεις που σας έρχονται στο μυαλό και φτιάξτε για τον εαυτό σας ένα είδος «ταυτότητας». Στη συνέχεια, διαβάστε στην Ομάδα αυτά που έγραψε ο καθένας (η καθεμία). Υπάρχουν «ταυτότητες» που είναι ολόιδιες ή μία με την άλλη;

Είμαι

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ακούστε το παρακάτω απόσπασμα από το διήγημα του Γ. Βιζυηνού «Το μόνον της ζωής του ταξείδιον» (διασκευασμένο). Τι πίστευε ο παππούς για το φύλο του μέχρι τα 10 του χρόνια; Γιατί;

«Τότε γινόταν το παιδομάζωμα», στέναξε ο παππούς και σκούπισε τα δάκρυά του.

Γι' αυτό, εξακολούθησε έπειτα, όταν εγεννήθηκα εγώ, ψυχή μου, και μ' εβάφτισαν, με έβγαλαν «Γεωργιά». Που θα πει, μου έδωκαν θηλυκό όνομα, καθώς έβγαζαν τότε Κωνσταντινιά και Θανασία και Δημήτρω -όλα αρσενικά παιδιά, ψυχή μου, με θηλυκόν όνομα- Και μαζί με τ' όνομα, μ' εφόρεσαν και κοριτσιίστικα ρούχα.

Όσα χρονάκια πέρασαν, ψυχή μου, τόσες φορές από την πόρτα του σπιτιού μας δεν εβγήκα, σαν καφοκόριτσο που θάρρευα να είμαι. Σαν έγινα καμιά δεκαριά χρονώ, με πίνει μια ημέρα -Θεός σχωρέστονα- ο κύρης μου, με καθίζει στο σκαμνί, με κόφτει τις μεγάλες μου πλεξούδες, μου βγάζει τα φουστάνια και:

- Διες εδώ, με λέγει, Γεωργιά, από σήμερα κι εμπρός είσαι «Γεώργης», είσαι αγόρι. Από αύριο κι εμπρός είσαι άνδρας, ο άνδρας της Χρουσής, που παίζετε κάθε μέρα τις κούκλες και τα πεντόβολα. Αυτό ήταν όλο κι όλο, που με είπε, και μ' εφόρεσε τ' αγορίστικα ρούχα.

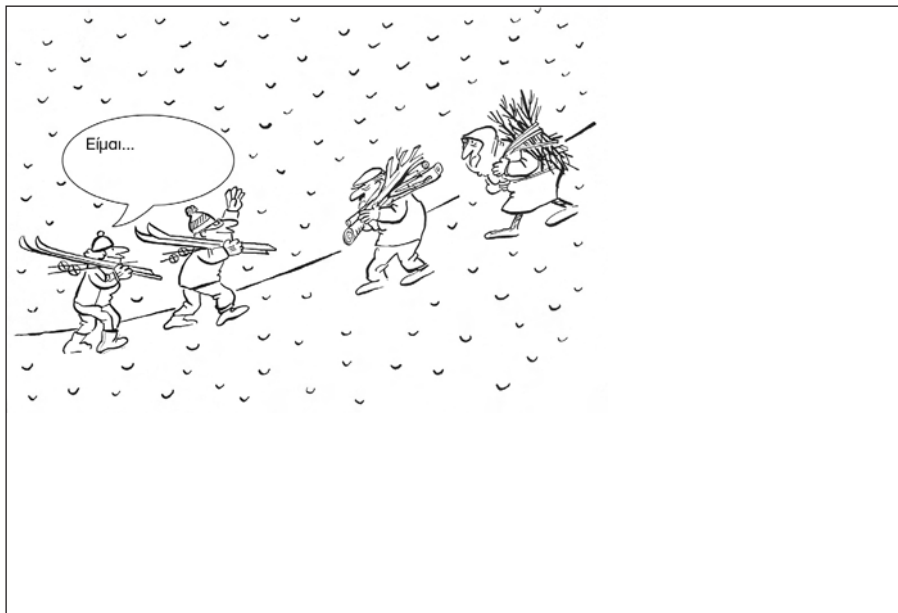
Την άλλη την ημέρα, ψυχή μου, ήλθαν τα βιολιά και τα λαγούτα, και μ' επήραν στην εκκλησιά, και μ' εστεφάνωσαν με την γιαγιά σου.

- Πώς, παππού; Έτσι μικρός που ήσουνα;

- Ναι, ψυχή μου. Είπε ο παππούς απορώντας μαζί μου και αυτός. Ακόμα δεν έμαθα πώς να δένω το καινούριο μου παντελόνι, και μ' έδωσαν και γυναίκα για να κυβερνήσω! Μα -είπε ύστερα συνοφρυωμένος- έπρεπε να γένη. Περισσότερον καιρό δεν ειμπορούσαν να με κρύψουν. Και το φερμάνι έλεγε, πως μόνον τους ανύπανδρους να παίρνουν οι Γιανίτσαροι. Μ' επάνδρεψαν λοιπόν «εν πομπή και παρατάξει». Και έτσι, ψυχή μου, αντί να με πάρει κανένας Γιανίτσαρος -μ' επήρεν η γιαγιά σου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Συμπληρώστε τις λεζάντες στις παρακάτω εικόνες (του Κ. Μητρόπουλου). Στη συνέχεια, συζητείστε στην Ομάδα τις λέξεις που διαλέξατε να βάλετε σε κάθε εικόνα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Συμπληρώστε με δύο ή τρεις λέξεις που σας έρχονται στο μυαλό. Στη συνέχεια, διαβάστε στην Ομάδα αυτά που έγραψε ο καθένας (η καθεμία). Υπάρχουν κοινές λέξεις, που τις διαλέξατε οι περισσότεροι; Γιατί πιστεύετε ότι έγινε αυτό;

1. Εμείς, οι
2. Αυτοί, οι

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5:

Έτσι ξεκινάει ένα παλιό παραμύθι που το έλεγαν στην Αθήνα... Τι σας κάνει εντύπωση; Γιατί πιστεύετε ότι οι μάγισσες του παραμυθιού είναι «τούρκισσες»;

Επί Τουρκοκρατίας, ένας παπάς στην Αθήνα αγαπούσε μια νέα, την οποίαν άφησε και εστεφανώθη άλλη. Εκείνη, για να εγδικηθεί, έριξε μάγια της γυναικός του παπά, και έλεγε πως θα την κάμει να μη φτάσει τον άλλο χρόνο. Και τώντι, η ωραία παπαδιά όχι μόνο έρευε καθημέρα, αλλά και κατάντησε παράλυτη, και το σώμα της έγινε σαν κουλούρα, τόσο, που το πρόσωπό της άγγιζε τα γόνατα. Ο παπάς την άρχισε με τις ευχές και τα διαβάσματα, αλλά σαν είδε πως δεν έκανε τίποτα, έτρεξε σε μια τούρκισσα μάγισσα μήπως και ιδεί θεραπεία, γιατί κατάλαβε πως η ασθένεια της γυναικός του ήτανε από μάγια. Αλλά η μάγισσα, αφού έκαμε χίλια και δύο, είδε και απόειδε πως δεν κατόρθωνε τίποτα, και είπε του παπά πως εκείνη οπού έριξε τα μάγια ήτανε δυνατότερη απ' αυτή, και ορμήνεψε τον παπά να πάγει στη Χαλκίδα και εκεί να έβρει και να φέρει μιαν άλλη Τούρκισσα...

- Η ταυτότητά μου είναι αυτό που με κάνει να μην είμαι ολόιδιος με κανέναν άλλο.
- Όμως, μαθαίνω «ποιος είμαι», επειδή ανήκω, μαζί με άλλους ανθρώπους, σε διάφορες ομάδες.
- Ακόμα, μαθαίνω «ποιος είμαι» βλέποντας τις διαφορές μου από αυτούς που «δεν είναι σαν κι εμένα». Οι «Άλλοι» μας χρειάζονται για να καταλάβουμε ποιοι είμαστε «Εμείς».
- Για τον λόγο αυτό, πολλές φορές δίνουμε στους «Άλλους» τα χαρακτηριστικά εκείνα που «Εμείς» δεν θα θέλαμε να έχουμε.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Η ταυτότητά μας είναι αυτό που είμαστε, αυτό που μας κάνει να μην είμαστε ολόιδιοι με κανέναν άλλο. Αν, όμως, προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τον εαυτό μας σε κάποιον φανταστικό συνομιλητή, θα δούμε ότι τα περισσότερα από τα «ονόματα» που δίνουμε στον εαυτό μας περιγράφουν την ένταξή μας (το ότι, δηλαδή, ανήκουμε) σε μία ομάδα ή τη σχέση μας με κάποιους. Συμπέρασμα: Η ταυτότητά μας είναι κοινωνική. Για να είμαστε κάτι, μας χρειάζονται οι άλλοι άνθρωποι. Οι άλλοι είναι η αιτία για να ψάξουμε ποιοι είμαστε, ώστε να βρούμε τη δική μας θέση μέσα στον κόσμο. Οι άλλοι είναι και οι οδηγοί μας σε αυτή την αναζήτηση, και μάλιστα με δύο -αντίθετους μεταξύ τους- τρόπους. Δηλαδή, καταλαβαίνουμε τον εαυτό μας μέσα από τις ομοιότητες με κάποιους συνανθρώπους μας αλλά και μέσα από τις διαφορές και τις αντιθέσεις σε σχέση με κάποιους άλλους. Αυτοί οι δεύτεροι γίνονται για μας οι «Άλλοι». Και χωρίς τους «Άλλους» δεν υπάρχουμε «Εμείς». Τι νόημα θα είχε να πει κάποιος ότι είναι «λευκός» (αφού άλλωστε δεν έχουν όλοι οι «λευκοί» και τόσο λευκή επιδερμίδα), αν δεν υπήρχαν οι «μαύροι» (που κι αυτών οι επιδερμίδες στην πραγματικότητα παρουσιάζουν μια ποικιλία αποχρώσεων); Τι θα ήταν οι «Ολυμπιακοί» χωρίς τους «Παναθηναϊκούς» και τους υπόλοιπους «αντιπάλους» τους; Με άλλα λόγια, η αίσθηση που έχουμε για την ταυτότητά μας «χτίζεται» μέσα από «τοίχους» που φτιάχνουμε στο μυαλό μας και που μας χωρίζουν από κάποιους συνανθρώπους μας. Για να φτιαχτεί το «μέσα», πρέπει να φτιαχτεί και το «έξω».

Μερικές φορές «Εμείς» και οι «Άλλοι» είμαστε πολύ συγκεκριμένα άτομα, γνωστά το ένα στο άλλο. Για παράδειγμα, η οικογένειά μας και η οικογένεια των γειτόνων μας. Άλλες πάλι φορές -τις περισσότερες- τόσο οι άνθρωποι που τους θεωρούμε «δικούς μας» όσο και οι άνθρωποι που τους θεωρούμε διαφορετικούς από μας, ή ακόμα και εχθρούς, μας είναι προσωπικά άγνωστοι. Ωστόσο, για αυτούς τους αγνώστους τρέφουμε συχνά έντονα συναισθήματα, λόγου χάρη εχθρότητα ή και μίσος. Αυτό, όμως, θα το συζητήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο (στο κεφάλαιο 6).

16. 3. Πού «χτίζονται» οι ταυτότητες;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ακούστε αυτό το παραμύθι. Τι καταλαβαίνετε για τις συνθήκες ζωής και για τις σχέσεις ανάμεσα στις δύο κοινότητες που παρουσιάζονται στο παραμύθι; Ο αφηγητής (αυτός που λέει το παραμύθι) σε ποια κοινότητα ανήκει; Αν κάποιο μέλος της άλλης κοινότητας αφηγόνταν κάποιο παρόμοιο παραμύθι, τι θα μας έλεγε;

Μια φορά κι έναν καιρό μια γυναίκα γένναγε όλο κορίτσια. Αγανάκτησε ο άντρας της κι όταν ήταν πάλι έτοιμη να γεννήσει, της λέει: «Άμα γεννήσεις κορίτσι και τούτη τη φορά, θα σε χωρίσω». Θαρρείς κι έφταιγε κείνη για τούτο που γίνονταν. Τι να κάνει λοιπόν η κακομοίρα, έτυχε κι έλειπε ο άντρας της, όταν ήρθε η ώρα της να γεννήσει, και σκέφτηκε να κάνει μια πονηριά. Είχε μια γειτόνισσα τσιγγάνα που περίμενε και κείνη παιδί. Πάει λοιπόν και την παρακαλάει: «Μια μεγάλη χάρη θα σου γυρέψω, γειτόνισσα. Καθώς ξέρεις εγώ έχω μονάχα κορίτσια. Άμα ξανακάνω κορίτσι τώρα που ετοιμάζομαι πάλι να γεννήσω, θα με χωρίσει, είπες ο άντρας μου. Άμα γεννήσεις συ αγόρι και εγώ κορίτσι, δεν τ' αλλάζουμε; Μεγάλο καλό θα μου κάνεις, άμα δεχτείς. Θα σώσεις την οικογένειά μου ολόκληρη». Την πόνεσε πολύ η τσιγγάνα και δέχτηκε. Και πράγματι, σαν γέννησε κείνη τ' αγόρι κι η γειτόνισσά της το κορίτσι, άλλαξαν τα παιδιά τους κι έτσι ο πατέρας με τα πολλά κορίτσια φχαριστήθηκε, που 'χε αποκτήσει πια κι αυτός ένα αγόρι.

Περνούσαν λοιπόν καλά κι οι δυο ο κογένειες γειτόνευαν και τα παιδιά έπαιζαν αναμεταξύ τους για κάμποσα χρόνια και κανένας δεν πήρε χαμπάρι για κείνο που 'χε γίνει, όταν γεννήθηκαν το τσιγγανόπουλο κι η ακράνισσα (=συνομήλικη) η γειτονοπούλα του. Μα σαν μεγάλωσαν πολύ τα δυο παιδιά και γίνηκαν κείνος παλικαράκι και κείνη κοπελούδα, άρχισαν στο χωριό να παραξενεύονται, γιατί τ' αγόρι ήταν πολύ ζωηρό και μελαχρινό και το κορίτσι πάλι πολύ άσπρο κι όμορφο και ντελ κάτω και πολύ ξεχώριζαν και τα δυο απ' όλη τους την οικογένεια. Μπήκαν στο τέλος σ' υποψίες οι χωριανοί κι αποφάσισαν να τα δοκιμάσουν.

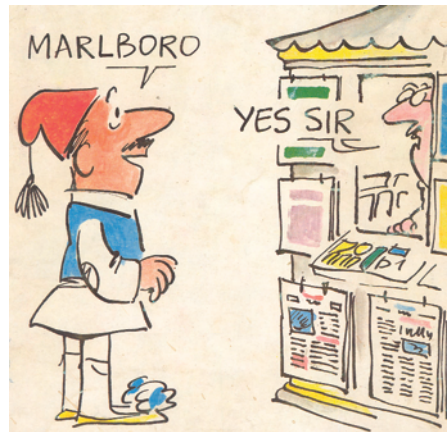
Ανέβασαν λοιπόν τα παιδιά σε δυο άλογα και τα πήγαν μπροστά σε μια μεγάλη οξιά. Εκεί στάθηκαν και περίμεναν να δουν τι θα έκαναν τα' αγόρι και το κορίτσι. Εκείνα κοίταζαν το δέντρο γιομάτα θαυμασμό, ώσπου τ' αγόρι είπες: «Τι ωραίο δέντρο! Θα κάνουμε απ' τον κορμό του πολύ ωραίο κρασνάκ για τα κόσκινα και για τα καπνά». Κι ύστερα το κορίτσι συμπλήρωσε: «Τι ωραίο δέντρο! Θα κάνουμε απ' τον κορμό του πολύ ωραία βιβλία».

Τότε όλοι κατάλαβαν πως τούτο τα' αγόρι ήταν τσιγγανόπουλο, γιατί κείνα τα χρόνια οι τσιγγάνοι έφτιαχναν το κρασνάκ κι ήταν μάλιστα σ' αυτό και πολύ καλοί μαστόροι. Πρόδωσε λοιπόν το τσιγγανόπουλο με τα λόγια του την τέχνη της φυλής του και τη ράτσα του. Το κορίτσι αντίθετα πρόδωσε τα μεράκια της δικιάς του ράτσας, π' αγάπαγε τα γράμματα. Γύρισαν ύστερα στο χωριό, τα 'παν στις μανάδες τους κι έμαθαν από κείνες όλη την αλήθεια. Κι έτσι κάθε παιδί πήγε πια κοντά στη μάνα που το γέννησε κι οι πατεράδες τους, που έλειπαν στα ξένα για δουλειά, βρήκαν στο σπίτι τους, σαν γύρισαν, άλλα παιδιά απ' αυτά που είχαν αφήσει. Μα δε θύμωσαν, σαν έμαθαν την αλήθεια, παρά συγχώρεσαν τις γυναίκες τους κι έζησαν όλοι καλά κι εμείς καλύτερα.

Το παραμύθι αφηγήθηκε ο Καπζά Σελεϊτίν από τον Κόπινο. Το άκουσε από τη μητέρα του. Από το βιβλίο Ο παππούς και η γιαγιά είπαν... Ντάντο Ι μπάμπα κάζαχο... (επιμ. Κατάκη Δήμητρα). Κρασνάκ είναι το ξύλινο τμήμα του κόσκινου ή ένα καλούπι στο ίδιο κυλινδρικό σχήμα από ευλύγιστο ξύλο, μέσα στο οποίο τοποθετούν οι Πομάκοι τον καπνό σε μια φάση του πασταλιάσματος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ποια από τις παρακάτω εικόνες πιστεύετε ότι ταιριάζει περισσότερο με τη λέξη «Βλάχος»; Συζητήστε με την ομάδα τις επιλογές σας.

- Η ταυτότητά μας είναι κάτι που το φτιάχνουμε στο μυαλό μας, με «υλικά» όμως που τα παίρνουμε από την πραγματική ζωή.
- Οι ταυτότητες φτιάχνονται μέσα στην ιστορία.
- Μία ταυτότητα, σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Προσοχή: Η ταυτότητά μας χτίζεται στο μυαλό μας, όμως δεν είναι μια ονειροφαντασία. Την «φτιάχνουμε» επειδή ζούμε σε πραγματικές συνθήκες και με «υλικά» που τα παίρνουμε από αυτές τις συνθήκες. **Οι ταυτότητες δεν υπάρχουν πριν ή έξω από τον άνθρωπο και την ιστορία του.** Δεν «κολυμπάνε» σε κάποια γυάλα, περιμένοντας εκείνους που θα τις «ψαρέψουν» και θα τις «φορέσουν». Ακόμα και βαθιά πνευματικές ταυτότητες, όπως η ταυτότητα του «χριστιανού» παίρνουν το νόημά τους από πραγματικά ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα, στα οποία έδρασαν άνθρωποι. Με λίγα λόγια, οι ταυτότητες «χτίζονται» και παίρνουν νόημα από την ιστορική δράση των ανθρώπων.

Και για τον λόγο αυτό **δεν μπορούμε να καταλάβουμε ακριβώς τι νόημα έχει μια ταυτότητα (και για αυτούς που την έχουν και για τους υπόλοιπους ανθρώπους που συνυπάρχουν μαζί τους), αν δεν ψά-**

Ξομε να βρούμε στοιχεία για την ιστορική και κοινωνική περίσταση. Φανταστείτε, για παράδειγμα, τι συμπεράσματα θα έβγαζε όποιος διάβαζε ότι «η Ελληνική Επανάσταση στηρίχτηκε στους κλέφτες», αν δεν ήξερε τι ήταν τότε οι «κλέφτες».

16. 4. Ταυτότητα ή ταυτότητες; Αλλάζουν οι ταυτότητες; Τι κάνουν οι άνθρωποι με τις ταυτότητές τους;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Φανταστείτε ότι μιλάτε για τον εαυτό σας...

1. σ' ένα ραντεβού με μια κοπέλα / ένα αγόρι.
2. σ' ένα ραντεβού για δουλειά.
3. στη μελλοντική σας συμπεθέρα.
4. ως υποψήφιος /-α σε κάποιον που θέλετε να σας ψηφίσει.

Τι θα λέγατε σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Φτιάξτε έναν κατάλογο με τις ταυτότητές σας...

Είμαι ..., ...,

Αν κάποιος σας ρωτούσε ποιες από αυτές τις ταυτότητες είναι οι πιο σημαντικές για σας, ποιες θα διαλέγατε;

Αν κάποιος σας ρωτούσε ποιες από αυτές τις ταυτότητες θα μπορούσατε να απαρνηθείτε, ποιες θα διαλέγατε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3:

Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα προσπαθήσει να φανταστεί και να καταγράψει τις ταυτότητες που θα έχουν τα μέλη της σε είκοσι χρόνια από σήμερα.

Η δεύτερη ομάδα θα κάνει το ίδιο, υποθέτοντας όμως ότι τα μέλη της μεταναστεύουν και ζουν στην Ολλανδία.

Στη συνέχεια διαβάστε και συγκρίνετε τους καταλόγους των δύο ομάδων. Υπάρχουν διαφορές;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4:

Πριν από λίγο καιρό, προκάλεσε μεγάλη εντύπωση η επιλογή μιας νέας δικηγόρου, μουσουλμάνας, από τη Θράκη, ως υποψήφιας για τη θέση του υπερνομάρχη. Αν εσείς ήσαστε δημοσιογράφος και παίρνατε συνέντευξη από την υποψήφια υπερνομάρχη, ποιες ερωτήσεις θα της κάνατε;

Στη συνέχεια δείτε τον τίτλο και το εξώφυλλο του βιβλίου του Β. Χριστόπουλου. Ποια φαντάζεστε ότι είναι η υπόθεση του βιβλίου; Μετά τη συζήτηση, ξαναδείτε τις ερωτήσεις σας. Τώρα θα αλλάζατε κάποιες από αυτές;

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Κι εσύ Έλληνας, ρε;

Ο δημοσιογράφος Θ. Λάλας ρωτά τον γνωστό σκηνοθέτη του κινηματογράφου Γούντι Άλεν (ΒΗΜΑΖΙΝΟ, 15/1/2006), «Το γεγονός ότι έχετε εβραϊκή καταγωγή έπαιξε ρόλο στον τρόπο με τον οποίο μεγαλώσατε;». Αυτός απαντά: «Να σας πω την αλήθεια, αυτό είναι ένα θέμα που ποτέ δεν το πήρα στα σοβαρά. Δεν με ενδιέφερε ποτέ το ότι είμαι εβραίος». Θα μπορούσε ο Γούντι Άλεν να δώσει μία τέτοια απάντηση στην περίοδο των διώξεων των Εβραίων από το ναζιστικό καθεστώς;

- Δεν έχουμε μία, αλλά πολλές ταυτότητες. Όλες αυτές οι ταυτότητες μαζί, είμαστε «εμείς».
- Η ταυτότητά μας δεν είναι κάτι που μας δίνεται μία φορά και για πάντα. Διαμορφώνεται και αλλάζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας. Όσο ζούμε, μπορούμε να αποκτήσουμε και καινούριες ταυτότητες.
- Οι άνθρωποι διαλέγουν από τις ταυτότητές τους εκείνες που είναι πιο σημαντικές γι' αυτούς και πάνω σ' αυτές προσπαθούν να «χτίσουν» τη ζωή τους.
- Δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι την ίδια δύναμη ούτε να «συνθέσουν» τις διάφορες ταυτότητές τους σε ένα ενιαίο και αρμονικό σύνολο, ούτε να διαλέξουν τις ταυτότητες εκείνες πάνω στις οποίες θα στηρίξουν τη ζωή τους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Ποιος από μας θα μπορούσε να πει «ποιος είναι» με μία μόνο λέξη (εξαιρείται, φυσικά, το όνομά μας); Μάλλον κανένας. Κι αυτό συμβαίνει γιατί οι ομάδες στις οποίες ανήκουμε και που μέσα τους καταλαβαίνουμε τον εαυτό μας δεν είναι μία, είναι πολλές: το έθνος στο οποίο ανήκουμε, η ιδιαίτερη περιοχή ή γειτονιά όπου γεννηθήκαμε, η γλώσσα που μιλάμε, η θρησκεία μας, η δουλειά μας, ακόμα και η μουσική που ακούμε ή η ποδοσφαιρική ομάδα την οποία υποστηρίζουμε, «φτιάχνουν» για μας διάφορες ταυτότητες. Άρα, **είναι πιο σωστό να μιλάμε όχι για την ταυτότητά μας, αλλά για τις ταυτότητές μας.**

Δεν είναι όμως όλες οι ταυτότητες το ίδιο σημαντικές γι' αυτούς που τις έχουν. Με άλλα λόγια, **οι άνθρωποι διαλέγουν εκείνες από τις ταυτότητές τους πάνω στις οποίες θα «χτίσουν» τη ζωή τους, ενώ άλλες τις «αφήνουν στην άκρη».**

Το περιεχόμενο και η κοινωνική σημασία των ταυτοτήτων αλλάζει μέσα στην ιστορία, όπως είπαμε και πριν. Τέτοιες αλλαγές όμως μπορούν να γίνουν και μέσα στον «μικρό χρόνο» της ζωής των ανθρώπων. Η ταυτότητά μας δεν είναι κάτι που μας δίνεται μία φορά και για πάντα. Διαμορφώνεται και αλλάζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας. Μερικές από αυτές τις αλλαγές μπορεί να έχουν σχέση με πολύ σπουδαία ιστορικά γεγονότα. Για παράδειγμα, τη δημιουργία ή τη διάλυση κρατών. Τι νόημα να πήρε άραγε για τους «Γιουγκοσλάβους» αυτή η ταυτότητά τους, μετά από τη διάλυση του κράτους τους;

Άλλες αλλαγές πάλι μπορεί να έχουν σχέση με τις περιπέτειες μιας ομάδας ανθρώπων ή και τις ατομικές περιπέτειες ενός ανθρώπου. Γιατί, βλέπετε, εμείς οι άνθρωποι δεν «κουβαλάμε» αυτό που είμαστε μέσα σε βαλίτσες κλειστές και καλοκλειδωμένες. Αν αλλάξουν οι συνθήκες της ζωής μας, αν για παράδειγμα μεταναστεύσουμε, οι «παλιές» μας ταυτότητες παίρνουν, στο καινούριο περιβάλλον, νέες σημασίες. «Πόντιος», ας πούμε, στην πρώην ΕΣΣΔ, σήμαινε βασικά «Έλληνας». Κι ακόμα, «**χτίζουμε, κοντά στις ταυτότητες που ήδη είχαμε, καινούριες.**» Και μπορεί να έρθει η στιγμή που αυτές οι καινούριες ταυτότητες θα είναι πιο βασικές για τη ζωή μας από τις παλιές.

Άλλες φορές αυτή η εξέλιξη γίνεται ομαλά, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Άλλες πάλι φορές οι άνθρωποι βιώνουν τραυματικά τέτοιου είδους εξελίξεις. Συχνά αναγκάζονται να κάνουν επιλογές ή να βρίσκονται διαρκώς μπροστά σε διλήμματα. Θα θυμάστε ίσως την περίπτωση του Οδυσσέα Τσενάι που ήταν από την Αλβανία, αλλά ζούσε, μαζί με την οικογένειά του, στην Ελλάδα. Ο Οδυσσέας πήγαινε στο ελληνικό σχολείο και ήταν πρώτος στο σχολείο του. Έγινε γνωστός γιατί συζητήθηκε πολύ στην ελληνική κοινωνία το αν είχε ή όχι το δικαίωμα να κρατήσει, ως αριστούχος, την ελληνική σημαία. Αρκετοί δημοσιογράφοι ρωτούσαν τότε τον Οδυσσέα (ένα παιδί, σε καιρό ειρήνης!) τι θα έκανε «αν ξεσπούσε πόλεμος ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Αλβανία», στερώντας του ουσιαστικά το φυσικό του δικαίωμα να τρέφει αγάπη και για τη χώρα όπου γεννήθηκε και για τη χώρα όπου μεγάλωσε.

Γι' αυτό, μη φανταστείτε ότι φτιάχνουμε την προσωπικότητά μας περίπου σαν να ψωνίζουμε από κάποιο «σούπερ μάρκετ ταυτοτήτων», από όπου ελεύθερα επιλέγουμε και βάζουμε στο καλάθι μας όποιες ταυτότητες χρειαζόμαστε εκείνη τη στιγμή. **Οι ταυτότητες που έχουμε -και οι ταυτότητες που μπορούμε να αποκτήσουμε- εξαρτώνται και από την ιστορία μας και από την κοινωνική μας θέση.** Μερικές μάλιστα ταυτότητες «επιβάλλονται» σε ανθρώπους και ομάδες, είτε αυτοί τις θέλουν, είτε όχι (αυτή η διαδικασία ονομάζεται *ετεροπροσδιορισμός*). Πόσοι και πόσοι μουσουλμάνοι συμπολίτες μας στη Θράκη δε θα ακούσουν να τους αποκαλούν «Τούρκους», ανεξάρτητα από το είδος της σχέσης που οι ίδιοι έχουν με την Τουρκία; Επίσης, δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι τη δύναμη να «προβάλλουν» προς τα έξω εκείνες τις ταυτότητές τους που *οι ίδιοι* θεωρούν σημαντικές και ανάλογα να ρυθμίσουν τη ζωή τους. Θα έχετε ίσως ακούσει για το «Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ». Η Άννα Φρανκ ήταν μία έφηβη εβραϊκής καταγωγής, η οποία, στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αναγκάστηκε να μείνει για πολύ καιρό κρυμμένη, μαζί με την οικογένειά της, για να γλιτώσει από την καταδίωξη των Ναζί. Στη διάρκεια του εγκλεισμού της η Άννα κρατούσε ημερολόγιο. Από τα γραπτά της φαίνεται ότι την Άννα, πιο πολύ από την εβραϊκή της καταγωγή, την απασχολούσαν διάφορα άλλα ζητήματα (οικογένεια, σχέσεις, σκέψεις για τη δικαιοσύνη και την αδικία). Ήταν όμως αυτή η καταγωγή που καθόριζε, και μάλιστα με σκληρότατο τρόπο, τις συνθήκες της ζωής του κοριτσιού και η οποία τελικά οδήγησε την Άννα στο θάνατο, σε κάποιο στρατόπεδο συγκέντρωσης. Η εβραϊκή της καταγωγή άρχισε να απασχολεί την Άννα, γιατί την ανάγκα-σαν άλλοι να το κάνει.

16. 5. Τι είναι «πολιτισμός»; «Υψηλές» και «καθημερινές» μορφές πολιτισμού.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πού πιστεύετε ότι φαίνεται ο πολιτισμός σ' αυτή τη φωτογραφία;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Φανταστείτε ότι σας ζητούν να διαλέξετε τι θα περιέχει ένα κουτί που θα σταλεί στο διάστημα, για να δώσει σε όποιον το βρει μια ιδέα για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Τι θα βάζατε μέσα σε αυτό το κουτί;

- Μερικοί πιστεύουν ότι «πολιτισμός» είναι ό, τι έχει κάποια ιδιαίτερη αξία για την ανθρωπότητα και «μένει» στο πέρασμα του χρόνου.
- Άλλοι πιστεύουν ότι ο «πολιτισμός» βρίσκεται σε όλες τις ανθρώπινες πρακτικές και σε όλα τα νοήματα που δίνουν οι άνθρωποι στις πράξεις τους.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Υπάρχουν διαφορετικές γνώμες για το τι είναι *πολιτισμός* (ή *κουλτούρα*). Μερικοί, όταν μιλούν για «πολιτισμό», βασικά μιλούν για ό, τι έχει «*ιδιαίτερη αξία*». Πολιτισμός για αυτούς είναι τα μνημεία, όπως η Ακρόπολη. Πολιτισμός είναι εκείνες οι μορφές τέχνης που τις αναγνωρίζουν και τις θαυμάζουν «αυτοί που ξέρουν» (οι ειδήμονες, οι ειδικοί). Όπως η κλασική μουσική. Πολιτισμός είναι οι επιστήμες. Και, μαζί, αλλά όχι στην ίδια θέση με αυτές τις «υψηλές» μορφές πολιτισμού, δέχονται ότι υπάρχει και ο «*λαϊκός πολιτισμός*», δηλαδή τα παραμύθια, τα δημοτικά τραγούδια, τα έθιμα κλπ., τα οποία, ωστόσο, συλλέγουν, μερικές φορές διορθώνουν και τελικά τα παρουσιάζαν οι «*ειδικοί*».

Υπάρχει όμως και μία διαφορετική θεωρία για τον πολιτισμό. Σύμφωνα μ' αυτήν, πολιτισμός είναι όλες εκείνες οι *πρακτικές που αναπτύσσουν οι άνθρωποι για να επιβιώνουν και για να καλύπτουν τις υπολοίπες ανάγκες τους* (ψυχολογικές, κοινωνικές κλπ.). Αν σκεφτούμε έτσι την έννοια του πολιτισμού, πολιτισμική εξέλιξη -και μάλιστα μεγάλης σημασίας- είναι η εμφάνιση του «ταπεινού» πιρουινιού, για παράδειγμα ή το γεγονός ότι οι άνθρωποι στην Ευρώπη άρχισαν να φορούν εσώρουχα. Και μαζί, πολιτισμός είναι *το νόημα που δίνουν οι άνθρωποι στις πράξεις τους*. Πραγματικά, πίσω από τις περισσότερες πρά-

Ξεις μας «κρύβονται» **συμβολισμοί**, ακόμα και αν δεν το καταλαβαίνουμε, γιατί τις κάνουμε τόσο συχνά ώστε πλέον δεν τις σκεφτόμαστε. Ας πούμε, όταν κάνουμε «τυπική» επίσκεψη σε κάποιους συγγενείς μας, δεν τους πηγαίνουμε γλυκά ή λουλούδια επειδή πιστεύουμε ότι τα χρειάζονται. Η πράξη μας (και η επίσκεψη και το δώρο) συμβολίζει την καλή μας διάθεση απέναντι στους συγγενείς και την επιθυμία μας να δείξουμε τον δεσμό μας και να διατηρήσουμε τη σχέση μας μαζί τους. Και το γεγονός ότι συνήθως σε τέτοιες περιστάσεις οι περισσότεροι από μας διαλέγουμε να προσφέρουμε γλυκά ή λουλούδια, και όχι μπιριζόλες ή μολύβια, δείχνει ότι υπάρχει μια «συμφωνία» στην κοινωνία μας σχετικά με το ποια αντικείμενα είναι κατάλληλα να συμβολίσουν τη διάθεσή μας. Αυτή η «συμφωνία», **η οποία μαθαίνεται**, είναι έ-να από τα στοιχεία του πολιτισμού της κοινωνίας μας.

16. 6. Οι διαφορετικοί πολιτισμοί. Πόσο μπορούν να διαφέρουν οι ανθρώπινες πρακτικές;

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

1501. Πορτογάλοι ναυτικοί συγκρούονται με ομάδα ιθαγενών που ζει στις ακτές της Αμερικής. Θα χαρακτηρίσετε κάποιον από τους δύο πολιτισμούς που φαίνονται στην εικόνα ανώτερο από τον άλλο; Γιατί;

Στη συνέχεια, δείτε τις πληροφορίες στην επόμενη σελίδα. Μήπως τώρα αλλάξατε κάποιες από τις απόψεις που είχατε στην αρχή;

Επειδή οι Ίνκας (ιθαγενείς της Αμερικής) δεν είχαν γραπτή γλώσσα, κρατούσαν αρχεία χρησιμοποιώντας ένα σύστημα από χρωματιστές χορδές. Αυτές τις χορδές τις έπλεκαν μεταξύ τους με συγκεκριμένους τρόπους κι έτσι κατέγραφαν τις πληροφορίες που ήθελαν να θυμούνται.

Από αστεροσκοπεία όπως αυτό, οι Μάγια (ιθαγενείς της Αμερικής) προσδιόρισαν το ηλιακό έτος με ακρίβεια μεγαλύτερη από αυτήν που είχε το ημερολόγιο που χρησιμοποιούσαν στην Ευρώπη μέχρι το 1582.

Παλιά οι Κινέζες των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, από μωρά, έδεναν σφιχτά τα πόδια τους, για να μην αναπτυχθούν. Τα μικρά πόδια -έστω και παραμορφωμένα- θεωρούνταν σημάδι ομορφιάς. Ιδιαίτερο πολιτισμικό στοιχείο ή παραβίαση ανθρώπινου δικαιώματος;

- Αν δεχτούμε ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι σημαντικοί και χρήσιμοι για τους ανθρώπους που τους έχουν, τότε θα συμφωνήσουμε ότι δεν υπάρχουν «ανώτεροι» και «κατώτεροι» πολιτισμοί.
- Υπάρχει η άποψη ότι οι άνθρωποι που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς, έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, συνήθειες, αξίες κλπ. Όσοι δεν ανήκουν σε κάποιον πολιτισμό, δεν μπορούν να καταλάβουν και δεν έχουν δικαίωμα να κρίνουν τις αξίες αυτού του πολιτισμού.
- Υπάρχει και η αντίθετη άποψη: Μερικά χαρακτηριστικά, δικαιώματα και αξίες είναι, ή τουλάχιστον πρέπει να είναι, κοινά σε όλους τους ανθρώπους. Κανένας πολιτισμός δεν επιτρέπεται να απειλεί αυτά τα χαρακτηριστικά, τα δικαιώματα και τις αξίες.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

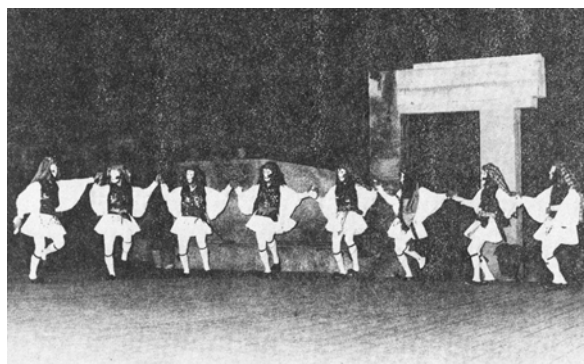
Η αντίληψη ότι πολιτισμός δεν είναι μόνο «ό, τι είναι υψηλό και ωραίο», αλλά το σύνολο των ανθρώπινων πρακτικών και των νοημάτων που δίνουν οι άνθρωποι στις πρακτικές τους ξεκίνησε βασικά από τους ανθρωπολόγους. Επιστήμονες του «δυτικού κόσμου» (από την Δυτική Ευρώπη και τις ΗΠΑ) άρχισαν να αναζητούν τον πολιτισμό σε ομάδες ανθρώπων, οι οποίες μέχρι τότε θεωρούνταν «απολίτιστες». Για παράδειγμα, σε «πρωτόγονες φυλές» της Αμερικής, της Αφρικής ή της Ασίας. Και πλέον άρχισαν να συζητούν για διαφορετικούς πολιτισμούς και όχι για ανθρώπους που έχουν και για ανθρώπους που δεν έχουν πολιτισμό. Το καλό μ' αυτήν την εξέλιξη στη συζήτηση για τον πολιτισμό είναι πως αναγνωρίστηκε ότι όλες οι ανθρώπινες πρακτικές έχουν νόημα (τουλάχιστον για αυτούς που τις ακολουθούν) και ότι εξυπηρετούν συγκεκριμένους σκοπούς. Άρα **δεν υπάρχουν ανώτεροι και κατώτεροι πολιτισμοί, αφού όλοι οι πολιτισμοί είναι χρήσιμοι και σημαντικοί για τους φορείς τους, δηλαδή για τους ανθρώπους που τους έχουν**. Το δεύτερο δίδαγμα που πήραμε ήταν ότι δεν πρέπει να κρίνουμε τις πρακτικές των ανθρώπων, όταν διαφέρουν από τις δικές μας, χωρίς να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε πώς σκέπτονται και ποιο νόημα δίνουν στις πράξεις τους όσο ανήκουν σε διαφορετικό πολιτισμό.

Από την άλλη πλευρά όμως, «οι πολιτισμοί» παρουσιάστηκαν σαν ιδιαίτεροι, ξεχωριστοί μεταξύ τους κόσμοι, που μέσα τους μεγαλώνουν διαφορετικά είδη ανθρώπων, οι οποίοι δύσκολα καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον. Αυτή η αντίληψη ονομάζεται **πολιτισμικός σχετικισμός** και οι οπαδοί της ψάχνουν να βρουν κυρίως τις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Αντίθετα, δεν δίνουν μεγάλη σημασία στα κοινά σημεία που έχουν οι ανθρώπινες πρακτικές και στις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στους διαφορετικούς πολιτισμούς.

Και ακόμα, υπάρχει το εξής πρόβλημα: Ποια θέση πρέπει να παίρνει ένας άνθρωπος, όταν κάποιος πολιτισμός απαγορεύει, για παράδειγμα, στις γυναίκες να μαθαίνουν γράμματα ή δέχεται το γάμο πολύ μικρών παιδιών; Θα σεβαστεί τέτοια φαινόμενα, επειδή θα τα θεωρήσει πολιτισμικές επιλογές, έστω διαφορετικές από τις δικές του; Ή θα τα καταδικάσει, επειδή θα τα θεωρήσει παραβίαση κάποιων βασικών δικαιωμάτων (όπως το δικαίωμα στη μόρφωση και το δικαίωμα στην παιδική ηλικία), που πρέπει να τα έχει ο κάθε άνθρωπος; Οι απαντήσεις δεν είναι εύκολες και σήμερα γίνονται πολλές συζητήσεις για αυτό το θέμα.

16. 7. Τι σημαίνει «κυρίαρχος πολιτισμός».

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

«... Τα λαϊκά ελληνικά μπαλέτα, συνεχίζοντας την περιοδία τους σ' ολόκληρο τον κόσμο, σημειώνουν εξαιρετική επιτυχία»

«... Το αθηναϊκό κοινό καταχειροκρότησε τα διεθνούς φήμης μπαλέτα»

Αυτά είναι τα παραδείγματα που επιλέγονται (μαζί με μία παράσταση αρχαίας τραγωδίας) σε κάποιο σχολικό βιβλίο για να εξηγηθεί στους μαθητές τι είναι «πολιτιστικές εκδηλώσεις». Εσείς, ποια παραδείγματα θα χρησιμοποιούσατε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Θυμάστε την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004; (δείτε φωτογραφίες ή βίντεο, αν αυτό είναι δυνατόν). Εσείς ποιο άλλο στοιχείο πολιτισμού θα θέλατε να δείτε σ' αυτήν την τελετή;

- Στις κοινωνίες που ζούμε, μερικές μόνο μορφές πολιτισμού θεωρούνται αξιόλογες. Αυτές διδασκόμαστε στα σχολεία και γενικά αυτές μαθαίνουμε να θαυμάζουμε. Είναι ο «κυρίαρχος πολιτισμός».
- Ο «κυρίαρχος πολιτισμός» **δεν** είναι ο πολιτισμός όλων των ανθρώπων που ζουν μέσα σε μία κοινωνία.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Μετά από τις εξελίξεις στη θεωρία για τον πολιτισμό που περιγράψαμε παραπάνω, οι ευρωπαίοι και αμερικάνοι επιστήμονες άρχισαν να ψάχνουν τους «διαφορετικούς πολιτισμούς» όχι μόνο στις μακρινές «πρωτόγονες φυλές», αλλά και μέσα στις «εξελιγμένες» κοινωνίες όπου οι ίδιοι ζούσαν. Στις κοινωνίες μας, είπαν, υπάρχουν μερικά μόνο πολιτισμικά στοιχεία (γλώσσες, συμπεριφορές, μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης κλπ.) που θεωρούνται αξιόλογα. Τα καταγράφουμε σε βιβλία και τα διδασκόμαστε στα σχολεία. Όσοι τα γνωρίζουν και τα χρησιμοποιούν, έχουν τον σεβασμό και την εκτίμηση των συνανθρώπων τους. Αυτός είναι ο **κυρίαρχος πολιτισμός**.

Δεν είναι όμως αυτός ο πολιτισμός όλων των ανθρώπων που ζουν στις κοινωνίες μας. Στην πραγματικότητα, μέσα σε μία κοινωνία ζουν πολλοί άνθρωποι που μιλούν διαφορετικές γλώσσες (τουλάχιστον στο σπίτι τους), έχουν διαφορετικές συνήθειες, δικά τους έθιμα, δικά τους τραγούδια κλπ. **Όμως ο πολιτισμός αυτών των ανθρώπων δεν αναγνωρίζεται.** Οι φορείς των πολιτισμών που είναι διαφορετικοί από τον «κυρίαρχο» μαθαίνουν ότι αυτό που κουβαλούν από το σπίτι τους είναι κάτι «κακό» ή «δεύτερο» και ότι πρέπει να το κρύβουν, να το κρατούν για τις «δικές τους στιγμές» ή και να προσπαθήσουν να το πετάξουν από πάνω τους. Ας πάρουμε για παράδειγμα ένα παιδάκι που στο χωριό του ή στη γειτονιά του οι άνθρωποι μιλάνε την επίσημη γλώσσα με «προφορά», ή ακόμα μιλούν κάποια γλώσσα διαφορετική από την επίσημη. Αυτό το παιδάκι στο σχολείο δε θα βρει τίποτα που να γράφεται ή να λέγεται με τον τρόπο που ξέρει από το σπίτι του. Ακόμα χειρότερα, θα το κοροϊδέψουν και θα το πιάσουν να αλλάξει τον τρόπο της ομιλίας του.

16. 8. Πώς «χτίζονται» οι εθνικοί πολιτισμοί.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η Αθήνα την εποχή του Όθωνα, του πρώτου βασιλιά της Ελλάδας. Πηγή: «Ιστορικά», *Ελευθεροτυπία*, 31 Μαΐου 2001

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Η *Βαβυλωνία* του Δ. Βυζαντίου εκδόθηκε το 1836, δηλαδή 6 χρόνια μετά την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους. Περιγράφει μια συνάντηση σε ταβέρνα του Ναυπλίου αμέσως μετά τη ναυμαχία του Ναυαρίνου, όταν ο στόλος του Ιμπραήμ καταστράφηκε από τους στόλους της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας. Ακούστε τα παρακάτω αποσπάσματα. Τι καταλαβαίνετε για την ελληνική κοινωνία της εποχής;

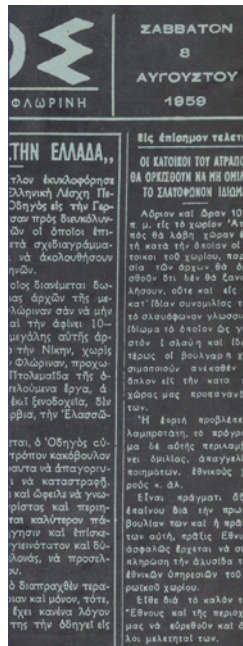
Ο Ανατολίτης μπαίνει σε ταβέρνα στο Ναύπλιο. Βλέπει τραπέζια, καρέκλες, ποτήρια, πηρούνια κλπ., αλλά δεν βλέπει φαγητά και απορεί.

- ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Είστε κι άλλη βολά φερμένος άματις σε λοκάντα;
ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Όχι.
ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Δίκι' όχετεν άματις, κι ε γλέπετεν τη λίστα;
ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Τι τα πη λίστα;
ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Ορίστε, εδώ ναι γραμμένα τα φαγιά π' ούχουμεν.
ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Αυτά είναι γραμμένα φιράγκικα, εγώ ντεν μπορώ να διαβάσω.
ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Ρωμαίικα ναι γραμμένα, μόν εσείς εν τα βγάνετε. Θέτενε να σας τα διαβάσω;
ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Ναι, τζάνουμ (= ψυχή μου), διάβαστο ν' ακούσω.

- ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Σούπα από κολοκύθια.
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Βάι, βάι, βάι! Χιτζ (= ποτέ) ποτές κολοκύτια τζορμπά γένεται;
- ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Βραστό βουδινό.
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Εγώ άρρωστο ντεν είμαι, ντε τέλω.
- ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ: Εντράδα, κιοφτέδες, γιουβαρλάκια, ντολμάδες, γιαχνί, μακαρόνια, ατζέμ πιλάφι.
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Α, ιστέ (= ιδού), τούτα είναι καλό φαΐ.
- Στην ταβέρνα μπαίνει ένας Πελοποννήσιος κι αρχίζει να διαβάζει εφημερίδα. Μετά, μπαίνουν ένας Χιώτης, ένας Κρητικός, ένας Αλβανός κι ένας Λογιώτατος (από την Κω), όλοι μαζί.
- ΧΙΟΣ: Καλέ σεις, μάθετεν τα μαντάτα; Ήκαψαν την αρμάδα του Μπραήμη στο Νιόκαστρο...
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Ποιος έκαψε; Αλήτεια;
- ΧΙΟΣ: Κι ε γλέπετεν τα τζαγκιά (= παπούτσια) μου π' ούν' όλο λάσπες π' ούτρεχα να μάθω; Ε σας χορατεύγω, να χαρώ την τζάτζα μου
- ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ: Ναίσκε, τα σωστά λέγει. Έτζι είναι. Να, το γράφει και στην εφημερίς.
- ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ: Πώς δε; Ηλευθέρωται Ελλάς;
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Ιστέ, Μόσκοβο, Φραντζέζο, Εγγλέζο, έκαψε καράβια Ιμπραήμ πασσά, βέσσελαμ. Ντε ντιαβάζεις φημερίδα; Εσύ είσαι Λογιώτατο.
- ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ: Οι στόλοι των δυνάμεων;
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Τι λες, άδαμ (= άνθρωπε); Κύριε των δυνάμεω; Σαρακοστή ακόμα ντεν ήρτε.
- ΑΛΒΑΝΟΣ: Πρα, τι χαμπέρι, ορέ;
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Καινούργια χαβαντήσια (= νέες ειδήσεις).
- ΑΛΒΑΝΟΣ: Πλιάτζκα (= λάφυρα), ορέ;
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Πλιάτζκα μάτζκα ντεν είναι. Μόσκοβο, άδαμ, Φραντζέζο, Εγγλέζο, έκαψε καράβια Ιμπραήμ πασσά. Άκουσες τώρα;
- ΑΛΒΑΝΟΣ: Πρα, πού, ορέ, να το κάψης το καράβγιες; Στο Κότρο;
- ΑΝΑΤΟΛΙΤΗΣ: Τι τα πη Κότρο;
- ΧΙΟΣ: Στην Κόρθο άματις θε να πη. Όσκαι, στο Νιόκαστρο.
- ΚΡΗΣ: Έμαθά το δα κι εγώ πούρι (= έξω), δεδίμ (= είπα).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Δείτε το παρακάτω άρθρο. Γιατί πιστεύετε ότι οι κάτοικοι του χωριού Ατραπός πήραν την απόφαση που πήραν; Εσείς τι θα κάνατε στη θέση τους;

- Οι εθνικοί πολιτισμοί παρουσιάζουν την εικόνα που τα εθνικά κράτη *θα ήθελαν* να έχουν. Δηλαδή μια εικόνα ομοιομορφίας, με τους ανθρώπους να έχουν κοινά χαρακτηριστικά και κοινό παρελθόν.
- Οι άνθρωποι που δεν «ταιριάζουν» με αυτή την εικόνα, μπορεί να θεωρούνται «ξένοι», ακόμα και αν είναι επίσημοι πολίτες του κράτους όπου ζουν.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Γιατί, όμως υπάρχουν «κυρίαρχοι» και «κυριαρχούμενοι» πολιτισμοί στις κοινωνίες μας; Ένας από τους σημαντικότερους λόγους είναι ο τρόπος με τον οποίο φτιάχτηκαν τα **εθνικά κράτη**. Τα εθνικά κράτη -όπως τα ξέρουμε σήμερα- άρχισαν να δημιουργούνται περίπου τον 18^ο αιώνα. Η δημιουργία τους ήταν το αποτέλεσμα επαναστάσεων, πολέμων και άλλων ιστορικών περιπετειών, που κράτησαν χρόνια. Όταν τελικά δημιουργήθηκαν αυτά τα κράτη, στο έδαφός τους συνήθως ζούσαν άνθρωποι που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες, είχαν διαφορετικές θρησκείες, διαφορετικά παρελθόντα και διαφορετικές πρακτικές.

Αυτή ήταν μία κατάσταση συνηθισμένη και φυσική στις μεγάλες αυτοκρατορίες του παρελθόντος, δεν γινόταν όμως εύκολα δεκτή στις νέες συνθήκες. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις εκείνης της εποχής, τα νέα κράτη έπρεπε να είναι **ομοιογενή**. Δηλαδή, οι πολίτες τους έπρεπε να έχουν κοινά χαρακτηριστικά (γλώσ-

σα, θρησκεία κλπ.) και κοινό παρελθόν. Σαν να επρόκειτο για τα αδέρφια μιας φυσικής οικογένειας και όχι για τα μέλη μιας πολιτικής οικογένειας. Και οι **εθνικοί πολιτισμοί** έπρεπε να προβάλλουν αυτή την ομοιογένεια, την οποία επιθυμούσαν τα έθνη για τον εαυτό τους. Είτε υπήρχε πραγματικά είτε όχι.

Οι ομάδες εκείνες που είχαν κοινωνική και οικονομική δύναμη αποφάσισαν ποια πολιτισμικά χαρακτηριστικά θα γίνουν «εθνικά» και θα φτιάξουν τον «εθνικό πολιτισμό». Τα «άλλα» πολιτισμικά χαρακτηριστικά που υπήρχαν στις κοινωνίες των εθνικών κρατών, απαγορεύτηκαν ή υποτιμήθηκαν. Και οι άνθρωποι που οι πολιτισμικές πρακτικές τους «απειλούσαν» την εικόνα που ήθελε να φτιάξει το εθνικό κράτος για τον εαυτό του, συχνά θεωρήθηκαν «ξένοι», ακόμα κι αν ήταν επίσημοι πολίτες του κράτους.

16. 9. Πολιτισμός και πολιτισμοί.

ΦΥΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ρούσσα, 1995. Χιντερλέζι. Ποιοί «πολιτισμοί» συνυπάρχουν σε αυτήν τη συγκέντρωση; Ποιές σχέσεις μπορούν να έχουν μεταξύ τους οι γυναίκες που «εκπροσωπούν αυτούς τους πολιτισμούς»

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Θυμάστε τη *Βαβυλωνία* του Βυζάντιου; Αν το έργο γραφόταν σήμερα, τι είδους διάλογοι θα μπορούσαν να καταγραφούν; Αν είναι δυνατόν, παρουσιάστε σαν θέατρο μερικούς από αυτούς τους διαλόγους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Ας υποθέσουμε ότι ανήκετε σε έναν πολιτιστικό σύλλογο και σας καλούν να πάρετε μέρος, με ομιλίες ή άλλες δραστηριότητες, στις εκδηλώσεις που οργανώνει ο Δήμος με θέμα «Οι πολιτισμοί της περιοχής μας». Ποια θέματα θα διαλέγατε να παρουσιάσετε και πώς; Συζητείστε στην Ομάδα τις επιλογές σας.

- Τα τελευταία χρόνια, οι επιστήμονες αναζητούν και καταγράφουν τους ιδιαίτερους πολιτισμούς που υπάρχουν μέσα στον κάθε εθνικό πολιτισμό.

- Γράφτηκαν πολλά για τα ήθη και τα έθιμα των διάφορων πολιτισμικών ομάδων. Αυτά όμως δεν μας βοηθούν πάντα να καταλάβουμε την ιστορία αυτών των ομάδων και τις σχέσεις που είχε η κάθε μία από αυτές τις ομάδες με όλες τις άλλες.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, οι περισσότεροι «επιστήμονες του πολιτισμού», όπως και οι πολιτικοί, αναζητούσαν την ομοιότητα. Και, όπου δεν υπήρχε, προσπαθούσαν να την κατασκευάσουν. **Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα όμως, οι επιστήμονες άρχισαν να αναζητούν την ποικιλία, τη διαφορά.** Οι ειδικοί άρχισαν να «σκαλίζουν» την πρόσοψη των εθνικών πολιτισμών και να ανακαλύπτουν τα ψηφία και τις ρωγμές κάτω από την τάχα συμπαγή επιφάνεια. Άρχισαν να γίνονται συζητήσεις για τις ομάδες που είχαν μπει στο περιθώριο των εθνικών πολιτισμών και για τον ιδιαίτερο πολιτισμό τους. Γράφτηκαν βιβλία ακόμα και για τον «ιδιαίτερο πολιτισμό» τμημάτων του πληθυσμού όπως οι γυναίκες, οι νέοι, οι οπαδοί του ποδοσφαίρου, οι θαμώνες του καφενείου κλπ. Αυτή η εξέλιξη είχε και θετικά, είχε και αρνητικά.

Το θετικό ήταν ότι δόθηκε φωνή και αξία σε ανθρώπους που μέχρι τότε είχαν «μάθει» ότι πρέπει μερικά από τα χαρακτηριστικά της ζωής τους να περνούν όσο γίνεται απαρατήρητα. Που είχαν μάθει ότι οι πρακτικές τους, ο τρόπος που εκφράζονταν και οι ιδιαίτερες ιστορίες τους δεν είχαν και τόση αξία.

Το αρνητικό ήταν ότι με αυτόν τον τρόπο οι κοινωνίες άρχισαν να παρουσιάζονται κομματιαστά, σαν χαλαρά σύνολα από διαφορετικές ομάδες, που απλώς συνυπάρχουν, «στον κόσμο της» η κάθε ομάδα. Γράφτηκαν πολλά για τα ήθη και τα έθιμα των διάφορων πολιτισμικών ομάδων. Γράφτηκαν όμως πολύ λίγα για τις ιστορικές και κοινωνικές σχέσεις που είχε η κάθε μία από αυτές τις ομάδες με όλες τις άλλες. Κι έτσι **ξεχάστηκε ότι, σε μία κοινωνία, τον πολιτισμό της κάθε ιδιαίτερης ομάδας τον επηρεάζουν πάρα πολύ οι σχέσεις που αυτή έχει με τις υπόλοιπες ομάδες, με τις οποίες συμβιώνει.** Και είναι αυτές οι σχέσεις που μας βοηθούν τελικά να καταλάβουμε τον συνολικό πολιτισμό της κοινωνίας.

16. 10. Ποιοι μιλούν για τον «πολιτισμό»; (Ο ορισμός του πολιτισμού)

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Είναι έτσι οι Έλληνες; Σε τι είδους έντυπο πιστεύετε ότι δημοσιεύτηκε αυτή η εικόνα;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Έτσι περιγράφει τους Έλληνες ο Ζαν Κω, ένας Γάλλος που επισκέφτηκε την Ελλάδα τη δεκαετία του 1950. Ποια είναι η γνώμη σας για την εικόνα που «φτιάχνει» για τους Έλληνες; Εσείς πώς θα περιγράφατε παρόμοιες σκηνές;

Δεν ξέρω σε ποιον θα προτιμούσαν να μοιάζουν οι Έλληνες -ίσως λοιπόν κάνω πάλι 7. 000. 000 εχθρούς- ομολογώ όμως ότι η φάτσα τους μου φάνηκε περισσότερο ανατολίτικη παρά ευρωπαϊκή. Είναι ευγενικοί, εξυπηρετικοί, φιλόξενοι και κάνουν πολλές χειρονομίες. Η ταχύτητα με την οποία ισχυρίζονται ότι γίνονται φίλοι σου σε σαστίζει και σε ενθουσιάζει. Τα λύτερα της φιλίας τους είναι μια χωρίς όρια αδιακρισία. «Είστε παντρεμένος; Έχετε παιδιά; Όχι; Γιατί; κλπ.» Στα νησιά, ο ξενοδόχος δεν θα αντέξει για πολύ να μείνεις ανώνυμος πελάτης, θα σου κάνει ερωτήσεις. Θέλοντας και μη, θα γίνεις ο μουσαφίρης. Αν αντισταθείς στις ερωτήσεις αυτές, θα πάρει τις πληροφορίες μόνος του, όσο θα λείπεις. Λατρεύουν τον θόρυβο, τις φωνές, ακόμα και το σαματά: είπα πιο πάνω ότι στην Αθήνα η κυβέρνηση κατέληξε να απαγορεύσει τη χρήση της κόρνας, γιατί οι οδηγοί το είχαν παρακάνει μ' αυτό το εξάρτημα. Στη συζήτηση ανάβουν γρήγορα, αλληλοβρίζονται, ξεφωνίζουν, και ηρεμούν πιο γρήγορα απ' ό, τι είχαν ξεσπάσει. Μην ανακατευτείτε ποτέ σε καυγά που σας φαίνεται ότι αγγίζει τα όρια της σφαγής, θα γελοιοποιηθείτε. Κάντε καλύτερα ό, τι κι εκείνοι, αν αντέχουν τα πνευμόνια σας: ουρλιάξτε! Δεν είναι κλέφτες, αλλά σε πιάνουν κορόιδο, έτσι, για παιχνίδι...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Το παρακάτω παραμύθι καταγράφηκε στην Ήπειρο. Ποιοι πιστεύετε ότι το έφτιαξαν; Εσείς, πώς θα ξαναλέγατε το παρακάτω παραμύθι;

Όταν εμέραζεν ο Θεός τα γράμματα, επήγαν όλες οι φυλές να γυρέψουν γράμματα, όξω από τη γύφτικη τη φυλή, που δεν επήγεν καθόλου, και γι' αυτό ούτε έχουν ούτε θα 'χουν ποτέ γράμματα οι γύφτοι...

Κοντά σε όλες τις φυλές που πήραν γράμματα ήταν και η αρβανίτικη η φυλή. Μα γιατί οι Αρβανίτες δεν έχουν γράμματα; Θα σας το πω.

Όταν εμέραζεν ο Θεός τα γράμματα, δεν είχε βγει το χαρτί ακόμα, και εκείνοι που επήγαν να πάρουν τα γράμματα, τα έπαιρναν ψιλά σε φύλλα από κουμπρολάχανο και έφευγαν. Οι άλλοι όλοι τα επήγαν καλά στα σπίτια τους τα λαχανόφυλλα οπού είχαν τα γράμματα, αλλά ο καπμένος ο Αρβανίτης δεν το επήγε το λαχανόφυλλο, γιατί στο δρόμο εδίψασε, και σκύφτοντας να πιει νερό σε μια βρύση, άφησε το φύλλο καταγής, και μια γελάδα που έβοσκε εκεί κοντά το μυρίστηκε, και όσο να σκώσει ο Αρβανίτης το κεφάλι του από τη βρύση, το φύλλο με τα γράμματα ήταν στην κοιλιά της γελάδας!...

Στο τέλος της δραστηριότητας, μπορείτε να ακούσετε και αυτό το παραμύθι:

Κάποτε ζούσε ένας βασιλιάς και είχε το Τσιγγάνικο αλφάβητο. Το τύλιξε μέσα σε μερικά λαχανόφυλλα, μιας και εκείνο τον καιρό δεν είχαν βιβλιοθήκες να βάζουν τα βιβλία και έπεσε να κοι-

μηθεί δίπλα σε μια πηγή. Ένας γάιδαρος ήρθε τότε εκεί για να πιει λίγο νερό και έφαγε τα λαχανόφυλλα. Γι' αυτό το λόγο δεν έχουμε αλφάβητο.

Παραμύθι που αφηγήθηκε η Αναστασία Δήμου το 1985, από το βιβλίο της D. Tong, Gypsy Folktales

- Όλοι ζούμε μέσα στον πολιτισμό και φτιάχνουμε πολιτισμό. Λίγοι, όμως, έχουν τη δύναμη να μιλούν για τον πολιτισμό. Αυτοί έχουν τη δύναμη να φτιάξουν εικόνες και για τον πολιτισμό ομάδων στις οποίες δεν ανήκουν οι ίδιοι.
- Οι άνθρωποι που ανήκουν σε αυτές τις ομάδες μπορεί να μην συμφωνούν με τις εικόνες που έχουν φτιαχτεί για να τους περιγράψουν.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Όλοι ζούμε μέσα στον πολιτισμό. Όλοι βιώνουμε τον πολιτισμό και παράγουμε πολιτισμό. Όμως, η γνώση που έχουμε για τον πολιτισμό δεν παράγεται από όλους. Οι «άνθρωποι του μεροκάματου», οι άνθρωποι που εξαντλούνται στον αγώνα για την επιβίωση, δεν έχουν και πολύ συχνά τον χρόνο και το κουράγιο να σκεφτούν τον πολιτισμό και να μιλήσουν για αυτόν. Ο λόγος για τον πολιτισμό παράγεται σε συγκεκριμένους χώρους: στα Πανεπιστήμια, στη λογοτεχνία, στους συλλόγους, στα γραφεία της διοίκησης, στην τηλεόραση... Εκεί, ο «κυρίαρχος πολιτισμός» φτιάχνει και διαδίδει εικόνες και για τον πολιτισμό των ανθρώπων που είναι αποκλεισμένοι από αυτούς τους χώρους.

Αυτές οι εικόνες μπορεί να μην βρίσκουν σύμφωνους τους ανθρώπους που περιγράφονται από αυτές. Όμως, στην κοινωνία μας, η δύναμη αυτών που λέει κάποιος εξαρτάται πολύ από την κοινωνική του θέση. Αν άνθρωποι χωρίς μεγάλη κοινωνική δύναμη εκφράσουν τις αντιρρήσεις τους για όσα λέγονται και γράφονται για αυτούς, αυτές οι αντιρρήσεις πιθανότατα δεν θα γίνουν σεβαστές.

16. 11. Τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι με τον πολιτισμό τους; (Η διαχείριση του πολιτισμού).

ΦΥΛΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1:

Ας φανταστούμε μία σύγχρονη οικογένεια, η οποία, εκτός από τα ελληνικά, γνωρίζει και μιλά στο σπίτι και μια άλλη γλώσσα (φανταστείτε εσείς κάποια γλώσσα). Οι γονείς κάποια στιγμή αποφασίζουν να πάσουν να μιλούν με τα παιδιά τους την ιδιαίτερη γλώσσα τους. Για ποιους λόγους θα μπορούσε να γίνει αυτό;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2:

Σε κάποιο συνέδριο, κάποιος πολιτικός δηλώνει για μια ομάδα πολιτών: «Εσείς είστε ελεύθεροι σαν τον αέρα, που όλοι τον αναπνέουμε και κανείς δεν τον έχει». Ποιες συνέπειες μπορεί να έχει μια τέτοια αντίληψη στην πολιτική που θα ακολουθήσει ο συγκεκριμένος πολιτικός απέναντι σ' αυτούς τους πολίτες;

- Δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι την ίδια δύναμη να χρησιμοποιήσουν τον πολιτισμό τους για να υποστηρίξουν τα σχέδια που κάνουν για τη ζωή τους.
- Στις κοινωνίες μας μερικές φορές οι ιδέες που κάποιοι έχουν για τις πολιτισμικές ταυτότητες ορισμένων ανθρώπων εμποδίζουν τη δράση αυτών των ανθρώπων.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ:

Σημαντικό δεν είναι μόνο «ποιος είναι ο πολιτισμός μας», αλλά και **τι μπορούμε να κάνουμε μέσα σ' αυτόν και μ' αυτόν τον πολιτισμό**. Στην πραγματικότητα, οι διαφορετικές (πολιτισμικές ή άλλου τύπου) ταυτότητες δίνουν στους ανθρώπους που περιγράφονται από αυτές και διαφορετικό κοινωνικό κύρος και διαφορετικές δυνατότητες.

Το σημαντικό είναι όλοι οι άνθρωποι να έχουν το δικαίωμα να ορίζουν και να χειρίζονται τον πολιτισμό τους όπως αυτοί νομίζουν και να μην τους λένε άλλοι τι θα κάνουν, στο όνομα αυτού του πολιτισμού. Το ίδιο σημαντικό είναι να μπορούν οι άνθρωποι να συμμετέχουν στα διάφορα πολιτισμικά γεγονότα και να τα απολαμβάνουν, είτε είναι «ιδιαιτέρα», είτε είναι «γενικά».

Αυτά τα ζητήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά στις μέρες μας, γιατί ολοένα και περισσότερο ασκούνται πολιτικές με κεντρικό σημείο την «πολιτισμική ταυτότητα» των ανθρώπων στους οποίους απευθύνονται αυτές οι πολιτικές. Δηλαδή, ο πολιτικός σχεδιασμός χωρίζει τους πολίτες σε ομάδες, ανάλογα με τα -πραγματικά ή υποθετικά- χαρακτηριστικά τους, και καλύπτει (ή δεν καλύπτει) τις ανθρώπινες ανάγκες τους στη βάση αυτών των «χαρακτηριστικών». Για παράδειγμα, μπορεί να μην λαμβάνονται μέτρα για τη μόνιμη στέγαση ορισμένων ανθρώπων επειδή υποτίθεται ότι αυτοί οι άνθρωποι, εξαιτίας του πολιτισμού τους, «δεν θέλουν να μένουν σε κανονικά σπίτια». Η «πολιτική των πολιτισμικών ταυτοτήτων» μπορεί, λοιπόν, να προκαλέσει προβλήματα σ' εκείνους που υποτίθεται ότι σκοπεύει να βοηθήσει.

Περισσότερα βιβλία για το θέμα:

Άντερσον, Μ., *Φανταστικές Κοινοότητες. Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, (ελλ.μτφρ.) Νεφέλη, Αθήνα 1997.

Bauman, Z., *Ο πολιτισμός ως πράξη*, (ελλ.μτφρ.) Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1994.

Δεμερτζής, Ν., *Κουλτούρα. Νεωτερικότητα. Πολιτική Κουλτούρα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1989

Elias, N., *Η Διαδικασία του Πολιτισμού. Μια ιστορία της κοινωνικής συμπεριφοράς στη Δύση*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1996.

Gellner, E., *Έθνη και Εθνικισμός*, (ελλ.μτφρ., 2^η έκδ.) Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992.

Hobsbawm, E. J., *Έθνη και Εθνικισμός από το 1870 μέχρι σήμερα. Πρόγραμμα, μύθος, πραγματικότητα*, (ελλ.μτφρ.) Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα, 1994

Μααλούφ, Αμίν, *Οι φονικές ταυτότητες*, Ωκεανίδα, Αθήνα, 1998.

Μπαλιμπάρ, Ε., Βαλλερστάιν, Ι., *Φυλή, Έθνος, Τάξη. Οι διαφορούμενες ταυτότητες* (ελλ. μτφρ.), Ο Πολίτης, Αθήνα, 1991.

Πασχαλίδης, Γ., «*Η πολιτισμική ταυτότητα ως δικαίωμα και ως απειλή. Η διαλεκτική της ταυτότητας και η αμφιθυμία της κριτικής*», στο Κωνσταντοπούλου, Χ., Μαράτου - Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ. (επιμ.), «*Εμείς*» και οι «*άλλοι*». Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, Τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα, 1999.

Williams, R., *Κουλτούρα και Ιστορία*, (ελλ.μτφρ.), Γνώση, Αθήνα, 1994.

Εικόνες

Από το άλμπουμ του Νίκου Οικονομόπουλου, «Από Μηχανής Χορός», *Δίφωνο*, Αθήνα, 2000.

Από το βιβλίο του Αστέριου Κουκούδη, *Η Θεσσαλονίκη και οι Βλάχοι*, Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2000.

Παλιές φωτογραφίες από Αθήνα - Πειραιά - Καισαριανή, Έλλη Παπαδημητρίου, Ερμής, Αθήνα, 1979

Από την εγκυκλοπαίδεια *Grand Larousse*, Ελληνικά Γράμματα.

Φωτογραφία του John Thompson (1870), Peter Turner, *History of Photography*, Bison Group, London, 1987.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, ΣΤ Δημοτικού, ΟΕΔΒ, 1999.

Από το εξώφυλλο του βιβλίου του Τάσου Κωστόπουλου, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα*, Μαύρη Λίστα, Αθήνα, 2000

Από το άλμπουμ του Δημήτρη Β. Βραχιόλογλου, «Οι Μπεκτασίδες Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Γιορτές και Λαϊκά Θρησκευτικά Έθιμα», *AngloHellenic*, Αλεξανδρούπολη, 2000.

Από το περιοδικό Ε της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία*, 4/6/2006.

17. Πληροφορίες (διευθύνσεις, τηλέφωνα, σχετικές με εκπαίδευση, εργασία, υγεία, κοινωνική ασφάλιση, νομική βοήθεια....)

- ◎ Γενική Γραμματεία Καταναλωτή: (καταγγελίες για νοθευμένα προϊόντα, ανάρμοστη και ρατσιστική συμπεριφορά...)
τηλέφωνο: 1520 fax: 210 3829640- 3842642.
- ◎ Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών: (καταγγελίες για αλλοτρίωση τιμών, υπερτιμολόγηση,)
τηλεφωνο: 8011117200.
- ◎ Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας:
τηλέφωνο: 210 5295000.
Διεύθυνση: Πειραιώς 40, Αθήνα, Τ.Κ. 18540.
- ◎ Κέντρο Ερευνών για θέματα ισότητας: (πληροφορίες και συμβουλευτική για εύρεση εργασίας, για ενδοοικογενειακή βία, για σεξουαλική κακοποίηση, για διακρίσεις στην εργασία λόγω φύλου.....)
τηλέφωνο: 2103898000.
διεύθυνση: Χαριλάου Τρικούπη 51 και Βαλτετσίου, Αθήνα, Τ.Κ. 10681.
- ◎ Υπουργείο Δημόσιας Τάξης:
τηλέφωνο: 2106977000.
Διεύθυνση: Π.Κανελλοπούλου 4, Τ.Κ. 10177.
- ◎ Υπουργείο Δικαιοσύνης:
τηλέφωνο: 2107711019.
Διεύθυνση: Μεσογείων 96, Αθήνα, Τ.Κ. 11527.
- ◎ Υπουργείο Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης:
Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 15, Αθήνα.
- ◎ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων:
τηλέφωνο: 2103723000.
Διεύθυνση: Μητροπόλεως 15, Αθήνα, Τ.Κ. 10185.

- ◎ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών:
τηλέφωνο:2103332000.
Διεύθυνση: Νίκης 5-7, Πλατεία Συντάγματος.

- ◎ Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης:
τηλέφωνο:2105232820-9.
Διεύθυνση:Αριστοτέλους 19, Αθήνα, Τ.Κ. 10433.

- ◎ Υπουργείο Πολιτισμού:
τηλέφωνο; 210 8201100.
Διεύθυνση: Μπουμπουλίνας 20-22, Αθήνα, Τ.Κ. 10682.

- ◎ Συνήγορος του πολίτη:
τηλέφωνο:2107289600 fax:2107292129.
Διεύθυνση: Χατζηγιάννη Μέξη 5, Αθήνα, Τ.Κ. 11528.

- ◎ Ίδρυμα Μαραγκοπούλου:
Τηλέφωνο:2103637455 - 2103613527.
Διεύθυνση: Λυκαβηττού 1Γ, Αθήνα, 10672.

- ◎ Ένωση Πολυτέκνων:
Τηλέφωνο:2105236675.
Διεύθυνση: Πειραιώς 68β, Αθήνα

- ◎ Διεύθυνση Σχέσεων Κράτους Πολίτη:
Τηλέφωνο: 2103393101-4 3393106 3393108 3393113.
Διεύθυνση: Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 15, Αθήνα, Τ.Κ.10675.

- ◎ ΙΚΑ:
Διεύθυνση:Παπαδιαμαντοπούλου 87 (3η στάση), Ιλίσια.

- ◎ ΤΕΒΕ:
Διεύθυνση:Χρυσολωρά 19 - 12, Περιστέρι ή Ιλίου 11 και Ψαρρών, Ιλιον.

- ◎ ΟΓΑ:
Διεύθυνση: Πατησίων 11, Ομόνοια.